

JOHN LE CARRÉ

Tinker Taylor Soldier Spy

Editura UNIVERS, 1993

JOHN LE CARRÉ
TINKER TAILOR SOLDIER SPY
1974

ISBN 973-34-0273-7

În amintirea lui James Bennett
și
Dustyrhodes

Toate personajele și situațiile din această carte sunt
imaginare și nu au nicio legătură cu persoane sau
întâmplări reale.

Partea întâi

Capitolul 1

Adevărul este că Jim n-ar fi ajuns să pună piciorul la Thursgood în viața vieților lui dacă bătrânul maior Dover n-ar fi murit subit la cursele de la Taunton. A sosit la mijlocul trimestrului, fără vreo întrevvedere prealabilă, pe la sfârșitul lui mai – deși, dacă te luai după vreme, n-ai fi zis că era așa – trimis de către una dintre cele mai eficiente agenții de plasare, specializată în furnizarea de suplinitori pentru școlile particulare, ca să-i țină orele bătrânului Dover, până s-o găsi cineva mai potrivit. „Un lingvist”, a anunțat Thursgood în cancelarie, „o măsură temporară”, a spus el, dându-și la o parte cârlionțul de pe frunte, cu un gest ca de autoapărare. „Priddo”. A început să silabisească „P-R-I-D” – franceza nu era marea specialitate a lui Thursgood, așa că a tras cu ochiul la biletul din mână – „E-A-U-X, pe numele mic James. Cred c-o să ne descurcăm cu el foarte bine până-n iulie”. Profesorilor nu le-a fost greu să le cadă fisa. Jim Prideaux era un biet inocent din tagma profesorală. Aparținea aceleiași categorii ca vai de lume, precum fie-iertata doamna Loveday, care avea și ea o haină de astrahan și fusese considerată drept o mică zeiță până în ziua în care a semnat cecuri fără acoperire, sau domnul Maltby, dispărut și el de pe lumea asta, pianistul pe care poliția îl chemase în plină repetiție a corului, să o ajute la o anchetă, și care, din câte se știa, o ajuta și astăzi, pentru că geamantanul lui Maltby zăcea încă în pivniță, în așteptarea unor instrucțiuni. Mai mulți colegi, dar mai ales Marjoribanks, erau de părere să se deschidă geamantanul. Conținea, după spusele lor, celebre comori

dispărute: fotografia în ramă de argint a mamei libaneze a lui Aprahamian, de pildă; sau briceagul elvețian de tip militar al lui Best-Ingram și ceasul intendentei. Dar Thursgood rămânea stană de piatră la toate insistențele lor. Trecuseră doar cinci ani de când moștenise școala de la tatăl său, dar aceștia îl învățaseră că sunt unele lucruri care era mai bine să rămână sub cheie.

Jim Prideaux a sosit într-o vineri pe o ploaie torențială. Se rostogolea în valuri, ca fumul unei canonade, deasupra vâlcetelor pământii de la Quantocks, apoi mătura terenurile goale de crichet, pentru a se lovi de gresia bătrânelor fațade măcinată de vremuri. A ajuns imediat după prânz, la volanul unui Alvis vechi, roșu, târând după el o rulotă de ocazie, care fusese cândva albastră. Orele timpurii ale după-amiezii erau liniștite la Colegiul Thursgood, un scurt armistițiu în bătălia fără răgaz a fiecărei zile de școală. Băieții erau trimiși în dormitoare să se odihnească, iar profesorii se strângeau în cancelarie la o cafeluță, citind ziarele sau corectând temele elevilor. Thursgood îi citea un roman mamei sale. Așa se face că, din toată lumea aia, doar micuțul Bill Roach l-a zărit, de fapt, pe Jim venind, a văzut aburii care ieșeau de sub capota mașinii, care de-abia se mai târâia de-a lungul aleii de pietriș, cu ștergătoarele funcționând cu maximă viteză și remorca hurducând în urma ei prin băltoace.

Pe atunci, Roach era încă un nou venit, socotit cam prostănac, dacă nu chiar tâmpit. Thursgood era a doua școală particulară la care ajunsese în două trimestre. Era un rotofei astmatic, care-și petrecea grosul orelor de odihnă în genunchi, la capul patului, uitându-se pe fereastră. Maică-sa trăia pe picior mare la Bath și, după părerea tuturor, taică-su era cel mai bogat dintre toți părinții copiilor din școală, o distincție care-l costa cam scump pe fiu-su. Provenind dintr-un cămin destrămat,

Roach era un observator înnăscut. A văzut că Jim nu s-a oprit în fața clădirii școlii, ci a luat curba spre grajduri. Știa deja locurile. Roach și-a zis mai târziu că făcuse probabil o vizită de recunoaștere în prealabil sau că studiasse planurile. Nu s-a oprit nici când a ajuns în curte, ci a luat-o drept spre peluză, cu aceeași viteză, fără să pună frână. A trecut peste movilă și s-a îndreptat direct spre Groapă, unde s-a făcut nevăzut. Roach aproape că s-aștepta să vadă remorca în echer pe margine, atâta mâna de repede Jim, însă numai fundul s-a ridicat puțin și a dispărut ca un iepure uriaș în vizuina lui.

Groapa ține de folclorul Colegiului Thursgood. Se află într-o parte a unui teren viran, între livadă, magazia de fructe și grajduri. Dacă te uiți mai bine, nu e decât o denivelare, acoperită cu iarbă, cu movile înspre partea de nord, fiecare de înălțimea unui băiețel, presărate cu tufișuri, care vara devin buretoase. Movilele acestea fac din Groapă un loc de joacă preferat și i-au creat și o legendă, care diferă în funcție de imaginația fiecărei generații de elevi. Într-un an s-a spus că ar fi urmele unei mine de argint de suprafață și s-au pus cu râvnă pe săpat în căutarea comorii. Într-un alt an, s-a spus că ar fi un fort romano-britanic și atunci s-au dus bății cu bețe și gogoloaie de argilă. Pentru alții, Groapa este craterul lăsat de o bombă în timpul războiului, iar movilele sunt trupuri șezânde îngropate de suflu. Adevărul este mult mai simplu. Cu șase ani în urmă, doar cu puțin timp înainte de a fi fugit pe nepusă masă cu o recepționeră de la Hotelul Castle, tatăl lui Thursgood lansase un apel pentru construirea unei piscine și-i convinsese pe elevi să sape o groapă mare, mai adâncă la unul din capete. Dar banii care intrau n-ajungeau niciodată să susțină pe deplin acest ambițios proiect, așa că s-au risipit pe alte chestii, ca, de pildă, cumpărarea unui proiector pentru cursurile de istoria

artei sau un plan de cultivare a ciupercilor în pivnițele școlii. Ba chiar, spuneau gurile rele, și pentru a umple puținel buzunarele unor anume amanți clandestini, atunci când în cele din urmă și-au luat valea în Germania, țara de baștină a demoazelei.

Jim habar nu avea de toate acestea. Nu este mai puțin adevărat că norocul a făcut să aleagă acel colțișor al Colegiului Thursgood, care în ochii lui Roach era înzestrat cu puteri supranaturale.

Roach a mai așteptat la fereastră, dar n-a mai văzut nimic. Atât Alvisul, cât și' remorca i-au dispărut din câmpul vizual și, dacă n-ar fi fost urmele ude și roșietice de pe iarbă, s-ar fi putut întreba dacă nu cumva, totul n-a fost decât un vis. Dar urmele erau reale, așa că, de îndată ce a sunat clopoțelul, anunțând reînceperea orelor, și-a tras cizmele de cauciuc și și-a târât picioarele prin ploaie până-n buza Gropii și s-a uitat în jos cu atenție: l-a văzut acolo pe Jim, într-un impermeabil soldățesc, cu o pălărie nemaipomenită, ca acelea de safari, însă păroasă, cu boruri largi, ridicate în sus pe părți, de parc-ar fi fost un pirat, cu apa șiroind ca dintr-un jgheab.

Alvisul se afla în curtea grajdurilor. Roach n-avea să știe niciodată cum l-a scos Jim din Groapă. Remorca însă era acolo unde ar fi trebuit să fie partea mai „adâncă a bazinului, proptită cu cărămizi roase de intemperii, iar Jim stătea pe trepte și bea dintr-un pahar de plastic verde, frecându-și umărul, ca și cum se lovise de ceva, cu apa șiroindu-i din pălărie. Pălăria s-a ridicat și Roach s-a trezit uitându-se la o față roșie, de-a dreptul crâncenă, căreia umbra lăsată de borul pălăriei și mustața neagră, pe care ploaia o făcea să arate ca doi colți de mistreț, îi dădeau un aer și mai înspăimântător. Restul feței îi era brăzdat de riduri atât de adânci și de întortocheate, că Roach a tras concluzia, într-un nou acces de genială imaginație, că Jim

suferise odinioară foarte tare de foame într-o țară tropicală și că se mai întremase între timp. Își mai ținea încă brațul stâng peste piept și umărul drept puțin ridicat. Dar întregul său corp ciudat înțepenise și arăta ca un animal încremenit în natură: un cerb, se gândi Roach, într-un elan de entuziasm, o creatură nobilă.

— Cine naiba ești? îl întrebă o voce militărească.

— Roach, domnule. Sunt un nou-venit.

Pentru o clipă, fața cărămizie îl scrută pe Roach de sub umbra pălăriei. Apoi, spre marea ușurare a băiatului, fața i se destinse într-un zâmbet larg, descoperind niște dinți de un alb strălucitor; mâna stângă, crispată încă pe umărul drept, reluă masajul ușor, în timp ce tipul mai trase o dușcă zdravănă din paharul de plastic.

— Zici că ești nou, ai? repetă Jim, cu nasul în pahar, zâmbind mai departe. Păi se vede de la o poștă, pe cuvântul meu.

Ridicându-se și întorcându-și spre Roach spatele adus, Jim se apucă – cel puțin așa se părea – să examineze în amănunțime cele patru proptele ale remorcii, să facă o verificare serioasă, în timpul căreia a încercat de mai multe ori suspensia, dând din capul acoperit cu pălăria aia ciudată și a controlat așezarea cărămizilor ici-colo, privindu-le din toate unghiurile. Ploaia de primăvară răpăia în tot timpul asta pe impermeabil, pe pălăria și pe acoperișul bătrânei rulote. Roach a observat că, de-a lungul tuturor acestor manevre, umărul drept al lui Jim nu se mișcase absolut deloc și stătuse înțepenit lângă gât, ca un bolovan sub impermeabil. Asta l-a făcut să se întrebe dacă Jim n-o fi vreun cocoșat uriaș și dacă toate cocoșele erau atât de dureroase ca aceea a lui Jim. A mai observat că, în general, fapt ce trebuia reținut, persoanele care suferă de spate fac pași mari, ceva ce ține de echilibru.

— Nou-venit, ai? Ei bine, *eu nu sunt*, eu' nu sunt nou-

venit, continuă Jim, pe un ton mult mai prietenos, tot trăgând de unul din picioarele rulotei. Sunt din cei bătrâni. Tot atât de bătrân ca și Rip Van Winkle, dacă vrei să știi. Chiar mai bătrân. Ai prieteni?

— Nu, domnule, spuse simplu Roach, cu tonul ăla indiferent folosit întotdeauna de elevi când spun „nu”, lăsând pe seama celor care-i întreabă toate răspunsurile afirmative.

Dar Jim nu-i răspunse nimic, așa că Roach simți cum îl cuprinde dintr-odată un simțământ ciudat de apropiere și de speranță.

— Mă numesc Bill, spuse el. Sunt botezat Bill, dar domnul Thursgood îmi spune William.

— Bill zici. Neplătitul Bill?¹ Ți-a mai zis cineva așa vreodată?

— Nu, domnule.

— Frumos nume, oricum.

— Da, domnule.

— Am cunoscut o mulțime de Bill. Toți niște tipi grozavi. Cu aceasta, s-ar putea spune că s-au încheiat prezentările. Jim nu i-a spus lui Roach să plece, așa că acesta rămase pe marginea Gropii, privind în jos prin lentilele ochelarilor șiroind de ploaie. Constată cu stupeoare că Jim șterpelișe cărămidile care înconjurau stratul de castraveți. Unele dintre ele nu erau prea bine fixate, iar Jim trebuie să le fi dislocat și mai mult. Lui Roach i s-a părut de-a dreptul fantastic ca cineva, abia sosit la Thursgood, să aibă atâta sânge rece încât să șterpelească din materialele școlii pentru propria sa folosință, iar admirația lui s-a dublat de-a dreptul când a văzut că Jim legase un furtun la hidrant ca să-și facă rost de apă, întrucât acest robinet era obiectul unei dispoziții speciale: oricine-l atingea, risca o ciomăgeală.

1 În orig. *Umpaid Bill* - joc de cuvinte, bill = factură (n.t.).

— Auzi „măi Bill. Nu ai cumva, din întâmplare, vreo bilă, la tine?

— O... ce, domnule? întrebă Bill, pipăindu-și buzunarele zăpăcit.

— Bilă, băiețică. O bilă de sticlă, o biluță. Nu mai jucați bile? Pe vremea mea, jucam.

Roach n-avea nicio bilă, dar Aprahamian avea o colecție întreagă pe care i-o expediaseră de la Beirut. I-au trebuit lui Roach vreo cincizeci de secunde să zboare până la școală și să facă rost de o bilă, în schimbul unor promisiuni din cele mai trăsnete și să se întoarcă cu sufletul la gură la Groapă. Ajuns acolo a avut o ezitare, pentru că după mintea lui Groapa devenise domeniul lui Jim și Roach avea nevoie de aprobarea acestuia ca să coboare. Dar Jim dispăruse în rulotă; așa că, după ce a așteptat o clipă, Roach a coborât cu grijă panta și i-a întins bila prin ușa deschisă. Jim nu l-a zărit imediat. Sorbea cu înghițituri mici din pahar și se uita pe fereastră la norii negri care se învălătuceau deasupra regiunii. Roach observă că, de fapt, lui Jim îi venea greu să bea, pentru că nu putea înghiți stând drept, fiind nevoit să-și lase trupul deșelat pe spate, pentru a găsi unghiul nimerit. Ploaia s-a pornit din nou cu și mai mare violență, răpăind pe rulotă de parcă ar fi lovit-o cu pietricele.

— Domnule, spuse Roach, dar Jim rămase nemișcat.

— Necazul cu Alvisul ăsta este că-i lipsesc blestematele alea de arcuri, spuse Jim în cele din urmă, mai mult către fereastră decât către vizitatorul său. Conduci ca și când ai fi cu fundul direct pe caldarâm, înțelegi? Te schilodește, nu alta, oricine ai fi. Lăsându-se pe spate, mai trase o dușcă.

— Da, domnule, spuse Roach, foarte surprins că Jim putea presupune că e și el șofer.

Jim își scosese pălăria. Păru-i roșcat era tuns scurt, ici-colo cu porțiuni în care se vedea că foarfeca intrase mai

mult. Porțiunile astea se vedeau mai ales pe o parte și Roach și-a zis în sinea sa că Jim se tunsese singur cu mâna cea zdravănă, așa că arăta și mai strâmb.

— V-am adus o bilă, spuse Roach.

— Frumos din partea ta. Mulțumesc, bătrâne.

Luă bila, o jucă în palma sa aspră, plină de praf, iar Roach își dădu seama pe loc că era foarte îndemânatic, că era genul de om care se înțelegea de minune cu sculele și cu lucrurile în general.

— Nu stă bine, măi Bill, îi spuse el, cu ochii la bilă. Stă câș. Ca și mine. Uite. Se întoarse spre fereastra mai mare ca să-i arate că așa era. La bază avea o bară de aluminiu, pusă acolo ca să strângă condensul. Așezând bila în șanțul barei, Jim o urmări cum se rostogolește către celălalt capăt, până căzu pe podea.

— E câș, repetă el. Trage puțin spre spate. Nu ține, nu-i așa? Ei, ei, unde te-ai băgat, bestie mică?

După părerea lui Roach, care se aplecase să caute bila, rulota nu era prea primitoare. Ar fi putut fi a oricui, deși era de o curățenie exemplară. O canapea, un scaun de bucătărie, o plită de voiaj și o butelie de aragaz. Nici măcar poza nevestii, gândi Roach, care în afară de domnul Thursgood nu mai cunoscuse un alt holtei. Singurele lucruri personale pe care le-a putut remarca erau un sac de voiaj din pânză, din acelea strânse la capăt cu șnur, atârnat de ușă, o trusă de cusut, pusă cu grijă lângă canapea și un duș improvizat dintr-o cutie metalică de biscuiți, sudată bine de tavan. Iar pe masă, o sticlă cu o băutură incoloră, gin sau votcă, era clar, pentru că așa ceva bea și taică-su, când se ducea Roach pe la el, la sfârșit de săptămână, în timpul vacanței.

— Est-vest pare-n regulă, dar nord-sud este câș, mai mult ca sigur, declară Jim, controlând celălalt pervaz al ferestrei. La ce te pricepi tu, Bill?

— Nu știu, domnule, spuse el bățos.

— Trebuie să fii și tu bun la ceva, fiecare-i bun la ceva. Cum stai cu fotbalul? Ești bun la fotbal, Bill?

— Nu, domnule, răspunse Roach.

— Oi fi vreun tocilar, atunci? îl întrebă nepăsător Jim, așezându-se pe pat gemând ușor și mai luând o gură din pahar. N-ai față de tocilar, îți spun eu, adăugă el amabil. Cu toate că'ești un singuratic.

— Nu știu, repetă Roach, și făcu o jumătate de pas înapoi spre ușă.

— Și atunci la ce ești tare? Mai sorbi o dată prelung. Trebuie să fii și tu tare la ceva, Bill, fiecare om este. Eu plesneam grozav cu piatra luciul apei. Hai noroc!

Nu era tocmai întrebarea cea mai potrivită să i se pună lui Roach, căci tocmai chestia asta îl munea și pe el mai tot timpul cât stătea de veghe. Într-adevăr, ajunsese de curând să se îndoiască dacă avea măcar cel mai mic rost pe pământ. Nici la muncă, nici la joacă nu se simțea la înălțime; până și treburile obișnuite de școală, cum erau făcutul patului și aranjatul hainelor păreau să-l depășească. Era lipsit până și de smerenie, i-o spusese bătrâna doamnă Thursgood, pentru că se strâmba prea mult în biserică. Își reproșa din suflet aceste defecte, dar cel mai mult se simțea vinovat pentru despărțirea părinților săi, pe care ar fi trebuit s-o presimtă și să facă ceva ca să nu se întâmple. Se întreba chiar dacă nu era direct răspunzător, dacă, de pildă, nu era el cumva deosebit de rău sau de leneș, sau vreo sămânță de discordie și dacă nu cumva, datorită caracterului său imposibil, provocase ruptura în familie. La școala la care fusese înainte încercase să arate acest lucru, urlând și simulând crize de paralizie cerebrală cum avea mătușa lui. Părinții s-au sfătuit, așa cum făceau adesea ca doi oameni rezonabili și l-au mutat la altă școală. Așa că, această

întrebare - aruncată absolut din întâmplare, într-o rulotă strâmtă, de un ins mai mult zeu decât om și singur pe deasupra - l-a adus în pragul disperării. A simțit cum îi vine sângele-n față, cum i se aburesc ochelarii, iar rulota părea că se topește într-o mare de amărăciune. Roach nu va ști niciodată dacă Jim a observat toate astea, pentru că i-a întors brusc spatele, s-a apropiat de masă și a început să bea din paharul lui de plastic, aruncându-i cuvinte de consolare.

— În orice caz, ești un bun observator, ți-o spun eu, bătrâne. Așa suntem noi,ăștia singuratici, întotdeauna, n-avem pe cine conta, nu-i așa? Nimeni până acum nu m-a dibuit. M-a întors pe dos întrucâtva când te-am văzut cocoțat colo - sus. Mi-am zis că ești vreunul din făcătorii ăia de farmece. Mă prind că cel mai bun pândar din detașament este Bill Roach. Cu condiția să-și aibă văzătorii pe nas. Așa-i?

— Da, aprobă Roach, recunoscător, așa e.

— Atunci, stai de pază, îi ordonă Jim, înfundându-și pălăria pe cap, până mă strecor afară și-mi dezmoțesc puțin picioarele. Faci asta?

— Da, domnule.

— Unde e blestemata aia de bilă?

— Aici, domnule.

— Strigă-mă când mișcă, auzi? Spre nord, spre sud, nu contează unde o ia. Ai înțeles?

— Da, domnule.

— Știi încotro e nordul?

— Într-acolo, spuse Roach fără ezitare, întinzând brațul la' întâmplare.

— Bine. Mă strigi cum începe să se rostogolească, repetă Jim și dispăru în ploaie. O clipă mai târziu, Roach simți cum i se mișcă podeaua sub picioare, auzi un alt urlat, fie de durere, fie de furie, în timp ce Jim se lupta cu o

proptea laterală.

În cursul aceluiași trimestru de vară, elevii i-au făcut lui Jim, o poreclă. Au încercat mai multe variante până au găsit una să-i mulțumească. Întâi „Plotonerul”, care se potrivea cu partea milităroasă din el, cu înjurăturile, destul de inofensive, pe care le scotea câteodată pe gură, cu vagabondările lui de unul singur prin Quantocks. Totuși „Plotonerul” parcă nu i se potrivea prea bine, așa că au încercat „Piratul” și, pentru o vreme „Gulaș”. „Gulaș” datorită gustului lui pentru mâncărurile piperate, pentru mirosul de mirodenii, de ceapă și de boia care-i izbea de câte ori treceau pe lângă Gaură, doi câte doi, pentru a se duce la slujba de seară. „Gulaș” pentru franceza lui perfectă, care avea o suavită deosebită. Spikely, dintr-a V-a B, îl imita nemaipomenit de bine: „Ai auzit întrebarea, Berger. La ce se uită Emile?” și continua cu un gest nervos din mâna dreaptă. „Nu te holba așa la mine, băiete, că nu vin de pe lumea ailaltă. *Qu'est-ce qu'il regarde, Emile, dans le tableau que tu as sous le nez? Mon cher Berger, dacă nu-mi scoți imediat o frază cu cap și coadă pe franțuzește, je te mettrai tout de suite a la porte, tu comprends, băi linge-blide?*”

Dar aceste amenințări teribile nu erau niciodată puse în aplicare, nici pe franțuzește, nici pe englezește. Ciudat lucru, ele adăugau ceva acelei aure de blândețe care n-a întârziat să-l înconjoare, o blândețe pe care nu o au decât tipii formidabili văzuți cu ochi de copil.

Dar nici „Gulaș” nu-i satisfăcea. Lipsea idea de forță reprimată. Această poreclă nu ținea seama de patima lui pentru tot ce era englezesc, singurul subiect în legătură cu care te puteai aștepta să-l vezi pierzându-și timpul. Pușlamaua aia de Spikely n-avea decât să riște un comentariu nu prea amabil la adresa monarhiei, să preamărească plăcerile dintr-o țară străină, de preferință o

țară caldă, pentru ca lui Jim să-i ia fața foc și să se dezlănțuie într-o tiradă de vreo trei minute despre privilegiul de a te fi născut englez. Știa că-l necăjeau, dar nu putea să nu riposteze. Își termina adesea predica cu un surâs melancolic, mormăind câteva fraze despre bobârnacele, notele proaste și rușinea de care o să aibă parte cel ce va fi consemnat în loc să meargă la fotbal. Anglia era marea lui iubire; nu puteai să te atingi de ea în prezența sa.

— Nu există ceva mai grozav pe lumea asta nenorocită, a urlat el odată. Și știi de ce? Și știi de ce, măi șmecherie?

Spikely nu știa, așa că Jim a luat un creion și a desenat un glob pământesc. La Apus, America, a spus el, plină de tâmpiți avari, care-și toacă moștenirile. La Răsărit, China și Rusia, între care nu făcea nicio deosebire: pufoaice, lagăre de concentrare și un blestemat de lung marș către nicăieri. La mijloc...

Până la urmă s-au oprit la Rhino.

Pe de o parte, era un joc de cuvinte pe seama lui Prideaux, pe de alta, era o aluzie la plăcerea lui de a trăi în aer liber și pofta sa de mișcare fizică de care dădea neîncetat dovadă. Tremurând la coadă la duș, dis-dimineață, îl vedeau pe Rhino umblând cu pași mari și apăsați pe Combe Lane, cu un rucsac în spatele încovoiat, întorcându-se din marșul său matinal. La culcare, îi zăreau umbra singuratică prin acoperișul de plexiglas al terenului de squash bătând mingea neobosit la peretele de beton. Iar câteodată, în serile călduroase, de la ferestrele dormitoarelor, îl priveau pe furiș jucând golf, folosindu-se de o vergea de fier ca vai de lume, alergând în zig-zag pe gazon, adesea după ce le citise din-tr-o carte de aventuri tipic englezească: Biggies, Percy Westerman sau Jeffrey Farnol, luată la întâmplare din biblioteca sărăcăcioasă a școlii. La fiecare lovitură așteptau să-l audă icnind când

făcea vânt crosei și arareori erau dezamăgiți. Îi țineau strict scorul. La meciul de cricket al profesorilor, amarat șaptezeci și cinci de puncte, înainte de a se autoelimina din joc, cu o minge lobată, voit ușoară, către Spikely. „Hai, prinde-o, măi șmecherie”. Prinde-o, ce mai stai. Bravo, Spikely, ești bun, băiatu’, se vede pentru ce ești acolo”.

I se mai atribuia, pe lângă înclinația spre toleranță, și o înțelegere exactă a gândirii criminale. Au fost mai multe situații de acest fel, dar cea mai elocventă rămâne întâmplarea petrecută cu câteva zile înainte de încheierea trimestrului, când Spikely a descoperit în coșul de hârtii al lui Jim o ciornă a subiectului pentru teza de a doua zi, pe care a trecut-o pe la colegi, pe cinci penny noi de la fiecare. Câțiva băieți i-au dat banii și au petrecut o noapte de coșmar, învățând pe dinafară, în dormitor, la lumina lanternei, răspunsurile la întrebări. Dar la teză Jim le-a dat cu totul alt subiect.

— Puteți să vă uitați la ăsta pe gratis, a urlat el, așezându-se. A desfăcut larg exemplarul din *Daily Telegraph* și s-a adâncit calm în lectura ultimelor considerații ale autorilor ălor de aiureli, cu ifose de intelectuali, chiar atunci când scriau ceva în apărarea reginei.

A mai fost apoi incidentul cu bufnița „care a ocupat un loc aparte în părerea lor despre el, pentru că avea legătură cu moartea, fenomen față de care copiii reacționează foarte diferit. Fiind încă frig afară, Jim a adus în clasă o găleată cu cărbuni și, într-o miercuri, a aprins focul în șemineu, stând cu spatele spre el, ca să se mai încălzească, în timp ce le dicta ceva. Mai întâi a căzut niște funingine, căreia nu i-a dat nicio atenție; apoi s-a prăvălit bufnița, o bufniță mare de grajd – care se cuibărise, desigur, acolo, de-atâtea ierni și veri de când, sub domnia lui Dover, coșurile nu mai fuseseră curățate – afumată,

zăpăcită și înnegrită, după ce se zbătuse de moarte în horn. A căzut pe jărat și s-a rostogolit grămadă pe dușumea, dând din aripi cu zgomot; a rămas, apoi, acolo nemișcată, ca un trimis al diavolului, chircită, dar mai suflând încă, cu aripile desfăcute, privindu-i fix pe băieți prin funinginea care i se lipise de ochi. N-a fost măcar unul singur care să nu se fi înfricoșat; până și lui Spikely, eroul, i-a fost frică. Doar Jim, impasibil, a adunat într-o clipă creatura și a scos-o afară fără să scoată o vorbă. N-au deslușit niciun sunet, deși ciuliseră urechile ca pasagerii clandestini, până când s-a auzit curgând apa la capătul culoarului; trebuia să fi fost Jim care se spăla pe mâini. Se pișă, spuse Spikely, replică primită de clasă cu un răs nervos. Dar, ieșind din clasă, descoperiră bufnița ghemuită, moartă de-a binelea, așteptând să fie îngropată în vârful grămezii de gunoi de lângă Gaură. Îi fusese sucit gâtul, după cum au stabilit cei mai curajoși dintre ei. Doar un paznic de vânătoare, declară Sudeley, care avea așa ceva acasă, ar fi știut să omoare atât de bine o bufniță.

Printre ceilalți membri ai comunității de la Colegiul Thursgood, opiniile despre Jim nu erau la unison. Stafia domnului Maltby, pianistul, mai bântuia încă. Intendenta era de părerea lui Bill Roach, afirmând că era un erou care trebuia îngrijit; era un miracol cum se descurca cu un spate ca al lui. Marjoribanks spunea că fusese călcat de un autobuz odată, pe când era beat. Marjoribanks a fost, de asemenea, cel care, la meciul de cricket al profesorilor, în care Jim făcuse acele acte de bravură, „a remarcat puloverul. Marjoribanks nu era jucător de cricket, dar venise până acolo ca să urmărească jocul împreună cu Thursgood.

— Ce credeți, puloverul ăsta o fi al lui, a întrebat el tare, în zeflema, sau l-a ciupit de undeva?

— Leonard, ești foarte nedrept, îl certă Thursgood,

bătându-și labradorul ușurel pe coapse. Mușcă-l, Ginny, mușcă-l pe domnul ăsta rău.

Când s-a întors în biroul său, Thursgood nu mai râdea, era chiar extrem de nervos. Cu așa-zișii diplomați de la Oxford se mai împăca el, așa cum cunoscuse profesori de limbi clasice care habar nu aveau de greacă și preoți care nu studiaseră niciodată teologia. Indivizii ăștia, confrunțați cu dovada potlogăriei lor, se prăbușeau, plângeau și dispăreau sau rămâneau pe jumătate de leafă. Dar oamenii care-și ascundeau adevăratele lor capacități reprezentau un soi pe care nu-l întâlnise, dar pe care știa, chiar de pe acum, că nu-l plăcea. După ce a consultat anuarul profesional, a dat un telefon la Agenție și a cerut să vorbească cu un domn Stroll de la firma Stroll and Meddley.

— Ce anume doriți să știți exact, l-a întrebat domnul Stroll, cu un oftat adânc.

19

qqq D5 i n" ceva *anume*. Mama domnului Thursgood broda

— Păi, nu *cevtanuui* atunci ceva pe canava și părea să nu aud[^] nimeni[^]

când ceri o *[^][^][^]X* «>[^] împaci cu lacunele. În special cano y. Eea

— Nu l-am angajat pentru patriotismul lui.

— A fost în spital, a murmurat domnul Stroll, aparent între două fumuri bune de țigară. Lungit. Pe spate.

— Înțeleg. Dar presupun că nu și-a petrecut ultimii douăzeci și cinci de ani în spital. *Touche*, i-a șoptit el maică-sii, acoperind microfonul telefonului cu mâna, și din nou îi trecu prin minte că domnul Stroll a adormit.

— Nu l-ați luat decât până la sfârșitul trimestrului, a spus domnul Stroll. Dacă nu vă place, dați-l afară. Ați cerut

suplinitor, suplinitor aveți. Ați cerut ieftin, ieftin v-am dat.

— Se prea poate, a replicat domnul Thursgood înfipt. Dar v-am plătit un comision de douăzeci de guinee, tatăl meu a fost clientul dumneavoastră ani de zile, așa că am dreptul la unele certitudini. Ați scris aici – îmi permiteți să vă citesc – ați scris *înainte de a fi rănit, diverse misiuni de prospectare și comerciale în străinătate*. Recunoașteți că o astfel de prezentare nu te prea lămurește asupra activității de o viață întreagă, nu-i așa?,

Mama a dat aprobativ din cap, cu nasul în broderie. „Nu te lămurește”, îi ținu ea isonul.

— Aceasta în primul rând; permiteți-mi să continui...

— Dar nu prea mult, i-a atras maică-sa atenția.

— Am aflat că era pe la Oxford în '38. De ce n-a terminat? Ce s-a întâmplat?

— După câte îmi aduc aminte, a fost vorba de o întrerupere cam pe atunci, spuse domnul Stroll, după ce-a mai trecut un veac. Dar cred că sunteți prea tânăr ca să vă mai amintiți.

— Nu putea fi la închisoare tot timpul ăsta a spus maică-sa, după o foarte lungă tăcere, fără să-și ridice privirea de pe broderie.

— O fi fost el undeva, a răspuns Thursgood morocănos, plimbându-și privirea peste curtea măturată de vânt, până către Gaură.

Toată vacanța de vară, în timp ce era aruncat de la o familie la alta, încântat de unii și decepționat de alții, Bill Roach a fost îngrijorat în privința lui Jim, întrebându-se dacă îl durea spatele, cum se descurca cu banii, acum când n-avea cui să mai predea și când dispunea doar de leafa pe o jumătate de trimestru ca să-și țină zilele; și mai rău decât orice îl necăjea întrebarea dacă Jim va mai fi acolo la începerea noului trimestru, căci avea sentimentul, de nedescris, că Jim trăia într-o asemenea stare de

nesiguranță, abia ținându-se la suprafață, încât putea oricând să cadă într-un hău; se temea că Jim, la fel ca el, era lipsit de gravitația naturală care să-l rețină pe pământ. Revedea împrejurările primei lor întâlniri, în special întrebarea pe care i-a pus-o Jim despre prietenie, și s-a îngrozit la gândul că, așa cum n-a reușit să-și iubească părinții, se putea să-l fi dezamăgit și' pe Jim, în mare parte datorită diferenței de vârstă dintre ei. Și că de aceea a plecat și era deja în căutarea altui amic, cercetând alte școli cu ochii lui" spălăciți. Își imagina că, la fel ca și el, Jim a fost foarte atașat de cineva care l-a decepționat și că dorea cu ardoare să-l înlocuiască. Dar în acest punct, speculațiile lui Bill Roach ajungeau într-un impas: habar n-avea ce însemna dragostea între adulți;

Nu putea face aproape nimic în acest sens. S-a uitat într-o carte de medicină, a iscodit-o pe maică-sa în legătură cu cocoșății, și și-a dorit, dar nu a îndrăznit, să fure o sticlă de votcă de la tatăl său, pe care să o ducă la colegiu ca momeală. Iar când șoferul mamei sale l-a lăsat în fața scărilor atât de nesuferite, nici măcar nu și-a luat rămas bun și a fugit într-un suflet la marginea Găurii, unde, spre nemaipomenita sa bucurie, a văzut rulota lui Jim, în același loc, pe fundul ei, doar ceva mai murdară ca înainte, alături de un strat proaspăt săpat, probabil pentru legume de iarnă. Jim era așezat în fața acesteia, surâzător de parcă l-ar fi auzit pe Bill venind și și-ar fi pregătit zâmbetul de bun venit înainte de a-l vedea apărând la marginea Găurii.

În același trimestru, Jim i-a găsit o poreclă lui Roach. A renunțat la Bill și i-a zis Jumbo. Nu i-a dat nicio explicație, iar Roach, așa cum se obișnuiește la botezuri, nu era în măsură să protesteze. În schimb, Roach și-a asumat rolul de locotenent al lui Jim; un locotenent supleant, cam așa se considera el; cel ce-i ținea locul prietenului dispărut al

lui Jim, indiferent cine putea să fi fost acesta.

Capitolul 2

Spre deosebire de Jim Prideaux, domnul George Smiley nu era dotat de natură să alerge prin ploaie, și cu atât mai puțin în plină noapte. El era probabil desăvârșirea a ceea ce Bill Roach constituia prototipul. Scund, îndesat și în cel mai bun caz între două vârste, avea aerul unuia din londonezii amărâți căruia nu-i aparținea împărăția cerurilor. Avea picioare scurte, un mers numai agil nu, purta haine scumpe, prost croite și ude learcă. Pardesiul, ca de văduv, era cusut din acea stofă neagră și moale, parcă anume țesută ca să rețină umezeala. Ori îi erau mânecile prea lungi, ori brațele îi erau prea scurte, dar ca și în cazul lui Roach, aproape că nu i se zăreau degetele din manșete. Din vanitate nu purta pălărie, convins pe bună dreptate că ar părea ridicol cu așa ceva pe cap. „Ca un ou cu cipilică” remarcase ultima dată frumoasa lui nevastă, cu puțin înainte de a-l fi părăsit; această remarcă usturătoare, așa cum se întâmplă adesea, îl obseda. Așa că ploaia i se prelingea în picături mari pe lentilele ochelarilor, obligându-l ba să lase capul în jos, ba să-l scuture pe spate, în timp ce umbla cu pași grăbiți pe trotuarul de lângă arcadele înnegrite ale Gării Victoria. Se îndrepta spre vest, spre cuibul său din Chelsea. Mersul îi era, nu se știe de ce, ușor nesigur, iar dacă Jim Prideaux ar fi apărut din umbră și l-ar fi întrebat dacă are vreun prieten, i-ar fi răspuns probabil că prefera să găsească un taxi.

„Ce moară stricată e și Roddy ăsta”, mormăi el în sine, în timp ce un nou ropot de ploaie îi plesnea obrazii rotofei, scurgându-se pe cămașa udă learcă. „De ce nu m-oi fi ridicat pur și simplu și nu l-oi fi lăsat în plata Domnului?”

Mâhnit, Smiley mai trecu o dată în revistă motivele actualei lui amărăciuni și, cu o obiectivitate care ținea de

partea umilă a felului său de a fi, ajunse la concluzia că purta întreaga vină.

Fusese, de la bun început, o zi de groază. Se sculase prea târziu, lucrase în ajun mult după miezul nopții, obicei ce devenea acaparant după ieșirea la pensie anul trecut. Constatând că nu mai are cafea, s-a dus la băcănie și a stat la coadă până și-a ieșit din răbdări și a luat hotărârea trufașă de a se îngriji de administrarea bunurilor sale. Extrasul de cont, care-i venise cu poșta de dimineață, arăta că nevastă-sa își luase partea leului din pensia lui lunară; foarte bine, și-a zis el, o să vândă ceva. Reacția lui nu era firească, pentru că era bine aranjat din punct de vedere financiar, iar obscura bancă din City, prin care primea pensia, i-o trimitea cu mare punctualitate. Totuși, a învelit una din primele ediții din Grimmelhausen, o mică comoară de pe vremea studenției sale la Oxford, și a pornit-o solemn către librăria Heywood Hill din Curzon Street, unde i se întâmpla să se târguiască adesea prietenește cu proprietarul. În drum, s-a montat și mai mult și l-a sunat de la o cabină telefonică pe avocatul său, cerându-i o întâlnire pentru acea după-amiază.

— George, cum poți fi atât de mitocan? Ann nu-i o femeie de care să divorțezi. Trimite-i deci niște flori și vino să mâncăm împreună.

Acest sfat l-a mai îmbărbătat și tocmai se apropia de Heywood Hill, cu sufletul împăcat, când a dat nas în nas cu Roddy Martindale care ieșea de la Trumper, unde se tundeă săptămânal.

Martindale nu avea niciun ascendent real asupra lui Smiley, nici profesional, nici social. Aparținea unui serviciu de protocol al Foreign Office-ului și munca sa consta în a-i însoți la masă pe acei demnitari pe care nimeni nu i-ar fi invitat nici în fundul curții. Holtei, disponibil oricând, purta plete cărunte și umbla cu acea dezinvoltură pe care doar

oamenii grași o au. Avea o slăbiciune pentru flori la butonieră și pentru costume în culori deschise, se fudulea, fără să fi avut niciun motiv, că ar fi unul din obișnuiții culiselor de la Whitehall. Cu câțiva ani în urmă, onorase cu prezenta sa - înainte de a fi fost desființată - una dintre comisiile de lucru pentru coordonarea activităților de informații. În timpul războiului, cum avea o oarecare aplicație pentru matematică, bântuise pe la periferia lumii serviciilor secrete; s-a întâmplat o dată, și nu contenea să povestească acest lucru, să lucreze cu John Landsbury, la o scurtă dar delicată operațiune de codificare realizată de Prăvălie. Dar războiul, așa cum Smiley era obligat să-și reamintească, avusese loc cu treizeci de ani în urmă.

— Bună, Roddy, spuse Smiley. Încântat să te văd. Martindale obișnuia să zbiere pe acel ton specific al claselor de sus, care nu o dată l-a făcut pe Smiley, când se afla în vacanță în străinătate, să părăsească în grabă hotelul pentru a-și găsi refugiu în altă parte.

— Scumpule, să nu-ți vină să crezi, maestrul în persoană! Mi s-a spus că te-ai fi retras printre călugării de la mănăstirea St. Gallen sau mai știu eu care, ca să studiezi vechi manuscrise! Mărturisește, ce mai stai. Vreau să știu tot ce ai făcut, în cele mai mici amănunte. Ți-e bine? Ți mai e dragă Anglia? Ce mai face delicioasa Ann? Privirea îi alunecă în susul și în josul străzii înainte de a se opri pe volumul lui Grimmelhausen, pe care Smiley îl purta învelit în hârtie sub braț. Dau o liră pentru un penny că e un cadou pentru Ann. Se spune că o răsfeți teribil. Coborî apoi glasul, pentru a-l potopi cu întrebări: Nu-i așa că nu te-ai băgat din nou? Să nu-mi spui că-i o chestie de acoperire, George, de paravan! Limba-i ascuțită cerceta colțurile umede ale buzelor lui subțiri și se retrase apoi ca un șarpe, dispărând în cutele întunecate ale gurii.

Smiley scăpă de el făcând prostia să accepte să cineze

În aceeași seară la clubul din Manchester Square, ai cărui membri erau amândoi, dar pe care Smiley îl evita ca pe moarte, mai ales pentru faptul că Roddy Martindale îl frecventa și el. La căderea serii, se mai simțea încă ghiftuit după dejunul copios de la White Tower,

25

qqq unde avocatul său, un tip care nu refuza nici **» £ £» ££&*

masă copioasă l-ar putea smulge pe Smiley ga negre. Martindale, deși pe alte căi, ajunsese la o concluzie așa că timp de patru ore interminabile, în fața unor feluri de mâncare de care Smiley nu avea f*™** pomeniră tot felul de nume, ca și când ar fi fost doi fotbaliști uitați. Jebedee, bătrânul îndrumător al lucrării lui Smiley: „Ce' pierdere pentru noi, Dumnezeu să-l odihnească”, murmură Martindale, care, după câte știa Smiley, nu dăduse ochii în viața lui cu acesta. „Și ce talent, nu? Unul dintre cei cu adevărat mari, am spus-o întotdeauna”. Apoi Fielding, specialistul în Evul Mediu francez de la Cambridge: „Ooo, ce plăcut simț al umorului putea avea. O minte ascuțită brici, dom'le, ce mai!” Apoi Sparke de la Școala de Limbi Orientale și, în fine, Steed-Asprey, cel care înființase chiar acest club, pentru a se descotorosi de pisălogi ca Roddy Martindale.

— L-am cunoscut pe bietul său frate, după cum știi. Avea doar jumătate din mintea lui, dar era de două ori mai vânjos, odihnească-se-n pace! Minte avea doar frate-su, ce mai!

Printre aburii de băutură, Smiley a ascultat toate aiurelile astea, spunând „da”, „nu”, „ce păcat” și „nu, nu l-au mai găsit niciodată”, apoi, o dată, spre marea sa rușine, „lasă, măi, mă măgulești”, până la tristul și inevitabilul moment când Martindale a ajuns la evenimente mai recente, la schimbarea conducerii și la retragerea lui

Smiley din serviciu.

Așa cum era și de așteptat, a început cu ultimele zile ale Stăpânului:

— Bătrânul vostru șef, măi George, fie binecuvântat, este singurul care a păstrat secretul asupra numelui său. Nu față de tine, desigur, că n-a avut el *niciun* secret față de tine, nu'-i așa? Smiley și Stăpânu', mână-n mână, ca hoții, așa se zicea până în pânzele albe.

— Foarte măgulitor pentru mine.

— Nu fă fițe cu mine, George, sunt deșcă bătrână, ai uitat?! Tu și cu Stăpânu' erați uite așa, spuse el, îmbinându-și degetele grăsulii de la cele două mâini. De-abia ți-au făcut vânt, nu mă duci tu pe mine, de-aia ți-a luat locul Bill Haydon. D-aia e el scutierul lui Percy Alleline și nu tu.

— Dacă zici tu așa, Roddy.

— Sigur că da. Și mai mult decât atât, *mult mai mult*. Martindale se aplecase spre el și Smiley a simțit în nas mirosul uneia din cele mai delicate creații ale frizeriei Trumper.

— Ascultă-mă tu pe mine, Stăpânu' n-a murit. A fost văzut. Cu o fluturare de mână reduse la tăcere protestele lui Smiley. Lasă-mă să termin. Willy Andrewartha a dat nas în nas cu el în sala de așteptare a aeroportului din Johannesburg. Nu era o stafie. Era el în carne și oase. Willy era la bar să bea o apă minerală, să se mai răcorească, nu l-ai văzut de curând, parcă e un balon. S-a întors și ce să vezi, chiar lângă el era Stăpânu', îmbrăcat îngrozitor, ca un bur. Cum l-a văzut pe Willy, a șters-o. Ce zici de asta? Așa că știm cum stăm. Stăpânu' n-a murit. A fost scos de către Percy Alleline și de mica lui gașcă, așa că s-a dat la fund în Africa de Sud, drăguțul de el. Nu-i poți reproșa omului că vrea și el un pic de liniște în amurgul vieții, eu cel puțin nu pot.

Monstruozitatea acestor cleветiri, care-i parveneau printr-un zid din ce în ce mai gros de sfârşire psihică, îl lăsa pe Smiley, pe moment, fără glas.

— E ridicol! E cea mai tâmpită poveste pe care am auzit-o vreodată! Stăpânu' e mort. A murit de inimă, după o lungă suferinţă. În plus, nu putea să înghită Africa de Sud. Nu-i plăcea nimic în afară de Surrey, de Prăvălie şi terenul de cricket al lorzilor. Zău, Roddy, n-ar trebui să spui poveşti ca astea. Ar fi putut adăuga: eu însumi, de unul singur, l-am dus te crematoriul ăla îngrozitor din East End, anul trecut, în ajun de Crăciun. Pastorului îi pierise glasul.

— Willy Andrewartha a fost întotdeauna un mincinos sfruntat, observă Roddy, fără să se piardă absolut deloc. l-am spus-o şi eu, nu ţine Willy, ar trebui să-ţi fie ruşine. Şi apoi, ca şi cum nici nu i-ar fi trecut măcar prin minte aşa ceva, darămite să mai fi subscris la această teorie stupidă, continuă:

— Cred că scandalul ăla din Cehoslovacia i-a bătut Stăpânului ultimul cui la coşciug. Ți-aduci aminte de amărâtul acela, împuşcat în spate şi târât prin ziare, care a fost atât de bun prieten cu Bill Haydon? Trebuia să-i spunem *Ellis*, şi-i spunem şi acum, nu-i aşa, chiar dacă-i ştim adevăratul nume, ca pe al nostru.

Şiret, Martindale aştepta ca Smiley să termine de povestit, dar lui Smiley nici nu-i trecea prin gând să se lase dus, aşa că Martindale făcu o a treia încercare:

— Nu ştiu, dar mie încă nu-mi vine să cred cu adevărat că Percy Alleline e şeful, tu ce zici? Să fie vârsta de vină, George, sau pur şi simplu cinismul meu? Spune tu, care te pricepi atât de bine la oameni. Am impresia că puterea nu se mai află de partea celor cu care am crescut. Să fie asta vreun indiciu? Sunt atât de puţini, după părerea mea, cei care se descurcă acum, iar amărâtul ăsta de Percy, mai ales că vine după un diplomat atât de fin ca Stăpânu', este

total lipsit de subtilitate. Și camaraderia penibilă pe care o afișează, cum poți să-l iei în serios? N-ai decât să-ți aduci aminte de vremurile când își făcea veacul pe la Clubul Călătorilor, pufăind din pipa lui butucănoasă, dându-le de băut la toți grangurii; e nevoie de o oarecare finețe și în perfidie, nu ești de acord? Ori nu-ți pasă, de vreme ce ții? Ce șiretlic o fi având, George, care o fi rețeta lui secretă? Vorbea din ce în ce mai patetic, aplecat înainte, cu o privire lăcomă și excitată. Doar mâncarea ar mai fi putut să-l aducă în starea aceasta. Să trăiești pe seama minții subordonaților, o fi, poate că așa trebuie să fie un șef în ziua de astăzi!

— Crede-mă, Roddy, n-am cum să te lămuresc, spuse Smiley lipsit de energie. Nu l-am cunoscut niciodată pe Percy în poziția de șef, mă-nțelegi, doar ca... Lăsa ultimul cuvânt în suspensie.

— Doar ca arivist, îi sugeră Martindale cu o licărire în privire. Pândindu-i zi și noapte scaunul Stăpânului. Acum, când stă pe el, toată gloata îi cântă în strună. George, cine o fi brațul lui drept? Cine i-o fi făcând reclama asta? Oricum, o face minunat, se simte pretutindeni. Săli speciale de lectură la Amiralitate, comitete mititele, cu nume caraghioase, care înfloresc peste tot, covorul roșu întins ori de câte ori apare Percy pe culoarele de la Whitehall², miniștri tinerei care se aleg cu felicitări speciale din sferele sus-puse, indivizi de care n-a auzit nimeni niciodată vorbindu-se, cărora li se dau decorații înalte pe degeaba. Le cunosc toate astea dinainte, știi tu.

— Roddy, nu te pot ajuta cu nimic, insistă Smiley, schițând gestul de a se» ridica de la masă. Nu e de competența mea, crede-mă. Dar Martindale nu-l lăsa

2 Stradă din Londra, în vecinătatea palatului Westminster, unde se află majoritatea ministerelor; se spune Whitehall, cum se spune Casa Albă sau Elysee (n.t.).

nicicum să plece, imobilizându-l la masă cu mâna lui umedă, în timp ce vorbea din ce în ce mai precipitat.

— Și atunci cine-i deșteptu'? Nu Percy, asta e sigur. Și să nu-mi spui tu mie că americanii au început din nou să aibă încredere în noi. Și-l apucă și mai strâns de mână. Frumosul Bill Haydon, colonelul Lawrence al zilelor noastre, dragul de el. Vezi, Bill e vechiul tău rival. Limba lui Martindale ieși din nou din gură, făcu o scurtă recunoaștere și se retrase, lăsând o urmă de surâs pe buze. După cum mi s-a spus, tu și Bill împărțeți cândva *totul*. Dar n-a fost în regulă niciodată, nu-i așa? Geniile nu au acest obicei.

— Mai doriți ceva, domnule, Smiley? întrebă chelnerul. Atunci e Bland, mercenarul neprihănit, steaua colegiilor pentru parveniți. Nu-i dădea drumul, și pace. Și dacă nu ăștia doi fac să meargă mașinăria, trebuie să fie cineva ieșit la pensie, nu-i așa? Vreau să spun, nu-i așa că cineva care pretinde că a ieșit la pensie? Și dacă Stăpănu' a murit, cine mai rămâne? Doar tu!

Își îmbrăcau pardesiile. Portarii plecaseră acasă, așa că au fost nevoiți să și le ia singuri din cuierele cafenii în care nu mai atârna nici o altă haină.

— Roy Bland nu este un parvenit, spuse Smiley tare. A urmat-Colegiul St. Antony, la Oxford, dacă vrei să știi.

Doamne iartă-mă, asta-i tot ce-am putut face, își zise Smiley.

— Nu spune prostii, dragul meu, îl repezi Martindale. Smiley îl plictisise: părea îmbufnat și decepționat; obrajii i se ridicaseră într-un mod care-ți provoca milă. Bineînțeles că St. Antony este pentru parveniți; nu schimbă cu nimic faptul că pe aceeași stradă mai sunt și câteva școli cumsecade, chiar dacă a fost protejatul tău. Acum trebuie să fie al lui Bill Haydon – nu-i da bacșiș, ai fost invitatul meu – Bill este tatăl tuturor. Așa a fost întotdeauna. Îi

atrage ca mierea. Ce vrei, este un tip strălucitor, nu ca unii dintre noi. Are stofă, cam rar se întâlnește așa ceva. Se pare că femeile sunt leșinate după el.

— Noapte bună, Roddy.

— Transmite-i toate cele bune lui Arm, să nu uiți.

— N-o să uit.

— Să nu uiți, în niciun caz.

Iar acum ploua cu găleata, Smiley era ud până la piele și, ca să-l pedepsească, Dumnezeu făcuse să dispară toate taxiurile de pe străzile Londrei.

Capitolul 3

„Lipsă crasă de voință – își spuse el, în timp ce refuza delicat avansurile unei femei ce sprijinea o poartă. Lumea numește asta politețe, când, de fapt nu este altceva decât slăbiciune. Măi Martindale, *măi cap de găină*. Imbecil pompos, șarlatan efeminat, măi bun de nimic...” Făcu un pas mare ca să evite un obstacol imaginar. „Slăbiciune, spuse el încă o dată, și incapacitate de a te ține pe propriile picioare, fără să depinzi de vreo instituție – o băltoacă îi intră toată într-un pantof – și atâtea legături emoționale care au încetat demult să mai aibă vreo rațiune. Cum e nevastă-mea, cum e Prăvălia, statul la Londra. Taxi!”

Smiley se aruncă spre el, dar prea târziu. Două fetișcane, chicotind sub o singură umbrelă, năvăliră în mașină dând din mâini și din picioare. Ridicându-și fără niciun rost gulerul de la pardesiul său negru, își continuă drumul solitar. „Mercenar neprihănit”, mormăi el furios. „Câteva școli cumsecade pe aceeași stradă”. „Ce țață obraznică, prefăcută și iscoditoare...”

După care, bineînțeles, își aminti, mult prea târziu, că uitase cartea de Grimmelhausen la club.

„O, fir-ar să fie”, strigă el în gura mare, oprindu-se ca să dea și mai bine frâu liber exasperării. „Fir-ar să fie, fir-ar să fie, fir-ar să fie”.

Își va vinde casa din Londra. Gata, se hotărâse. Acolo, sub copertina prăvăliei, chircit lângă automatul pentru țigări, așteptând să se mai scuture norii, a luat această hotărâre gravă, paloarea locuințelor din Londra crescuse enorm, i-o spusese toți. Perfect, o s-o vândă și, cu o parte din ce va lua pe ea, își va cumpăra o casuță în Cotswolds. Burford? Prea multă circulație. Steeple Aston. Țsta da loc. Se va instala acolo, acreditând imaginea unui

tip ușor excentric, vorbind vrute și nevrute, retras, dar având unul sau două obiceiuri simpatice, ca de pildă acela de a bolborosi de unul singur când măsura strada-n lung și-n lat. Demodat poate, dar cine nu era așa în zilele noastre? Demodat, dar fidel epocii sale. Vine momentul în care orice om trebuie să aleagă: merge înainte, dă înapoi? Nu era nimic de rușine să nu te lași dus de orice vântisor de modernism. Este mai bine să însemni ceva anume, să te retragi, să fii unul din stejarii propriei tale generații. Și dacă Ann dorea să se întoarcă, o s-o dea pe ușă afară.

Sau n-o s-o dea afară. În funcție de cât dorea ea să se întoarcă.

Simțindu-se mai ușurat după toate aceste gânduri, Smiley ajunse la King's Road; se opri la marginea trotuarului, ca și cum ar fi voit să traverseze. De ambele părți, prăvălii aranjate vesel. În fața lui, By water Street, unde locuia, o fundătură care măsura exact o sută șaptesprezece pași de-ai lui. Când se mutase aici, aceste căsuțe, în stil georgian³, modeste, ușor dărăpănate, aveau un farmec al lor, cu perechile de tineri căsătoriți, care trăiau din cincisprezece lire pe săptămână și aveau câte un subchiriaș, nedeclarat, la subsol. Acum, se pusese război, zăbrele de fier la geamurile de jos și în fața fiecărei case se înghesuiau câte trei mașini. Din obișnuință, Smiley le trecea pe toate în revistă, să vadă pe care le știa și pe care nu, la cele pe care nu le cunoștea, se uita dacă aveau antene și oglinzi retrovizoare suplimentare, sau dacă erau dube închise, dintre acelea pe care le preferau în general cei de la filaj. O făcea, în parte, ca un mic exercițiu, ca un joc, să-și păzească mintea nu cumva să i se atrofieze în urma ieșirii la pensie, tot așa cum alții învăța pe dinafară numele prăvăliilor din drumul său cu autobuzul către British Museum; tot așa cum știa câte trepte sunt

3 Stil arhitectural, conturat în perioada 1714-1760 în Anglia (n.t.).

între etaje în casa în care locuia și în ce parte se deschidea fiecare dintre cele douăsprezece uși.

Dar Smiley mai avea și un alt motiv, frica, frica aceea secretă ce-l urmărește pe fiecare profesionist până-n mormânt. Și anume că, într-o bună zi, dintr-un trecut atât de complicat că nici el nu-și putea reaminti toți dușmanii pe care și i-a făcut, unul dintre ei îl va găsi și-i va cere socoteală.

La capătul străzii, o vecină își plimba câinele; îl văzu pe Smiley și, ridicând capul, încercă să-i spună ceva, dar el s-a făcut că nu o vede, știind că ar fi fost vorba de Ann. Trecu strada. Casa lui se afla în întuneric, perdelele erau așa cum le lăsase. Urcă cele șase trepte care duceau la ușa din față. O dată cu plecarea lui Ann, îl părăsise și femeia de serviciu: nimeni în afară de Ann nu dispunea de cheie. Ușa avea două broaște. Una de tip Banham, cu siguranță, și una tubulară, de tip Chubb, precum și două pene făcute de el din lemn de stejar, cât o unghie, dispuse una deasupra și alta dedesubtul primei broaște. Un obicei rămas de pe vremea când era în operativ. De curând, fără să știe de ce, începuse să le folosească din nou; poate că nu dorea să se trezească cu ea pe neașteptate. Pipăi cu vârful degetelor și le găsi pe amândouă. Odată consumată această precauție, descuie ușa, o împinse și simți poșta de prânz alunecând pe covor.

Ce facturi or mai fi venit? se întrebă el. *Viața literară germană? Revista de filologie? Filologia* trebuia să fie, nu plătiise demult abonamentul. A aprins lumina în vestibul și s-a aplecat să-și cerceteze corespondența. O „ca urmare la factura noastră” de la croitorul său, pentru un costum pe care nu-l comandase, dar care presupunea că era unul dintre acelea cu care se fudulea amantul lui Ann, o factură pentru benzina cumpărată de ea la un garaj din Henley (Ce, Doamne iartă-mă, căutau ei, lefteri, tocmai în Henley,

pe 9 octombrie?); o scrisoare de la bancă în legătură cu un cec încasat direct de către Lady Ann Smiley de la un ghișeu al sucursalei Băncii Midland din Immingham. Și ce naiba fac ei la Immingham? se întrebă el uitându-se la bucata de hârtie. Cui, pentru numele lui Dumnezeu, să-i treacă vreodată prin minte să facă amor la Immingham? Și unde o fi oare Imminghamul ăsta?

Continua să se întrebe când privirea îi căzu pe o umbrelă necunoscută, în cuierul de la intrare, o umbrelă de mătase, cu mâner de piele și inel de aur fără inițiale. Fiind uscată și neavând niciun strop de apă scurs sub ea, l-a fulgerat ideea că trebuie să fi ajuns acolo înainte de șase și un sfert, când a început ploaia. Era o umbrelă elegantă, pe deasupra, iar inelul era foarte puțin zgâriat, deși se vedea că nu era nouă. Deci, umbrela aparținea unui tip agil, chiar tânăr, ca ultimul curtezan al lui Ann. Dar cum proprietarul umbrelei știuse chestia cu penele și se pricepuse să le pună la loc după ce intrase în casă și avusese atâta minte încât să sprijine corespondența de ușă după ce o răvășise și o și citise, însemna că, mai mult ca sigur, îl cunoștea și el pe Smiley; și că nu era vreun amant, ci un profesionist ca și el, și care îi fusese cândva un colaborator apropiat și-l știa după „mână”, cum se spune în jargonul meseriei.

Ușa de la salon era întredeschisă. O împinse ușurel.

— Peter? spuse el.

Prin deschizătura ușii, în lumina care se strecura de afară, zări o pereche de pantofi de piele, care depășeau cu dezinvoltură marginea canapelei.

— Dacă aș fi în locul tău, George, bătrâne, nu mi-aș scoate pardesiul, se auzi o voce amabilă. Avem un drum lung de făcut.

Cinci minute mai târziu, îmbrăcat într-un pardesiu de călătorie mare, maro, un cadou de la Ann, singurul pe

care-l avea uscat, George Smiley stătea îmbufnat pe scaunul de lângă șofer, în mașina sport a lui Peter Guillam, unde bătea vântul din toate părțile și pe care acesta o parcase într-un scuar din apropiere. Destinația, lor era Ascot, localitate renumită pentru femeile și caii săi. Mai puțin cunoscută ca reședință a domnului Oliver Lacon. De la Cabinetul Primului Ministru, consilier superior „în diverse comitete mixte și câinele de pază în materie de informații. Sau, așa cum se exprimase Guillam mai puțin politico, prefectul general de la Whitehall.

În acest timp, la școala Thursgood, lungit în pat, fără să se lipească somnul de el, Bill Roach medita asupra uimitoarelor descoperiri pe care le făcuse în timpul supravegherii zilnice exercitate în beneficiul lui Jim. Ieri, Jim l-a lăsat pe Latzy cu gura căscată. Joi, i-a furat domnișoarei Aaronson corespondența. Domnișoara Aaronson preda violoncelul și Sfânta Scriptură, iar Roach o curta pentru blândețea sa. Latzy, ajutorul de grădinar, era un P.D., spunea intendentă, iar un P.D. nu vorbea englezește, sau foarte puțin. P.D. mai însemna și Persoană Diferită, tot intendentă spunea, sau oricum străină, din război. Dar ieri, Jim a vorbit cu Latzy, cerându-i ajutorul în legătură cu clubul automobilistic și i s-a adresat ca unui P.D., în limbajul în care vorbesc aceștia, care o fi fost el, iar Latzy, de mândrie, s-a umflat în piept să pocnească, nu alta.

Problema cu scrisorile domnișoarei Aaronson era mai complicată. Joi dimineața, când, după slujba la capelă, Roach a intrat în cancelarie ca să ia caietele clasei lui, pe bufet se aflau două plicuri, unul adresat lui Jim și altul domnișoarei Aaronson. Al lui Jim era scris la mașină. Cel adresat domnișoarei Aaronson era scris de mână, iar scrisul semăna foarte mult cu al lui Jim. Când Roach remarcase aceste lucruri, în cancelarie nu se afla nimeni.

Și-a luat caietele și se pregătea să iasă liniștit, când Jim a intrat pe ușa cealaltă, îmbujorat și suflând din greu după alergarea sa de dimineață.

— Șterge-o, Jumbo, a sunat... spuse el, aplecându-se deasupra bufetului.

— Da, domnule.

— Păcătoasă vreme, ce zici, Jumbo?

— Da, domnule.

— Hai, du-te, ce mai stai?

În prag, Roach se uită peste umăr. Jim se îndreptase și, lăsat puțin spre spate, sprijinit de bufet, dădea să-și deschidă „Daily Telegraph” din dimineața aia. Pe bufet nu mai era nimic. Ambele plicuri dispăruseră.

Să-i fi scris Jim domnișoarei Aaronson și să se fi răzgândit? S-o fi cerut de nevastă, mai știi? I-a mai venit o idee. De curând, Jim își făcuse rost de o veche mașină de scris, un Remington rablagit, pe care îl reparase chiar el. Să-și fi dactilografiat el însuși scrisoarea? Se simțea oare atât de singur încât să-și scrie scrisori și să le mai fure și pe ale altora? Roach adormi.

Capitolul 4

Guillam conducea degajat, dar repede. Aromele toamnei invadaseră mașina, era lună plină, păтури de ceață pluteau deasupra câmpiilor întinse, iar frigul era de nesuportat. Smiley se întreabă cam ce vârstă putea avea Guillam. Să tot fi avut patruzeci de ani, dar în lumina aceea părea un student plimbându-se cu barca pe Tamisa. Manevra schimbătorul de viteză cu o mișcare largă, curgătoare, de parcă îl învârtea în apă. În orice caz, se gândi Smiley iritat, era oricum o mașină pentru unul mult mai tânăr decât Guillam. Au trecut în trombă prin Runnymede și începură să urce dealul Egham. Rulau de douăzeci de minute și Smiley pusese o duzină de întrebări, fără să primească vreun răspuns ca lumea la niciuna dintre ele, și îl apucase o frică sâcâitoare pe care refuza s-o definească.

— Mă surprinde că nu ți-au făcut și ție vânt o dată cu noi, spuse el, pe un ton nu prea plăcut, adunându-și și mai strâns poalele pardesiului. Aveai tot ce-ți trebuie ca să fii dat afară: bun profesional, loial, discret.

— M-au dat la vânătorii de scalpuri.

— Dumnezeule, se cutremură Smiley și, ridicându-și gulerul până sub bărbia-i dublă, se lăsă pradă acestei amintiri, ceea ce-l păzea de altele și mai tulburătoare: Brixton și sinistra clădire a școlii, care le servea drept cartier general vânătorilor de scalpuri. Numele oficial al vânătorilor de scalpuri era Secția Călătorii. Fusesse creată de Stăpănu' la propunerea lui Bill Haydon, la începuturile războiului rece, când asasinatul, răpirile și șantajul erau monedă curentă, iar primul lor comandant fusese desemnat de către Haydon. Alcătuiau o unitate mică, de vreo doisprezece oameni, și se aflau acolo pentru a se ocupa de acțiunile rapide, care erau „prea murdare sau prea riscante pentru rezidenții implantați în străinătate.

Adevărata muncă de informații, nu contenea Stăpânu' să le spună, se desfășura pas cu pas și avea o oarecare delicatețe. Vânătorii de scalpuri erau excepția de la regulă. Nu lucrau nici pas cu pas, nici nu umblau cu mânuși, fiind mai apropiați temperamental de Haydon decât de Stăpânu'. Și lucrau de unul singur, motiv pentru care erau plasați departe de privirile indiscrete, în spatele vreunui zid de piatră, având deasupra cioburi de sticlă și sârmă ghimpată.

— Te-am întrebat dacă termenul „lateralism” îți spune ceva.

— Mai mult ca sigur că nu.

— E doctrina la modă acum. Înainte, structurarea se făcea pe verticală. Acum se realizează pe orizontală.

— Ce vrei să spui?

— Pe vremea ta, Prăvălia era organizată pe regiuni: Africa, țările satelit, Rusia, China, Asia de Sud-Est și, știi și tu, așa mai departe; fiecare regiune avea propriul ei vrăjitor, iar Stăpânu' stătea în ceruri și ținea de hățuri. Ți-aduci aminte?

— Ei, a trecut o groază de-atunci.

— Acum toate serviciile operative sunt sub aceeași pălărie. Centrala din Londra. S-a renunțat la împărțirea pe regiuni, s-a instaurat moda lateralismului. Bill Haydon este comandantul Centralei Londra, adjunctul său este Roy Bland, iar Toby Esterhase aleargă de la unul la altul ca un cățel. Sunt stat în stat. Au propriile lor secrete și nu se amestecă cu pâlmașii. Ne dă mai multă siguranță.

— Pare o idee bună, spuse Smiley, ignorând deliberat insinuarea.

Pe măsură ce amintirile începeau din nou să-i fiarbă-n cap, fu năpădit de un sentiment cu totul ciudat, că trăia aceeași zi de două ori, mai întâi cu Martindale, la club și, mai apoi, ca într-un vis, cu Guillam. Au trecut de o

plantație de pini tineri. Lumina lunii se strecura în fâșii largi.

— Se mai vorbește de... dar Smiley lăsa întrebarea în suspensie, pentru a aborda mai pe ocolite. Se mai știe ceva despre Ellis?

— În carantină, răspunse Guillam sec.

— Da! Desigur. Nu vreau să fiu indiscret. Dar, poate să se miște? Știu că s-a făcut bine; poate să umble? Problemele cu spatele pot fi foarte supărătoare, după câte se pare.

— Se spune că-i merge foarte bine. Ce mai face Ann, am uitat să te întreb.

— Bine. Foarte bine.

În mașină era întuneric să-ți scoți ochii. Au părăsit drumul principal și rulau pe pietriș. Garduri întunecate de verdeață se ridicau de ambele părți, au apărut niște lumini, apoi un peron spațios și silueta înaltă a unei case, cu fel de fel de intrânduri, care se zărea deasupra pomilor. Ploaia încetase, dar când a ieșit la aer curat, Smiley a auzit de jur-împrejurul lui ticăitul picăturilor care se scurgeau de pe frunzele încă ude.

Da, gândi el, și când am venit aici ultima oară ploua; când numele lui Jim Ellis se afla pe prima pagină a ziarelor.

S-au spălat pe mâini și, în vestibulul având o înălțime impresionantă, au examinat accesoriile de alpinism ale lui Lacon, așezate cu pioșenie pe o comodă Sheraton. Ședeau în semicerc cu fața spre un fotoliu gol. Era cea mai urâtă casă pe o rază de kilometri întregi, iar Lacon o cumpărase aproape pe degeaba. „Palatul Regelui Arthur din Berkshire”, a numit-o el într-o zi, explicându-i lui Smiley, „construit de către un milionar abstinent”. Salonul era foarte spațios, cu vitralii de șase metri înălțime și o galerie din lemn de pin deasupra intrării. Smiley făcu inventarul lucrurilor cunoscute: o pianină pe care erau împrăștiate

partituri, portrete vechi de clerici în haine preotești, un teanc de invitații tipărite. Căută cu privirea vâsla Universității din Cambridge și o descoperi atârnată deasupra șemineului. Ardea același foc, prea slab pentru această sobă imensă. Domina mai curând o atmosferă de sărăcie decât de bunăstare.

— Te simți bine la pensie, George? îl întrebă Lacon, ca și cum îi zbiera în ureche unei mătuși surde printr-un cornet acustic. Nu-ți lipsește căldura contactelor umane? Mie mi-ar lipsi, cred. Munca, vechii colegi.

Era un lungan ciolănos, având aerul unui studentel lipsit de grație: o combinație de preot și de agent secret, după cum spunea Haydon, spiritualul Prăvăliei. Taică-su fusese înalt prelat în Biserica scoțiană, iar maică-sa avea și ea urme de sânge albastru. Din când în când, jurnalele de duminică, mai snoabe, îi dedicau articole, apreciindu-l drept „stilul nou” pentru că era tânăr. Avea fața brăzdată de tăieturi pentru că se bărbiera în grabă.

— O, cred că mă descurc foarte bine, zău, spuse el politicos. Și ca să întrețină conversația, adăugă: Da. Da. Sunt sigur că mă descurc. Și tu? Toate-s bune?

— Nu s-a schimbat cine știe ce. Lucrurile merg înainte fără probleme. Charlotte a obținut o bursă pentru Roedean, ceea ce nu-i rău deloc.

— A, foarte bine.

— Și soția ta, tot în formă, tot așa? Vocabularul său amintea de acela al unui student.

— În plină formă, mulțumesc; spuse Smiley încercând, plin de curtenie, să răspundă pe același ton.

Se uitau spre ușile duble. Au auzit de departe țăcănitul pașilor pe dalele de gresie. Două persoane, își spuse Smiley, bărbați amândoi. Ușile se deschiseră și în prag apăru o siluetă înaltă. Pentru o fracțiune de secundă, Smiley zări un al doilea bărbat în spatele acestuia, brunet,

scund și prevenitor, dar numai primul intră în cameră, după care niște mâini nevăzute închiseră ușile.

— Încuiați-ne, vă rog, strigă Lacon; auziră cheia învârtindu-se în broască. Îl cunoști pe Smiley, nu-i așa?

— Da, cred că da, spuse personajul, venind spre ei cu pași mari din penumbră. Cred că mi-a dat ceva de lucru, nu-i așa, domnule Smiley?

Glasul său avea o dulceață meridională, dar nu puteai să te înșeli asupra accentului de om provenind din colonii.

— Tarr, domnule, Ricky Tarr de la Penang.

Reflexul focului din sobă îi lumină o parte din zâmbetul său înghețat, lăsându-i un ochi în umbră ca o cavernă.

— Fiul avocatului, vă mai aduceți aminte? Haideți, domnule Smiley, dumneavoastră mi-ați schimbat primele scutece.

Apoi, în mod absurd, au ajuns toți patru în picioare, iar Guillam și Lacon priveau ca niște nași, în timp ce Tarr îi strângea mâna lui Smiley, o dată, încă o dată și apoi iarăși ca pentru fotografi.

— Ce mai faceți, domnule Smiley? E o adevărată plăcere să vă văd, domnule.

Dând în sfârșit drumul mâinii lui Smiley, se întoarse spre fotoliul care îi fusese rezervat, în timp ce Smiley gândea: da, cu Ricky Tarr s-ar fi putut întâmpla. Cu Tarr orice ți se poate întâmpla. Doamne, își spuse el, acum două ore plănuiam să-mi găsesc refugiul în trecut. Simți că i se usucă gâtul și-i spuse că trebuie să fie frica.

Să fie zece ani? Doisprezece? Nu-l prinsese în momentul cel mai potrivit ca să aibă noțiunea timpului. Printre obligațiile sale de atunci, Smiley o avea și pe aceea de a-și da acordul pentru recrutări: nimeni nu era luat fără gestul său aprobator și nimeni nu intra în pregătire fără semnătura sa pe programul de instruire. Războiul rece era la apogeu și era o mare cerere de vânători de scalpuri.

Haydon ordonase rezidenților permanenți din străinătate și Prăvăliei să caute marfa potrivită. Steve Mackelvore, de la Djakarta, apăruse cu Tarr. Mackelvore era un vechi profesionist în domeniul informațiilor, care folosea drept acoperire profesiunea de agent maritim. Dăduse peste Tarr beat criță și agresiv, umblând de nebun prin docuri, în căutarea unei fete, Rose, care îl lăsase cu ochii în soare.

Dacă te luai după povestea pe care ți-o înșira Tarr, el se înhăitase cu o bandă de belgieni care făceau trafic de arme între insule și coastă. Nu-i putea suferi pe belgieni, se săturase până peste cap de traficul cu arme și era furios că i-o furaseră pe Rose. Mackelvore și-a făcut socoteala că se va încadra disciplinei și că era destul de tânăr să poată fi antrenat pentru genul de operații de forță pe care vânătorii de scalpuri le întreprindeau din dosul zidurilor acelei sinistre școli din Brixton. După verificările de rigoare, Tarr a fost expedit la Singapore pentru a fi cercetat mai îndeaproape, apoi la Grădinița de la Sarratt, pentru o a treia verificare. Acesta a fost momentul în care Smiley a intrat în scenă, în chip de moderator, într-o serie de întrevederi, unele destul de dure. Grădinița de la Sarratt era un centru de pregătire, dar oferea loc destul și pentru alte activități.

Tatăl lui Tarr era un avocat australian, care locuia la Penang, după cât se pare. Mama lui era o actriță de mâna a doua din Bradford, care venise în Extremul Orient înainte de război cu o trupă de teatru englezesc. Tatăl acestuia, după cât își amintea Smiley, avea chemare de misionar și predica prin clădirile parohiale locale. Mama avea un mic cazier judiciar în Anglia, dar tatăl lui Tarr, fie nu știa, fie puțin îi păsa. La izbucnirea războiului, părinții s-au refugiat la Singapore, pentru a-l pune pe micuț la adăpost. Câteva luni mai târziu, Singapore a căzut, iar Ricky Tarr a început școala la închisoarea din Changi sub supravegherea

japonezilor. La Changi, tatăl său predica mila lui Dumnezeu oricui avea urechi să-l asculte și dacă japonezii nu l-ar fi persecutat, camarazii lui din închisoare ar fi făcut-o precis în locul acestora. O dată cu eliberarea, toți trei s-au întors la Penang. Ricky a încercat să urmeze dreptul, dar chiulea de cele mai multe ori, iar tatăl a dezlănțuit asupra lui câțiva predicatori zdraveni, care să-l bată până-l purifică sufletul. Tarr a șters-o în Borneo. La vârsta de optsprezece ani, se angajase deplin în traficul de arme și dădea cu banii de-a azvârlita pe coastele insulelor indoneziene. Așa a dat Mackelvore de el.

Criza malayisiană a izbucnit în momentul când își termina și el stagiul la Grădiniță. Tarr a fost repartizat la vechiul lui trafic de arme. Primii indivizi pe care i-a întâlnit au fost vechii săi prieteni belgieni. Erau, pe de o parte, prea preocupați cu furnizarea de arme pentru comuniști, ca să-și mai bată capul unde fusese, și, pe de altă parte, duceau lipsă de personal. Tarr le-a însoțit câteva transporturi pentru a le face praf legăturile, ca apoi să-i îmbete într-o noapte, să împuște patru dintre ei, printre care și pe Rose, și să le dea foc vasului. S-a mai învârtit prin Malaysia și a mai dat vreo două-trei lovituri înainte de a fi rechemat la Brixton, la pregătire de astă dată pentru Kenya sau ca să folosim un limbaj mai puțin sofisticat, ca să vâneze Mau-Mau pe bani.

După Kenya, Smiley l-a pierdut aproape total din vedere, dar au fost vreo două incidente pe care nu le-a uitat, deoarece puteau să se transforme în scandal și despre care a trebuit să-l informeze pe Stăpânu'. În '64, Tarr a fost trimis în Brazilia, pentru a mitui de urgență un ministru al armamentului, despre care se știa că era-n găleată cu banii.' Tarr a fost prea brutal; ministrul a intrat în panică și a avertizat presa. Tarr avea drept acoperire un pașaport olandez și putea trece neobservat, dacă nu s-ar fi

înfuriat serviciul secret olandez. În Spania, un an mai târziu, acționând în urma unui pont furnizat de Bill Haydon, Tarr l-a șantajat – sau l-a „prăjit”, cum ar spune vânătorii de scalpuri – pe un diplomat polonez, căruia i se încinseseră călcâiele după o dansatoare. Prima recoltă a fost bună, Tarr a primit felicitări și o primă. Dar când s-a dus să se mai „servească” o dată, polonezul i-a mărturisit în scris ambasadorului său și s-a aruncat, încurajat sau nu, de la fereastra de sus.

La Brixton, se considera că avea o înclinație spre accidente. Dacă te-ai fi luat după expresia feței juvenile pe cale de a îmbătrâni a lui Guillam, așezat în micul grup plasat în semicerc în fața focului de-abia pâlpâind, ar fi fost de spus mult mai multe și mai rele decât atât.

— Hai, cred că ar fi mai bine să-mi golesc sacul, zise Tarr jovial, lăsându-se în fotoliu.

Capitolul 5

— S-a întâmplat acum șase luni, începu Tarr.

— În aprilie, interveni Guillam. Hai să fim preciși, dacă se poate, vă rog.

— Aprilie deci, spuse Tarr netulburat. Lucrurile mergeau destul de liniștit la Brixton. Cred că eram acolo vreo șase în așteptare. Pete Sembrini, venit de la Roma, Cy Vanhofer, care tocmai dăduse o lovitură la Budapesta... - zâmbi el malițios - ping-pong și biliard în sala de așteptare de la Brixton. Nu-i așa, domnule Guillam?

— Era sezon mort.

— Când, dintr-odată, continuă Tarr, ne-am trezit cu un apel urgent din partea rezidentului nostru de la Hong-Kong.

În oraș se afla o mică delegație comercială sovietică, nu de cine-știe ce importanță, care umbla după aparatură electronică pentru Moscova. Unul dintre delegați o ținea lanț prin barurile de noapte. Se numea Boris. Domnul Guillam dispune de toate detaliile. N-avea dosar la noi. Era filat de vreo cinci zile, iar delegației i se mai reținuseră camere pentru încă vreo douăsprezece. Din punct de vedere politic, chestia era prea delicată pentru băieții de acolo, dar s-au gândit că, luat direct, ar putea să țină. Nu părea să fie cine știe ce, dar poți să știi? Poate că trebuia să-l cumpărăm, ca să-l avem în stoc, nu-i așa, domnule Guillam?

În stoc, însemna să ai pe cineva laîndemână pentru a-l vinde sau a-l schimba cu un alt serviciu de spionaj: un comerț cu defectori de mâna a doua, cu care se ocupau vânzători de scalpuri.

Fără să-i dea atenție lui Tarr, Guillam spuse:

— Asia de Sud-Est era parohia lui Tarr. Se învârtea pe acolo fără să aibă nimic de făcut, așa că i-am ordonat să

cerceteze la fața locului și să-mi transmită telegrafic un raport.

Ori de câte ori vorbea altcineva, Tarr cădea în visare. Își fixa privirea pe acesta, i se așeza o ceață pe ochi și, înainte ca să vorbească din nou, făcea o pauză ca și cum și-ar fi revenit în simțiri.

— Așa că am făcut ceea ce mi-a ordonat domnul Guillam, spuse el. Așa fac întotdeauna, nu-i așa, domnule Guillam? Sunt băiat de treabă, chiar dacă sunt repezit.

A plecat cu avionul a doua zi, seara, sâmbătă 31 martie, având un pașaport australian, în care figura ca agent pentru vânzări de automobile, și alte două pașapoarte elvețiene virgine, pentru situații limită, ascunse în dublura valizei. Erau documente de salvare, care se completau în funcție de împrejurări: unul pentru Boris, unul pentru el însuși. Și-a dat întâlnire în mașină cu rezidentul din Hong-Kong, nu departe de hotel, Golden Gate, pe Kowloon.

La acestea, Guillam se plecă spre Smiley, șoptindu-i:

— Tufty Thesinger, un bufon. Fost maior, în trupele regale de pușcași din Africa. Un tip numit de Alleline.

Thesinger a prezentat un raport asupra mișcărilor lui Boris bazat pe o săptămână de supraveghere.

— Boris era un tip cu adevărat ciudat, spuse Tarr. Nu reușeam să-mi dau seama ce hram poartă. Pilea noapte după noapte fără întrerupere. N-a închis ochii o săptămână încheiată, iar filatorii lui Thesinger de-abia mai stăteau pe picioare. Ziua se ținea de coada delegației, vizitând uzine, intervenind în discuții, făcând figura unui tânăr și strălucitor funcționar sovietic.

— Cât de tânăr? Întrebă Smiley.

Guillam a intervenit: Dacă ar fi să te iei după cererea de viză, era născut la Minsk în 1946.

— Seara, se întorcea la Alexandra Lodge, o dărăpănătură în North Point, unde era instalată delegația

sovietică. Lua masa cu grupul și pe la nouă o ștergea discret pe ușa de serviciu, lua un taxi și o apuca spre localurile de noapte de pe lângă Kowloon. Cârciurma lui preferată era Cat's Cradle de pe Queen's Road, unde dădea de băut oamenilor de afaceri din localitate și se dădea drept mare sculă. Se-ntâmpla să stea până la miezul nopții. De acolo, o tăia înapoi, prin tunel, către Wanchai, și se oprea la un local, La Angelika, unde băutura era mai ieftină. Singur. La Angelika e o cafenea cu o bombă ordinară la subsol, frecventată de marinari și de turiști, unde se pare că Boris se simțea în largul său. Dădea pe gât vreo trei-patru pahare și păstra chitanțele. Consuma mai ales coniac și, din când în când, o vodcă. A avut o aventură cu o eurasiană, după care au umblat băieții lui Thesinger, plătind-o ca să ciripească. Le-a spus că tipul se simțea foarte singur și că stătea pe marginea patului, plângându-se că nevastă-sa nu-i aprecia geniul. Pasionantă informație, adăugă el sarcastic, în timp ce Lacon se repezi zgomotos spre cămin, adună jarul și mai ațâță focul. În noaptea aceea, am trecut pe la Cradle, să-l văd la față. Filatorii lui Thesinger fuseseră trimiși la culcare cu un pahar de lapte. Nu voiau să se bage.

Câteodată, când vorbea, corpul lui Tarr era ca de lemn, ca și cum își asculta propria-i voce înregistrată pe bandă.

— A ajuns la zece minute după mine și nu singur, era însoțit de o matahală de suedez blond, care târa după el o chinezoaică, o târfă. Era întuneric, așa că m-am instalat la o masă din apropiere. Au comandat scotch, Boris a plătit, iar eu stăteam cam la doi metri mai încolo, cu fața la orchestra aia amărâtă, ascultând ce vorbeau. Chinezoaica mică tăcea, nu scotea o vorbă, suedezul fiind cel care întreținea toată conversația. Vorbeau englezește. Suedezul l-a întrebat pe Boris unde trăsesese, iar Boris i-a spus că la Excelsior, ceea ce era o minciună împuțită fiindcă stătea la

Alexandra cu toată trupa. Desigur, Alexandra e de mâna a paispea, Excelsior sună mai bine. Gașca s-a spart spre miezul nopții. Boris a spus că trebuie să se întoarcă acasă, că a doua zi are o mulțime de treabă. Asta era o a doua minciună, pentru că se ducea acasă cum se ducea și ăla, cum îi zice, Jekyll și Hyde, așa e, doctorul cumsecade care se deghiza ca să-și facă de cap. Așa că, cine-ce era Boris?

Pentru o clipă nu-i veni nimeni în ajutor.

— Hyde, spuse Lacon, adresându-se mâinilor sale muncite. S-a reșezat și le-a încrucișat pe genunchi.

— Hyde, repetă Tarr. Mulțumesc, domnule Lacon. Totdeauna m-am gândit la dumneavoastră ca la un om citit. Deci își plătesc consumația și eu o șterg spre Wanchai, ca să ajung înaintea lui la Angelika. În acel moment am avut certitudinea că ceva nu era în regulă.

Tarr enumera pe degetele sale lurâgi, descărnate, motivele: în primul rând, n-a văzut în viața lui o delegație sovietică care să nu aibă cel puțin două gorile, a căror treabă era să-iimpiedice pe băieți să intre-n-găleată. Atunci, cum de reușea Boris să le scape din frâu noapte de noapte? În al doilea rând, nu-i plăcea felul în care Boris își arăta peste tot valuta străină. Pentru un funcționar sovietic, era ceva împotriva naturii, insista el:

— Pur și simplu „pentru că nu are lețcaie. Iar dacă are, îi cumpără mărgelile franțuzoaicei lui. Și, în al treilea rând, nu-mi plăcea cum mințea. Și apoi, era prea gargaragiu ca să fie un tip cinstit.

Tarr a așteptat la Angelika și peste nicio jumătate de oră și-a făcut apariția domnul Hyde, singur-singurel.

— S-a așezat și a comandat de băut. Asta-i tot ce face. Stă și soarbe din pahar, ca o fată nedansată. Mama lui!

Lui Smiley îi veni din nou rândul să beneficieze din plin de șarmul lui Tarr:

— Ce înseamnă toate acestea, domnule Smiley?

Înțelegeți ce vreau să spun? Mă interesează *micile* detalii, se destăinui el, adresându-i-se tot lui Smiley. Luați numai felul în care s-a așezat. Credeți-mă, domnule, dacă am fi fost noi acolo, nu am fi găsit un loc mai bun ca Boris. Era în apropierea ieșirilor și a scării putea observa excelent ușa de intrare și ce se întâmpla acolo, era dreptaci și din stânga era acoperit de un zid. Boris era un profesionist, domnule Smiley, nu este niciun dubiu în privința aceasta. Aștepta o legătură, poate că-acționa drept cutie de scrisori sau, poate, își târa haina așteptând să fie abordat de un amărât ca mine. Și acum, ascultați: una e să-l prăjești pe un membru al unei delegații comerciale de mâna a treia și alta e să te-arunci asupra unui tip tare, format la Centru, nu-i așa, domnule Guillam?

— De la reorganizare înapoi, explică Guillam, vânătorii de scalpuri nu mai au dreptul să pescuiască agenți dubli. Trebuiau semnalati pe loc Centralei Londra. Băieții au în acest sens instrucțiuni precise semnate de către Bill Haydon în persoană. Dacă miros cel mai mic semn de refuz, o lasă baltă. Și adăugă, mai ales pentru Smiley: În condițiile lateralismului, autonomia noastră e limitată la sânge.

— Am mai fost amestecat în treburi de joc dublu-dublu, spuse Tarr pe un ton de călugăriță jignită. Credeți-mă, domnule Smiley, sunt o adunătură de viermi.

— Nu mă-ndoiesc, spuse Smiley, potrivindu-și ochelarii cu un gest afectat.

Tarr i-a telegrafiat lui Guillam, „0-0”, și-a rezervat un bilet de avion de întoarcere și s-a dus la cumpărături. Cu toate acestea, cum nu era nicio cursă până joi, s-a gândit că înainte de a pleca, nu de alta dar să arate că a meritat drumul, ar putea să scotocească, de asemenea, prin camera lui Boris.

— Alexandra este într-adevăr o dărapănătură aproape în

ruină, domnule Smiley, dincolo de Marble Road, cu tot felul de balcoane de lemn. Iar broaștele, ce să mai vorbim, se deschid numai când te văd apropiindu-te.

La puțin timp după aceea, Tarr se afla în camera lui Boris, cu spatele la ușă, așteptând ca ochii să i se obișnuiască cu întunericul. Stătea încă acolo când, din pat, auzi vocea somnoroasă a unei femei, care i se adresa în rusește.

— Era nevasta lui Boris, explică Tarr. Plângea. Știți ce, o să-i spun Irina, de acord? Domnul Guillam cunoaște detaliile.

Smiley obiectă imediat: era imposibil să fie nevastă-sa. Centrul nu le-ar fi permis să iasă din Rusia amândoi în același timp, rețin pe unul și-i dau drumul celuilalt.

— Căsătorie în baza dreptului cutumiar, spuse sec Guillam. Neoficială, dar permanentă.

— Invers decât se face acum, spuse Tarr ricanând, neadresându-se nimănui, în niciun caz lui Smiley, iar Guillam se uită din nou la el cu o privire răutăcioasă.

Capitolul 6

De la bun începutul acestei întâlniri, Smiley adoptase un aer impenetrabil de Buddha, din care nici povestirea lui Tarr, nici rarele interjecții ale lui Lacon și ale lui Guillam nu au reușit să-l scoată. Stătea jos, lăsat pe spate, cu picioarele-i scurte îndoite, capul înainte și cu mâinile sale pufoase încrucișate pe burta proeminentă. Pleoapele lui grele se închiseseră în spatele lentilelor groase. Nu se mișca decât pentru a-și șterge ochelarii cu dublura de mătase a cravatei și, când o făcea, avea o privire umedă, dezarmată, întrucâtva stânjenitoare pentru cei care îl priveau în acele momente. Intervenția sa și mârâitul de neînțeles, dar foarte afectat, care a urmat explicației lui Guillam, a avut pentru cei de față efectul unui semnal, fiind urmat aproape imediat de un hârșâit de fotolii și de glasuri care se dregeau. Lacon a atacat primul:

— George, ce bei de obicei? Pot să te servesc cu un scotch sau vrei altceva? Îi oferea de băut cu grija cu care îi dai cuiva o aspirină contra durerii de cap. Am uitat să te întreb adineaori, se scuză el. Hai, George, ia o gură de ceva, să te întărească. E iarnă la urma urmelor. Chiar nu vrei o gură de ceva?

— Mulțumesc, mă simt foarte bine, spuse Smiley.

Ar fi dorit puțină cafea, dar, fără să știe de ce, nu s-a simțit în stare să ceară. În plus, și-a mai adus aminte că era îngrozitoare.

— Guillam?! continuă Lacon. Nu. Nici lui Guillam nu-i venea să accepte de băut de la Lacon.

Lui Tarr nu i-a oferit nimic, acesta continuându-și relatarea.

A acceptat cu calm prezența Irinei, spuse el. Își pregătise o poveste înainte de a intra în clădire și-și juca acum rolul cu multă precizie. N-a scos pistolul, nici nu i-a

acoperit gura cu mâna, n-a făcut niciuna din aiurelile astea, afirma el, spunând în schimb că a venit să vorbească cu Boris despre o problemă personală, că îi părea rău, dar că avea intenția fermă să rămână acolo până la reîntoarcerea lui Boris. Într-o australiană curgătoare, cum îi stătea bine unui agent de vânzări de automobile scandalizat, venit de la antipozi, îi spuse că, deși nu vroia să se amestece în treburile nimănui, al naibii să fie dacă se va lăsa jumulit într-o singură noapte de bani și de gagică de către un nenorocit de rusnac, care nu avea cu ce să-și plătească plăcerile. A reușit să mimeze furia, neridicând totuși glasul, și apoi a așteptat să-i vadă reacția.

— Și iată cum a început totul, spuse Tarr.

Era unsprezece și jumătate când a pătruns în camera lui Boris. A plecat la unu și jumătate cu promisiunea unei întâlniri pentru seara următoare. Situația era atunci cu totul alta.

— N-am făcut nimic nelalocul său, credeți-mă. Ne-am despărțit pur și simplu prieteni buni, înțelegeți, domnule Smiley?

Pentru o clipă, cu zâmbetul său afabil, avea aerul că-și arogă dreptul de a cunoaște cele mai prețioase secrete ale lui Smiley.

— Înțeleg, răspunse acesta plictisit.

Prezența Irinei la Hong Kong nu avea nimic deosebit și nu era niciun motiv ca Thesinger să fie informat în acest sens, explică Tarr – Irina era ea însăși membră cu drepturi depline a delegației. Era expertă în achiziționarea de textile.

— Ca să fim drepecți, era mai bună decât omul ei, dacă pot să-i spun așa. Era o copilă, puțin cam prețioasă pentru gustul meu, dar era tânără și avea un zâmbet al naibii de fermecător când se oprea din plâns. În mod curios, Tarr

roși. Era o companie foarte plăcută, insistă el, ca și cum ar fi susținut contrariul. Când domnul Thomas din Adelaide a intrat în viața ei, se afla la capătul puterilor, neștiind ce să mai facă cu apucatul ăla de Boris. Și-a închipuit că eram Arhanghelul Gavril. Cui putea să-i vorbească despre soțul ei fără să-i facă acestuia vreun rău. Nu avea niciun prieten în delegație și nici la Moscova nu avea pe nimeni în care să aibă încredere, spunea ea. Când n-ai trecut prin așa ceva, nu poți să știi ce înseamnă să întreții o relație aproape terminată, aflându-te tot timpul pe drumuri.

Smiley căzu din nou într-o transă adâncă.

— Hotel după hotel, oraș după oraș, neavând voie să vorbești normal cu localnicii sau să-ți zâmbească un străin, iată cum își descria ea viața. După părerea ei, era o situație absolut îngrozitoare, domnule Smiley, și în sprijinul celor afirmate veneau o avalanșă de blesteme și o sticlă de votcă goală lângă pat. De ce nu putea fi și ea ca toți oamenii normali? repeta fără încetare. De ce nu se putea bucura de lumina soarelui pe care ni l-a dat bunul Dumnezeu, ca ceilalți dintre noi? îi plăcea să călătorească, îi plăceau copiii din străinătate, de ce n-ar fi putut avea și ea un copil născut liber, nu în captivitate! Nu contenea să repete: născut liber, născut în captivitate. „Am o fire veselă, Thomas. Sunt o fată normală, sociabilă. Îmi plac oamenii: de ce trebuie să-i înșel, dacă îi iubesc?” Și apoi, adăugă ea, nenorocirea era că fusese aleasă, cu mult timp în urmă, pentru o treabă care a făcut-o rece ca o bătrână și a despărțit-o de Dumnezeu. De aceea băuse și de aceea plângea. În acel moment, aproape că uitase că avea un soț și își căuta mai curând scuze ca să-și prelungească momentele plăcute. Ezită din nou. Am intuit, domnule Smiley. În fata aceasta era o mină de aur. Am simțit-o de la bun început. Cunoaștere înseamnă putere, după cum se spune, domnule, iar Irina era puternică, tot așa cum era de

calitate. Poate că era hotărâtă să meargă până-n pânzele albe, dar putea în același timp să se dăruiască trup și suflet. Știu să recunosc generozitatea la o femeie, atunci când o are, domnule Smiley. Țasta-i talentul meu. Iar femeia asta era foarte hotărâtă să fie generoasă. Isuse Cristoase, cum să descrii o intuiție? Sunt unii care au harul să simtă când există o vână de apă sub pământ...

Părea să se aștepte la un oarecare semn de simpatie, așa că Smiley îi spuse:

— Înțeleg, și se trase de lobul urechii.

Uitându-se la el cu un aer ciudat de supunere, Tarr rămase câteva clipe tăcut.

— Primul lucru pe care l-am făcut a doua zi dimineața a fost să-mi anulez biletul de avion și să mă mut la alt hotel, continuă el.

Smiley făcu brusc ochii mari.

— Ce-ai comunicat Londrei?

— Nimic.

— De ce?

— De tâmpit și de viclean ce este, spuse Guillam.

— Poate fiindcă mi-am închipuit că domnul Guillam îmi va spune „Vino acasă, Tarr”, replică el, aruncându-i lui Guillam o privire cu subînțeleșuri, rămasă fără răspuns. Știți, demult, când eram încă puști, am făcut prostia să mă las dus de o damă.

— S-a făcut de răs cu o poloneză, spuse Guillam. Îi intuiuse și ei generozitatea.

— Știam că Irina nu era o cursă întinsă mie, dar cum puteam să mă aștept să fiu crezut de domnul Guillam? În niciun caz.

— L-ai anunțat pe Thesinger?

— Cum naiba, bineînțeles că nu.

— Ce explicații ai dat Londrei pentru amânarea plecării?

— Trebuia să iau avionul de joi. Mi-am făcut socoteala

că până marți nimeni nu-mi va observa lipsa la Londra. Mai ales că dădusem chix cu Boris.

— N-a dat nicio explicație, luni fiind trecut absent nemotivat, spuse Guillam. A încălcat toate regulile posibile. Spre mijlocul săptămânii, până și Bill Haydon făcea tămbălău. Și eu trebuia să ascult, adăugă el pe un ton înțelept.

Oricum, Tarr și Irina s-au întâlnit două seri la rând. Prima întâlnire a avut loc într-o cafenea și a cam șchiopătat. Și-au luat o mulțime de precauții nu cumva să fie văzuți, pentru că Irina era înspăimântată de moarte, nu atât din cauza soțului ei, cât din aceea a securiștilor din delegație, gorilele cum le spunea Tarr. A refuzat să bea și tremura ca varga. A doua seară, Tarr mai aștepta ca ea să-și manifeste generozitatea. Au luat tramvaiul până la Victoria Peak, înghesuiți între matroane americane, cu șosete albe și cu cozeroace de soare pe cap. În cea de a treia seară, a închiriat o mașină și a dus-o în New Territories, până când a apucat-o tremuriciul, știindu-se atât de aproape de frontiera chineză, și au fost nevoiți să se reîntoarcă în grabă în port. Cu toate acestea, plimbarea a încântat-o și pomenea adesea frumusețea echilibrată a peisajului, a lacului plin de pești și a orezăriilor. La rândul său, Tarr a fost mulțumit de plimbare pentru că le dovedise amândurora că nu erau urmăriți. Dar Irina nu-și dăduse încă drumul, după cum spunea el.

— Acum o să vă spun un lucru al naibii de ciudat în legătură cu acest stadiu al jocului. La început, am făcut pe Thomas australianul de la cap la coadă. I-am înșirat vrute și nevrute în legătură cu o fermă pentru creșterea oilor în apropiere de Adelaide și despre o casă mare în centrul orașului, cu fațada de sticlă și cu o firmă luminoasă – „Thomas”. Nu m-a crezut. Dădea din cap cu un aer distrat, așteptând să-mi termin numărul, spunând apoi „Da,

Thomas", „Nu, Thomas" și schimba subiectul.

În cea de a patra seară, a dus-o cu mașina pe dealurile ce dădeau spre coasta de nord și, acolo, Irina i-a mărturisit lui Tarr că s-a îndrăgostit de el și că lucra, atât ea, cât și soțul ei, pentru Centrul Moscova și că știa că Tarr era și el de meserie; l-a recunoscut după aerul său mereu preocupat și după modul în care știa să asculte cu privirile.

— Ajunsese la concluzia că eram colonel britanic de informații, continuă Tarr, fără nici cel mai mic zâmbet. Acum plângea, acum râdea și, după părerea mea, era pe trei sferturi nebună de legat. Pe de o parte, vorbea ca o eroină smintită dintr-un roman de trei parale, pe de alta, ca o copilă cuminte de la mahala. Englezii erau preferații ei. Gentlemenii, spunea ea. l-am adus o sticlă de votcă și în cincisprezece secunde a și dat jumătate din ea pe gât. Uraa, pentru gentlemenii englezi. Boris era agent operational, iar Irina se afla acolo ca să-l sprijine. Era o acțiune în doi și va veni o zi când va vorbi ea cu Percy Alleline și-i va mărturisi numai lui un mare secret. Boris avea misiunea să pescuiască oameni de afaceri din Hong Kong și mai servea și drept cutie poștală rezidentului sovietic local. Irina transmitea mesajele, reducea textele la micropuncte și făcea pe operatorul radio, transmițând pe repede pentru a deruta serviciile de ascultare. Așa arătau lucrurile pe hârtie, înțelegeți? Cele două baruri de noapte foloseau drept locuri de întâlnire și de retragere pentru legătura sa locală. Dar tot ceea ce dorea Boris cu adevărat era să bea, „să umble după dansatoare și să-și plângă de milă. Sau să umble creanga câte cinci ore la rând pentru că nu suporta să stea în aceeași cameră cu nevastă-sa. Irina nu făcea decât să-l aștepte plângând, matolindu-se și visând cum ar sta ea singură la gura sobei cu Percy povestindu-i tot ce știa. Am lăsat-o să vorbească acolo pe deal, în mașină. N-am făcut nicio mișcare ca să nu rup

vraja. Am privit cum se lăsa asfințitul în port și un răsărit de lună minunat, apoi țărani care se prelingeau cu cobilițele și lămpile lor cu gaz. Nu mai lipsea decât Humphrey Bogart în smoching. Am pus frână la votcă și am lăsat-o să-și bată gura în continuare. N-am schițat nicio mișcare. Vă jur, domnule Smiley. Fiți sigur că așa a fost, declară el pe acel ton dezarmat al omului care moare de dorința de a fi crezut, dar Smiley stătea cu ochii închiși și făcea pe surdul la orice rugămințe.

— Pur și simplu s-a dezlănțuit, explică Tarr, ca și cum ar fi fost un accident, neașteptat, un lucru în care n-a avut niciun fel de amestec. Mi-a povestit întreaga ei viață, de la naștere până la colonelul Thomas, adică eu. Mămica, tăticu, primele iubiri, recrutarea, instruirea, împutita aia de căsătorie pe jumătate ratată și marele joc. Cum ea și cu Boris au fost instruiți în echipă și au rămas împreună de atunci: una din acele legături 'importante de nedesfăcut. Mi-a mărturisit adevăratul ei nume, numele de cod și numele de acoperire sub care călătorea și emitea; apoi a umblat în poșetă și mi-a arătat toată aparatura cu care își făcea jongleriile; stiloul gol și programul de emisie strâns înăuntru; aparatul de fotografiat ascuns și restul bazarului. „Stai, să vadă Percy toate astea”, i-am spus „eu, făcându-mă că intru în joc. Materialul era de serie, nu de foarte mare finețe, totuși de calitate întâi. Și ca să pună capac, a început să-mi toarne toată rețeaua sovietică de la Hong Kong: aducătorii, case secrete, căsuțe poștale, toată șmecheria. Simțeam că înnebunesc încercând să țin minte tot.

— Dar ai reușit, zise Guillam sec.

— Da, recunoscuse Tarr. Reținuse aproape tot. Știa că nu-i spusese întregul adevăr, dar era conștient că era greu să obțină adevărul adevărat de la una care făcea meserie de când era o fetișcană, dar a apreciat că, pentru o

începătoare, se descurca destul de bine.

— Nu știu cum, dar parcă-mi părea rău pentru ea, spuse el, într-o altă izbucnire de pretinsă confesiune. Aveam impresia că ne aflam pe aceeași lungime de undă, zău.

— Chiar așa, izbucni Lacon dintr-odată, într-una din rarele sale intervenții. Era alb ca varul, dar n-aveai de unde să știi dacă de furie sau dacă era efectul luminii zorilor care se filtra prin jaluzele.

Capitolul 7

— Mă afluam într-o situație ciudată. Ne-am revăzut a doua zi și în ziua următoare și mi-am zis că dacă nu se sonase încă, oricum nu mai avea mult. Ba își imagina cum o să-i dea Percy o treabă de prima mână la Prăvălie în care să lucreze pentru colonelul Thomas, ba începea să se certe ca naiba cu mine dacă ar trebui să fie locotenent sau maior. O clipă mai târziu spunea că nu mai voia să facă niciodată spionaj, pentru nimeni, și că nu dorea decât să crească flori și să se culce cu Thomas. Nu termina bine cu asta, că începea chestia cu mănăstirea: cum o să-i purifice sufletul maicile baptiste. Îmi venea să mor, nu alta. Cine dracu' a mai auzit de maici baptiste? am întrebat-o eu. Ce contează, mi-a spus ea, bapțiștii sunt cei mai în regulă, maică-sa era țărăncă și știa ea ce știa. Acesta era cel de-al doilea mare secret pe care voia să mi-l împărtășească. Și atunci, care era primul? am întrebat-o eu. N-a ținut. Îi dă înainte că suntem în pericol de moarte, că e mai grav decât pot să-mi închipui, că n-avem nicio șansă niciunul dintre noi dacă nu vorbește cu Fratele Percy. Ce pericol, pentru numele lui Dumnezeu? Ce știi tu și nu știu eu? își dădea aere ca un păun, dar când insistam tăcea mîlc și mi-era o frică de moarte să n-o șteargă acasă în fuga mare și să-i ciripească totul lui Boris. În plus, începeam să intru în criză de timp. Era deja miercuri și delegația trebuia să ia avionul spre Moscova vineri. Își cunoștea bine meseria, dar cum puteam să mă încred într-o zăpăcită ca ea? Știți și dumneavoastră cum sunt femeile îndrăgostite, domnule Smiley, de-abia dacă... Dar Guillam îl întrerupse:

— Auzi, stai în banca ta, nu ne mai învăța tu pe noi, îi spuse el pe un ton de comandă. Tarr făcu pentru o clipă o mutră îmbufnată.

— Tot ceea ce știam era că Irina voia să treacă în Vest,

să vorbească cu Percy, cum spunea ea. Mai avea trei zile și cu cât se hotăra mai repede cu atât era mai bine pentru toată lumea. Dacă mai așteptam, s-ar fi putut să se răzgândească. Așa că m-am hotărât și m-am dus la Thesinger, la prima oră, tocmai când deschidea prăvălia.

— Miercuri, 11, murmură Smiley, când în Londra se crăpa de ziuă.

— Bănuiesc că Thesinger și-a închipuit că sunt o arătare. „Trebuie să comunic cu Londra, să transmit un mesaj personal către șeful Centralei Londra”, i-am spus eu. S-a împotrivit cât a putut, dar m-a lăsat s-o fac. M-am așezat la biroul său și am cifrat eu însumi mesajul pe o hârtie, fără niciun fel de copie, în timp ce Thesinger mă urmărea ca un câine gata-gata să mă sfâșie. A trebuit să-i garnisim începutul și sfârșitul cu tot felul de termeni comerciali, pentru că Thesinger trecea drept exportator. Asta mi-a mai luat o jumătate de oră. Eram nervos, nervos de-a binelea. Apoi am dat foc la hârtia aia blestemată și am bătut mesajul la telex. În acea clipă nimeni pe lume nu știa ce însemnau toate cifrele acelea, nici Thesinger, nimeni în afară de mine. Ceream statut necondiționat de transfug pentru Irina cu procedură de urgență. Ceream toate avantajele la care ea nici măcar nu făcuse aluzie: bani, cetățenie, o nouă identitate, niciun fel de publicitate și un loc în care să se adăpostească. La urma urmelor, eram omul ei de afaceri, nu-i așa, domnule Smiley?

Smiley îi aruncă o privire ca și cum era surprins că i se adresase lui:

— Da, îi spuse el foarte amabil. Cred că într-o oarecare măsură asta erai.

— După câte îl știi, spuse Guillam aproape în șoaptă, nu s-a oprit el doar la atât.

Înțelegând aluzia sau ghicindu-i sensul, Tarr s-a înfuriat:

— E o minciună sfruntată, urlă el, înroșindu-se până-n

albul ochilor. E o... îl fulgeră cu privirea pe Guillam și continuă:

— Am prezentat succint cariera ei până la zi, informațiile la care avea acces, inclusiv cu ce se ocupase la Centru. Am cerut anchetatori și un avion militar. Ea credea că solicitam o întrevvedere personală cu Percy Alleline pe teren neutru, dar mi-am zis că o să depășim noi cumva chestia asta la momentul potrivit. Am propus să se trimită și doi agenți» lui Esterhase să se ocupe de ea și, dacă se poate, un medic din serviciul lor.

— De ce era nevoie de agenți? întrebă Smiley sec. Țștia nu au dreptul să se ocupe de transfugi.

Agenții făceau parte din haita lui Toby Esterhase, care nu-și aveau baza la Brixton, ci la Acton. Treaba lor era să asigure sprijinul pentru diverse operațiuni: filaj, ascultare, transport și case secrete.

— A, dar Toby s-a ajuns bine de tot față de cum îl știați dumneavoastră, domnule Smiley, îi explică Tarr. Se zice că până și filatorii lui „de rând se preumblă în Cadillacuri. Le-ar lua și pâinea de la gură vânătorilor de scalpuri, dacă li se ivește ocazia, n-am dreptate, domnule Guillam?

— Dintre ei se recrutează cei mai mari tâlhari ai Centralei Londra, spuse Guillam scurt. Face parte din lateralism.

— Mi-am făcut socoteala că anchetatorilor le vor trebui șase luni ca să scoată de la ea tot ce știe. Nu știu pentru ce motiv, era înnebunită după Scoția. Murea de dorința de a-și petrece restul vieții acolo. Cu Thomas. Să ne creștem copiii printre bălării. Am adăugat adresa pentru corespondență la Centrala Londra, am făcut mențiunea urgent și specificarea că trebuia descifrată doar de un ofițer.

— Este noua formulă folosită pentru a limita numărul de indivizi care pot citi un mesaj, interveni Guillam. Se

presupune că astfel se evită prelucrarea mesajelor în sala de decodificare.

— Dar nu la Centrala Londra? întrebă Smiley.

— Treaba lor!

— Ai auzit, presupun, că Bill Haydon a obținut postul ăsta? spuse Lacon, întorcându-se brusc către Smiley. Șef al Centralei Londra? Este efectiv șeful operațiunilor, așa cum era Percy pe vremea Stăpânului. Au schimbat toate numele, asta-i treaba. Știi cum reacționează vechii tăi prieteni când e vorba de nume. Ar trebui să-i explici Guillam, să-l pui la curent.

— Mi-am făcut o imagine, mulțumesc, spuse Smiley politicoș. Iar pe Tarr îl întrebă cu un aer fals visător:

— Vorbea de un mare secret, parcă așa spuneai?

— Da, domnule.

— Ai făcut vreo aluzie la aceasta în telegrama ta către Londra?

Atinsese o coardă sensibilă, nu era niciun dubiu, pentru că Tarr tresări și aruncă o privire suspicioasă către Lacon, apoi către Guillam.

Înțelegând ce vrea să spună, Lacon se grăbi să formuleze o disculpă:

— Smiley nu știe nimic în plus față de ceea ce i-ai relatat tu până acum în această cameră, spuse el. Este exact, Guillam? Acesta aprobă din cap, fără să-l scape din ochi pe Smiley.

— Am comunicat Londrei ce mi-a spus ea, recunosc. Tarr îmbufnat, ca și cum l-ar fi privat cineva de o poveste grozavă.

— Cum ai formulat exact? spuse Smiley. Mă întreb dacă îți aduci aminte.

— „Pretinde că deține și alte informații cruciale în interesul Prăvăliei, dar nedivulgate încă”. Cam asta am spus sau, oricum, p-aici.

— Mulțumesc, mulțumesc foarte mult. Așteptau ca Tarr să continue.

— I-am cerut șefului Centralei Londra să-l informeze pe domnul Guillam, aici de față, că eram din nou cu picioarele pe pământ și că nu trăgeam chiulul ca să-mi fac damblaua.

— Așa a fost? Întrebă Smiley.

— Nu m-a informat nimeni cu nimic, spuse sec Guillam.

— M-am foit fără rost toată ziua în așteptarea unui răspuns, dar până seara n-a sosit nimic. Irina și-a făcut treaba ca de obicei. Am insistat să facă așa, mă-nțelegeți. Ar fi voit să pretexteze că avea o stare febrilă și că trebuia să stea la pat, dar nici n-am vrut să aud de așa ceva. Delegația trebuia să viziteze niște uzine din Kowloon și i-am spus să meargă cu ceilalți și să arate cât e de deșteaptă. Am pus-o să jure că nu va pune gura pe sticlă. Nu voiam ca, în ultimul moment, să fie amestecată într-o treabă de amator. Voiam ca totul să se desfășoare normal până în momentul în care ar fi șters-o. Am așteptat până seara și am revenit cu o telegramă „urgentă”.

Privirea înțeptoșată a lui Smiley s-a fixat asupra chipului palid din fața lui.

— Aveai totuși o confirmare, nu-i așa? Întrebă el.

— Mesaj primit. Asta a fost tot. Am stat ca pe ghimpi toată noaptea. În zori, încă nu primisem niciun răspuns. Mi-am zis, atunci, poate că avionul RAF se află în zbor spre noi. Londra vrea să câștige timp, ca să clarifice totul înainte de a mă aduce înapoi. Înțelegeți, atunci când ești atât de departe de ei ești obligat să crezi că-și văd de treabă cum se cuvine. Orice ai gândi despre ei, trebuie să crezi acest lucru. Și, de altfel, li se mai întâmplă din când în când să fie în regulă, am dreptate, domnule Guillam?

Nimeni nu-i veni în ajutor.

— Îmi făceam griji pentru Irina, înțelegeți? Eram al

dracului de sigur că dacă mai trebuia să aștepte o zi în plus, va claca. Până la urmă, răspunsul a sosit. Dar numai răspuns nu era. Trăgeau de timp: „Spuneți-ne în ce secții a lucrat, numele contactelor anterioare și ale relațiilor din cadrul Centrului Moscova, numele șefului ei actual, data recrutării de către Centru”. Sfinte Sisoe, și câte și mai câte din acestea. Am expediat un răspuns rapid, pentru că aveam întâlnire cu ea la ora trei lângă biserică...

— Care biserică? întrebă Smiley din nou.

— Baptistă engleză. Spre stupefacția generală, Tarr roși din nou. Îi plăcea să se ducă acolo. Nu pentru slujbă, ci doar ca să simtă atmosfera. M-am învățat pe lângă intrare, încercând să par cât se poate de natural, dar ea nu s-a arătat. Era pentru prima oară că nu venea la întâlnire. Ca măsură de siguranță, stabilisem o a doua întâlnire trei ore mai târziu, în vârful dealului, și coborârea, un minut cincizeci de secunde, până la biserică, unde trebuia să ne reîntâlnim. Dacă avea necazuri, trebuia să-și lase costumul de baie pe marginea ferestrei. Era nebună după înot, se bălăcea în fiecare zi. M-am dus în goană la Alexandra: nici urmă de costum de baie. Aveam de omorât două ore și jumătate. Nu puteam face altceva decât să aștept.

— Care a fost gradul de prioritate pe care l-a avut telegrama Centralei Londra către tine? întrebă Smiley.

— Imediat.

— Iar a ta a fost fulger?

— Ale mele au fost fulger, amândouă.

— Telegrama de la Londra era semnată?

— Nu se mai semnează, interveni Guillam. Cei' din exterior tratează cu Centrala Londra ca unitate.

— Preciza: „De descifrat personal”?

— Nu, spuse Guillam. Așteptau ca Tarr să continue.

— Am stat ce-am mai stat să pierd vremea în biroul lui Thesinger, dar nu prea aveam trecere pe acolo, nu-i

plăceau vânătorii de scalpuri; avea o întreagă rețea care funcționa în China continentală și avea impresia că îi stric toate ploile acolo. Așa că m-am instalat într-o cafenea până când mi-a venit ideea că m-aș putea duce la fel de bine până la aeroport. O idee, pur și simplu, ca atunci când zici: „Ce-ar fi dacă m-aș duce la cinema?”

I-am spus șoferului de taxi să gonească cât poate de tare. Nu m-am tocmit la preț. Intrasem în panică. M-am năpustit la biroul de informații, fără să țin seama de coadă și am întrebat de toate plecările către Rusia, cursele directe și în tranzit. Am înnebunit aproape parcurgând toate listele de zboruri, urlând la funcționarii chinezi, dar nu fusese niciun avion de ieri și nu mai era niciunul până la ora șase după amiază. Aveam însă o intuiție. Trebuia să știu. Dar charterele și zborurile care nu figurau în grafic, avioanele cargou, cursele ocazionale în tranzit? Chiar nimic, într-adevăr nimic n-a plecat spre Moscova de ieri de dimineață? Și uite că micuța asta, o stewardesă chinezoaică, îmi dă răspunsul la întrebare. Îi plăcusem, înțelegeți. Voia să-mi facă o favoare. Un avion sovietic în afara orarului de zbor obișnuit a decolat acum două ore, doar cu patru pasageri la bord. Punctul de atracție era o femeie bolnavă. O doamnă. În comă. A trebuit să fie dusă la avion pe targă și avea fața înfășurată în bandaje. Era însoțită doar de doi infirmieri și un medic. Cu o ultimă speranță, am dat telefon la Alexandra. Nici Irina, nici pretinsul ei bărbat nu ceruseră nota de plată, dar nici nu răspundeau. Nenorocitul ăla de hotel nici măcar nu știa că plecaseră.

S-ar fi putut ca muzica să cânte de mult, dar Smiley și-a dat seama de-abia acum. Auzea frânturi disperate, venind din diverse părți ale casei. O gamă la flaut, un cântec de copii de la un casetofon, o piesă executată cu mai multă siguranță la vioară. Numeroasele fiice ale lui Lacon făceau

ochi.

Capitolul 8

— Poate că *era*, într-adevăr, bolnavă, spuse Smiley pe un ton flegmatic, adresându-i-se mai curând lui Guillam decât celorlalți. Poate că *era* chiar în comă. Poate că cei care au luat-o erau într-adevăr infirmieri. Dacă ar fi fost să te iei după ce înșira, era praf cu nervii, ca să nu spun mai mult. Apoi adăugă, uitându-se scurt către Tarr: La urma urmei, nu trecuseră decât douăzeci și patru de ore între prima ta telegramă și plecarea Irinei. Nu poți decât cu greu să pui în cârca Londrei această coincidență.

— Ba poți, spuse Guillam, fixând podeaua cu privirea. A decurs fulgerător, dar se poate, dacă cineva la Londra... Toți așteptau să vadă ce spune. Dacă cineva la Londra dispunea-de personal eficient. Și la Moscova de asemenea, bineînțeles.

— Așa mi-am spus și eu, domnule, spuse Tarr țăntoș, reluând ideea lui Smiley, fără să dea nicio atenție părerii lui Guillam. Acestea au fost și cuvintele mele, domnule Smiley. Liniștește-te, Ricky, mi-am zis, sau o s-ajungi să tragi în niște fantome dacă nu ești atent.

— Sau poate că rușilor le-a căzut fisa, insistă Smiley. Securiștii au descoperit legătura voastră și au îndepărtat-o. Ar fi fost de altfel un miracol să nu vă dibuiască, după cum v-ați comportat voi doi.

— Sau i-o fi spus lui bărbat-su, sugeră Tarr. Pot fi și eu, domnule, tot atât de psiholog ca oricare altul. Știu ce se poate întâmpla între un-bărbat și o femeie când se despart. Ea vrea să-l enerveze, să-l sâcâie, să-l facă să reacționeze.

„Vrei să știi ce făceam cât umblai tu lela și te țineai de pileală”, chestii d-astea. Lui Boris îi sare muștarul și le spune gorilelor, care-o liniștesc cu una-n cap și-o iau pachet acasă. M-am gândit la toate aceste posibilități,

domnule Srniley, credeți-mă. Le-am întors pe față și pe dos, pe cuvântul meu. Ca orice bărbat pe care îl lasă mască o femeie.

— Continuăm relatarea sau batem câmpii? spuse Guillam furios, printre dinți.

— Păi, zise Tarr, recunoscând că vreo douăzeci și patru de ore o cam luase razna. Nu mi se întâmplă prea des, nu-i așa, domnule Guillam?

— Nu prea des, dar destul.

— Mă simțeam ca bătut. S-ar putea spune chiar frustrat. Convingerea sa că o captură considerabilă îi fusese smulsă cu brutalitate îl adusese într-o asemenea stare de furie încât a făcut turul tuturor bombelor pe care le frecventa de obicei. S-a dus la Cat's Cradle, apoi la Angelika și zorii l-au prins după ce mai vizitase alte șase localuri, ca să nu mai vorbim de cele câteva pipițe de pe parcurs. A traversat la un moment dat tot orașul ca să facă tămbălău la Alexandra. Spera să le spună vreo două gorilelor de la Securitate. Când i-au mai trecut aburii beției, a început să se gândească la Irina, la timpul petrecut împreună și s-a hotărât ca, înainte de a lua avionul spre Londra, să mai cerceteze cutia lor secretă de scrisori pentru a vedea dacă nu cumva din întâmplare îi scrisese ceva înainte de a pleca.

Pe de o parte, ca să aibă ceva de făcut. Pe de altă parte, cred că nu puteam suporta ideea că o scrisoare de-a ei zăcea în gaura unui zid în timp ce acolo o hărțuiau cu întrebările, adăugă el, făcând pe cavalerul.

Aveau două locuri unde își lăsau corespondența unul altuia. Unul se afla nu departe de hotel, pe un șantier de construcții.

— Ați văzut vreodată schelele de bambus pe care le ridică? Fantastic. Le-am văzut ridicându-se până la etajul douăzeci, unde câțiva culi viermuiau cărând plăci de beton

prefabricat. Era un capăt de țeavă uitat pe acolo, spuse el, numai bun, la înălțimea umărului. Părea foarte probabil, în cazul în care Irina s-a grăbit, să fi folosit țeava aceasta drept cutie de scrisori, dar când Tarr s-a dus acolo, n-a găsit nimic. Al doilea loc era în fundul bisericii, „acolo dedesubt, unde-și pun broșurile”, după expresia sa.

— Etajera făcea parte dintr-un dulap vechi, înțelegeți. Dacă îngenuncheați în ultima strănă și pipăiți împrejur, e o scândură care joacă. În spatele scândurii e un intrând mic plin de mizerii și de rahat de șobolani. Vă spun eu, e un loc minunat, cel mai bun pe care l-am avut vreodată.

A fost o scurtă pauză, iluminată de imaginea lui Ricky Tan și a amantei lui de la Centrul Moscova, îngenuncheați, umăr la umăr, în strana din fundul unei biserici baptiste din Hong Kong.

În această cutie de scrisori, reluă Tarr, n-a găsit niciun mesaj, ci un întreg jurnal. Era scris frumos, pe ambele fețe, așa că, pe alocuri, destul de frecvent, cerneala trecea prin hârtie. Se vedea că a fost scris în mare grabă, fără ștersături și-a dat seama dintr-o privire că l-a ținut în perioadele sale de luciditate.

— Vă atrag atenția, exemplarul acesta nu e originalul. E o copie făcută de mine.

Strecurându-și mâna lungă în cămașă, a scos o pungă de piele agățată de o curea lată de piele. A scos din ea o grămadă de hârtii cam soioase.

— Presupun că a lăsat jurnalul chiar înainte de a fi fost pocnită, spuse el. Poate că, în același timp, își făcea ultima rugăciune. L-am tradus eu însumi.

— Nu știam că vorbești rusește, spuse Smiley, a cărui remarcă n-a fost observată de nimeni, în afară de Tarr, care afișă un zâmbet larg.

— Ei, asta-i, omul trebuie să fie priceput în profesiunea sa, domnule Smiley, explică el în timp ce separa paginile.

N-oi fi fost eu grozav la drept, dar o limbă străină în plus poate fi hotărâtoare. Cred că știți ce spune poetul? Își ridică privirea de pe ceea ce făcea și zâmbetul i se lăți. „Să știi o limbă în plus înseamnă să ai încă un suflet”. A scris-o un mare rege, domnule, Carol al V-lea. Tatăl meu nu uita niciun citat, pot să garantez dar ceea ce e amuzant e că habar n-avea de altă limbă în afară de engleză. Vă voi citi jurnalul cu voce tare, dacă îmi permiteți.

— Nu știe o boabă rusește, spuse Guillam. Tot timpul au vorbit în engleză. Irina urmase un curs de limba engleză de trei ani.

Guillam se uita la plafon, Lacon își privea mâinile. Doar Smiley îl urmărea pe Tarr, care râdea pe-nfundate de glumița lui.

— Sunteți gata? se interesă el. Bine, atunci încep. „Ascultă, Thomas, cu tine vorbesc”. Mi se adresa pe numele de familie, explică el. I-am spus că mă cheamă Tony, dar ea o ținea una și bună cu Thomas, înțelegeți? „Acest jurnal este darul pe care ți-l las în cazul în care mă vor ridica înainte de a fi vorbit cu Alleline. Aș prefera să-ți dăruiesc viața mea, „Thomas, și bineînțeles și trupul meu, dar mai curând cred că acest secret teribil va rămâne tot ce am ca să te fac fericit. Folosește-l cum trebuie!” Tarr ridică ochii.

— Este datat luni. A scris acest jurnal în cele patru zile. Vocea sa dobândise un ton neutru, părând aproape plictisită, „în Centrul Moscova se bârfește mai mult decât își doresc superiorii noștri. Tipilor mărunți, în special, le place să-și dea aere și să facă pe nebunii că le știu pe toate. Înainte de a fi detașată la Ministerul Comerțului, am lucrat timp de doi ani ca supraveghetore' la arhiva de la sediul nostru central din Piața Dzerjinski. Munca era teribil de plictisitoare, Thomas, atmosfera era neplăcută, iar eu eram nemăritată. Eram încurajați să ne suspectăm unii pe

alții; nu știi cât de apăsător poate fi să nu-ți deschizi niciodată sufletul nimănui. Aveam în subordinea mea un funcționar pe nume Ivlov. Cu toate că acesta nu era egalul meu nici din punct de vedere ierarhic, nici din punct de vedere social, această atmosferă apăsătoare ne-a făcut să ne simțim temperamental mai apropiați. Iartă-mă, câteodată doar trupul poate vorbi pentru noi, ar fi trebuit să apari mai devreme în viața mea, Thomas. Am lucrat de mai multe ori amândoi în tura de noapte și până la urmă am căzut de acord să sfidăm regulamentul și să ne întâlnim în afara sediului. Era blond, Thomas, la fel ca tine, și-l doream. Ne-am dat întâlnire într-o cafenea dintr-un cartier sărăcăcios al Moscovei. În Rusia suntem învățați că Moscova nu are cartiere sărace, dar aceasta este o minciună. Ivlov mi-a spus că adevăratul său nume este Brod, dar că nu era evreu. Mi-a adus niște cafea pe care i-o trimisese clandestin un tovarăș din Teheran, era foarte drăguț, mi-a dat și niște ciorapi. Ivlov mi-a spus că mă admira foarte mult și că lucrase mai demult într-o secție în care se înregistrau informațiile referitoare la toți agenții străini folosiți de către Centru. Am izbucnit în râs și am spus că nu exista un astfel de serviciu și că doar vizătorii puteau să-și închipuie că atâtea secrete erau adunate într-un singur loc. Ei bine, cred că amândoi eram niște vizători”. Tarr se întrerupse din nou:

— Trecem la ziua următoare, anunță el. Începe cu o mulțime de „bună dimineăta, Thomas”, cu rugăciuni și cu câteva vorbe de dragoste. O femeie nu poate scrie fără adresă – afirma ea – așa că i s-a adresat lui Thomas. Omul ei ieșise devreme, deci avea o oră doar pentru sine. E bine?

Smiley mârâi.

— „A doua mea întâlnire cu Ivlov a avut loc în camera unei verișoare de-a nevastă-sii, profesoară la Universitatea

de stat din Moscova. Nu era nimeni altcineva de față. Întâlnirea, extrem de secretă, a fost ceea ce într-un raport am numi un act incriminabil. Îmi închipui, Thomas, că ți s-a întâmplat și ție, o dată sau de două ori, să comiți un astfel de act. Tot la această întâlnire, Ivlov mi-a relatat următoarea poveste, ca să ne lege și mai mult în prietenia noastră. Thomas, trebuie să ai grijă! Ai auzit de Karla? Este un vulpoi bătrân, cel mai viclean din tot Centrul, cel mai ascuns, până și numele său este de neînțeles pentru ruși. Ivlov era extrem de înfricoșat până și de ideea de a-mi relata această istorie, întrucât, potrivit lui, ea viza o conspirație de amploare, poate cea mai mare. Iată povestea lui Ivlov. Nu trebuie să vorbești despre ea decât persoanelor *de cea mai mare încredere*, Thomas, dat fiind caracterul ei strict-strict secret. Să nu o spui nimănui de la Prăvălie, pentru că nu te poți încrede în nimeni, până când enigma nu este rezolvată. Ivlov mi-a spus că nu era adevărat că lucrase cândva la dosarele agenților. Inventase această poveste doar ca să-mi arate cât de adânc cunoștea secretele Centrului și ca să mă convingă că nu mă îndrăgostisem de un nimeni. Adevărul era că lucrase, pentru Karla ca ajutor al acestuia, într-una din marile sale conspirații și că fusese trimis la post în acest scop la ambasada din Anglia, sub acoperirea de șofer și cifror adjunct. Pentru această misiune i s-a dat numele conspirativ Lapin. Astfel, Brod a devenit Ivlov și Ivlov a devenit Lapin: bietul Ivlov era foarte mândru de aceasta. Nu i-am spus ce însemna Lapin pe franțuzește». Când te gândești că avuția unui om se poate evalua după numărul numelor sale! Sarcina lui Ivlov era să se pună în serviciul unei „cârțițe”. Cârțița este un agent adânc infiltrat, numit așa pentru că scormonește profund în structura imperialismului occidental. În cazul de față, este un englez. Cârțițele sunt foarte prețioase Centrului datorită

numărului mare de ani pe care îi presupune instalarea lor, câteodată cincisprezece până la douăzeci de ani. Majoritatea cârțițelor engleze fuseseră recrutate de Karla înainte de război și proveneau din marea burghezie, fiind uneori chiar aristocrați sau nobili dezgustați de propriile lor origini și care deveniseră în taină fanatici, mult mai fanatici decât tovarășii lor englezi aparținând clasei muncitoare, niște puturoși. Câțiva ceruseră să intre în Partid, dar Karla i-a oprit la timp și i-a orientat spre misiuni speciale. Unii luptaseră în Spania împotriva fascismului franchist și fuseseră descoperiți acolo de către dibuitorii de talente ai lui Karla și îndrumați către acesta pentru recrutare. Alții au fost recrutați în timpul războiului în cadrul alianței de circumstanță dintre Rusia Sovietică și Marea Britanie. Alții, mai târziu, dezamăgiți să constate că războiul nu adusese socialismul în Vest...”

— Aici începe să fie mai sec, spuse Tarr, fără să ridice ochii de pe manuscris. Am notat cu mâna mea „devine sec”. Cred că tipul s-a întors mai devreme decât se aștepta ea. Hârtia e plină de pete de cerneală. Dumnezeu știe unde a ascuns ea chestia asta blestemată. Probabil că sub saltea.

Dacă a vrut să fie o glumă, n-a ieșit.

— „Cârțița pentru care opera Lapin la Londra era cunoscută sub numele de cod Gerald. Fusese recrutat de către Karla și era tratat în mod deosebit de conspirativ. Contactele cu cârțițele nu se fac decât prin intermediul unor tovarăși având calități cu totul de excepție, a spus Ivlov. Astfel, deși la ambasadă trecea drept un simplu nimeni, supus multor umilințe datorită aparentei sale lipse de importanță, stând cu femeile în spatele barului cu ocazia recepțiilor, Ivlov-Lapin era de fapt un tip mare, adjunctul secret al colonelului Grigori Viktorov, care lucra în ambasadă sub numele operativ de Poliakov”.

Smiley a intervenit o singură dată cu această ocazie, întrebând cum se scrie Poliakov. Ca un actor întrerupt în plină tiradă, Tarr i-a răspuns aspru: „P-o-l-i-a-k-o-v”, e clar?

— Mulțumesc, i-a răspuns Smiley, cu o politețe nedezmințită, dar pe un ton care lăsa să se înțeleagă fără echivoc că oricum numele acesta nu avea nicio importanță pentru el. Tarr a reluat.

— „Viktorov însuși este un vechi profesionist, de mare finețe, a spus Ivlov. Are ca acoperire funcția de atașat cultural și, în calitate de aceasta, are legături cu Karla. Ca atașat cultural, organizează la universitățile și asociațiile britanice conferințe pe probleme culturale din Uniunea Sovietică, dar activitatea de noapte a colonelului Grigori Viktorov consta în instruirea și culegerea de informații de la cârțița Gerald, conform instrucțiunilor trimise de Centru prin Karla. În acest scop, colonelul Viktorov-Poliakov folosește terenagii, iar bietul Ivlov a fost un timp unul dintre ei. Totuși Karla, care se află la Moscova, este cel care controlează cu adevărat cârțița Gerald”.

— De aici, relatarea se modifică cu totul, continuă Tarr. Scrie noaptea și ori e matolită, ori îi este frică de face pe ea, pentru că totul e scris anapoda. Menționează pași pe culoar și priviri sumbre pe care i le aruncă gorilele. Asta n-am mai transcris-o, înțelegeți, domnule Smiley? Și primind din partea acestuia un scurt gest aprobator din cap, continuă:

„Măsurile adoptate pentru asigurarea securității cârțiței erau remarcabile. Rapoartele scrise, adresate de Londra către Karla, Centrului Moscova, chiar după cifrare, erau tăiate în două și trimise prin curieri diferiți, altele erau caligrafiate cu cerneală simpatică sub corespondența curentă a Ambasadei. Ivlov mi-a spus că Gerald-cârțița furniza câteodată atât de mult material confidențial încât depășea capacitatea lui Viktorov-Poliakov de operare. O

mare parte se afla pe filme nedevelopate, adesea câte treizeci pe săptămână. Oricine ar fi deschis greșit caseta, ar fi voalat filmul pe loc. Alte materiale erau transmise verbal de către cârțiță, în cadrul, unor întâlniri realizate în totală conspirativitate și erau înregistrate pe benzi magnetice speciale, care nu puteau fi ascultate decât cu ajutorul unei aparaturi complicate. Și aceste benzi se ștergeau automat prin expunere la lumină sau dacă erau introduse în alte aparate decât cele indicate, întâlnirile aveau întotdeauna un caracter de urgență, se desfășurau totdeauna în condiții diferite, asta este tot ce știu, în afară de faptul că au avut loc pe vremea când agresiunea fascistă în Vietnam ajunsese la paroxism; în Anglia reacționarii extremiști reveniseră la putere. Mai știu că, așa cum mi-a spus Ivlov-Lapin, cârțița-Gerald era un înalt funcționar al Prăvăliei. Thomas, îți spun toate acestea pentru că, de când m-am îndrăgostit de tine, m-am hotărât să-i admir pe toți englezii și pe tine mai mult decât pe toți ceilalți. Nu vreau să-mi închipui un gentleman englez comportându-se ca un trădător, cu toate că, firește, cred că a avut dreptate să se alăture cauzei muncitorilor. Mă tem, de asemenea, pentru securitatea tuturor celor folosiți de Prăvălie în operațiuni secrete. Thomas, te iubesc, ai grijă ce faci cu aceste dezvăluiri, te-ar putea distruge și pe tine. Ivlov era un bărbat ca tine, chiar dacă i se spunea Lapin..." Tarr făcu o pauză, sfiindu-se să continue:

— E un pasaj la sfârșit care...

— Citește-l, murmură Guillam.

Ridicând ușor într-o parte grămada de hârtii, Tarr citi pe același ton plat:

— „Thomas, îți relatez toate astea și pentru că mi-e frică. Azi dimineață, când m-am trezit, stătea pe marginea patului, uitându-se la mine ca un nebun. Când am coborât să-mi beau cafeaua, gorilele Trepov și Novikov mă fixau cu

privirea ca niște animale de pradă, fără să le pese ce și cum mănâncă. Sunt sigură că erau acolo de ore întregi, și pe lângă ei mai era și Avilov, un băiat care lucrează, de asemenea, pentru rezidentul din Hong Kong. Ai fost indiscret, Thomas? Ai spus mai mult decât m-ai lăsat să cred? Acum îți dai seama de ce Alleline este singurul potrivit. Nu trebuie să-ți faci reproșuri. Bănuiesc ce le-ai spus. În sufletul meu, mă simt liberă. N-ai văzut în mine decât relele, băutura, frica, minciuna pe care o trăim. Dar în străfundurile mele arde o lumină nouă și binecuvântată. Credeam că lumea serviciilor secrete este o lume aparte și că eram surghiunită pe viață pe o insulă locuită de oameni doar pe jumătate vii. Dar să știi Thomas, aceasta nu este o lume aparte. Dumnezeu mi-a arătat că ea se află chiar aici, în mijlocul lumii reale, de jur-împrejurul nostru, și că nu trebuie decât să deschidem ușa și să facem un pas peste prag pentru a fi liberi. Thomas, va trebui să năzuiești întotdeauna la lumina pe care eu am găsit-o. Ea se numește iubire. Voi lua cu mine jurnalul și îl voi duce în locul nostru de taină, ți-l voi lăsa acolo cât mai este timp. Sfinte Dumnezeule, sper să mai am. Dumnezeu mă primește în Biserica Lui. Reamintește-ți: *te-am iubit și în Casa Domnului*".

Era alb ca varul la față, iar mâinile, când și-a deschis cămașa să pună la loc jurnalul în pungă, îi tremurau și îi erau umede.

— Mai este un ultim pasaj, a spus el. Iată-l: „Thomas, de ce îți amintești atât de puține rugăciuni din copilărie? Tatăl tău era un om mare și bun”.

— Așa cum v-am spus, explică el, era nebună.

Lacon deschise jaluzelele și în cameră năvăli lumina zilei. Ferestrele dădeau spre un padoc mititel, unde Jackie Lacon, o fetiță grăsuță cu codițe și cu o pălăriuță pe cap, își plimba prudent poneiul în galop ușor.

Capitolul 9

Înainte ca Tarr să plece, Smiley i-a pus câteva întrebări. Nu se uita la el, privirea sa de miop se pierdea undeva pe la mijloc, iar pe fața lui ușor buhăită se vedeau urmele amărăciunii lăsate de relatarea acestei tragedii.

— Unde se află originalul jurnalului?

— L-am pus înapoi” în cutia poștală. Înțelegeți-mă, domnule Smiley: în momentul în care am găsit jurnalul, Irina se afla de douăzeci și patru de ore la Moscova. Mi-am spus că va fi sleită când va ajunge la interogatoriu. Mai mult ca sigur că i-au scos sufletul în avion, apoi a doua oară după sosire, interogatoriul în bună regulă venind abia după ce mahării și-au luat micul dejun. Așa procedează ei cu timizii: întâi îi burdușesc, apoi urmează întrebările, am dreptate? Așa că nu se punea problema decât de o zidouă, până când Centrul avea să-și trimită un nemernic care să scotocească în fundul bisericii, nu-i așa? Continuă, înțepat: mai trebuia să mă gândesc și la propria mea securitate.

— Vrea să spună că tipii de la Centrul Moscova ar fi fost mai puțin interesați să-i taie gâtul dacă trăiau cu impresia că n-a citit jurnalul, spuse Guillam.

— L-ai fotografiat?

— Nu umblu cu aparat de fotografiat. Mi-am cumpărat un bloc-notes de câteva parale și am copiat jurnalul. Originalul l-am pus înapoi. Toată treaba asta mi-a luat fix patru ore. Îi aruncă o privire lui Guillam, apoi întoarse capul. În lumina zorilor, pe fața lui Tarr se citea că frica din sinea sa îl măcina adânc. Când m-am întors la hotel, camera mea era toată cu susul în jos: jupuiseră până și tapetul de pe pereți. Directorul mi-a spus: pleacă naibii de-aici! Nu voia să audă, nu voia să știe.

— Tarr are asupra lui un pistol, spuse Guillam. Și nu se

va despărți de el.

— Să mor că ai dreptate, nu-l las.

Smiley îi acordă un mormăit de compasiune ușor grețos:

— Toate întâlnirile pe care le-ai avut cu Irina: cutiile de scrisori, semnalele de securitate, întâlnirile de rezervă... Cine le-a propus toate astea, tu sau ea?

— Ea.

— Care erau semnalele de securitate?

— Detaliile de îmbrăcăminte. Dacă aveam cămașa deschisă la gât, știa că am cercetat împrejurimile și că totul era-n regulă. Dacă o purtam încheiată, întâlnirea se anula până se găsea soluția pentru o altă întâlnire.

— Și Irina?

— Poșeta. În mâna stângă, în mâna dreaptă. Eu ajungeam primul și așteptam într-un loc în care să mă poată vedea. Avea astfel de ales, fie să rămână, fie să o șteargă.

— Toate acestea s-au întâmplat cu mai mult de șase luni în urmă. Ce-ai făcut de atunci?

— M-am odihnit, răspunse Tarr mojit.

— A înnebunit de frică, spuse Guillam, și s-a retras printre indigeni. A șters-o la Kuala Lumpur și s-a pitit într-unul din satele de deal. Asta e versiunea lui. Are și o fată pe care o cheamă Danny.

— Danny e fetița mea.

— S-a instalat cu Danny și cu mama ei, continuă Guillam, întrerupându-l pe Tarr, după cum îi era obiceiul. Are neveste peste tot în lumea asta, dar se pare că acum ea se află în fruntea plutonului.

— De ce ai ales tocmai acest moment ca să ne cauți? Tarr nu spuse nimic.

— Nu vrei să-ți petreci Crăciunul cu Danny?

— Sigur că vreau.

— Atunci ce s-a întâmplat? Te-a speriat ceva?

— Au circulat niște zvonuri, spuse Tarr ursuz.

— Ce fel de zvonuri?

— Un franțuz a revenit la Kuala Lumpur spunând tuturor că-i datoram bani. Voia să pună portăreii după mine. Nu datorez bani nimănui.

Smiley se întoarse către Guillam: „La Prăvălie mai este înregistrat drept dezertor?”

— Presupus.

— Ce-au făcut până acum în chestia asta?

— Mă depășește. Mi-a trecut pe la ureche că, nu demult, la Centrala Londra, s-au ținut câteva ședințe extraordinare, dar n-am fost invitat și nu știu ce-a ieșit din ele. Presupun că nimic, ca de obicei.

— Ce pașaport a folosit? Tarr avea răspunsul pregătit:

— M-am lepădat de Thomas în ziua în care am ajuns în Malaysia. Mi-am spus că Thomas nu era în grațiile Moscovei și că ar fi mai bine să-l suprim imediat, pe loc. La Kuala Lumpur mi-am făcut rost de un pașaport britanic, pe numele de Poole. I-l întinse lui Smiley. Nu e rău pentru cât m-a costat.

— De ce n-ai folosit unul din pașapoartele tale elvețiene de salvare?

Altă tăcere prudentă.

— Sau le-ai pierdut când ți-au scotocit camera de la hotel?

— Le-a ascuns, interveni Guillam, de îndată ce a ajuns la Hong Kong. Schema obișnuită.

— Atunci de ce nu le-ai folosit?

— Erau numerotate, domnule Smiley. Erau ele în alb, dar erau numerotate. Ca să fiu sincer, mi-a fost cam frică. Dacă Londra avea numerele, poate că le avea și Moscova, dacă înțelegeți ce vreau să spun.

— Atunci ce-ai făcut cu pașapoartele elvețiene? repetă Smiley întrebarea pe un ton amabil.

— Spune că le-a aruncat, interveni Guillam, dar mai curând le-a vândut sau le-a schimbat pe ăsta.

— Cum? Cum adică le-a aruncat? Le-ai ars?

— Da, chiar așa, le-am ars, spuse Tarr pe un ton ușor iritat, pe jumătate amenințător, pe jumătate înfricoșat.

— Atunci când spuneai că franțuzul ăla te căuta...

— Îl căuta pe Poole.

— Dar cine mai auzise vreodată de Poole, în afară de tipul care ți-a făcut pașaportul? întrebă Smiley, întorcând paginile. Tarr nu răspunse nimic. Spune-mi, atunci, cum te-ai întors în Anglia? îi sugeră Smiley.

— Pe drumul obișnuit de la Dublin. Fără probleme. Tarr mințea prost când era încolțit. Poate că era greșeala părinților săi. Era mult prea volubil când nu avea răspunsul-pregătit, era prea agresiv când avea unul la îndemână.

— Cum ai ajuns la Dublin? întrebă Smiley, verificând vizele de frontieră de pe pagina din mijloc.

— Floare la ureche. Își recăpătase aplombul. Floare la ureche de la cap la coadă. Am o tipă care e stewardesă la South African Airlines. Un amic m-a luat cu un avion de marfă până la Capetown, unde fătuca aia a avut grijă de mine până mi-a găsit un loc pe gratis Capetown-Dublin, lipindu-mă de unul din piloți. Pentru cei din Extremul Orient, oricare dintre ei, nu părăsisem niciodată insula.

— Fac tot ce pot ca să verific, spuse Guillam cu ochii în tavan.

— Fii atent, bătrâne, i-o reteză Tarr. Nu vreau să mă trezesc cu cine nu trebuie pe cap.

— De ce te-ai adresat domnului Guillam – se interesă Smiley, adâncit în continuare în pașaportul lui Poole, care părea folosit, obosit de răsfoială, nici prea plin de vize, nici prea gol – în afară de faptul că erai speriat, desigur?

— Domnul Guillam este șeful meu, spuse Tarr prudent.

— Ți-a trecut prin minte că putea să te predea direct lui Alleline? La urma urmelor, pentru grangurii de la Prăvălie ești un om pus sub urmărire, nu-i așa?

— Sigur că da. Dar îmi închipui că domnul Guillam îi iubește tot atât de mult pe ăștia noi ca și dumneavoastră, domnule Smiley.

— În plus, moare după Anglia, explică Guillam cu sarcasm.

— Așa e. Mi-era dor de acasă.

— Te-ai gândit vreodată să te duci la altcineva decât domnul Guillam? De ce nu te-ai adresat vreunui rezident din străinătate, de exemplu, unde ai fi fost mai puțin în pericol? Mackelvore mai conduce biroul de la Paris? Guillam dădu din cap în semn de aprobare. Ei bine, vezi, puteai atunci să te adresezi domnului Mackelvore. De fapt, el e cel care te-a recrutat, așa că puteai să ai încredere în el, e vechi la Prăvălie. Ai fi putut sta în siguranță la Paris, în loc să vii aici și să-ți riști pielea. O, Dumnezeule. Lacon, repede!

Smiley se ridicase în picioare, cu dosul mâinii la gură, și se uita pe fereastră. În padoc, Jackie Lacon urla întinsă pe burtă, în timp ce un ponei fără călăreț zburda printre copaci. Continuau să privească pe fereastră, când soția lui Lacon, o femeie frumoasă, cu părul lung și ciorapi groși de iarnă, sări peste gard și ridică fetița.

— Sunt obișnuite cu bușelile, remarcă Lacon, foarte iritat. La vârsta asta, nu pățesc nimic. Și continuă pe un ton ceva mai amabil. Știi, George, nu poți să te simți răspunzător chiar pentru toată lumea.

Se întoarseră încet la locurile lor.

— Și dacă ai fi ales Parisul, reluă Smiley, pe ce rută ai fi luat-o?

— Aceeași până în Irlanda și, de acolo, Dublin-Orly presupun. Ce-ați fi vrut să fac? Să trec nenorocita aia de

apă pe jos?

Lui Lacon îi năvăli sângele-n față, iar Guillam sări în sus cu o exclamație de furie. Dar Smiley părea impasibil. Luă din nou pașaportul și începu să-i răsfoiască încet paginile de la coadă spre cap.

— Și cum ai intrat în contact cu domnul Guillam? Guillam răspunse în locul lui, ca o mitralieră:

— Știa unde îmi țin mașina. A lăsat un bilet pe parbriz, spunând că vrea s-o cumpere și l-a semnat cu numele său operativ, Trench. Propunea un loc de întâlnire și insista discret să vorbim între patru ochi înainte de a mă adresa altcuiva. L-am adus pe Fawn cu mine, ca dădacă.:

Smiley îl întrerupse:

— Țsta care a fost adineaori la ușă era Fawn?

— Îmi asigură spatele în timp ce discutam, spuse Guillam. L-am ținut pe lângă noi de atunci. De cum am auzit povestea lui Tarr, l-am sunat pe Lacon de la o cabină telefonică și i-am cerut să ne întâlnească. George, dar de ce nu vorbim despre toate astea între noi?

— L-ai sunat pe Lacon aici sau la Londra?

— Aici, spuse Lacon.

După o pauză, Guillam explică:

— Mi-am amintit întâmplător numele unei fete din biroul lui Lacon. Am spus că mă sunase el, ca să-mi transmită că vrea să mă vadă de urgență într-o chestiune personală. Nu era cine știe ce, dar altceva nu mi-a trecut prin minte în clipa aceea. Și adăugă, pentru a umple tăcerea:

— Ei bine, fir-ar să fie, nu era niciun *motiv* să presupun că telefonul era ascultat.

— Ba aveai toate motivele.

Smiley închisese pașaportul și îi examina coperta la lumina puțin obosită a unei lămpi de pe o măsuță de lângă el:

— Bună treabă, nu-i așa? remarcă el degajat. Într-

adevăr, foarte bună. Aș spune că este treabă de profesionist. Nu-i găsesc nici cel mai mic defect.

— Nu vă faceți griji, domnule Smiley, replică Tarr, luându-l înapoi, nu e făcut în Rusia. Ajuns la ușă, își regăsi zâmbetul. Știți ce, spuse el adresându-se celor trei, dacă Irina are dreptate, domnii mei, o s-aveți nevoie de o Prăvălie nouă-nouță. Așa că, dacă ne ținem aproape unul de altul, cred că am putea avea și noi partea noastră la înființarea ei. Ciocăni jucăuș în ușă cu vârful degetelor.

— Hai, dragoste, dă-mi drumul, io sunt, Ricki. Mulțumesc! Gata, asta-i tot pentru moment. Deschide, te rog, strigă Lacon. O clipă mai târziu, se auzi cheia în broască și figura sumbră a lui Fawn-dădaca apăru în ușă; țăcănitul a două perechi de pași se pierdea pe sub arcadele înalte ale casei, în acompaniamentul îndepărtat al hohotelor de plâns ale lui Jackie Lacon.

Capitolul 10

De partea cealaltă a casei, simetric cu padocul, se afla un teren de tenis cu gazon, ascuns printre copaci. Nu era grozav. Se vedea că numai rareori trecea peste el mașina de tuns iarbă. Primăvara, după trecerea iernii, iarba era năclăită și nicio rază de soare nu pătrundea ca să o usuce. Vara, mingile se pierdeau în frunziș. În dimineața asta era acoperit cu un strat de frunze înghețate, lat de-o palmă, care se adunaseră acolo din toate colțurile grădinii. Dar, în jurul terenului, dincolo de gardul de sârmă, dreptunghiular, printre fagi șerpuia o potecă pe care hoinăreau acum Smiley și Lacon. Smiley își luase pardesiul, pe când Lacon nu era decât într-un costum jerpelit. Țsta era probabil motivul pentru care umbla repede, dezordonat, fiecare pas care-l făcea ducându-l mult înaintea lui Smiley, astfel că trebuia să se oprească mereu, cu umerii și coatele ușor ridicate, așteptând ca Smiley, mai scund decât el, să-l ajungă din urmă. Se repezea din nou brusc înainte, îndepărtându-se iar. Făcură două ture în felul ăsta înainte ca Lacon să rupă tăcerea.

— Când m-ai căutat acum un an sugerându-mi așa ceva, cred că, din păcate, te-am dat afară. Bănuiesc c-ar trebui să-mi cer scuze. Am fost indolent. A urmat un binevenit moment de tăcere în care a stat să mediteze la această abandonare a datoriei. Ți-am cerut să renunți la cercetări.

— Mi-ai spus că sunt ilegale, replică Smiley pe un ton melancolic, ca și cum ar fi evocat această greșeală regretabilă. A fost termenul pe care l-am folosit? Dumnezeu mare, cât de prețios am putut fi!

Din casă se auzeau încă hohotele neconținute de plâns ale lui Jackie.

— N-ai avut niciodată, nu-i așa? Întrebă Lacon, cu o voce pițigăiată, ridicând capul la auzul planșetelor.

- Poftim?
- Copii, tu și Ann.
- Nu.
- Nepoți, nepoate?
- Un nepot.
- Din partea ta?
- A ei.

Poate că nici n-am plecat atunci, se gândi el, privind la trandafirii năpădiți de bălării, la balansoarele stricate și la mormanele de nisip ud, la casa neatrăgătoare, de un roșu atât de țipător în lumina dimineții. Ne aflăm poate aici, în continuare, de atunci.

Lacon se scuză din nou.

— Să îndrăznesc să spun că nu acordam niciun credit motivațiilor tale? Mi-a trecut prin cap ideea că cel care te-a împins a fost Stăpânul. Ca să se cramponeze de putere și să-l țină deoparte pe Alleline. O luă furtunos înainte, cu pași mari, mișcându-și mâinile aiurea.

— O, nu, poți fi sigur că Stăpânul habar n-avea, spuse Smiley.

— Îmi dau seama acum. La vremea respectivă, n-am înțeles. Este destul de greu să știi când poți și când nu poți să te încrezi în oameni. Lumea trăiește totuși cu scări de valori oarecum diferite, nu găsești? N-aveam ce face. Eu unul accept faptul. Nu judec pe nimeni. La urma urmelor, scopurile noastre sunt identice, chiar dacă metodele diferă, spuse el sărind peste șanț. Am auzit odată pe cineva susținând că moralitatea ține de metodă. Crezi asta? Presupun că nu. Mă aștept să-mi spui, fără îndoială, că scopul însuși implică moralitatea. Numai că este greu să știi care sunt cu adevărat scopurile, aici e necazul mai ales când ești englez. N-o să așteptăm să ne dicteze alții linia de conduită, nu-i așa? Acestora nu putem decât să le cerem s-o urmeze. Așa e? Complicată chestie.

Renunțând să alerge după el, Smiley se așează într-un balansoar ruginit și se ghemui și mai tare în pardesiu, până în momentul în care Lacon se întoarce din drum și se cocotă lângă el. Se legănară pentru scurt timp în ritmul arcurilor care gemeau.

— De ce dracu' o fi pus aia ochii pe Tarr? bombăni Lacon, în sfârșit, frământându-și degetele lungi. Dintre toți oamenii de pe lume, nu cred să existe vreunul într-atât de nepotrivit ca să ți-l alegi ca duhovnic.

— Mă tem că ar trebui să pui această întrebare unei femei și nu nouă, spuse Smiley, care se întreba din nou pe unde o fi Immingham.

— O, desigur, aprobă Lacon mărinimos. Toată treaba asta este un total mister. Îl voi vedea pe ministru la ora 11, îi mărturisi el pe un ton scăzut, trebuie să-l pun la curent. Știi tu, vărul tău, parlamentarul, adăugă el, strecurând o mică ironie personală.

— Vărul Annei, de fapt, îl corectă Smiley, pe același ton absent. Foarte de departe, țin să precizez, dar văr oricum.

— Bill Haydon este și el văr cu Ann? Distinsul nostru șef al Centralei Londra. Mai avuseseră schimbul ăsta de replici și altădată.

— Dintr-o altă ramură a familiei, da, Bill este și el vărul ei. Adăugă inutil: Provine dintr-o familie cu puternice tradiții politice. Cu vremea, s-a extins binișor.

— Tradiția? Lacon avea o plăcere deosebită să puncteze o ambiguitate.

— Familia.

Dincolo de arbori, gândea Smiley, tree mașini. Dincolo de arbori, e o lume întreagă, dar Lacon are acest castel roșu și un simț al moralei creștine care nu-i promite nicio recompensă, în afara unui titlu de cavaler, respectul confrăților, o pensie grasă și unul-două posturi bine plătite de administrator în City.

— În orice caz, îl văd la ora 11. Lacon sări din nou în picioare și își reluă plimbarea. Numele „Ellis” ajungea plutind până la Smiley în aerul dimineții mirosind a frunze. La fel ca atunci când fusese cu Guillam în mașină, îl cuprinsese o nervozitate ciudată.

— În fond, spuse Lacon, aveam amândoi poziții pe deplin onorabile. Aveai impresia că Ellis fusese trădat și doreai să pornești o vânătoare de vrăjitoare. Ministrului și mie ni se părea că fusese o manifestare de incompetență din partea Stăpânului și voiam un nou patron – opinie împărtășită, ca să mă exprim blând, de Foreign Office – și era nevoie să se dea cu măturoidul bine de tot.

— O, înțeleg dilema *ta*, spuse Smiley, mai mult pentru sine decât pentru Lacon.

— Sunt încântat. Și nu uita, George: erai omul Stăpânului. Acesta te „prefera pe tine lui Haydon și când și-a pierdut autoritatea spre sfârșit și a lansat întreață, această aventură extraordinară, pe tine te-a băgat în față să ții piept. Pe nimeni altul decât pe tine. Nu se întâmplă în fiecare zi ca șeful unui serviciu secret să se lanseze într-un război personal cu cehii. Era clar că amintirea îl mai rodea. În alte împrejurări, presupun că Haydon ar fi putut să piardă partida, dar tu erai la ananghie și...

— Iar Percy Alleline era omul ministrului, spuse Smiley într-atât de încet încât îl făcu pe Lacon să încetinească pasul și să asculte.

— Altceva era dacă ai fi avut un suspect, știi bine! N-ai indicat pe nimeni! O anchetă fără țintă poate fi deosebit de primejdioasă.

— Păi sigur, sita nouă se cunoaște.

— Percy Alleline? Una peste alta, s-a descurcat foarte bine. A adus informații în locul unui scandal, a urmat întru totul instrucțiunile și a câștigat încrederea clienților. Și, după câte știu eu, n-a invadat încă teritoriul cehoslovac.

— Cu Bill Haydon să-i facă munca de teren, cine nu s-ar descurca?

— Stăpânul, ca să începem cu el, spuse Lacon cu vigoare. Se opriseră în fața unei piscine fără apă și rămăseseră cu ochii pierduți spre fundul bazinului. Lui Smiley i se părea că din adâncimile lui noroite auzea din nou frazele insinuante ale lui Roddy Martindale: „Micile săli de lectură de la

Amiralitate, comitete mititele, care înfloresc cu nume caraghioase...”

— Sursa aceea specială a lui Percy mai funcționează? se interesă Smiley. Vrăjitoarea sau cum Dumnezeu i-o fi spunând astăzi?

— Nu știam că erai și tu pe listă, spuse Lacon, deloc încântat. Pentru că m-ai întrebat, da. Sursa Merlin este principalul nostru furnizor, iar produsele sale se numesc în continuare Vrăjitoarea. De ani de zile Prăvălia n-a obținut o marfă atât de bună. De fapt, de când îmi amintesc eu.

— Continuă să fie supusă acelei proceduri speciale?

— Bineînțeles, și nu mă îndoiesc că vom lua precauțiuni și mai riguroase acum că s-au întâmplat toate astea.

— N-aș face asta în locul tău. Gerald ar mirosi că e ceva putred la mijloc.

— Asta-i problema, nu-i așa? remarcă Lacon repezit. Puterea nu era incertă, reflectă Smiley. Acum pare un boxer slăbănog și adus de spate, cu mânuși prea mari pentru pumnii săi, iar apoi îți trage un pumn bine plasat de te-aruncă-n corzi și te examinează cu milă creștinească.

— Nu putem mișca, George. Nu putem investiga pentru că toate instrumentele de investigare se află în mâinile Prăvăliei, dacă nu chiar în acelea ale cârtitei Gerald. Nu putem supraveghea, nu putem face ascultări, nu putem deschide corespondența. Ca să facem oricare din aceste lucruri, am avea nevoie de mijloacele oamenilor lui

Esterhase, iar Esterhase, ca oricare altul, trebuie considerat suspect. Nu putem interoga, nu putem lua măsuri pentru limitarea accesului unor anume persoane la secretele cele mai gingașe. Să faci oricare dintre lucrurile astea ar însemna să alarmezi cârțița. Asta-i problema dintotdeauna, George. Cine-i poate spiona pe spioni? Cine poate dibui o vulpe fără să alerge o dată cu ea? făcu o încercare stupidă să-și arate umorul: „Aș spune că o cârțiță, mai curând”, spuse el ca pentru sine, dar sigur pe el.

Într-o zvâcnire de energie. Smiley se îndepărtase de Lacon și mergea cu pași mari în fața acestuia, de-a lungul potecii care ducea la padoc.

— Du-te atunci la concurență, se răsti el. Du-te la securiști. Sunt experți, îți vor face treaba.

— Ministrul aici n-o să vrea să audă așa ceva. Știi foarte bine ce părere au, atât el, cât și Alleline, despre concurență. Și pe bună dreptate, dacă-mi pot permite. O bandă de foști administratori de colonii care își bagă nasul în hârtiile Prăvăliei: e ca și cum ai aduce Armata să ancheteze Marina!

— Nu se poate compara una cu alta, protestă Smiley.

Dar Lacon, ca orice bun funcționar, avea pregătită o a doua metaforă:

— Foarte bine, ministrul ar prefera să-i plouă prin acoperiș decât să-și vadă castelul dărâmat de niște intruși. Așa-ți place? E o atitudine în întregime valabilă, George. Avem o groază de agenți pe teren și n-aș mai da doi bani pe șansele lor o dată ce se vor băga domnii ăia de la Securitate.

Veni rândul lui Smiley să încetinească pasul de astă dată.

— Câți?

— Șase sute, câțiva în plus sau în minus.

— Și în spatele Cortinei de Fier?

— Plătim pe ștate o sută douăzeci. Când venea vorba de cifre sau de fapte de orice fel, Lacon nu ezita niciodată. Ele erau aurul pe care-l prelucra, pe care-l smulgea din pământul cenușiu al birocrăției. După câte îmi pot da seama din rapoartele financiare, aproape toți sunt activi în momentul de față. Făcu un salt mare înainte. Deci pot să-i spun c-o faci, nu-i așa? îi cântă el, dezinvolt, ca și cum întrebarea ar fi fost simplă formalitate, o chestiune rezolvată ce trebuia doar bifată. Preiei treaba asta, faci curățenie în grajduri? Dus-întors, faci tot ceea ce este necesar? Este generația ta, în fond. Moștenirea ta.

Smiley deschise ușa padocului și o trânti în urma sa. Se aflau față în față, privindu-se fix peste gardul șubred. Lacon, ușor rozuliu la față, zâmbea docil.

— De ce am spus Ellis? Întrebă el, ca să se afle-n vorbă. De ce vorbesc de afacerea Ellis, când numele amărâtului ăluia este Prideaux?

— Ellis era numele lui conspirativ.

— Desigur. Au fost atâtea scandaluri atunci, că mai uiți detaliile. O pauză. O mișcare largă a antebrațului drept. O fandare. Era prietenul lui Hay don, nu al tău, nu-i așa?

— Au fost la Oxford împreună, înainte de război.

— Și cai de curse în același grajd al Prăvăliei, în timpul războiului și după război. Celebrul cuplu Haydon-Prideaux. Predecesorul meu vorbea la nesfârșit despre asta. Repetă: Dar n-ai fost niciodată apropiat de el?

— De Prideaux? Nu.

— Țsta nu cumva ți-e văr, vreau să zic?

— Pentru numele lui Dumnezeu, șuiere Smiley.

Pe moment, Lacon păru din nou încurcat, dar se încăpățâna să-l fixeze pe Smiley.

— Ai cumva motive sentimentale sau de altă natură, care, după părerea ta, te-ar putea împiedica să accepți

această misiune? Trebuie să spui clar, George, insistă el temător, ca și cum ultimul lucru pe care și l-ar fi dorit ar fi fost să-l audă vorbind deschis. Așteptă o fracțiune de secundă, apoi scuipă ceea ce avea de spus. În ce mă privește, nu văd niciun motiv real. Există întotdeauna o parte din noi care aparține domeniului public, nu-i așa? Contractul social ne rupe-n două, ai știut-o întotdeauna, sunt sigur. O știa și Prideaux.

— Ce vrea să fie asta?

— Ce naiba, a fost împușcat, George. Un glonte în spate este considerat, chiar și în lumea voastră, un sacrificiu, nu-i așa?

Smiley se opri de unul singur la celălalt capăt al padocului, sub copacii care picurau; trăgându-și sufletul, încerca să deslușească emoțiile care îl cuprinseseră. Ca o boală veche, furia l-a luat prin surprindere. De când fusese pensionat, îi nega existența, evitând cu grijă tot ceea ce ar fi putut-o stârni: ziare, foști colegi, bârfe ca cele ale lui Martindale. După o întreagă viață trăită pe seama inteligenței și a memoriei sale remarcabile, se dedicase întru totul artei de a uita. Și-a impus să se consacre unor cercetări erudite, care îi făcuseră cât se poate de bine, distrăgându-l pe vremea când era la Prăvălie, dar acum, când nu lucra, acestea nu mai însemnau nimic, absolut nimic. Nimic!

„Arde tot”, îi sugerase Ann, încercând să-l ajute, referindu-se la cărțile sale. Dă foc casei, dar nu putrezi”.

Dacă prin putrezire” înțelegea conformism, ea avea dreptate în ceea ce îl privește. Încercase, încercase într-adevăr, când s-a apropiat de ceea ce reclamele de asigurări, își făceau o plăcere din a numi amurgul vieții, să fie întru totul un *rentier* model; dar nimeni, și mai ales Ann, nu-i mulțumea pentru acest efort. În fiecare dimineață când se dădea jos din pat, în fiecare seară când

se băga în pat, de obicei singur, își aducea aminte că nu era și că nu fusese niciodată indispensabil. Se dresase să recunoască faptul că, în acele ultime luni nenorocite din cariera Stăpânului, când dezastrele s-au ținut lanț, în ritm amețitor, se făcuse vinovat de a nu fi văzut lucrurile la adevărata lor dimensiune. Dacă bătrânul profesionist din el se revolta din când în când – și spunea: *știi* că lucrurile mergeau prost, *știi* că Jim Prideaux a fost trădat, și ce dovadă mai palpabilă decât un glonte, două gloanțe în spate? – ei bine, tot el își spunea (să zicem că știa, să zicem că a avut dreptate): „Este o pură vanitate să crezi că un spion rotofei, între două vârste, este singura persoană capabilă să împiedice lumea să se ducă de râpă”. Iar altă dată: „N-am auzit niciodată de vreunul care să fi părăsit Prăvălia fără să lase o treabă neterminată”.

Doar Ann, cu toate că nu-i putea citi lucrările, refuza să-i accepte concluziile. Era pătimasă, așa cum de fapt numai femeile pot fi când e vorba de afaceri, îmboldindu-l să se întoarcă acolo, să reia treburile de unde le lăsase, să nu se lase înlăturat cu argumente ieftine. Bineînțeles, nu pentru că ar fi știut ceva, dar ce femeie a putut fi oprită vreodată de lipsa de informații? Ea simțea. Și-l disprețuia că nu acționează potrivit intuițiilor ei.

Și acum, exact în momentul când era pe cale să creadă în propria sa dogmă, ispravă „care nu fusese înlesnită de admirația exagerată a lui Ann pentru un actor șomer, se trezește că fantomele trecutului său – Lacon, Stăpânul, Karla, Alleline, Esterhase, Bland și, în sfârșit, Bill Haydon însuși se năpustesc în chilia lui ca să-i anunțe cu voioșie, în timp ce-l târăsc înapoi în aceeași grădină, că tot ceea ce el a numit vanitate era adevărul-adevărat?

Haydon, își repetă el, incapabil să mai zăgăzuiască valurile amintirilor. Până și numele era ca un șoc. „Mi s-a spus că a fost o vreme când tu și cu Bill vă împărtășeați

absolut *tot*, spusese Martindale. Și-a privit mâinile grăsuțe, urmărindu-le cum tremură. Prea bătrân? Neputincios? Speriat de vânătoare? Speriat de ceea ce ar putea descoperi la capătul ei? „Există întotdeauna o duzină de motive ca să nu faci nimic”, îi plăcea lui Ann să spună – era, de fapt, scuza ei preferată pentru mulți dintre pașii greșiți pe care i-a făcut – „există doar un singur motiv ca să faci ceva. Și aceasta pentru că vrei”. Sau pentru că trebuie? Ann ar nega furioasă: coerciția, ar spune ea, este doar alt cuvânt pentru a face ceea ce dorești; sau pentru a nu face lucrul de care ți-e teamă.

Mezinii plâng întotdeauna mai mult timp decât frații și surorile lor. Peste umărul mamei ei, calmându-și durerile și mândria rănită, Jackie Lacon urmări invitații plecând. Mai întâi, doi bărbați pe care nu-i mai văzuse înainte, unul înalt, altul scund și oacheș. Au plecat cu o camionetă mică, verde. Nimeni nu le-a făcut cu mâna, observă ea, nici măcar nu le-a spus la revedere. Apoi, plecă tatăl ei, cu propriul său automobil; și, la urmă, un bărbat blond, arătos și unul scund și gras, într-un pardesiu enorm, ca o pătură pentru cai, s-au îndreptat spre o mașină sport, parcată sub fagi. Pentru o clipă, i-a trecut într-adevăr prin minte că ceva era în neregulă cu cel gras, atât de încet și dificil înainta. Dar, văzându-l pe tipul chipeș deschizându-i portiera, păru că se trezește și se repezi ținându-l neîndemânatic. Fără să știe de ce, gestul acesta o necăji din nou. Un val de tristețe se abătu iar asupra ei și maicăsa nu reuși s-o liniștească.

Capitolul 11

Peter Guillam era un tip plin de cavalerism, a cărui fidelitate conștientă era determinată de sentimentele sale. Cealaltă, acea devoțiune totală, se manifesta de multă vreme față de Prăvălie. Tatăl său, un om de afaceri francez, făcuse spionaj în timpul războiului pentru o rețea a Prăvăliei, iar mama sa, o englezoaică, se ocupa de tot felul de treburile misterioase în materie de coduri. Până în urmă cu opt ani, sub acoperirea de agent naval, Guillam însuși mai conducea încă propriii săi agenți în Africa de Nord franceză, misiune considerată drept sinucigașă. L-au dibuit, agenții i-au fost spânzurați, și a intrat în îndelungatul ev întunecat al profesionistului tras pe linie moartă. A făcut treabă de negru la Londra, câteodată pentru Smiley, a condus câteva operațiuni în interior, printre care o rețea de gagici, în care, așa cum se spune, habar n-avea stânga ce face dreapta, iar când s-a instalat gașca lui Alleline, a fost expedit să se odihnească la țară, la Brixton, fără îndoială pentru că, își spunea el, avusese relații cu cine nu trebuie, printre care se număra și Smiley. Până vinerea trecută, absolut sigur, așa și-ar fi relatat povestea vieții. Iar în privința relațiilor cu Smiley, el ar fi stăruit mai ales asupra modului în care se încheiaseră.

Guillam își petrecea mai tot timpul pe vremea aceea în docurile Londrei, unde organiza rețele de marinari de mână a doua, din cine știe ce vaporeni polonezi, ruși sau chinezi, pe care el și o mână de dibuitori de talente reușeau, din când în când, să pună mână. Între timp stătea într-un birou mic de la etajul întâi al Prăvăliei și consola o secretară drăguță, Mary, și era foarte fericit, cu excepția faptului că nicio persoană, care să aibă cât de cât autoritate, nu răspundea la notele sale. Când dădea telefon, fie suna ocupat, fie nu răspundea nimeni. Auzise

vag că erau necazuri, dar când nu fuseseră? Ajunsesese de notorietate publică că Alleline și Stăpânul se luau în coarne, dar asta făceau aproape tot timpul, de ani de zile. Știa, de asemenea, ca toți ceilalți de altfel, că o operațiune importantă eșuase în Cehoslovacia, că Ministerul de Externe și Ministerul Apărării făcuseră împreună un război îngrozitor și că Jim Prideaux, șeful vânătorilor de scalpuri, cel mai vechi expert în probleme cehoslovace și omul de încredere de-o viață al lui Bill Haydon, fusese împușcat și pus la murat. Asta explica, presupunea el, tăcerea apăsătoare și fețele posomorâte. De aici și furia maniacă a lui Bill Haydon, ale cărei ecouri s-au răspândit ca un frison nervos în toată clădirea: mânia lui Dumnezeu, a spus Mary, mare iubitoare de formule pompoase. Mai târziu a aflat despre catastrofa numită Mărturia. După cum i-a relatat mult mai târziu Haydon, Mărturia a fost cea mai mare operațiune ratată declanșată vreodată de un bătrân pentru a-și hrăni gloria muribundă, iar Jim Prideaux a fost prețul ei. A transpirat în ziare, au fost interpelări parlamentare și chiar zvonuri, neconfirmate niciodată oficial, că trupele britanice din Germania fuseseră puse în stare completă de alarmă.

Până la urmă, preumblându-se prin diverse birouri, a început să-și dea seama de ceea ce toți ceilalți înțeleseseră cu săptămâni bune în urmă. Prăvălia nu era doar tăcută, ci încremenită. Nimic nu intra, nimic nu ieșea; oricum, nu la nivelul la care se mișca Guillam. În interiorul clădirii, șefii parcă intraseră în pământ, iar în ziua de salarii în rastel nu se mai aflau plicuri maronii pentru că, după spusele lui Mary, administratorii nu primiseră, ca în fiecare lună, ordinul de a le pregăti. Din când în când, venea câte unul să spună că l-a văzut pe Alleline plecând furios de la club. Sau pe Stăpân urcându-se în mașina sa cu un aer radios. Că Bill Haydon a demisionat sub

pretextul că s-a trecut peste capul său sau a fost săpat, dar Bill își dădea mereu demisia. De data aceasta, se zvonea, motivele erau, totuși, diferite: Haydon era furios că Prăvălia refuza să plătească prețul cerut de cehi pentru repatrierea lui Jim Prideaux; se spunea că ar fi prea ridicat, atât în materie de agenți, cât și de prestigiu. Și că Bill a făcut una din crizele sale de șovinism, declarând că niciun preț nu era prea mare când era vorba să aduci acasă un englez credincios: să li se dea orice, numai să fie adus Jim înapoi.

Apoi, într-o seară, Smiley își băgă capul prin ușa lui Guillam și-i propuse să meargă să bea un păhărel. Mary n-a observat cine era și s-a mulțumit să spună „Bună!”, pe tonul târăgănat pe care și-l închipuia elegant. Când au ieșit împreună de la Prăvălie, Smiley le-a urat bună seara portarilor cu o răceală neobișnuită, iar la cârciumă, în Wardour Street, a spus „M-au pus pe liber” și asta a fost tot.

De la cârciumă s-au dus la o cramă de lângă Charing Cross, o pivniță unde cânta muzica și în care nu mai era nimeni. „Ți-au dat vreo explicație?” se interesă Guillam. „Sau pur și simplu pentru că ți-ai pierdut silueta?”

De cuvântul „explicație” s-a agățat Smiley. Era cuviincios, dar beat criță, în timp ce mergeau cu pași cam nesiguri de-a lungul Tamisei, cuvântul „explicație” a ajuns până la el:

— Explicație ca logică sau explicație ca motiv? Întrebă el, pe un ton care nu era al lui, ci mai curând al lui Bill Haydon, al cărui stil polemic, adoptat de Oxford Union, înainte de război, părea să fie acum pe toate buzele. Sau explicație ca mod de viață? S-au așezat pe o bancă. Nu trebuie să-mi dea ei *mie* explicații. Pot eu însumi să dau și să scriu niște afurisite de explicații. Și asta nu mai e același lucru, insistă el, în timp ce Guillam îl conducea

grijuliu la un taxi, dându-i bani șoferului și indicându-i adresa, asta nu mai e același lucru cu îngăduința asta de trei parale care apare când ți se rupe de orice.

— Amin, zise Guillam, dându-și perfect de bine seama, în timp ce privea taxiul îndepărtându-se, că, după regulile Prăvăliei, prietenia lor, așa cum fusese ea, se terminase în clipa aceea. A doua zi, Guillam avea să afle că mai căzuseră și alte capete, că Percy Alleline va face oficiul de gardian de noapte, cu titlul de șef intermediar, și că Bill Haydon, spre uimirea generală, dar mai mult ca sigur datorită furiei sale persistente împotriva Stăpânului, va veni imediat după el în ierarhie sau, cum spuneau înțelepții, imediat înaintea lui.

De Crăciun, Stăpânul era mort: „Tu urmezi acum, spuse Mary, care privea aceste evenimente ca al doilea asalt al Palatului de Iarnă, și plânse când Guillam porni spre Siberia Brixtonului, ca să aibă același noroc, printr-o ironie a soartei, ca și Jim Prideaux.

Urcând cele patru trepte care duceau la Prăvălie în acea după-amiază umedă de luni, cu mintea înviorată de bucuria delictului pe care avea să-l comită, Guillam trecu în revistă aceste evenimente și ajunsese la concluzia că se afla la începutul drumului de întoarcere.

Își petrecuse noaptea în apartamentul său spațios din Eaton Place, în compania unei studente la Conservator, Camilla, o fată cu un trup lung și o față frumoasă și tristă. Deși nu avea mai mult de douăzeci de ani, părul ei negru avea fâșii cărunte, ca în urma unui șoc despre care nu vorbea niciodată. Ca urmare, poate, al aceluiași traumatism nedefinit, nu mânca deloc carne, nu purta haine de piele, nu bea niciun fel de băutură alcoolică; doar când făcea dragoste, i se părea lui Guillam, se elibera de toate aceste constrângeri misterioase.

Și-a petrecut dimineața singur în camera extrem de

mizeră de la Brixton, fotografiind documente ale Prăvăliei, după ce, mai înainte, își procurase un aparat de fotografiat miniatural de la magazia operativă, lucru pe care-l făcea foarte frecvent pentru a nu-și pierde mâna. Magazionerul l-a întrebat „lumină de zi sau artificială” și au avut o discuție amicală despre granulația peliculei. l-a spus secretarei că dorește să nu fie deranjat, a închis ușa și s-a apucat de lucru conform instrucțiunilor precise date de Smiley. Ferestrele erau plasate foarte sus. Chiar și stând pe scaun, nu putea zări decât cerul și acoperișul noii școli din susul drumului.

A început cu lucrări de referință din propriul său seif. Smiley îi indicase niște priorități. În primul rând, anuarul personalului, care se distribuia doar funcționarilor superiori, și în care erau înregistrate adresele de acasă, numerele de telefon, numele reale și numele conspirative ale întregului personal al Prăvăliei operând în Anglia. În al doilea rând, regulamentul de ordine interioară, ce cuprindea și organigrama Prăvăliei după reorganizarea acesteia de către Alleline. Fix la mijloc se afla Centrala Londra, condusă de Bill Haydon, ca un păianjen uriaș în propria sa pânză. „După eșecul penibil al lui Prideaux – își dăduse Bill aere – nu vom mai avea blestematele alea de armate particulare, nu se va mai întâmpla să nu știe stânga ce face dreapta”. Alleline, observă Guillam, figura de două ori: o dată ca șef și încă o dată ca „Director al Surselor Speciale”. După cum se zvonea, aceste surse erau cele care făceau ca Prăvălia să meargă. Nimic altceva, potrivit lui Guillam, nu putea explica inerția în care se complăcea Prăvălia la nivel operativ și prețuirea de care se bucura la Whitehall. Acestor documente, la insistențele lui Smiley, le adăugă statutul revizuit al vânătorilor de scalpuri, sub forma unei scrisori redactate de Alleline, care începea cu „Dragă Guillam” și care

preciza în mod detaliat reducerea împuternicirilor sale. În mai multe cazuri, beneficiarul acestor măsuri era Toby Esterhase, șeful lampagiilor de la Acton, singura unitate auxiliară care se umflase în cadrul lateralismului.

Se mută apoi la biroul său și fotografie, tot conform, instrucțiunilor lui Smiley, o serie întreagă de circulare de rutină, care s-ar fi putut dovedi utile ca documentație de bază. Includeau văicărelile serviciului administrativ referitoare la starea caselor conspirative din sectorul Londra („vă rugăm să aveți amabilitatea să le tratați ca și cum ar fi proprietatea dumneavoastră”); o altă circulară se referea la folosirea abuzivă a telefoanelor Prăvăliei, ale căror numere figurau la secret, pentru conversații particulare. Venea, în sfârșit, o scrisoare personală, foarte dezagreabilă, din partea Serviciului Documente, prin care era avertizat „pentru ultima oară” că permisul său de conducere emis pe numele operativ expirase și că, dacă nu se îngrijea să-l reînnoiască, „numele său va fi transmis superiorilor pentru a se lua măsurile disciplinare de rigoare”.

Puse la loc aparatul de fotografiat și reveni la seiful său. Pe raftul de jos se afla un teanc de rapoarte ale lampagiilor, emise sub semnătura lui Toby Esterhase, purtând numele de cod „Baltagul”. Acestea furnizau numele real și cel de acoperire a două-trei sute de agenți sovietici de informații, identificați, ce operau la Londra sub acoperire legală sau semilegală – Misiunea comercială, Agenția Tass, Aeroflot, Radio Moscova, servicii consulare sau diplomatice. Când era cazul, se dădeau și datele rezultate din investigațiile efectuate de către respectivul lampagiu și numele încrengăturilor, termenul de specialitate desemnând contactele abandonate de-a lungul supravegherii și neurmărite, neapărat, până la capăt. Rapoartele erau adunate într-un volum anual

principal, la care se adăugau suplimentele lunare. A consultat mai întâi volumul principal, apoi suplimentele. La orele unsprezece și jumătate și-a încuiat seiful, a sunat Centrala Londra pe fir direct și l-a cerut pe Lauder Strickland de la Financiar.

— Lauder, eu sunt, Peter, de „la Brixton, cum merg treburile?

— Da, Peter, cu ce putem să-ți fim de folos?

Scurt și neutru. Ceea ce voia să însemne: noi, ăștia de la Centrala Londra, avem prieteni mai importanți.

Era vorba, îi explică Guillam, de spălarea unor bani murdari, pentru a finanța o chestie montată împotriva unui curier diplomatic francez, care părea să fie de vânzare. Cu o voce din cele mai umile, îl întrebă pe Lauder dacă nu-și poate găsi timp să se întâlnească și să discute problema. Proiectul fusese aprobat de către Centrala Londra? Întrebă Lauder. Nu, dar Guillam îi trimisese deja hârtiile lui Bill prin cursa specială. Lauder Strickland o lăasă mai moale. Guillam își pleda cauza; „Sunt vreo două-trei puncte delicate, Lauder, cred că avem nevoie de o minte ca a ta”.

Lauder îi răspunse că ar putea să-i acorde o jumătate de oră.

În drum spre West End, lăasă filmele la o farmacie amărâtă, ținută de unul Lark, pe Charing Cross Road. Lark, dacă ăsta i-o fi fost numele, era un tip foarte gras, cu niște pumni uriași. În prăvălie nu era nimeni.

— Filmele domnului Lampton, să fie developate, spuse Guillam. Lark luă pachetul și-l duse în camera din spate și la întoarcere zise pe un glas bolovănos; „în regulă” și pe urmă răsuflă din adâncul plămânilor, de parcă ar fi fumat, ceea ce nu era cazul. L-a condus pe Guillam până la ușă, pe care a trântit-o cu zgomot în urma lui. Unde dracu’ îi găsește George pe ăștia? se miră Guillam. Cumpărase câteva pastile de tuse. Fiecare mișcare trebuia să aibă o

explicație, îl avertizase Smiley; trebuie să pornești de la ideea că Prăvălia și-a pus copiii pe tine douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Și ce e nou în asta? se gândi Guillam; Toby Esterhase și-ar pune copiii și pe urmele mamei, dacă asta îi aducea o bătaie prietenească pe umăr din partea lui Alleline.

De la Charing Cross se duse pe jos până la „Chez Victor” să ia masa cu adjunctul său, Cy Vanhofer și o secătură care-și spunea Lorimer și care pretindea că împarte aceeași damă cu ambasadorul est-german la Stockholm. Lorimer pretindea că fata era gata să colaboreze, dar că avea nevoie de cetățenie britanică și de o mulțime de bani plătibili la prima livrare. Era gata să facă orice, spunea el: să-i umfle corespondența, să-i pună microfoane acasă „sau sticlă pisată în baie”, ceea ce voia să fie o glumă. Guillam a rămas cu impresia că Lorimer mințea și era înclinat să se întrebe dacă nu cumva și Vanhofer făcea la fel, dar avea înțelepciunea să-și dea seama că nu era în măsură să spună în ce parte trăgea fiecare dintre ei. Îi plăcea la „Chez Victor”, dar nici nu-și mai amintea ce mâncase, iar când a intrat în holul Prăvăliei și-a dat seama că motivul era că se afla într-o stare de agitație.

— Bună, Bryant.

— Încântat să vă văd, domnule. Luați loc. Domnule, scuzați-mă numai o clipă, domnule, vă mulțumesc, domnule, spuse Bryant dintr-o singură răsuflare, iar Guillam se așeză pe bancheta de lemn gândindu-se la dentist și la Camilla. Era o achiziție recentă și era cam nebună; trecuse un timp bunicel de când lucrurile numai avuseseră, în ceea ce-l privește, un ritm atât de precipitat. Se întâlniseră la o petrecere”, unde vorbea de una singură, despre adevăr, într-un colț, în timp ce bea niște suc de morcovi. Guillam riscase și-i răspunsese că nu prea se pricepea în chestii de morală, așa că mai bine s-ar duce să

se reguleze. Stătuse o clipă pe gânduri, gravă, apoi se dusesese să-și ia pardesiul, își făcea de atunci veacul la el, gătindu-i colțunași cu alune și cântând din flaut.

Holul Prăvăliei arăta mai jegos ca oricând. Trei ascensoare obosite, o barieră de lemn, o reclamă pentru ceaiul Mazawattee, cabina cu ușa de sticlă a lui Bryant, în care avea un calendar cu vederi din Anglia și câteva telefoane prăfuite.

— Domnul Strickland vă așteaptă, domnule, spuse Bryant ieșind din cușca lui și, cu o mișcare lentă, ștampilă un bon roz, cu ora de intrare: paisprezece cincizeci și cinci, P. Bryant, portar. Grilajul liftului din centru trosni ca o grămadă de lemne uscate.

— Ar cam fi timpul să mai ungeți vechitura asta, nu-și așa, spuse Guillam, așteptând să pornească liftul.

— Noi tot cerem lucrul ăsta, spuse Bryant, lansându-se în una din lamentările sale favorite. Nu fac nimic. Poți să le ceri până-ți dai sufletul. Ce vă mai face familia, domnule?

— Bine, spuse Guillam, care nu avea așa ceva.

— E bine, spuse Bryant. Uitându-se în jos, Guillam văzu capul unsuros al cerberului dispărându-i la picioare. Mary îi spunea Căpșuni cu frișcă, își aminti el: față roșie, păr alb, vâlvoi.

În lift, cercetă bonul de intrare. „Permis de intrare în Centrala Londra”, se putea citi pe primul rând. „Scopul vizitei: Secția Financiar. Înapoiți la plecare acest document”. Urma un spațiu necompletat, dedesubtul mențiunii „Semnătura persoanei care primește”.

— Bine-ai venit, Peter. Ai întârziat puțin, cred, dar nu face nimic.

Lauder, un personaj mărunțel, comun, cu gâtul strâns în gulerul alb al cămășii, foarte excitat, în sinea lui, să primească o vizită, aștepta la barieră. Pe vremea Stăpânului, etajul acesta era ca un adevărat bulevard de

oameni ocupați. Acum accesul era blocat de o barieră, unde un cerber cu ochi de șobolan îi cercetă bonul de intrare.

— Dumnezeule mare, de când îl aveți» pe monstrul ăsta? întrebă Guillam, încetinind pasul în dreptul unui aparat de cafea strălucind a nou. Două fete care-și umpleau ceștile s-au întors și i-au spus „Bună, Lauder”, cu ochii la Guillam. Cea înaltă îi amintea de Camilla. Aceeași privire, în care pâlpâia o flacără mocnită, neiertătoare față de neputința masculină.

— Ah, dar nici nu vă dați seama câte ore bune de lucru economisim astfel, izbucni Lauder pe loc. Fantastic, de-a dreptul fantastic, în entuziasmul său fiind cât pe-acți să-l răstoarne pe Bill Haydon.

Acesta ieșea din biroul său, o solniță hexagonală, care dădea spre New Compton Street și Charing Cross Road. Mergea în aceeași direcție cu ei, dar cu niciun kilometru pe oră, ceea ce pentru Bill, în interior, însemna viteză maximă, în exterior, era cu totul altceva; Guillam constatasese cu ochii lui acest lucru în cursul antrenamentelor de la Sarratt și, odată, cu ocazia unui salt de noapte cu parașuta în Grecia. În aer liber, era vioi, plin de nerv; fața sa tăioasă, umbrită și trasă în acest coridor umed și rece, părea în aer liber să se fi modelat după locurile îndepărtate în care servise”. Erau nenumărate: nu exista teatru de operațiuni, în ochii admirativi ai lui Guillam, care să nu poarte pe undeva amprenta lui Haydon. Avusese nenumărate ocazii în propria sa carieră să găsească urmele misterioase ale trecerii lui Haydon prin acele locuri exotice. Cu un an sau doi în urmă, pe când mai lucra încă în serviciul de informații al Marinei, având drept scop, printre altele, să „adune o echipă de pândari, care să supravegheze de pe coastă porturile chineze Wenchow și Amoy. Guillam descoperi uimit că nu erau

decât agenți chinezi lăsați în conservare în acele orașe, recrutați de către Bill Haydon în cursul a cine știe cărei acțiuni de mult uitate de pe vremea războiului, dotați cu stații radio bine ascunse și cu tot echipamentul necesar, pentru realizarea legăturii. Altă dată, umblând prin rapoartele de serviciu ale îndrăzneților Prăvăliei, mai mult din nostalgie pentru zilele acelea decât din elanul profesional al momentului, Guillam se lovi de două ori de numele de cod al lui Haydon, în tot atâtea rapoarte: în 1941, scotea vasele pescărești franceze din Helford Estuary; în același an, avându-l pe Jim Prideaux ca om de legătură, înființa rețeaua de curieri în sudul Europei, din Balcani până la Madrid. Pentru Guillam, Haydon ținea de acea generație unică, pe cale de dispariție, a Prăvăliei, căreia îi aparținuseră atât părinții lui, cât și George Smiley, un grup restrâns de oameni, iar în cazul lui Haydon având și sânge albastru, care trăiseră mai multe existențe în tihnă, în timp ce el își trăia viața în goană, și care, treizeci de ani mai târziu, mai dădeau Prăvăliei acel parfum aproape uitat al aventurii.

Văzându-i împreună, Haydon rămase înțepenit pe loc. Trecuse o lună bună de când nu vorbise cu Guillam; probabil fusese plecat în cine știe ce misiune secretă. Acum, în lumina care venea prin ușa deschisă a biroului său, părea ciudat de închis la față și de înalt. Avea ceva în mână, Guillam nu-și putea da seama ce, o revistă, un dosar sau un raport; biroul său, împărțit în două de propria-i umbră, arăta ca o chichineață de student, în care plutea un aer monahal peste o întreagă harababură. Peste tot – grămezi de rapoarte, de copii și de dosare; pe perete – un avizier din postav, încărcat cu ilustrate și tăieturi din ziare; alături, în diagonală, fără ramă, unul din vechile tablouri ale lui Bill, o pânză abstractă, cu forme rotunjite în culorile aspre și șterse ale deșertului.

— Bună, Bill, zise Guillam.

Lăsându-și ușa deschisă – o încălcare a regulamentului – mergea în fața lor, fără să scoată în continuare vreo vorbă. Era îmbrăcat cu extravaganța-i obișnuită. Peticелеle de piele ale hainei erau prinse în romb, nu în pătrate, ceea ce făcea ca din spate să pară un arlechin. Ochelarii îi ieșeau de sub părul cenușiu, ce-i atârna pe frunte, aducând cu cei purtați de motocicliști. Pentru o clipă, l-au urmat nesiguri, până când, pe neașteptate, se întoarse dintr-o singură mișcare, ca o statuie pivotând încet pe propriu-i soclu, și-l fixă cu privirea pe Guillam. Apoi zâmbi larg, astfel încât sprâncenele lui ca niște semiluni se ridicară ca cele ale unui clown, iar fața i se înfrumuseța și deveni absurd de tânără.

— Ce dracu' faci aici, măi pribeagule? îl întrebă el jovial. Luând întrebarea în serios, Lauder începu să-i explice chestia cu franțuzul și cu banii murdari.

— Ai grijă să încuiți argintăria, spuse Bill, uitându-se prin el. Blestemații ăia de vânători de scalpuri îți fură și plombele de aur din gură. Încuiți bine și fetele, dacă vă lasă, adăugă el după un timp, cu ochii țintiți spre Guillam. De când până când își spală vânătorii de scalpuri banii? Asta e treaba noastră.

— Lauder face spălarea. Noi nu facem decât să-i cheltuim.

— Să văd hârtiile, îi spuse Haydon lui Strickland, adoptând brusc un ton tăios. Nu mai vreau să risc nimic.

— V-au fost deja trimise, spuse Guillam. Trebuie să fie acum pe biroul dumneavoastră.

Cu un ultim gest din cap îi expedie, dar Guillam îi simți privirea ochilor de un albastru spălăcit sfredelindu-i ceafa până au dat colțul întunecos al culoarului.

— Fantastic tip, spuse Lauder, ca și cum Guillam nu l-ar fi întâlnit niciodată. Centrala Londra nici n-ar putea fi pe

mâini mai bune. Incredibil de talentat. Ștate de serviciu nemaipomenite. Strălucitor.

În timp ce tu, gândi Guillam, neiertător, ești strălucitor prin asociere. Cu Bill, cu automatul de cafea, cu băncile. Fu întrerupt din meditație de vocea stridentă, cu accent de mahala, a lui Roy Bland, care se auzea prin ușa deschisă din fața lor.

— Hei, Lauder, stai nițel, l-ai văzut pe Sângerosul Bill pe undeva? E chemat de urgență.

După care a urmat ecoul fidel al timbrului central-european al lui Toby Esterhase, ce venea din aceeași direcție: Imediat, Lauder, de fapt noi am și pus toată lumea să-l caute.

Au intrat într-un ultim culoar strâmt. Lauder mai făcuse vreo trei pași și își compunea un răspuns la întrebare, când Guillam ajunse în dreptul ușii deschise și se uită înăuntru. Bland era prăvălit ca o plăcintă pe birou. Își scosese haina și strângea o hârtie în mână. La subsuorile cămășii îi apăruseră cercuri de sudoare. Micuțul Toby Esterhase era aplecat peste el ca un chelner, un ambasador bățos în miniatură, cu păr argintiu și fălci puternice, neprietenoase și întindea o mână spre hârtie, ca și când recomanda specialitatea casei. Era clar că citeau același document, când Bland l-a zărit trecând pe Lauder Strickland.

— L-am văzut, într-adevăr, pe Bill Haydon, spuse Lauder, care avea un talent deosebit să reformuleze întrebările pentru a le face să pară mai cuviincioase. Presupun că în acest moment Bill este în drum spre voi, este cu câțiva pași mai în spate pe coridor; am schimbat chiar adineaori câteva cuvinte cu el în legătură cu vreo două-trei probleme.

Privirea lui Bland se întoarse încet „spre Guillam și se opri asupra lui; căutătura lui înghețată aducea aminte în

mod dezagreabil de aceea a lui Haydon. „Bună, Pete”, spuse el. La care, Micuțul Toby se îndreptă și își întoarse ochii direct spre Guillam: cafenii și liniștiți, ca ai unui pointer.

— Salut, spuse Guillam, care-i treaba?

Atitudinea lor nu era numai glacială, era de-a dreptul ostilă. Guillam petrecuse trei luni cot la cot cu Toby Esterhase, într-o' operație foarte delicată, în Elveția, și Toby nu zâmbise nici măcar o singură dată, așa că privirea lui fixă nu-l surprinse. Însă Roy Bland era una din descoperirile lui Smiley, un tip impulsiv și plin de căldură, în această lume a informațiilor, o matahală cu părul roșu, un primitiv intelectual, pentru care o seară reușită însemna să stea să pălăvrăgească despre Wittgenstein în cârciumile de prin Kentish Town. Își petrecuse zece ani ca gloabă a Partidului, trecând prin toate universitățile de Răsărit și acum, ca și Guillam, era pus pe dreapta, ceea ce crea un fel de legătură între ei. Stilul lui obișnuit era un zâmbet larg, o palmă peste umăr și un damf de bere băută cu o zi înainte; dar nu astăzi.

— Nimic deosebit, Peter, bătrâne, spuse Roy, afișând cu întârziere un zâmbet. Doar surprins să te văd, asta-i tot. Ne-am obișnuit să fim numai noi pe culoarul ăsta.

— Iată-l pe Bill, anunță Lauder, foarte încântat să-și vadă pronosticul confirmat atât de repede. Într-o rază de lumină, în momentul trecerii acestuia, Guillam observă culoarea ciudată a obrazilor lui Haydon, cu pomeți de o roșeață intensă, plini de vinișoare sparte. Asta-i dădea - se gândi Guillam în starea avansată de nervozitate în care se afla - un aer de Dorian Gray.

Întâlnirea sa cu Lauder Strickland a ținut o oră și douăzeci de minute, atât a reușit Guillam să lungească conversația, iar în tot acest timp îi veneau în minte Bland și Esterhase și se întreba ce naiba îi rodea.

— Auzi, cred că ar fi mai bine să lămuresc toate astea cu Dolphin, spuse el într-un târziu. Știm cu toții cum este când vine vorba despre băncile elvețiene. Controlorii se aflau la două uși după serviciul financiar. Las asta aici, adăugă el, aruncându-i bonul de intrare pe birou.

Biroul Diane Dolphin mirosea a deodorant proaspăt; geanta ei din ochiuri metalice era pusă pe casa de bani, lângă un exemplar din „Financial Times”. Făcea parte din acele eterne logodnice de la Prăvălie pe care nu le lua nimeni de nevastă. Da, spuse el pe un ton descurajat, documentele operative se aflau deja în atenția Centralei Londra. Da, înțelegea că folosirea nechibzuită a unor bani murdari era de domeniul trecutului.

— Vom examina problema și vă vom ține la curent, îl anunță ea, ceea ce însemna că se va duce să-l întrebe pe Phil Porteous, care se afla în biroul de alături.

— Îl voi informa, în cazul acesta, pe Lauder, spuse Guillam și plecă.

Mișcă, își zise el.

La toaletă așteptă treizeci de secunde în fața chiuvetelor, supraveghind ușa în oglindă, cu urechea ciulită. O tăcere ciudată cuprinsese întreg etajul. Hai, gândi el, îmbătrânești, mișcă-te. Traversă culoarul, intră cu îndrăzneală în camera ofițerilor de serviciu, trânti ușa cu zgomot și se uită de jur-împrejur. Își făcu socoteala că avea zece minute și gândi că o ușă trântită făcea mai puțin zgomot decât una închisă pe furiș. Mișcă!

Își adusesese aparatul de fotografiat, dar lumina era îngrozitoare. Fereastră, cu plasă de sârmă, dădea spre o curte plină de țevi înnegrite. Nu putea risca să folosească un bec mai puternic, chiar dacă ar fi avut, așa că s-a servit de memorie. Nu părea să se fi schimbat mare lucru de la preluarea puterii. Ziua, încăperea era folosită drept cameră de odihnă de către fetele pe care le apucau

căldurile și, dacă te luai după mirosul de parfum ieftin ce plutea în încăpere, nu se schimbaseră nimic. De-a lungul unui zid se afla o canapea din imitație de piele, care noaptea se transforma într-un pat nenorocit; lângă ea, un dulăpior cu medicamente de prim ajutor, cu o cruce roșie jupuită și un televizor prăpădit. Se repezi imediat spre dulapul metalic, care se afla în același loc, între tabloul de comandă și telefoanele încuiate. Era o vechitură de dulap și ar fi putut să-l deschidă și cu un desfăcător de conserve. Își luase cu el șperaclurile și câteva scule dintr-un aliaj ușor. Își reaminti că pe vremuri cifrul era 31-22-11 și îl încercă de patru ori invers față de sensul acelor de ceasornic, de trei ori în sensul acelor de ceasornic, și apoi de două ori înapoi și o dată înainte, până sare. Butonul era atât de obosit, că-și cunoștea singur drumul. Când deschise ușa, din fundul acestuia se rostogoli un nor de praf, care pluti prin cameră ridicându-se încet spre fereastra întunecată. În clipa aceea auzi un zgomot care părea o singură notă cântată la flaut: era, mai mult ca sigur, scrâșnetul unei mașini, care frânase în stradă sau roata unui cărucior pentru dosare care scârțâia pe linoleum; dar pe moment părea una dintre acele note lungi, melancolice, ale exercitiilor făcute de Camilla. Cânta exact când avea chef. La miezul nopții, în zori, oricând. Nu dădea o para chioară pe vecini; în general, nu se fâstâcea prea ușor. Își aduse aminte de prima seară: „în ce parte a patului dormi? Unde trebuie să-mi pun lucrurile?” El se mândrea cât de delicat era în chestiile astea, dar pe Camilla nu o impresionau asemenea lucruri, tehnica era deja un compromis cu realitatea, o evadare, ar spune ea, din realitate. Haida, gata, să ies din chestia asta.

Jurnalele de bord zilnice erau pe raftul de sus, în volume legate, cu datele lipite pe cotor. Ai fi zis că erau registre de familie. Dădu jos volumul de pe luna aprilie și studie lista

numelor de pe spatele copertei, întrebându-se dacă-l putea zări cineva din camera de pe partea cealaltă a curții și, dacă da, ce-ar gândi? Parcurse toate coloanele, în căutarea nopții de zece spre unsprezece, când se presupunea că a avut loc schimbul de mesaje între Centrala Londra și Tarr. După cum îi atrăsese atenția Smiley, era un decalaj de nouă ore în plus față de Hong Kong, așa că atât telegrama lui Tarr, cât și primul răspuns al Londrei apăruseră în afara orelor normale de serviciu.

Dinspre culoar se făcu auzită brusc o hărmălaie de voci și, timp de o secundă, își închipui chiar că poate distinge mârâitul lui Alleline, într-o irlandeză de frontieră, care făcea o glumă nesărată, dar imaginația îi cam juca feste în acest moment. Avea pregătită o poveste de acoperire și o parte din el începuse să o și creadă. Dacă ar fi fost prins, și-o va asuma în întregime, iar dacă anchetatorii de la Sarrat l-ar fi tocat, ar fi avut o altă variantă de salvare, pentru că nu călătorea niciodată fără așa ceva. Cu toate acestea; era mort de frică. Vocile se îndepărtară și o dată cu ele, și fantoma lui Percy Alleline. Sudoarea i se prelingea pe coaste. O fată trecu prin fața ușii, fredonând o melodie din „Hair”. Dacă te-aude Bill, te omoară, gândi el, dacă pe Bill îl poate scoate ceva din sărite, acel lucru e fredonatul. „Ce faci aici; măi, pribeagule?”

Apoi, spre marea sa distracție de-o clipă, auzi cu adevărat mugetul înfuriat al lui Bill, tunând de Dumnezeu știe unde: „Opriți văicăreala asta. Cine *este* imbecilul?”

Hai, mișcă-te. O dată ce te oprești, n-ai să mai poți porni din nou: există o formă specială de trac, care te secătuiește și te face să te cari, care îți arde degetele când atingi marfa și care-ți vâra un nod în stomac. Mișcă-te. Puse la loc volumul pe aprilie și trase alte patru la întâmplare, februarie, iunie, septembrie și octombrie. Le răsfoi într-o goană, căutând comparații, le puse înapoi pe

raft și se lăsă pe vine. Se ruga la Dumnezeu să se așeze praful. De ce oare nu reclama nimeni? Întotdeauna se întâmplă așa când un loc este folosit de mai mulți: nimeni nu se simte responsabil, nimănui nu-i pasă. Căuta listele de prezență a portarilor de noapte. Le-a găsit pe raftul de jos, înghesuite între pliculețele de ceai și laptele condensat: teancuri întregi puse în niște dosare plic. Portarii le completau și le aduceau de două ori în cursul unei ture de douăsprezece ore în care erai de serviciu, o dată la miezul nopții și, din nou, la șase dimineața. Garantai pentru corectitudinea lor – Dumnezeu știe cum, din moment ce personalul de noapte era împrăștiat în toată clădirea – le semnai, păstrai copia a treia și o vârui în dulap, fără să ai habar pentru ce. Așa se proceda înainte de Potop și se pare că tot așa se proceda și acum.

Praf și pliculețe de ceai pe același raft, gândi el. Oare cât o fi trecut de când nu și-a mai făcut cineva un ceai?

Se concentra din nou asupra nopții de 10/11 aprilie. Cămașa i se lipise de coaste. Ce se-ntâmplă cu mine? Isuse Cristoase, am început să o iau la vale. Întoarse butonul înainte și înapoi, la dreapta din nou, de două ori, de trei ori, apoi închise dulapul. Așteptă, ascultă, mai aruncă o privire îngrijorată către praf și apoi traversă decusuloarul pentru a-și găsi adăpost la toaletă. În drum îl surprinse vacarmul: mașinile de cifrat, telefoane care sunau, o voce de fată care țipa: „Unde o fi nenorocita aia de notă, adineaori am avut-o în mână”, și din nou acel sunet de flaut, dar care nu-i mai amintea de exercițiile făcute de Camilla la crăpatul zorilor. Data viitoare o voi aduce și pe ea să pună osul la treabă, se gândi el furios; fără compromisuri, față-n față, așa cum trebuie să fie viața.

La toaletă îi găsi pe Spike Kaspar și pe Nick de Silsky în fața chiuvetelor, schimbând câteva cuvinte în șoaptă prin

oglindă. Erau oameni de teren din rețeaua sovietică a lui Haydon; se aflau acolo de câțiva ani buni și li se spunea simplu, Rușii. Văzându-l pe Guillam, tăcură pe loc.

— Bună ziua la amândoi. Isuse, sunteți într-adevăr nedespărțiți.

Erau amândoi blonzi și îndesați și păreau mai ruși decât rușii adevărați. Așteptă să plece și-și spălă praful de pe mâini, apoi o luă nepăsător spre biroul lui Lauder Strickland.

— Doamne iartă-mă, cât poate să dea din gură Dolphin aia, spuse el.

— Foarte capabilă. Practic indispensabilă. Extraordinar de competentă; poți să mă crezi pe cuvânt, spuse Lauder. Uitându-se cu atenție la ceas, înainte de a semna bonul de intrare, îl conduse apoi pe Guillam până la lift. Toby Esterhase se afla la barieră, stând de vorbă cu portarul acela tânăr și neprietenos.

— Te întorci la Brixton, Peter? Tonul îi era neutru, iar expresia de nepătruns, ca întotdeauna.

— De ce?

— Am o mașină afară, ca să-ți spun drept. M-am gândit că aş putea să te umblu și pe tine. Avem o treabă de rezolvat acolo.

Să te umblu: Micuțul Toby nu vorbea nicio limbă ca lumea, dar le vorbea pe toate. În Elveția, Guillam l-a auzit vorbind franțuzește cu accent german; germana sa avea accent slav, iar engleza îi era plină de greșeli, de poticniri și de vocale pronunțate strâmb.

— Mulțumesc, Toby, dar cred că o să mă duc direct acasă. 'Seara.

— Direct acasă? Aș putea să te umblu și pe tine, atât.

— Mulțumesc, „dar trebuie să fac și niște cumpărături.

Toată adunătura aia de fini și fine.

— Înțeleg, ca și cum Toby ar fi avut și el, iar micul lui

maxilar de piatră se crispa a dezamăgire.

— Ce dracu' mai vrea și ăsta? se întrebă Guillam din nou. Amândoi, Micuțul Toby și Marele Roy: de ce și-or fi pus ochii pe mine? îi chinuie vreo bănuială sau le-a căzut ceva greu la stomac?

— Afară, o luă razna pe Charing Cross Road, zgâindu-se la vitrinele librăriilor, în timp ce cu altă parte a minții observa ambele trotuare. Se făcuse mult mai frig, începuse să bată vântul și citea un fel de promisiune pe fețele oamenilor pe care îi întâlnea în cale. Se simțea în culmea fericirii. Până acum, își spusese el, trăise prea mult în trecut. E timpul să mă bag din nou. La Zwemmers examina un album ilustrat, intitulat „Instrumente muzicale de-a lungul vremurilor” și își aduse aminte de lecția pe care Camilla o avea la ore târzii Cu Dr. Sand, profesorul ei de flaut. Se întoarse până la Foyles, aruncând un ochi spre cozile din stațiile de autobuz. Consider-o ca pe o misiune în străinătate, îi spusese Smiley. Amintindu-și de biroul ofițerilor de serviciu și de privirea ciudată a lui Roy Bland, lui Guillam nu-i venea deloc greu să o privească astfel. Mai era și Bill: oare Haydon împărtășea și el bănuiala lor? Nu. Bill aparținea unei categorii proprii, își zise Guillam în sinea lui, incapabil să reziste unui elan de loialitate față de Haydon. Bill n-ar împărți nimic din ceea ce nu-i aparține. Pe lângă Bill, ceilalți doi erau niște pigmei.

În Soho, opri un taxi și-i ceru șoferului să-l ducă până la Waterloo Station. De la Waterloo, dintr-o cabină puturoasă, sună la Mitcham, în Surrey, și vorbi cu inspectorul Mendel, care lucrase înainte și în Serviciul Secret și pe care atât Smiley, cât și Guillam îl cunoscuseră într-o altă viață. Când îi răspunse Mendel, el o ceru pe Jenny și îl auzi pe acesta spunându-i sec că nu locuia nicio Jenny acolo. Își ceru scuze și puse receptorul în furcă. Făcu numărul de la ora exactă și se prefăcu că duce o

conversație plăcută cu automatul, pentru că afară era o cucoană bătrână care-l aștepta să termine. Ar trebui să fi ajuns, își spuse el. Închise din nou și formă un alt număr din Mitcham, de data aceasta al unei cabine telefonice de la capătul străzii lui Mendel.

— Eu sunt, Will, spuse Guillam.

— Aici e Arthur, spuse Mendel plin de voieșie. Ce mai faci, Will? Era tipul de vânător iute, cu pasul mare, cu o față colțuroasă și privirea ageră, iar Guillam avea în momentul acela imaginea lui clară aplecat pe blocnotesul lui de polițist, așteptând cu creionul în mână.

— Vreau să-ți comunic titlurile acum în cazul în care mă calcă un autobuz.

— Bine faci, Will, îi spuse Mendel consolându-l. Nu poți fi niciodată prea prudent.

Îi transmise mesajul rar, recurgând la acoperirea universitară asupra căreia căzuseră amândoi de acord, ca o ultimă protecție în caz că, din întâmplare, erau interceptați: examene, studenți, referate furate. Ori de câte ori se oprea, nu auzea nimic decât un scârțâit ușor. Și-l închipuia pe Mendel scriind încet și lizibil și nescoțând o vorbă până nu nota ultimul cuvânt.

— Că veni vorba, am luat pozele alea de la farmacie, spuse în sfârșit Mendel, după ce verificase totul încă o dată. Au ieșit extraordinar. Niciuna ratată.

— Mulțumesc. Îmi pare bine.

Dar Mendel închisese deja telefonul.

Am și eu de spus ceva în legătură-cu cârțile, gândi Guillam, au parcurs un tunel lung, foarte întunecos. În timp ce-i ținea ușa bătrânei doamne să o lase să intre, privirea i se opri pe receptorul din furcă și-și dădu seama că era plin de picături de sudoare. Analiză în minte mesajul său către Mendel, se mai gândi o dată la felul în care Roy Bland și Toby Esterhase îl priviseră prin ușa deschisă, se întrebă

îngrijorat pe unde o fi Smiley și dacă era precaut. Se reîntoarse la Eaton Place, dorind-o nemaipomenit de tare pe Camilla, ușor speriat de propriile sale motive. Oare să fi fost vârsta care se răzbuna pe el dintr-odată? În fond, pentru prima oară în viața lui păcătuisese față de propriile sale concepții despre noblețe. Avea senzația că era mânjit, sentimentul unui dezgust de sine.

Capitolul 12

Sunt unii vârstnici care se întorc la Oxford pentru a-și regăsi tinerețea, ce le face semn de după fiecare piatră. Smiley nu se număra printre aceștia. Poate în urmă cu zece ani ar fi simțit un asemenea impuls. Dar acum, nu. Trecând pe lângă Biblioteca Bodleiană, l-a străfulgerat gândul: am lucrat aici. Văzând casa fostului său conducător de lucrări, de pe Parks Road, și-a reamintit că, înainte de război, în grădina-i nesfârșită, Jebedee i-a sugerat pentru întâia oară că nu i-ar strica să se ducă să vorbească cu „câțiva pe care îi cunosc la Londra”. Auzi ceasul din Tom Tower bătând de șase și se trezi gândindu-se la Bill Haydon și Jim Prideaux, care trebuie să fi intrat în anul în care el absolvea și aveau să fie apoi aduși unul lângă altul de război. Se întrebă fugar cum or fi arătat împreună cei doi pe vremea aceea, Bill pictorul, polemistul și mondenul, alături de Jim atletul, care-i sorbea vorbele din gură. În zilele lor de glorie de la Prăvălie, reflectă el, aceste diferențe aproape se estompaseră: Jim devenise mai sprinten la minte, iar Bill nu se descurca rău pe teren. Abia spre sfârșit, vechea deosebire și-a reintrat în drepturi: calul de povară s-a întors în grajd, iar gânditorul la birou.

Ploua, dar trecea printre picături fără să le vadă. Călătorise cu trenul, iar de la gară o luase pe jos, dând tot timpul ocoluri: pe la Blackwell, pe lângă colegiul său de odinioară, pe ici, pe colo, indiferent unde, apoi către nord. Arborii aduceau amurgul mai de vreme.

Ajungând într-o fundătură, mai lălăi puțin, înregistrând cele văzute. O femeie înfășurată într-un șal îl depăși cu bicicleta, alunecând prin dărele lăsate de felinarele străzii acolo unde lumina putea pătrunde prin ceața groasă. Coborî, deschise larg o poartă și dispăru. De cealaltă parte a drumului, o siluetă înfofolită, greu de spus dacă era

femeie sau bărbat, plimba un câine. Altfel, drumul era pustiu, la fel ca și cabina telefonică. Apoi, ca din pământ, doi oameni trecură pe lângă el vorbind despre Dumnezeu și război. De vorbit vorbea mai mult cel tânăr. Auzindu-l pe celălalt, pe cel vârstnic, aprobându-l, Smiley își zise că acesta trebuia să fie profesorul.

Mergea de-a lungul unor uluci înalte, dincolo de care se vedeau vârfurile unor arbuști. Poarta de la numărul 15 se mișca ușor în țâțâni, era o poartă dublă, dar nu era folosită decât una dintre tăblii. O împinse și văzu că zăvorul era stricat. Casa se afla departe de gard, în fundul curții, iar toate ferestrele erau luminate. Printr-una din ele, de sus, se vedea un tânăr aplecat asupra unui birou. În spatele alteia, două tinere păreau că se ceartă, iar după o a treia, o femeie foarte palidă cânta la violă, dar nu se auzea ce. Ferestrele de la parter erau luminate, de asemenea, dar perdelele erau trase. Peronul era pavat, ușa de la intrare avea vitralii, iar pe cadrul ușii era pus un anunț obosit: „După orele 11 noaptea, folosiți numai ușa de serviciu”. Deasupra soneriilor, alte bilete: „Pentru Prince - de trei ori”, „Lumby - de două ori”, „Buzz: lipsesc toată seara. Pe curând, Janet”. Lângă soneria de jos scria „Sachs”. Apăsă pe buton. Câinii începură imediat să latre, iar o femeie urlă:

— Flush, idiotule, nu e decât unul din dobitocii ăia. Flush, taci prostule. Flush!

Ușa se întredeschise, reținută de un lanț, și un trup umplu deschizătura. În timp ce Smiley făcea tot ce-i stătea în putință să vadă cine este înăuntru, doi ochi pătrunzători, umezi ca de prunc, îl scrutau, remarcându-i servieta și pantofii plini de noroi; trupul își aruncă rapid apoi privirea peste umărul lui, în lungul aleii, ca să și-o întoarcă apoi să-l mai măsoare o dată. Fața palidă se destinse într-un zâmbet încântător, iar domnișoara Connie

Sachs, fosta regină a Documentării la Prăvălie, izbucni cu sinceră bucurie.

— George Smiley, exclamă ea cu un surâs timid și îl trase în casă. Măi, iubitule, măi, eu credeam că e vreunul din ăia care vor să-mi plaseze un aspirator; și când colo ce să vezi, George în carne și oase!

Închise foarte repede ușa în spatele lui.

Era o matahală de femeie, cu un cap mai înaltă decât George. O hălăciugă de păr alb îi încadra fața lătăreață. Purta o haină cafenie, un fel de blazer, pantaloni cu elastic în talie peste o burtă lăsată, ca de boșorog. Jarul de cărbuni mocnea în cămin. În fața acestuia se întindeau câteva pisici, iar un prepelicar cu o blană jigărită, cenușie, prea gras ca să se miște, se tolănea pe canapea. Pe o măsuță cu roțile erau înșirate cutiile cu conserve din care mânca și sticlele din care bea. Avea o priză, cu un triplu ștecher, în care erau conectate un radio, un reșou și un fier de ondulat părul. Un băiat, cu pletele până la umăr era lungit pe jos și prăjea pâine. Văzându-l pe Smiley, lăsă din mână tridentul de aramă.

— O, Jingle, dragule, n-am *putea* amâna pe mâine? îl rugă Connie. Nu mi se întâmplă des ca cel mai vechi iubit să vină să mă vadă. Smiley îi uitase vocea. Ea și-o juca, modulând-o în tonalități din cele mai ciudate. Îți voi acorda o oră întreagă gratuit, dragule, o oră doar pentru tine, vrei? Unul din imbecilii mei, îi spuse ea lui Smiley, mult înainte ca băiatul să fi ajuns destul de departe ca să nu mai audă. Mai dau încă lecții, nici eu nu știu de ce. *George*, murmură ea, uitându-se mândră la el cum scotea, în partea cealaltă a camerei, o sticlă de Xeres din servietă și umplea două pahare. Dintre toți... dintre toți dragii ăia de bărbați iubiți pe care i-am cunoscut... *A venit pe jos*, îi explică ea câinelui. Uită-te la ghetetele lui. Ai făcut pe jos tot drumul ăsta de la Londra, nu-i așa, George? O, Doamne-

Dumnezeule, *fii binecuvântat!*

Era un chin pentru ea să bea. Degetele ei artritice erau strâmbate în jos, ca și cum ar fi fost rupte toate în același accident, iar brațul îi era țeapăn.

— Ai venit singur, George? Întrebă ea, pescuind din buzunarul hainei o țigară răătăcită. N-am fost însoțit de nimeni, nu-i așa?

Smiley îi aprinse țigara, pe care o ținea ca pe un pușcoci, cu vârful degetelor deasupra, uitându-se în lungul țigării spre el, cu pătrunzătorii ei ochi rozalii. Și ce vrea el de la Connie, măi răule?

— Memoria ei.

— Care parte din ea?

— Să ne întoarcem mult înapoi.

— Ai auzit, Flush? Țipă ea la câine. Întâi ne alungă aruncând după noi un os ros îndelung și apoi tot ei vin să ne roage. Cât de *înapoi*, George?

— Ți-am adus o scrisoare de la Lacon. Va fi la clubul său, în seara asta, la ora șapte. Dacă ai temeri, sună-l de la o cabină telefonică, din capul străzii. Aș prefera să nu o faci, dar dacă tu crezi că trebuie s-o faci, o să-ți spună el tot ce trebuie să te liniștească.

Renunță să-l mai țină, brațele-i căzură de-a lungul trupului și câteva clipe bune se învârti prin cameră; știa ungherele în care să se odihnească și lucrurile de care să se apuce, ca să-și păstreze echilibrul. Înjură: „Of, George, fir-ai tu să fii cu neamul tău cu tot”. Dădu la o parte un colț al perdelei de la fereastră – poate din obișnuință – dar se pare că nu era nimic care să-i distragă atenția.

— Of, George, fir-ai să fii, bombăni ea. Cum ai putut tu să-l lași pe unul ca *Lacon* să-și vâre nasul? Să lași concurența să se bage într-o treabă a ta.

Pe masă zăcea ziarul „Times” din dimineața respectivă, deschis la pagina cu cuvinte încrucișate. Toate pătratele

erau completate cu litere scrise chinuit cu cerneală. Nu scăpase niciun loc gol.

— M-am dus la fotbal azi, îi cântă din întunericul de la capul scărilor, în timp ce-și lua curaj de pe măsuta cu roțile. Drăguțul de Will m-a dus. Nătărăul meu preferat! Nu-i așa că a fost grozav din partea lui? Și cu o voce de fetiță bosumflată, continuă: „Lui Connie i-a fost *frig*. A înghețat de tot, Connie, din cap până-n vârful degetelor de la picioare”.

Și-a dat seama că plângea; s-a dus s-o ia din întuneric și a condus-o până la canapea. Avea paharul gol, așa că i l-a umplut pe jumătate. Stăteau unul lângă altul pe canapea și beau, iar lacrimile lui Connie se scurgeau de pe haina ei, pe mâinile lui Smiley.

— Of, George, repetă ea. Știi ce mi-a zis aia când m-au dat afară? Vaca aia de la Personal? Apucase cu două degete vârful gulerului lui Smiley, îl sucea și îl răsucea, redobândindu-și buna dispoziție. Știi tu ce mi-a spus vaca aia? Își luă o voce de sergent major: „Îți pierzi simțul proporțiilor, Connie. E timpul să revii la realitate”. *Urăsc* realitatea, George. Ce-mi place mie sunt Prăvălia și toți băieții ăia dragi. Îi luă mâinile, încercând să-și întrepătrundă degetele cu ale lui.

— Poliakov, spuse el încetișor, pronunțând numele conform instrucțiunilor lui Tarr. Alexei Alexandrovici Poliakov, atașat cultural, ambasada sovietică la Londra. A ieșit din nou la lumină, exact cum ai prezis.

O mașină s-a oprit în stradă. Smiley a auzit doar fâsâitul roților. Motorul fusese oprit. Apoi pași, pași foarte ușori.

— E Janet, care își aduce iubitul pe furiș, șopti Connie, privind fix spre el de sub ploapele cu margini roșietice, distrasă de același lucru ca și el. Își închipuie că nu știu. Auzi? Are blacheuri la tocure. Stai puțin! Pașii s-au oprit. O mică ezitare. Ea îi dă cheia. Crede că face mai puțin

zgomot decât ea. Aiurea. Broasca se deschise cu un zgomot sec. Of, bărbății ăștia, oftă Connie, zâmbind fără speranță. Of, George, ce ți-o fi venit să-l scoți pe Alex la suprafață? Și pentru o clipă îl plânse pe Alex Poliakov.

Frații ei erau profesori, după cum își amintea Smiley; iar taică-său preda și el ceva, nu știa ce. Ștăpănu' o întâlnește la o partidă de bridge și inventase un post pentru ea.

Își începu povestea cum începi un basm: „A fost odată ca niciodată un transfug pe care-l chema Stanley, cam pe la 1963”, uzând de aceeași logică falsă, parte din inspirație, parte din oportunism intelectual, născută dintr-o minte strălucită care n-a evoluat niciodată. Fața ei palidă, fără o formă anume, se luminează ca aceea a unei bunici visând la lucruri minunate de-altă dată. Memoria îi era tot atât de mare ca și trupul și desigur și-o iubea mai mult, dovadă că, pentru a-i asculta ecourile, dăduse la o parte paharul, țigara și chiar, pentru o clipă, mâna nemișcată a lui Smiley. Nu mai stătea înfundată în canapea, își îndreptase spatele, rămânând cu capul ei mare aplecat într-o parte, în timp ce se trăgea visător de câte un smoc din părul alb, lănos. Smiley presupusese că o să înceapă cu Poliakov, dar nu, ea a început cu Stanley; îi uitase pasiunea pentru genealogii. Stanley – spuse ea – numele conspirativ al unui transfug de mâna a cincea, venit de la Centrul Moscova. Martie 1963. Vânătorii de scalpuri îl cumpăraseră la mâna a doua de la olandezi și îl expediaseră la Sarratt; poate că, dacă n-ar fi fost sezon mort și dacă anchetatorii n-ar fi avut ce face cu timpul, Dumnezeu știe dacă toată chestia asta ar fi ieșit vreodată la lumină! Oricum, fratele Stanley avea asupra lui o comoară mică, mică, dar ei au descoperit-o. Olandezilor le scăpase, dar anchetatorii au găsit-o și un exemplar al raportului lor a ajuns până la Connie. Ceea ce era un miracol în sine, mugi Connie cu arțag, ținând seama că

toți, dar *mai ales* cei de la Sarratt, aveau ca *principiu* suprem ca nu cumva serviciul de Documentare să figureze pe lista de repartizare...

Smiley așteptă cu răbdare să afle de la Connie care era comoara, pentru că la vârsta ei singurul lucru pe care i-l mai putea acorda unui bărbat era timpul.

Deci Stanley rămăsese în Occident pe când se afla la Haga pentru a executa o misiune, explică ea. Era de profesie un anume fel de asasin și fusese trimis în Olanda să lichideze un emigrant rus care-i călca pe nervi pe cei de la Centru. În loc să facă ceea ce i se ceruse, s-a hotărât să se predea. „Îi sucise capul o *rândunică*”, spuse Connie cu mult dispreț. Olandezii îi vârâseră o fufă în brațe, dragule, și ăsta s-a aruncat în cursă cu ochii închiși.

În vederea pregătirii pentru misiune, Centrul îl expediase într-unul din taberele sale de antrenament din afara Moscovei, să-i mai reîmprospăteze cunoștințele în magia neagră: sabotaj și omor fără urme. Când le-a picat în mână, olandezii au fost șocați de acest detaliu și au făcut din el punctul central al interogatoriilor lor. I-au publicat fotografia în ziare și l-au pus să schițeze gloanțele cu cianură și toate celelalte arme din tristul arsenal atât de iubit de către Centru. Dar la Grădiniță anchetatorii știau toate chestiile astea pe dinafară, așa că s-au concentrat asupra taberei, de dată recentă, și nu prea cunoscută. Un fel de Sarratt pentru milionari, explică ea. Au reconstituit o schiță de plan a ansamblului, care se întindea pe câteva sute de pogoane de păduri și lacuri, și au plasat toate clădirile de care Stanley și-a putut aminti: spălătorii, cantine, săli de cursuri, poligoane de tir, tot bazarul. Stanley fusese acolo de câteva ori și își amintea o mulțime de lucruri. Credeau că se apropiau de sfârșit când Stanley a devenit, dintr-odată, foarte tăcut. A luat un creion și a desenat în colțul din nord-vest încă cinci barăci și un gard

dublu care le înconjura, pentru câinii de pază, Dumnezeu să-l țină. Barăcile erau noi – a spus Stanley – fuseseră construite în ultimele câteva luni. Se ajungea la ele pe un drum interzis; le văzuse din vârful unei coline, când ieșise cu ofițerul său îndrumător, Miloș. După spusele lui Miloș (care era *prietenul* lui Stanley, afirmă Connie pe un ton plin de subînțelesuri), ele adăposteau o școală specială de curând înființată de către Karla pentru instruirea ofițerilor în deplină conspirativitate.

— Așa stăteau lucrurile, dragă, exclamă Connie. De *ani* întregi ne parveneau zvonuri că acest Karla încerca să-și constituie propria lui armată în cadrul Centrului Moscova, dar, mielușelul de el, nu dispunea de puterea să o facă. Știam că avea agenți împrăștiați pe tot globul și *desigur* era îngrijorat că pe măsură ce înainta în vârstă și în grad nu mai avea posibilitatea să-i conducă de unul singur. Știam că, la fel ca toți ceilalți, era *îngrozitor* de gelos în această privință și nu suporta ideea de a-i preda rezidențelor din țările vizate. *Firește* că nu voia așa ceva. Știi și tu cât ura rezidențele: gemeau de personal, nu erau sigure. În aceeași măsură avea oroare de garda veche, de cei care o țineau una și bună că Pământul nu e rotund, cum spunea el. Pe bună dreptate. Ei, acum avea puterea și profita de aceasta, așa cum ar fi făcut-o orice om normal. Martie '63, repetă ea, pentru eventualitatea că Smiley nu dăduse atenție datei. Apoi, desigur, nimic.

— Jocul obișnuit: stai cu palmele sub fund, te ocupi de alte lucrări, aștepți să-ți sufle vântul în pânze.

A stat și ea așa timp de trei ani, până când maiorul Mihail Fedorovici Komarov, locțiitor al atașatului militar al Ambasadei sovietice de la Tokio, a fost prins în *flagrant* în momentul în care i se livrau șase role cu informații ultrascrete procurate de un funcționar superior de la Ministerul japonez, al Apărării. Komarov era eroul celui de-

al doilea basm al ei: nu un transfug, ci un militar cu epoleți de artilerist.

— Și medalii, dragul meu! Medalii cu nemiluita! Komarov a fost nevoit să plece din Tokio într-o asemenea grabă, încât i-a rămas câinele închis în apartament; a fost găsit mai târziu mort de foame, fapt pe care Connie *nu* i l-a putut ierta niciodată. Agentul japonez al lui Komarov a fost, bineînțeles, anchetat și, printr-o întâmplare fericită, Prăvălia a reușit să cumpere raportul de la Toka.

— Păi, George, acum că stau să mă gândesc, tu ai fost cel care ai făcut târgul!

Cu un gest ușor afectat de vanitate profesională, Smiley recunoscuse că s-ar fi putut să fie așa.

Esența raportului era simplă. Funcționarul de la Ministerul japonez al Apărării era o cârțiță. Fusese recrutat înainte de război, la umbra invaziei japoneze în Manciuria, de către un anume Martin Brandt, un ziarist german, ce părea să aibă legături cu Kominternul. Brandt, spusese Connie, era unul din numele lui Karla din anii '30. În ceea ce-l privește, Komarov nu fusese vreodată membru al rezistenței oficiale de la Tokio din interiorul ambasadei, lucrase de unul singur, doar cu un om de teren și avea o legătură directă cu Karla, fostul lui tovarăș de arme. Mai mult decât atât, înainte de a fi sosit la Tokio, urmasese un stagiul de antrenament special la noua școală din afara Moscovei, înființată anume pentru elevii selecționați de Karla personal.

— Concluzia - susură Connie - fratele Kornarov era primul nostru, din păcate nu foarte strălucit, absolvent al școlii lui Karla. A fost împușcat, amărâtul de el, adăugă ea coborând dramatic vocea. Țștia nu *spânzură* niciodată, nu-i așa, bestiile astea mici sunt prea nerăbdătoare ca s-o facă.

Connie - după cum avea să-i spună - a simțit atunci că

putea să intervină. Știind ce indicii să caute, i-a luat din urmă dosarul lui Karla. A stat trei săptămâni la Whitehall cu Kremlinologii armatei ca să treacă prin pieptene mărunț buletinele de informații ale Armatei Sovietice în căutare de înșărcinări mascate până în ziua în care, dintr-o ploaie de suspecti, a apreciat că avea trei proaspete produse de-ale lui Karla, perfect identificabile. Toți erau militari de carieră, toți îl cunoșteau personal pe Karla, toți cu zece până la cincisprezece ani mai tineri ca el. Numele indicate de ea au fost Bardin, Stokovski și Viktorov, toți colonei.

La pronunțarea celui de-al treilea nume, pe fața lui Smiley păru că se așterne un vâl; ochii îi erau foarte obosiți, de parcă s-ar fi luptat cu plictiseala.

— Și ce s-a întâmplat cu ăștia trei? întrebă el.

— Bardin a devenit Sokolov, apoi Rusakov. A ajuns la misiunea sovietică de la Națiunile Unite, la New York. Nu avea niciun fel de legătură vizibilă cu rezidența locală, niciun amestec în măruntele operațiuni de rutină, nu tu rețea, nu tu recrutări de noi talente, o acoperire bună, solidă. După câte știu, mai este încă acolo.

— Stokovski?

— Trecut în clandestinitate, a deschis un atelier fotografic la Paris sub numele de Grodescu, un român naturalizat francez. A creat o sucursală la Bonn, care, după câte se crede, controlează una din sursele de informații vest-germane ale lui Karla, operând dincolo de graniță.

— Și al treilea? Viktorov?

— Dispărut fără urmă.

— Of, Doamne, spuse Smiley, parcă și mai plictisit.

— Instruit și apoi dispărut de pe fața pământului. Putea să și moară, bineînțeles. Există *tendința* să se uite că se mai moare și de moarte bună.

— O, desigur, recunosc Smiley, sigur că da.

Avea acest talent, dobândit după ani și ani de activitate

conspirativă, să asculte cu o parte a minții sale, să vizualizeze întâmplările primare, în timp ce o altă parte, total separată, minții sale se lupta să le plaseze într-o perspectivă istorică. Relația de data aceasta era Tarr – Irina, Irina – amărâțul ăla de iubit al ei, atât de mândru că îl chema Lapin și îl servea pe un anume colonel Grigori Viktorov, „care lucra la ambasadă sub numele de Poliakov”. În memoria sa, aceste lucrări păreau să aparțină copilăriei: nu le-ar fi uitat niciodată.

— Au fost ceva fotografii, Connie? întrebă el îmbufnat. Ați făcut rost măcar de câteva semnamente?

— De-ale lui Bardin, cel de la Națiunile Unite, desigur. Și de ale lui Stokovski, să zicem. Avem o veche fotografie de presă de-a lui, de pe vremea când era în armată, dar n-am avut niciodată posibilitatea să-i verificăm autenticitatea.

— Dar de-a lui Viktorov, care a dispărut fără urme? Putea să apară sub orice alt nume. Nicio poză frumoasă de-a lui, nimic? întrebă Smiley, traversând camera ca să mai aducă ceva de băut.

— Viktorov, colonelul Grigori, repetă Connie cu un zâmbet tandru, ușor nostalgic. A luptat ca un diavol la Stalingrad. Nu, n-am avut niciodată vreo fotografie de-a lui. Păcat. Se spunea că era de departe cel mai bun. Reluă apoi pe un ton mai vesel. Bineînțeles, nu *știm* absolut nimic despre ceilalți. Cinci barăci și un curs de doi ani: e la mintea cocoșului că au avut mai mult decât trei absolvenți după toți acești ani!

Oftând ușor a dezamăgire, ca și cum ar fi vrut să spună că nu s-a ales cu nimic din toată relatarea asta, și cu atât mai puțin despre persoana colonelului Grigori Viktorov, care să-i permită să avanseze cât de cât în laborioasa sa anchetă, Smiley sugera să treacă la altceva, la cazul Poliakov, Alexei Alexandrovici, de la Ambasada sovietică din Londra, mai bine cunoscut de Connie ca dragul de Alex

Poliakov, și să stabilească unde se plasa el exact în schemele lui Karla și de ce se ajunsese să i se interzică lui Connie să continue cercetările în privința lui.

Capitolul 13

Era mult mai însuflețită acum. Poliakov nu era un erou din basme, era iubitul ei Alex, deși nu-i vorbise niciodată și, probabil, nu-l văzuse niciodată în carne și oase. Connie se așezase mai aproape de veioză, într-un balansoar care îi alina unele dureri; nu putea să stea prea mult timp așezată în același loc. Își lăsase capul pe spate, așa că Smiley îi privea cutele albe și grăsulii ale gâtului în timp ce ea își legăna cu cochetărie mâna țeapănă, evocând indiscrețiile pentru care nu avea păreri de rău. Pentru spiritul ordonat al lui Smiley, în termenii aritmeticii proprii numai în domeniul informațiilor, speculațiile ei păreau și mai extravagante ca cele dinainte.

— Uuh, era atât de bun, spuse ea. Șapte ani pe multe de când Alex era aici înainte de a avea cea mai mică bănuială. Șapte ani, iubiture, și nici cel mai mic *semn de întrebare!* Imaginează-ți!

Reproduse cererea inițială de viză, făcută cu nouă ani în urmă: Poliakov, Alexei Alexandrovici, diplomat al Universității de Stat din Leningrad, atașat cultural, cu rang de secretar II, căsătorit, dar neînsoțit de nevastă, născut la 3 martie 1922, în Ucraina, fiul unui camionagiu, nicio mențiune despre studiile anterioare. Continuă cu o voce șăgalnică, relatând primele descrieri de rutină ale băieților:

— Înălțime - 1, 78 m, statură - solidă, ochii - verzi, părul - negru, semne particulare vizibile - fără. Strașnic tip, ditamai colosul, afirmă ea râzând. Nemaipomenit de bun de glume. Îi atârna un smoc negru de păr peste ochiul drept. Sunt sigură că era tipul căruia-i plăcea să ciupească fetele de fund, deși n-a fost surprins niciodată făcând așa ceva. I-aș fi oferit cu plăcere vreo două-trei funduri de-ale noastre, dacă Toby ar fi fost de acord, ceea ce bineînțeles că n-a făcut. Nu că Alex Alexandrovici ar fi căzut în plasă,

fii sigur. Alex era *prea* deștept ca s-o facă, spuse ea 'mândră. O voce încântătoare. Melodioasă ca a ta. Puneam câteodată benzile de câte două ori, doar ca să-l ascult vorbind. Mai este încă pe-aici, George? Nici măcar nu-mi vine să-ntreb, înțelegi. Mi-e teamă că se schimbă toți și nici n-o să-i mai cunosc.

Smiley a asigurat-o că era încă acolo. Aceași acoperire, același grad.

— Mai stă încă în căsuța aia groaznică de mahala, din Highgate, pe care o urau atât de mult filatorii lui Toby? Strada Meadow Close, nr. 40, etajul de sus. O, ce *pacoste* de loc. Îmi plac bărbatii care își trăiesc cu adevărat rolul de acoperire, iar Alex o făcea cum trebuie. Era ca un vultur, cel mai activ atașat cultural pe care l-a avut ambasada vreodată. Dacă aveai nevoie de ceva rapid, un conferențiar, un muzician – orice, Alex se descurca mai repede prin ițele birocrăției decât oricine altcineva.

— Cum reușea asta, Connie?

— Nu cum îți imaginezi *tu*, George Smiley, îi spuse ea alintându-se și fața i se îmbujora. O, nu. Alexei Alexandrovici nu era nimic altceva decât ceea ce spunea că e, auzi tu, n-ai decât să-i întrebi pe Toby Esterhase sau pe Percy Alleline. Curat ca neaua, asta era. Nemânjit în niciun fel, Toby poate să ți-o confirme!

— Hai, Connie, îi șopti Smiley, umplându-i paharul. Hai, ia-o mai încet, liniștește-te.

— *Rahat*, strigă ea, fără să se liniștească. *Rahat*, pur și simplu. Alexei Alexandrovici Poliakov era un produs Karla de mâna întâi – șase cilindri în serie – cum nu s-a pomenit. Și ăia nu voiau nici măcar să mă asculte! „Vezi spioni și sub pat”, spunea Toby. Băieții au o groază de treabă, a zis Percy. Nu ne permitem luxul să ne ocupăm de aiureli – ea îi imită accentul scoțian. Auzi tu, lux?! Și se puse iar pe plâns.

Sărmane George, o ținea ea întruna. Sărmanul de tine. Ai încercat să faci ceva. Dar ce puteai tu să faci? Începuseși deja să cobori scara. Of, George, nu te duce la vânătoare cu Lacon și ai lui. Te rog eu.

O readuse încetișor la Poliakov, de ce era atât de sigură că era un om de-al lui Karla, că trecuse prin școala specială a acestuia?

— Era de Ziua Eroilor, de 11 noiembrie, spuse ea între două hohote de plâns. I-am fotografiat medaliile, asta am făcut.

Anul I, anul I al poveștii ei de opt ani de dragoste cu Alex Poliakov. Ceea ce era curios, spuse ea, este că și-a pus ochii pe el din clipa în care a sosit:

— Bună măi, mi-am zis eu, ce-ar fi să mă distrez puțin cu tine?

De ce i-a venit, habar n-avea. Poate era aerul lui de independență, poate mersul lui bătos, parcă venea direct de la paradă. Țanțoș. Urla armata din el. Sau poate era modul în care trăia. Și-a ales unica locuință din Londra de care băieții nu puteau să se apropie mai mult de cincizeci de metri. Sau poate că era activitatea lui. Mai erau trei atașați culturali. Doi erau agenți, iar singurul lucru pe care îl făcea cel de-al treilea era să depună flori la cimitirul din Highgate pentru bietul Karl Marx.

Era ușor amețită, așa că o ajută să mai facă un pas-doi, preluând toată greutatea pe el când se împiedica. Ei bine, spuse ea, la început Toby Esterhase a încuviințat că Alex să fie pus pe lista A și că băieții de la Acton să-l urmărească din când în când, douăsprezece zile din treizeci. De câte ori îl filau se dovedea curat ca neaua.

— Scumplete, ți-ai fi putut închipui chiar că l-aș fi sunat eu și i-aș fi spus: „Alex Alexandrovici, ai grijă de tot ce faci, că pun copoi micuțului Toby pe urmele tale. Așa că ține-te doar de acoperirea pe care o ai și nu face prostii”.

Se ducea la recepții, la conferințe, se plimba prin parc, mai juca tenis și dacă ar fi împărțit și bomboane copiilor, nici că se putea găsi un om mai respectabil. Connie s-a luptat pentru continuarea supravegherii, dar era o bătălie pierdută. Mașinăria își vedea de treabă, iar Poliakov a fost trecut pe lista B: de verificat la fiecare șase luni sau în măsura posibilităților. Controalele la fiecare șase luni n-au scos nimic la iveală și, după trei ani, a fost clasat Perlan: după o cercetare aprofundată, subiectul s-a dovedit că nu prezintă interes pe planul informațiilor. Connie nu mai putea face nimic și începuse să se obișnuiască cu ideea, când, într-o minunată zi de noiembrie, drăguțul ăla de Teddy Hankie a sunat-o aproape cu sufletul la gură de la Spălătoria din Acton să-i spună că Alex Poliakov și-a prăjit acoperirea și că, în sfârșit, și-a arătat adevăratul pavilion sub care naviga. Se vedea fluturând chiar în vârful catargului.

— Teddy era un prieten vechi, *vechi* de tot. Un veteran al Prăvăliei și un scump, chiar dacă are nouăzeci de ani. Își terminase treaba și se îndrepta spre casă. Volga ambasadorului sovietic a trecut pe lângă el, ducându-i pe cei trei atașați militari din ea la o depunere de coroane. Alți trei atașați urmau într-o a doua mașină. Unul dintre ei era Poliakov și era încărcat de medalii mai ceva ca un pom de Crăciun. Teddy s-a repezit către Whitehall și i-a fotografiat de pe partea cealaltă a străzii. Dragul meu, *totul* era de partea noastră: vremea era perfectă, o ploică scurtă și apoi un soare minunat de după-amiază, ar fi putut să fotografieze și zâmbetul unei muște în zbor de la trei sute de metri. Am mărit fotografiile, și le avea pe toate: două medalii pentru purtare excepțională și patru medalii pentru bravură pe câmpul de luptă. Alex Poliakov era veteran de război și nu suflase o vorbă nimănui în șapte ani. Mamă, cât de excitată eram! Nici măcar n-

aveam nevoie să-mi fac un plan de bătaie. „Toby, i-am spus – îi telefonasem pe loc – ascultă-mă bine o clipă, mă stârpitură ungurească. E una din rarele situații când vanitatea i-a jucat festa. Vrea să mi-l întorci *și pe față și pe dos* pe Alex Alexandrovici, fără niciun fel de dar... sau să vezi... S-a dovedit că are fler Connie”.

— Și Toby ce a spus?

Cățelul cenușiu suspină din rărunchi și adormi la loc.

— Toby? Connie părea din nou foarte însingurată. Ce să-mi spună? Micuțul Toby și-a luat vocea aia a lui de pește fiert și mi-a spus că șeful operațiunilor era acum Percy Alleline. Că era treaba lui Percy, nu a lui, să aloce fondurile. Mi-am dat seama pe loc că ceva nu mergea, dar am crezut că vinovat era Toby. Tăcu. Fir-ai al dracului de foc, bombăni ea. Nici n-apuci să te întorci bine că se și stinge. Îi pierise tot cheful. Știi restul. Raportul i-a fost înaintat lui Percy. „Și ce-i cu asta?”, a spus Percy. „Poliakov a fost în Armata rusă, o armată uriașă și nu toți cei ce-au făcut parte din ea erau agenții lui Karla”. Foarte amuzant. M-a acuzat de deducții neștiințifice. Și cine spune asta? I-am întrebat eu. „Asta nu-i deducție”, a spus el, „ci inducție”. „Dragă Percy, oriunde oi fi auzit tu vorbele astea, le spui de parcă-ai fi una din bestiile alea de doctori sau cam așa ceva”. Măi să fie, dragule, dar știu că s-a înfuriat! Ca să mă potolească, Toby a dat drumul copoilor pe urmele lui Alex, dar nu s-a întâmplat nimic. „Grebbează-i casa, i-am spus. Mașina, totul! Simulează o agresiune, întoarce-l pe toate fețele, bagă-l în ascultare! Pretindeți că s-a făcut o confuzie de identitate, dar percheziționați-l! Faceți orice, dar pentru numele lui Dumnezeu, faceți ceva, pentru că pariez o liră pe o rublă că Alex Poliakov controlează o cârțiță engleză!” Percy a trimis după mine și m-a luat de sus. Imitându-i accentul scoțian, îl cită: „Lasă-l pe Poliakov în pace. Trebuie să-l

scoți din mintea ta proastă de femeie, înțelegi sau nu? Tu și cu Poli al tău – cum i-o fi spunând – ați devenit o pacoste, așa că lasă-l baltă”. Toate acestea, urmate de o scrisoare extrem de dezagreabilă – „Am discutat și dumneavoastră ați fost de acord” – cu o copie pentru vaca șefă. Am scris în josul ei „Repet că nu” și i-am trimis-o înapoi. Connie comută din nou pe vocea de sergent major: „Îți pierzi simțul proporțiilor, Connie. E timpul să revii la realitate”.

Connie avea capul greu. Se reasezase, prăvălită peste pahar. Ținea ochii închiși, iar capul îi tot pica într-o parte.

— O Doamne, murmură ea, trezindu-se. O Dumnezeule mare.

— Poliakov avea vreun om de teren? Întrebă Smiley.

— Ce nevoie ar fi avut să aibă? E pasăre de la cultură. Țștia nu au nevoie de oameni de legătură.

— Komarov avea unul la Tokio. Tu mi-ai spus-o.

— Komarov era militar, spuse ea îmbufnată.

— Parcă Poliakov nu e! I-ai văzut medaliile.

O ținea de mână, așteptând. Lapin, iepurele, spuse ea, șofer de ambasadă. Un tâmpit. La început, nu reușise să-l dibuiască. Îl suspecta că era un anume Ivlov, alias Brod, dar nu putea să o dovedească și oricum n-ar fi ajutat-o nimeni, își petrecea mai toată ziua umblând creanga prin Londra, zgâindu-se la fete, dar neavând curajul să le vorbească. Însă, încetul cu încetul, începu să facă legătura. Poliakov dădea o recepție, Lapin ajuta la servitul băuturilor. Poliakov era convocat în miez de noapte, o jumătate de oră mai târziu apărea și Lapin să descifreze o telegramă. Când Poliakov lua avionul spre Moscova, Lapin iepurele se muta la Ambasadă și dormea acolo până la întoarcerea acestuia:

— Servea de dublură, spuse Connie pe un ton' hotărât. Se simțea de la o poștă.

— Ai raportat și treaba asta?

— Sigur că da.

— Și ce s-a întâmplat?

— Connie a fost dată afară, iar Lapin s-a dus țopăind acasă, spuse Connie râzând. Căscă. Ehe, spuse ea. Zile bune. Să fi provocat eu oare toată această prăbușire, George?

Focul murise în cămin. De undeva de deasupra lor se auzi o bufnitură – poate Janet și iubitul ei. Încet-încet, Connie începu să fredoneze, apoi să se legene în ritmul propriei ei melodii.

A rămas, încercând să o mai înveselească. I-a mai dat de băut și asta a dispus-o până la urmă.

— Hai, spuse ea. Să-ți arăt și eu nenorocitele *mele* de medalii.

Surprize în iatac. Le avea ascunse într-o geantă diplomat uzată, pe care Smiley a trebuit să o scoată de sub pat. Mai întâi o medalie adevărată într-o cutiuță și o comunicare dactilografiată, pe numele ei de lucru, Constance Salinger, prin care era informată că fusese citată pe lista Primului Ministru.

— Pentru că a fost o fată cuminte Connie, îi zise ea, cu obrazul lipit de-al lui. Și i-a iubit pe toți grozavii ei băieți.

Urmară fotografiile vechilor membri ai Prăvăliei: Connie în uniformă de serviciu auxiliar al Marinei pe vremea războiului, în picioare, între Jebedee și bătrânul Bill Magnus, recrutorul, făcută undeva în Anglia; Connie între Bill Haydon și Jim Prideaux, bărbatii în costum de cricket și toți trei arătând „bine-mulțumesc”, cum spunea Connie, în timpul unui curs de vară la Sarratt, terenurile de antrenament întinzându-se în spatele lor, tunse și însorite, cu antenele strălucind. Apoi o lupă imensă, cu semnaturile gravate pe lentile: Roy, Percy, Toby și mulți alții: „Lui Connie, cu dragoste și să nu ne despărțim niciodată!”

În sfârșit, contribuția personală a lui Bill – o caricatură: Connie lungită pe toată întinderea parcului Palatului Kensington, uitându-se printr-un telescop la Ambasada sovietică, purtând dedicația: „Cu dragoste și amintiri afectuoase, iubitei, mult-iubitei Connie”.

— Își mai aduc aminte de el aici, știi. Un băiat de aur. Două din picturile sale se află în cancelaria de la Christ Church. Le expun destul de des. Giles Langely m-a oprit deunăzi, în plină stradă, și m-a întrebat dacă am auzit ceva de Haydon. Nu știu ce i-am spus. Da. Nu. Se mai ocupă sora lui Giles de ascunzători, ce știi? Smiley nu știa nimic. „Ne lipsește flerul lui”, a spus Giles, „nu se mai ridică oameni ca Bill Haydon”. Giles asta trebuie că are 41 de grade la umbră. Spuse că i-a predat lui Bill istoria modernă înainte ca expresia Imperiul Britanic să devină o vorbă de ocară. A întrebat și de Jim. „Alter-ego-ul său, am putea spune, hm, hm, hm, hm”. Nu ți-a plăcut niciodată Bill, nu-i așa? continuă Connie ambiguu, în timp ce-și aduna vechiturile, punându-le înapoi în pungi de plastic și în diverse cârpe. N-am știut niciodată dacă tu erai gelos pe el sau el era gelos pe tine. Prea strălucitor, presupun. Nu te-ai încrezut niciodată în oamenii frumoși. În bărbați, vreau să spun.

— Draga mea Connie, nu fi absurdă, îi replică Smiley, luat și el, o dată pe nepregătite. Bill și cu mine am fost prieteni foarte buni. Ce naiba te face să spui așa ceva?

— Nimic. Aproape că uitase. Am auzit cândva că a avut o aventură cu Ann, asta-i tot. Nu e văr cu ea sau cam așa ceva? M-am gândit întotdeauna că ați fi fost grozavi împreună, tu și Bill, dacă asta s-ar fi întâmplat. Ați fi putut să faceți să renască spiritul de altădată. În locul boului ăluia de scoțian. Bill reconstruind curtea regelui Arthur... Arboră iar zâmbetul acela de basm. Iar George...

— Iar George adunând firimiturile, spuse Smiley, cârpind

fraza în locul ei. Izbucniră amândoi în râs, deși al lui Smiley sună cam fals.

— Sărută-mă, George. Dă-i lui Connie un pupic.

Îl conduse prin grădina de zarzavat, pe drumul folosit de locatari, Connie zicându-i că o să-i placă mai mult decât vilele alea îngrozitoare pe care porcii de Harrison le-au plantat în grădina de alături. Ploua ușor, prin ceață se vedeau lucind doar câteva stele mari și palide, iar pe drum camioanele huriau în noapte, îndreptându-se spre nord. Agățându-se strâns de brațul lui, o apucă brusc frica.

— Ești un rău, George. Auzi? Uită-te la mine. Nu te uita încolo, sunt doar luminile de neon și' Sodomă. Sărută-mă! Lumea întreagă e plină de niște bestii umane care duc epoca noastră de răpă, de ce să-i ajuți? De ce?

— Nu-i ajut, Connie.

— Ba da, sigur că-i ajuți! Uită-te la mine. Erau vremuri bune, auzi? Vremuri adevărate. Englezii puteau fi mândri. Lasă-i să fie mândri și acum.

— Asta nu depinde numai de mine, Connie.

I-a tras fața spre ea, așa că el a sărutat-o drept pe gură.

— Dragii de ei. Respira greu, nu din cauza unei emoții anume, ci din cauza atâtor altele, care se agitau în ea ca un cocteil de băuturi alcoolice într-un shaker. Dragii de ei.

Crescuți pentru Imperiu, antrenați pentru a domina valurile.

S-au dus cu toții. I-a luat pe toți. Adio lume! Ești ultimul, ?" '

George, ați rămas doar tu și cu Bill. Și, nițel, împutitul ăla de Percy. Smiley știuse că se va sfârși cam așa, dar nu chiar atât de lamentabil. A auzit povestea asta a ei la fiecare agapă de Crăciun dată ici-colo la Prăvălie.

— Știi ceva despre Miliponds? întrebă ea.

— Ce-i aia Miliponds?

— Proprietatea fratelui meu. O casă superbă în stil

palladian, pe un teren minunat, în apropiere de Newbury, într-o bună zi, a apărut un drum. Crr... Bum... O autostradă. Au prăpădit frumusețe de teren, am crescut acolo, înțelegi. N-au vândut cumva Sarrattul? Mi-era teamă că l-au dat.

— Sunt sigur că n-au făcut-o.

De-abia aștepta să scape de ea, dar se agăța de brațul lui din ce în ce mai strâns, îi simțea bătăile inimii aproape de-ale lui.

— Dacă e de rău, să nu mai vii. Promiți? Sunt un leopard bătrân, prea bătrân ca să-mi mai schimb acum petele. Vreau să-mi amintesc de voi toți așa cum erați. Băieți drăguți, de-a dreptul adorabili.

Nu-i venea să o lase acolo în întuneric, împleticindu-se printre copaci, așa că a condus-o jumătate de drum spre casă, fără să schimbe o vorbă între ei. Când o luă pe stradă, o auzi din nou fredonând, atât de tare, că părea un strigăt. Dar asta era o nimica toată față de răul care se năștea în el, de fiorii de neliniște, de furia și de sila care îl cuprindeau, gândindu-se că trebuia să orbecăiască în plină noapte, pe un drum la capătul căruia îl așteptau Dumnezeu știe ce cadavre.

A luat un personal până la Slough, unde îl aștepta Mendel cu o mașină de închiriat. Înaintau încet spre luminile portocalii ale orașului, Smiley asculta rezultatul cercetărilor lui Peter Guillam. Registrul ofițerilor de serviciu nu conținea nicio mențiune în legătură cu noaptea de 10 spre 11 aprilie, i-a spus Mendel. Paginile fuseseră tăiate cu lama. Rapoartele paznicilor lipseau, precum și cele de semnalare.

— Peter crede că asta s-a făcut de curând. Pe pagina următoare e mâzgălită o notă: „pentru orice informații, adresați-vă șefului Centralei Londra”. E scrisul lui Esterhase și e datată vineri.

— Vinerea *trecută*? întrebă Smiley, întorcându-se atât de repede spre el, că centura de securitate scârțâi supărată. Asta-i ziua sosirii lui Tarr în Anglia.

— După Peter, asta e tot, replică Mendel impasibil.

În sfârșit, în legătură cu Lapin, alias Ivlov, și atașatul cultural Alexei Alexandrovici Poliakov, amândoi de la Ambasada sovietică din Londra, rapoartele omului lui Esterhase nu semnalau nimic suspect. Fuseseră amândoi urmăriți și clasificați Perian: cea mai curată categorie posibilă. Lapin fusese rechemat la Moscova cu un an în urmă.

Mendel i-a adus într-o servietă și fotografiile făcute de Guillam, cu ocazia incursiunii sale la Brixton, developate și copiate la scara 1/1. În apropiere de stația Paddington, Smiley coborî din mașină, iar Mendel îi întinse servieta prin portiera deschisă.

— Ești sigur că nu dorești să vin cu tine? îl întrebă Mendel.

— Nu, mulțumesc. Am doar vreo sută de metri.

— Norocul tău e că ziua are douăzeci și patru de ore.

— Da, așa e.

— Sunt și unii care dorm.

— Noapte bună.

Mendel mai ținea încă servieta.

— Cred că am găsit școala cu pricina, spuse el. Thursgood. Lângă Taunton. A fost mai întâi suplinitor jumătate de trimestru în Berkshire, apoi se pare că a virat-o în Somerset. Și-a luat o rulotă, după câte mi s-a spus. Vrei să verific?

— Și cum o să faci?

— O să bat la ușa lui. Să-i vând un aspirator, să-l cunosc și să schimb câteva vorbe cu el.

— Iartă-mă, spuse Smiley, cu un aer brusc îngrijorat. Cred că mi-e frică de umbre. Iartă-mă încă o dată, am fost

nepoliticos.

— Tânărul Guillam se teme și el de umbre, spuse Mendel pe un ton categoric. Afirmă că vede priviri ciudate în jur. Și mai „spune că se pune ceva la cale și că sunt toți băgați în chestia asta. L-am sfătuit să ia o tărie.

— Da, spuse Smiley, după ce se gândi puțin. Da, acesta e cel mai bun lucru de făcut. Jim este un profesionist, îi explică el. Om de teren din vechea școală. Tipul e bun, chiar dacă i-au făcut ce i-au făcut.

Camilla se întorsese târziu. Lecția de flaut cu Sand se încheia la ora 9, după cum înțelesese Guillam. Se făcuse 11 când a venit, așa că a primit-o rece, n-a putut să se abțină. S-a lungit în pat, cu părul ei negru-cenușiu despletit pe pernă, uitându-se la el cum stătea la fereastra neluminată privind spre scuar.

— Ai mâncat? întrebă el.

— M-a hrănit doctorul Sand.

— Cu ce?

Sand era iranian, după cum îi spusese ea.

Niciun răspuns. Vise? Coaie prăjite? Amor? În pat nu se mișca decât ca să se lipească de el. Când dormea, abia respira. Se trezea câteodată și o urmărea, gândindu-se ce-ar simți dacă ar constata că murise.

— Îți place Sand? întrebă el.

— Uneori.

— Ți-e amant?

— Uneori.

— Poate c-ar fi mai bine să stai la el, decât la mine.

— Nu-i chiar așa, spuse Camilla. Nu înțelegi.

Nu. Nu înțelegea. Mai întâi a apărut o pereche de îndrăgostiți, care se îmbrățișau în spatele unui Rover, apoi un poponar singuratic, cu o pălărie pe cap, care-și plimba câinele, apoi două fete au vorbit o oră în cabina telefonică din fața porții lui. Poate că nu era nimic, dar prea veneau

una după alta, ca și când se schimba garda. Acum parcase o camionetă, din care nu ieșise nimeni. Alți îndrăgostiți sau o echipă de noapte a băieților? Se afla acolo cu zece minute înainte ca Roverul să plece.

Camilla dormea. Stătea lungit lângă ea, cu ochii deschiși, așteptând să se facă dimineață, când, la cererea lui Smiley, intenționa să sustragă dosarul privind afacerea Prideaux, cunoscută și ca scandalul Ellis sau - în interior - operațiunea Martor.

Capitolul 14

Bill Roach trăia pentru a doua oară o zi de extremă fericire a scurtei sale existențe. Prima fusese cu puțin timp înainte de destrămarea familiei lui, când tatăl său descoperise un cuib de viespi în acoperiș și i-a cerut lui Bill să-l ajute să le afume. Tatăl lui nu avea nimic de om de la țară, nici măcar îndemânatic nu era, dar după ce Bill a căutat cuvântul „viespe” în enciclopedie s-au dus împreună la drogherie să cumpere sulf, pe care l-au ars pe o tipsie sub streășină și au înecat toate viespile în fum.

Astăzi avusese loc deschiderea oficială a raliului Clubului Automobilistic Jim Prideaux. Până atunci se mulțumiseră să demonteze Alvisul, să-l curețe și să-l asambleze la loc. Dar azi, ca recompensă, după ce au așezat cu ajutorul lui Latzy, Persoana Deplasată, un șir de baloturi de paie, ca marcaje de slalom, pe partea pierdută a aleii, a trecut fiecare la volan și, în prezența lui Jim, în calitate de cronometror, au pârâit și au șerpuit printre porți în aclamațiile tumultuoase ale suporterilor lor. „Cea mai bună mașină pe care a făcut-o Anglia vreodată”, își prezentă Jim automobilul. „Producția a încetat mulțumită socialismului”. Era acum revopsită, culorile Marii Britanii fluturau pe capotă și, neîndoielnic, era cea mai frumoasă, cea mai rapidă mașină de pe pământ. După prima manșă, Roach a ieșit al treilea din paisprezece, iar acum, în cea de a doua manșă, a ajuns la șirul de castani fără să i se blocheze motorul nici măcar o dată și se îndrepta întins spre linia de sosire într-un timp record. Nu și-a închipuit vreodată că ceva putea să-i facă atâta plăcere. Iubea mașina, îl iubea pe Jim și iubea chiar și școala și, pentru prima oară în viața lui, îi făcea plăcere să încerce să câștige. Îl auzea pe Jim strigând „Ușurel, Jumbo” și-l vedea pe Latzy fluturând în sus și-n jos fanionul cu pătrate,

improvizat; când trecu în trombă linia de sosire își dădu însă seama că Jim nu-l mai urmărea pe el, ci că privea țintă în lungul aleii spre fagi.

— Cât am... cât am scos, domnule? întrebă el cu răsuflarea tăiată și se făcu tăcere.

— Cronometrul! strigă Spikely, sfidându-și norocul. Timpul, Rhino.

— A fost foarte bun, Jimbo, spuse Latzy, uitându-se și el la Jim.

Ca niciodată, nici impertinența lui Spikely, nici rugămintea lui Roach nu treziră niciun ecou. Jim privea peste câmp, spre drumul care șerpuia la capătul de răsărit al proprietății. Un băiat, pe care îl chema Coleshaw și pe care îl porecliseră Cole Slaw⁴, stătea lângă el. Era un repetent dintr-a III-a B, cunoscut de către toți drept un lingău al profesorilor. Terenul era drept ca-n palmă până-n colo, spre poala dealurilor; adesea, după câteva zile de ploaie, se umplea de apă. Din acest motiv, partea dinspre drum nu era închisă cu un gard viu, ci cu unul simplu din pari și sârmă; niciun copac, doar gardul, câmpia și, câteodată, colinele din depărtare, care astăzi dispăruseră în ceața lăptoasă. Câmpia putea, să fie luată drept o mlaștină ducând spre lac sau, pur și simplu, către infinit. Pe acest fundal spălăcit se proiecta o siluetă solitară, un pieton îmbrăcat cu discretă eleganță, un bărbat cu o față ascuțită, cu o pălărie de fetru și un impermeabil gri, cu un baston pe care-l folosea arareori. Urmărindu-l la rândul său cu privirea, Roach ajunsese la concluzia că acesta ar fi vrut să meargă mai repede, dar că mergea în mod deliberat încet.

— Ai văzătorii pe nas, Jumbo? îl întrebă Jim, uitându-se la același personaj care ajunsese acum în dreptul celui de-al doilea stâlp.

4 Salată de varză tocată fin (n. T).

— Da, domnule.

— Cine să fie? Ai zis că e Salomon Grundy.

— Nu știu, domnule.

— Nu l-ai văzut până acum?

— Nu, domnule.

— Nu-i dintre profesori, nici din sat. Atunci cine e? Cerșetor? Hoț? De ce nu se uită înapoi, Jimbo? E ceva în neregulă cu noi? Tu nu te-ai uita dacă ai vedea o mână de băieți care circulă cu o mașină în viteză pe câmp? Nu-i plac mașinile? Nu-i plac băieții?

Roach încă se mai gândea la un răspuns pentru toate aceste întrebări, când Jim i se adresa lui Latzy în jargonul lor de P.D., pe un ton, lipsit de orice inflexiuni, de-abia șoptit, care l-a făcut imediat pe Roach să-și închipuie că între cei doi era o complicitate, o relație aparte. Impresia i-a fost întărită de răspunsul, evident negativ, dat de Latzy, pe același ton egal.

— Domnule, vă rog, domnule, cred că e ceva în legătură cu biserica, domnule, spuse Cole Slaw. L-am văzut vorbind cu Wells Fargo, domnule, după slujbă.

Numele vicarului era Spargo, un om foarte bătrân. Potrivit uneia dintre legende care circulau la Thursgood, el era de fapt marele Wells Fargo, la pensie. La auzul acelei informații, Jim căzu puțin pe gânduri, iar Roach, furios, își spuse că toată istoria asta era o invenție a lui Cole Slaw.

— Ai auzit despre ce-au vorbit, Cole Slaw?

— Nu, domnule, nu. Se uitau la listele enoriașilor, domnule. Dar așa putea să-l întreb pe Wells Fargo, domnule.

— Listele noastre? Listele cu noi, ăștia de la Thursgood?

— Da, domnule. Listele cu cei de la școală. Ale celor de la colegiu. Toate numele, domnule, fiecare în ce străină stă.

Și unde stau și profesorii, se gândi Roach scârbit.

— Cine-l vede din nou, să m-anunțe! Sau orice alte mutre sinistre, e clar? Jim li se adresa tuturor, lăsând impresia că e vorba de un lucru oarecare. N-o să lăsăm pe oricine să dea târcoale școlii. Acolo unde-am fost înainte, era o bandă întreagă. Au golit totul. Argintărie, bani, ceasurile băieților, aparatele de radio, Dumnezeu știe ce n-au șterpelit. Data viitoare vor lua Alvisul. Cea mai bună mașină pe care a făcut-o vreodată Anglia și care nu se mai fabrică acum. Culoarea părului, Jumbo?

— Negru, domnule.

— Înălțimea, Cole Slaw?

— Un metru optzeci, domnule.

— Toată lumea i se pare de un metru optzeci lui Cole Slaw, domnule, spuse un deștept, pentru că e mărunțel, hrănit cu gin când era în leagăn.

— Vârsta, Spikely, măi șmecherie?

— Nouăzeci și unu, domnule.

Toți au izbucnit în râs. Roach a fost recompensat cu dreptul de a mai face un tur și s-a descurcat prost; toată noaptea a fost chinuit de gelozie că întregul club auto, ca să nu-l mai menționăm pe Latzy, a fost promovat în bloc la gradul de elită de observator. Se consola cu ideea că vigilența lor nu o va egala niciodată pe a sa; că a doua zi consemnul lui Jim va fi dat uitării; că, de aici înainte, el trebuia să-și intensifice eforturile pentru a face față unei amenințări, fără doar și poate, din ce în ce mai mari.

Bărbatul cu fața ascuțită a dispărut, dar a doua zi Jim a făcut una din rarele-sale vizite la cimitir; Roach l-a văzut discutând cu Wells Fargo, în fața unui mormânt deschis. Bill Roach a observat că, după aceea, Jim s-a întunecat din ce în ce mai mult la față și că era cuprins de o frenezie vecină cu furia, când se plimba seară de seară, pe asfințit, sau când ședea pe movilițele de lângă rulotă, nepăsător la

frig sau la umezeală, trăgând dintr-un cap de trabuc, sorbindu-și votca, în întunericul ce îl învăluia.

Partea a doua

Capitolul 15

Hotelul Islay din Sussex Gardens – unde George Smiley își instalase cartierul general operativ a doua zi după vizita sa la Ascot, înscriindu-se sub numele de Barraclough – era un loc foarte liniștit, dată fiind poziția sa, și se potrivea de minune nevoilor lui. Se afla la vreo sută de metri sud de stația Paddington și făcea parte dintr-un șir de clădiri vechi dispuse în trepte și despărțite de șosea de un șir de platani și un loc de parcare. Huruitul mașinilor nu înceta toată noaptea. Dar înăuntru, cu tot amestecul de tapete colorate, care se băteau cap în cap, și de abajururi de aramă, domnea un calm extraordinar. Nu numai în hotel nu se întâmpla nimic, dar nici în lume nu se întâmpla nimic, și această impresie era întărită de doamna Pope Graham, proprie-tăreasa, văduva unui maior, cu o voce teribil de languroasă, care dădea domnului Barraclough sau oricui îi căuta posibilitatea, o senzație de oboseală nesfârșită. Inspectorul Mendel, a cărui informatoare era de ani de zile, susținea cu tărie că numele ei era Graham, Pope fiind adăugat din grandomanie sau în semn de respect față de Sfântul Scaun.

— Tatăl dumitale n-a fost cumva la Tunicile Verzi, dragul meu? se interesă ea, cu un căscat, citind numele Barraclough în registru. Smiley îi plăti un avans de cincizeci de lire pentru o ședere de două săptămâni, iar ea îi dădu camera 8, pentru că dorea să lucreze. A cerut un birou și i-a dat o masă de joc Șubredă, pe care i-a adus-o Norman, băiatul care căra bagajele.

— E-n stil georgian, oftă ea, supraveghind livrarea. Nu-i

așa c-o să-i porți de grijă în locul meu, nu-i așa, dragule? N-ar fi trebuit, de fapt, să ți-o împrumut, a fost a maiorului.

La cele cincizeci de lire, Mendel a mai adăugat douăzeci din propriul lui buzunar, bani de mânjit, cum le spunea el, pe care i-a recuperat mai târziu de la Smiley.

— N-ai mirosit nimic deosebit, nu-i așa? a întrebat-o el.

— Așa s-ar zice, aprobă doamna Pope Graham, înfundând cu un aer de modestie bancnotele pe sub lenjerie.

— Să nu-mi scapi nici cel mai mic detaliu, o avertiză Mendel, aflat în apartamentul ei de la parter, așezat în fața unei sticle din cele care îi plăceau doamnei Pope Graham. Orele de venire și de plecare, întâlnirile, cum își petrece viața și-ridică un deget ca să dea mai multă greutate spuselor sale – mai presus de orice, mai important decât ai putea să-ți închipui, toate persoanele suspecte care se interesează de el și care pun întrebări personalului sub un motiv oarecare. Îi aruncă o privire de tipul „de-dumneavoastră-depinde-soarta-statului”. Chiar dacă ăia vă spun că sunt Paza de Noapte și Sherlock Holmes într-una și aceeași persoană.

— Nu suntem decât eu și Norman, spuse doamna Pope Graham, arătând spre un băiat care tremura tot într-un palton negru, la care doamna Pope Graham cususe un guler de catifea bej. Și cu Norman n-au ei cum să ajungă prea departe, nu fi așa suspicios, dragă!

— Același lucru și pentru scrisorile pe care le primește, spuse inspectorul. Uită-te la ștampila poștei, de unde și când au fost trimise, dacă e vizibilă, dar nici vorbă să le deschizi sau să le reții. Același lucru valabil și pentru lucrurile personale. Își permise o scurtă pauză, fixând cu privirea un seif voluminos care trona printre celelalte piese de mobilier. Din când în când va cere să-și pună în el diverse lucruri. În special hârtii, câteodată cărți. O singură

persoană are dreptul să se uite la ele în afara lui – zâmbi piraterește – și acela sunt eu. Înțeles? Nimeni altcineva nu trebuie să știe măcar că sunt acolo. Și nu-ți băga nasu-n ele, că e isteț și o să-și dea seama. Ca să te uiți în ele, trebuie să fii specialist. Nu spun mai mult, încheie Mendel. Așa cum avea să i-o spună mai apoi lui Smiley, curând după întoarcerea acestuia din Somerset, dat fiind că-i costa doar douăzeci de lire, Norman și cu protecția lui erau cel mai ieftin serviciu de „supraveghetori la copii” din câți puteau găsi.

Greșeala pe care o făcea lăudându-i astfel era scuzabilă, căci nu te puteai aștepta în niciun fel să fie la curent cu recrutarea de către Jim a unui întreg club automobilistic; nici cu modalitățile prin care Jim reușise după aceea să identifice urmele discretelor investigații făcute de către Mendel. Tot așa cum nu avea de unde să ghicească Mendel, și nici oricine altcineva, puternica stare de tensiune și de alertă la care îl adusese furia, clocotul așteptării și, poate, și un dram de nebunie.

Camera nr. 8 se afla la ultimul etaj. Fereastra dădea spre parapet. Dincolo de acesta se întindea o stradă lăturalnică, cu o librărie prăpădită și o agenție de turism cu firma „Prin lumea largă”. Pe prosopul de față era brodat „Swan Hotel Marlow”. Lacon apăru discret în aceeași seară, cărând după el o servietă burduhănoasă de” piele conținând primul transport de documente provenind de la biroul său. Ca să discute, s-au’ așezat unul lângă celălalt, pe pat, după ce Smiley a’dat drumul la un tranzistor ca să le acopere vocile. Lacon nu se simțea în largul său, părea prea bătrân pentru acest gen de montare. A doua zi, dimineața, în drum spre birou, Lacon și-a luat hârtiile înapoi și i-a returnat lui Smiley cărțile pe care acesta i le dăduse ca să-și umple servieta. Era rolul în care Lacon se descurca cel mai prost. Arbora un aer de om ofensat și, în

același timp, un stil degajat; făcea să se înțeleagă clar că detestă lucrurile care ies din tipic. O dată cu venirea frigului, părea să se fi ales cu o roșeață permanentă. Smiley n-ar fi putut citi dosarele în timpul zilei, căci ele puteau fi oricând cerute de subalternii lui Lacon și lipsa lor ar fi provocat un scandal nemaipomenit. Și nici nu voia altfel. Știa mai bine ca oricine că se afla într-o disperată criză de timp. În următoarele trei zile felul de a proceda a diferit foarte puțin. În fiecare seară, în drum spre stația Paddington, de unde urma să ia trenul, Lacon lăsa hârtiile și în fiecare seară doamna Pope Graham îi semnala pe furiș lui Mendel că lunganul ăla acru și neîndemânatic venise iar, ăla care se uita la Norman de sus. În fiecare dimineață, după trei ore de somn și un mic dejun detestabil, alcătuit din cârnați prost prăjiți și din sos de roșii răsfierat – alt menu nu era – Smiley îl aștepta pe Lacon, apoi se strecura plin de recunoștință prin gerul iernii ca să-și ia locul printre semenii.

Smiley a trăit niște nopți nemaipomenite, acolo, singur, la etajul de sus. Gândind mai târziu la aceste nopți, cu toate că zilele dintre ele fuseseră tot atât de încărcate și aparent mai pline de evenimente, și le reamintea ca pe o singură călătorie, aproape ca o singură noapte. „O faci sau nu?”, șuierase fără rușine Lacon în grădină. „O iei înainte, dai înapoi?” Pe măsură ce revenea în inima propriului său trecut, nu mai era nicio diferență între a o lua înainte sau a da înapoi, era una și aceeași călătorie, la capătul căreia se afla o singură stație. Nu era nimic în această cameră, nici măcar un obiect, în toată această adunătură de vechituri de hotel, care să-l despartă de încăperile memoriei sale. Parcă s-ar fi aflat la ultimul etaj de la Prăvălie, în propriul său birou simplu, cu gravuri de la Oxford, așa cum îl lăsase cu un an în urmă. De partea cealaltă a ușii se afla anticamera scundă, în care doamnele cărunte ale

Stăpânului, mămicile, dactilografiau cu delicatețe și răspundeau la telefon. În timp ce aici, în hotel, la capătul coridorului, un geniu încă nedescoperit, bătea zi și noapte cu răbdare la o mașină veche de scris. La celălalt capăt al anticamerei – aici, în lumea doamnei Pope Graham, baia și un anunț să nu o folosești – era o ușă pe care nu scria nimic și care dădea spre sanctuarul Stăpânului, un fel de alee, cu dulapuri metalice vechi și cărți roșii vechi, în care plutea un miros dulceag de praf și de ceai de iasomie. În spatele biroului, Stăpânul însuși, numai piele și os pe vremea aceea, cu o șuviță căruntă de păr care îi atârna pe frunte și un surâs tot atât de cald ca acela al unei tigve.

Transpunerea sa mentală a fost atât de completă încât, atunci când a sunat telefonul – derivația constituia un serviciu suplimentar, așa că o plătea în bani gheață – lui Smiley i-a trebuit o clipă să se dumirească unde se afla.

Foșnetul porumbeilor mișcându-se pe parapet, scârțâitul antenei de televiziune când bătea vântul și gâlgâitul apei de ploaie care alerga prin jgheabul strașinii, aveau un efect tot atât de tulburător asupra lui. Pentru că și aceste sunete aparțineau trecutului său, iar într-unul din sediile „Prăvăliei, cel de la Cambridge, ele se auzeau doar la etajul V. Urechea sa le selecta fără îndoială pentru unul și același motiv, ele erau acompaniamentul sonor al trecutului său. Într-o bună zi, dis-de-diminează, auzind zgomot de pași pe coridor, în fața camerei sale, Smiley s-a dus până la ușă, gata să-i dea drumul înăuntru cifrorului de noapte de la Prăvălie. Era adâncit în momentul acela în fotografiile lui Guillam, străduindu-se să pună cap la cap, pornind de la extrem de puține informații, procedura aplicată de Prăvălie, în condițiile lateralismului în cazul unei telegrame venite de la Hong Kong. Dar în locul cifrorului, îl descoperi pe Norman, doar în pijama și în picioarele goale. Peste tot erau răspândite confetti, iar în

fața ușii de vizavi se aflau două perechi de pantofi, una bărbătească și alta de damă, cu toate că nimeni aici la Isley, și în primul rând Norman, nu le-ar fi curățat vreodată.

— Nu mai asculta pe la uși și du-te la culcare, spuse Smiley. Și cum acesta stătea și se uita la el, continuă: Te cari sau ce faci? Era gata-gata să-i spună: Mă, pipernicit împutit... dar s-a oprit la timp.

„Operațiunea Vrăjitoarea”, scria pe volumul pe care Lacon i l-a adus în prima seară. „Politica de distribuire a produsului Special”. Restul copertii era acoperit cu tot felul de etichete cu înștiințări și instrucțiuni de folosință, inclusiv una care avertiza în mod ciudat pe orice găsitör întâmplător al dosarului să-l „returneze FĂRĂ A FI CITIT” Arhivarului Șef de la Biroul Ministrului. „Operațiunea Vrăjitoarea. Estimări suplimentare pentru Finanțe, condiții de cazare specială la Londra, aranjamente financiare deosebite, indemnizații etc”. – scria pe al doilea. „Sursa Merlin” – se putea citi pe un al treilea, legat de primul cu o fundă roz. „Evaluări clienți, randament, exploatare mai intensivă, vezi și Anexa secretă”. Dar Anexa secretă nu era atașată, iar când Smiley a cerut-o, a fost întâmpinat cu răceală.

— Ministrul o ține în seiful său personal, îi replică Lacon.

— Cunoști cifrul său?

— Bineînțeles că nu, se răsti el, furios de data asta.

— Ce titlu poartă?

— Nu are deloc de ce să te intereseze. În primul rând, nu înțeleg deloc de ce trebuie să-ți pierzi timpul alergând după aceste documente. Sunt secrete în cel mai înalt grad și am făcut tot ceea ce este omenește posibil să reducem numărul celor care au acces la ele.

— Până și o anexă secretă trebuie să poarte un titlu, spuse blând Smiley.

— Asta nu are.

— Îi dă identitatea lui Merlin?

— Nu fi ridicol. Ministrul n-ar dori s-o știe, iar Alleline n-ar voi să i-o spună.

— Ce înseamnă exploatare mai intensivă?

— Refuz să fiu interogat, George. Nu mai faci parte din familie, știi prea bine. În mod normal, ar fi trebuit să fi cerut abilitarea ta.

— Pentru „Operațiunea Vrăjitoarea”?

— Da.

— Există vreo listă a persoanelor care au primit abilitarea în acest fel?

— Se află în dosarul cu regimul de distribuire, replică Lacon, și era cât pe ce să trântască ușa după el, dar se întoarse pe ritmul tăgănat al cântecului „Unde s-au dus toate florile?”, prezentat de un disk-jockey australian.

— Ministrului... - reluă el - ministrului nu-i plac explicațiile date pe ocolite. Are el o vorbă: cred numai ceea ce se poate scrie pe o carte poștală. Este nerăbdător să primească ceva de care să se agațe.

— N-ai să uiți de Prideaux, nu-i așa? Orice ai în legătură cu el; chiar și câteva firimituri sunt mai bune decât nimic.

Spunând, aceasta, Smiley îl făcu pe Lacon să-l fulgere din nou cu privirea și să iasă de astă dată pe ușă, spunând:

— Nu ți se pare c-o iei razna, George? Nu-ți dai seama că Prideaux, *n-auzise*, mai mult ca sigur, de „Operațiunea Vrăjitoarea” înainte de a se fi tras asupra lui? Nu pot, zău, să înțeleg de ce nu te poți rezuma la chestiunea principală, în loc să scormonești în... Dar când spunea astea, ieșise deja din cameră.

Smiley se întoarse la ultimul dosar din transport: „Operațiunea Vrăjitoarea. Corespondență cu Departamentul era unul dintre multele eufemisme folosite

la Whitehall pentru Prăvălie. Acest volum se prezenta sub forma unor note oficiale schimbate între ministru, pe de o parte, și Percy Alleline, pe de alta – scrisul său îngrijit de elev se recunoștea de la prima vedere – de pe vremea când acesta era blocat încă pe ultima treaptă a scării de valori umane a Stăpânului.

Un monument searbăd, reflectă Smiley, examinând aceste dosare cercetate și răscercetate, ridicat în cinstea unui război atât de lung și atât de nemilos.

Capitolul 16

Lansat în această lectură, Smiley retrăia acum toate bătăliile principale ale acestui război lung și nemilos. Dosarele consemnau doar relatări foarte sumare, memoria sa înregistrase însă mult mai mult. Protagonistii erau Alleline și Stăpânul, originile pierzându-se în ceață. Bill Haydon, care a urmărit cu atenție aceste evenimente, chiar dacă îl întristau, susținea că cei doi au ajuns să se urască unul pe celălalt la Cambridge, în acea scurtă perioadă în care Stăpânul a trecut pe acolo, în chip de profesor, iar Alleline era student. Dacă ar fi să i se dea crezare lui Bill, Alleline i-a fost elev Stăpânului și încă unul prost, iar Stăpânul îl lua peste picior, ceea ce era credibil.

Povestea era destul de grotescă pentru ca Stăpânul să nu o umfle și mai mult:

— După câte aud, Percy și cu mine suntem frați de cruce. Ne-am dat în bărci împreună, dacă puteți să vă închipuiți! N-a spus niciodată dacă era adevărat sau nu.

Acestui gen de jumătate legendă, jumătate realitate, Smiley îi putea adăuga adevăruri cunoscute de el din tinerețea celor doi. În timp ce Stăpânul era copilul nimănui, Percy Alleline era scoțian de la șes, născut în familia unui pastor; tatăl său era predicator presbiterian și dacă Percy nu era tot atât de credincios ca tatăl său, oricum moștenise de la acesta darul de a fi persuasiv până la încăpățănare. Nu făcuse războiul fiind cu un an-doi prea tânăr ca să fie luat sub arme și intrase la Prăvălie, venind de la o firmă din City. La Cambridge făcuse ceva politică (se situa pe undeva la dreapta lui Gingis Han, spunea Haydon, care, martor e Dumnezeu, nu era nici el cine știe ce papă-lapte de liberal) și un pic de sport. Fusesse recrutat de un oarecare Maston, care reușise, pentru scurt timp, să se aciuiască în contrainformații. Maston considera că

Alleline e băiat de mare viitor și, după ce i-a făcut o reclamă nemaipomenită, a căzut în dizgrație. Neștiind ce să facă cu Alleline, serviciul Personal al Prăvăliei l-a făcut pachet și l-a expediat în America de Sud, unde a stat două stagii la rând, sub acoperire consulară, fără să revină în Anglia.

— Chiar și Stăpânul – după cât își amintea Smiley – a recunoscut ulterior că Percy s-a descurcat acolo extrem de bine. Argentinienii, cărora le plăcea cum juca tenis și cum călărea, l-au luat drept gentleman – citat din Stăpânul – și au „presupus că era un prost, ceea ce Percy nu prea era. Când a predat postul succesorului său, crease deja o rețea de agenți pe ambele coaste și începuse, de asemenea, să-și întindă aripile și spre nord. După un concediu în Anglia și două săptămâni de instruire, a fost trimis în India, unde agenții săi păreau să-l considere reîncarnarea autorității britanice. Le predica deplină loialitate, nu-i plătea aproape deloc și îi înfunda pur și simplu când îi convenea lui. Din India a plecat la Cairo.

Ar fi trebuit ca acest post să fie greu, dacă nu imposibil, pentru Alleline; deoarece Orientul Mijlociu fusese până atunci fieful preferat al lui Haydon. Rețelele de la Cairo îl vedeau pe Bill exact așa cum îl descriesese Martindale în acea seară nenorocită în care au cinat împreună la club: colonelul Lawrence al zilelor noastre. Toți erau porniți să-i facă viața imposibilă succesorului său. Și totuși, cum-necum, Percy s-a impus și, dacă s-ar fi ținut departe de americani, ar fi putut lăsa amintirea unui tip mai puternic decât Haydon. În schimb, a ieșit un scandal și o discuție violentă între Percy și Stăpân.

Împrejurările erau încă neclare: incidentul s-a produs mult mai înainte de promovarea lui Smiley în postul de mare șambelan al Stăpânului. După cât se pare, fără autorizarea Londrei, Alleline se vârase într-un stupid

complot urzit de către americani, menit să înlocuiască un potentat local cu un om al lor. Alleline nutrise întotdeauna un catastrofal sentiment de venerație față de americani. Din Argentina urmărise cu admirație cum îi hăituiau pe politicienii de stânga de-a lungul și de-a latul emisferei occidentale; în India, fusese de-a dreptul fermecat de abilitatea lor de a separa forțele de unitate națională. Stăpânul însă, ca majoritatea celor de la Prăvălie, îi disprețuia pe americani și tot ceea ce făceau, străduindu-se frecvent să le submineze acțiunile.

Complotul a eșuat, societățile petroliere britanice erau furioase, iar Alleline, cum se spune în popor, a fost nevoit să-și ia tălpășița numai în izmene. Ulterior, Alleline avea să pretindă că Stăpânul fusese cel care l-a împins, ca apoi să-i tragă preșul de sub picioare; mai mult decât atât, că l-a înfundat în mod deliberat, avertizând Moscova asupra complotului. Oricum au stat lucrurile, Alleline a revenit la Londra, unde îl aștepta ordinul de trimitere la Grădiniță, cu misiunea de a prelua instruirea tinerilor stagiaari. Era un post rezervat de obicei agenților la sfârșit de carieră, celor care nu mai aveau decât un an-doi până la pensie. Bill Haydon, pe atunci șeful Personalului, avea să-i explice că erau teribil de puține posturi pe atunci la Londra pentru un om cu pregătirea și talentul lui Percy.

— În cazul ăsta, ai face bine să-mi inventezi unul, i-a spus Percy. Avea dreptate. Așa cum avea să-i mărturisească lui Smiley ceva mai târziu, Bill procedase așa fără să ia în calcul pilele lui Alleline.

— Dar cine sunt ăia? obișnuia să întrebe Smiley. Cum îți pot băga un om pe gât dacă nu-l vrei?

— Jucători de golf, replică Stăpânul răstit. Jucători de golf și conservatori, pentru că Alleline cocheta pe vremea aceea cu opoziția și fusese primit cu brațele deschise, de nimeni altul decât Miles Sercombe, vărul lui Ann, din

păcate neschimbat din funcție, în prezent ministrul lui Lacon. Stăpânul nu avea totuși suficientă putere să opună rezistență. Prăvălia trecea printr-o pasă neagră și se vorbea, pe ici pe colo, despre desființarea actualei unități și înființarea' alteia noi, în alt cadru și pe alte baze. Eșecurile apar de obicei în serie în această lume, dar de această dată se înnodau cam de mult. Produsul apărea din ce în ce mai rar și se dovedea, din ce în ce mai mult, a fi de proveniență suspectă. În domeniile care contau cu adevărat, Stăpânul nu dovedea fermitate.

Această incapacitate temporară nu i-a stricat însă bucuria Stăpânului de a redacta personal instrucțiunile pentru Percy Alleline – „tichia prostului” cum le spunea el – numit în calitate de Director al Operațiunilor.

Smiley nu putea să facă nimic. Bill Haydon se afla atunci la Washington, încercând să negocieze un acord în domeniul informațiilor cu cei pe „care el îi numea puritanii fasciști ai agenției americane. Smiley urcase la etajul V și una din sarcinile sale era să-i țină deoparte pe cei care veneau să-l bată la cap pe Stăpân. Așa că, cel la care s-a dus Percy ca să-i pună întrebarea: „De ce?” a fost Smiley. Venea la el în birou atunci când Stăpânul era plecat, îl invita în apartamentul său sinistru, după ce își expedia iubita la cinema, ca să-l întrebe, în miorlăitul său dialect scoțian: „De ce?”. A dat bani chiar pe o sticlă de whisky de malț din care-i turna lui Smiley fără zgârcenie, în timp ce el se mulțumea cu altul mai ieftin.

— Ce i-am făcut atât de îngrozitor, măi George? Am avut două-trei ciocniri. Ce este atât de neobișnuit, poți să-mi spui și mie? De ce-mi caută nod în papură? Tot ce cer este un loc la masa mare. Dumnezeu mi-e martor că statele mele de serviciu mă îndreptățesc la asta.

Prin masa mare, Percy înțelegea etajul V.

Instrucțiunile pe care le redactase Stăpânul și care la

prima vedere impresionau, îi dădeau dreptul lui Alleline să examineze toate operațiunile înainte de a fi lansate. Dar anexele la instrucțiuni condiționau acest drept de acordul secțiilor operative, iar Stăpânul își luase toate măsurile ca acest consimțământ să nu fie dat niciodată. Instrucțiunile îi cereau „să coordoneze resursele și să aplaneze geloziile regionale”, ceea ce Alleline și reușise o dată cu crearea Centralei Londra. Dar secțiile acțiune, ca de pildă aceea a „băieților”, cea de dezinformare, aceea de ascultare, de recrutare vor refuza să-i deschidă dosarele lor, iar el nu avea puterea de a-l forța să o facă. Așa că Alleline era lihnit, tăvii sale de corespondență fiind goale de la ora prânzului încolo.

— Sunt p mediocritate, așa-i? Trebuie să fim toți azi niște genii, nu e nevoie decât de soliști, corul nu mai contează. Și pe deasupra trebuie să fii și bătrân. Deși în cazul lui se putea trece cu vederea, Alleline era încă prea tânăr să stea la masa mare, cu cei opt sau zece ani mai puțini decât ai lui Haydon sau ai lui Smiley, ca să nu mai vorbim de câți ani îl despărțeau de Stăpân.

Stăpânul era de neclintit. „Percy Alleline și-ar vinde-o și pe mă-sa pentru un titlu de noblețe și întregul nostru serviciu pentru un loc în Camera Lorzilor”. Mai târziu, pe măsură ce boala aia blestemată începuse să-l cuprindă, avea să afirme: „Refuz să-mi las munca de-o viață pe seama unui cal de paradă. Sunt prea vanitos ca să mă las flatat, prea bătrân ca să mai fiu ambițios și urât ca dracu’. Percy este exact contrariul și sunt destui deștepți la Whitehall care să-i prefere genul în raport cu al meu”.

Și astfel se poate spune că, indirect, Stăpânul a făcut ca „Operațiunea Vrăjitoarea” să se întoarcă împotriva sa.

— George, vino până la mine, se răsti într-o zi Stăpânul prin interfon. „Fratele Percy vrea să-mi facă o figură. Vino-ncoace că se lasă cu vărsare de sânge”.

Era momentul, își aduse Smiley aminte, când războinicii care dăduseră chix reveneau de pe meleagurile străine. Roy Bland tocmai aterizase de la Belgrad, unde, cu ajutorul lui Toby Esterhase, încercase să salveze epava unei rețele muribunde; Paul Skordeno, pe atunci șef al secției germane, își îngropase cel mai bun agent sovietic al său în Berlinul de Răsărit, iar în ceea ce îl privește pe Bill, după o altă călătorie infructuoasă, se întorsese în cuib, unde nu înceta să tune și să fulgere împotriva aroganței Pentagonului, idioțeniei Pentagonului, duplicității Pentagonului și să afirme sus și tare „că venise vremea să încheie în schimb un târg cu blestemații ăia de ruși”.

Iar la hotelul Islay trecuse de miezul nopții. La ușă suna un vizitator întârziat. Ceea ce avea să-l coste zece șilingi bacșiș dați lui Norman, gândi Smiley, care nu se descurca încă prea bine cu noile subdiviziuni monetare. Trase cu un oftat primul dintre dosarele „Operațiunii Vrăjitoarea” și, după ce și-a umezit vârful degetului gros și al arătătorului, se puse pe treabă, confruntând propria sa memorie cu cea oficială.

„Urmare a convorbirii noastre”, scria Alleline, la două luni doar după această întrevedere, într-o scrisoare personală, ușor isterică, adresată distinsului văr al lui Ann, ministrul, și care figura în dosarul lui Lacon. „Rapoartele «Vrăjitoarea» provin dintr-o sursă extrem de delicată. După părerea mea, niciuna dintre regulile de circulație a documentelor utilizate la Whitehall nu răspunde exigențelor acestei operațiuni. Sistemul valizei diplomatice, la care am recurs pentru „Tăunul” a eșuat în momentul în care au fost pierdute cheile de către clienții de la Whitehall sau într-unul din acele lamentabile cazuri în care un sub-secretar extenuat a încredințat cheia sa asistentului său. I-am și vorbit lui Lilley, de la Serviciile de informații ale Marinei, care este gata să ne pună la

dispoziție o sală specială în clădirea principală a Amiralității unde materialul poate fi consultat de către clienți sub directa observare a supraveghetorului șef al acestui serviciu. Sala de lectură va fi cunoscută, din rațiuni de securitate, drept sală de conferințe a Grupului de Lucru Adriatică sau, pe scurt, GLA. Clienții cu drept de lectură nu vor avea permise, pentru că și această formulă lasă loc unor abuzuri. În schimb, ei vor fi identificați personal de către cerberul meu – Smiley notă posesivul – care va dispune de o listă cu fotografiile clienților”.

Nefiind convins încă, Lacon s-a adresat Finanțelor, prin intermediul odiosului său șef, ministrul, în numele căruia se înaintau întotdeauna cererile: „Admițând totuși că ar fi necesară, sala de lectură va trebui să fie substanțial reamenajată.

1. Autorizați cheltuielile?

2. Dacă da, vor trebui, în aparență, să fie suportate de către Amiralitate. Departamentul le va rambursa în mod discret.

3. Se ridică de asemenea problema unor supraveghetori suplimentari, ceea ce presupune un plus de cheltuieli...”

Se mai ridică și problema sporirii gloriei lui Alleline comentă Smiley, în timp ce întorcea încet paginile. Frazele străluceau peste tot: Percy se îndreptă spre masa cea mare, iar Stăpânul se poate prea bine să fie deja un om mort.

De pe scări se auzea un cântec deosebit de frumos. Un locatar galez, beat turtă, le ura tuturor noapte bună.

„Vrăjitoarea”, își reaminti Smiley – făcea din nou apel la memorie, dosarele nereținând lucruri atât de umane – nu fusese prima tentativă făcută de către Percy Alleline, în noul său post, de a lansa propria sa operațiune. Întrucât însă instrucțiunile îl obligau să obțină aprobarea Stăpânului, cele dinainte se născuseră moarte. Pentru o

vreme, de exemplu, se concentrase asupra construirii tunelelor. Americanii construiseră tunele acustice la Berlin și la Belgrad, francezii reușiseră ceva similar împotriva americanilor. Ei bine, sub pavilionul lui Percy, Prăvălia avea să se lanseze și ea într-o treabă similară împotriva americanilor. Stăpânul privea ca un spectator blajin. S-a creat un comitet inter-servicii (cunoscut sub numele de Comitetul Alleline), o echipă de specialiști de la serviciul tehnic a făcut un relevu al fundațiilor Ambasadei sovietice de la Atena, unde Alleline se bizaia pe sprijinul fără rezerve al ultimului regim militar pe care, la fel ca și în cazul celor anterioare, îl admira nespus. Apoi, fără brutalitate, Stăpânul dărmă toate cărămizile așezate de către Percy și așteaptă să apară cu ceva nou. Tocmai așa ceva făcea Percy în acea dimineață cenușie, în care Stăpânul l-a convocat imperativ pe Smiley la „banchet”.

Stăpânul stătea la biroul său, Alleline era în picioare lângă fereastră, între ei un dosar obișnuit, galben aprins, închis.

— la loc acolo și uită-te la tâmpenia asta.

Smiley s-a așezat în fotoliu, iar Alleline a rămas la fereastră, cu coatele lui mari sprijinite de pervaz, uitându-se peste acoperișurile caselor spre Coloana lui Nelson și, dincolo de ea, spre turnurile ascuțite ale Whitehallului.

În dosar era fotocopia a ceea ce se pretindea a fi o telegramă de comandament naval sovietic, lungă de cincisprezece pagini.

— Cine a făcut traducerea? Întrebă Smiley gândind că arăta destul de bine ca să fie mâna lui Roy Bland.

— Dumnezeu, replică Stăpânul. Dumnezeu a făcut-o, nu-i așa Percy? Nu-l întreba nimic, George, nu-ți va spune o vorbă.

Era momentul în care Stăpânul părea extraordinar de tânăr. Smiley și-a amintit că slăbise, că avea culoare în

obraji și că aceia care nu-l cunoșteau prea bine erau tentați să-l felicite pentru cât de bine arăta. Doar Smiley, poate, remarcase picăturile mici de transpirație care, până și în zilele acestea, îi apăreau la rădăcina firelor de păr.

Ca să fim exacti, documentul era o evaluare – pregătită pasămintre pentru înaltul Comandament Sovietic – a recentelor manevre navale sovietice în Mediterana și în Marea Neagră. În dosarul lui Lacon, aceasta era înregistrată simplu drept Raport nr. 1, sub titlul „Navale”. De luni întregi, Amiralitatea urla, cerând Prăvăliei orice privea aceste manevre. Avem deci o actualitate impresionantă, ceea ce, *din* capul locului, a făcut-o suspectă în ochii lui Smiley. Era detaliată, dar trata aspecte pe care Smiley nici măcar nu le înțelegea la modul general: putere de lovire litoral-mare, mijloace de activare radio a mijloacelor inamice de alarmă, cele mai înalte calcule ale echilibrului terorii. Dacă era autentic, documentul ar fi fost aur curat, dar nu exista niciun motiv pe lumea asta să te faci să crezi că era veridic. Săptămână de săptămână, Prăvălia examina zeci de astfel de documente pretins sovietice, apărute ca din cer. Majoritatea erau marfă de proastă calitate. Câteva erau falsuri furnizate în mod deliberat de către aliați în scop precis, altele erau fleacuri rusești. Foarte rar se întâmpla ca vreunul dintre ele să se dovedească valabil, dar aceasta se întâmpla de obicei după ce era respins.

— Ale cui sunt inițialele astea? Întrebă Smiley, referindu-se la niște adnotări făcute cu creionul în limba rusă pe margine. Știe cineva?

Stăpânul arată cu capul spre Alleline:

— Întrebă o autoritate în materie. Nu pe mine.

— Jarov, spuse Alleline. Amiral. Flota Mării Negre.

— Nu este datat, obiectă Smiley.

— E un concept, replică Alleline complezent, cu un

accent scoțian și mai puternic decât de obicei. Jarov l-a semnat joi. Telegrama cu modificările respective a fost pusă în circulație luni și datată în consecință.

Azi era marți.

— De unde vine? întrebă Smiley, descumpănit în continuare.

— Percy nu se simte în măsură să ne spună, remarcă Stăpânul.

— Ce spun analiștii noștri?

— Nu l-au văzut, spuse Alleline, și mai mult decât atât, nici n-o să aibă ocazia să-l vadă.

Stăpânul continuă pe un ton glacial:

— Fratele meu întru Christos, Lilley, de la Serviciile de Informații ale Marinei, și-a exprimat o părere preliminară, totuși, nu-i așa Percy? Percy i l-a arătat aseară, la un pahar de spumos, așa e, Percy, la Traveller's?

— La Amiralitate.

— Fratele Lilley, fiind conațional de-al lui Percy, ca orice scoțian, este de regulă zgârcit cu laudele. Totuși, mi-a telefonat acum o jumătate de oră, întrecându-se de astă dată cu laudele. M-a și felicitat. Consideră documentele autentice și solicită autorizația noastră - ar trebui bineînțeles să spun a lui Percy - pentru a împărtăși concluziile documentului colegilor săi, lorzii Amiralității.

— Absolut imposibil, spuse Alleline. Este strict, strict secret, de folosință exclusivă, cel puțin vreo două săptămâni de aci înainte.

— Marfa asta este atât de fierbinte, încât trebuie lăsată să se răcească înainte de a fi distribuită.

— Dar de unde provine? insistă Smiley.

— O, a scornit Percy un nume de acoperire, fii pe pace. A fost mare meșter întotdeauna de a găsi nume de acoperire, nu-i așa, Percy?

— Ce abilitare are? Cine este ofițerul de caz?

— O să-ți placă ce auzi, îi promise Stăpânul doar lui. Era nemaipomenit de furios. De când se știau ei, Smiley nu-și amintea să-l fi văzut vreodată atât de furios. Măinile lui subțiri și pătate tremurau și ochii fără viață de obicei scânteiau de furie.

— Sursa Merlin, spuse Alleline, sugându-și însă înainte ușor, dar tipic scoțian, dinții, este o sursă foarte sus plasată, cu acces la cele mai înalte nivele politice sovietice. Și, trecând la pluralul majestății: Noi am denumit marfa „Vrăjitoarea”.

Folosise aceeași formulare, observă Smiley, într-o scrisoare personală ultrasecretă către unul din admiratorii săi de la Finanțe, cerând mai multă discreție în ceea ce-l privește când se făceau plăți ad-hoc agenților.

— Data viitoare o să-și spună că a câștigat-o la pronosticurile alea de fotbal, îl avertiză Stăpânul, care, în ciuda celei de-a doua tinereți pe care o trăia, avea unele inexactități de om bătrân când se referea la lucruri devenite comune. Acum, poate-ți explică ție de ce nu vrea să spună?

Alleline rămânea de neclintit. Era și el îmbujorat, dar de triumf, nu de boală. Trase aer în pieptul lui mare înainte de a se lansa într-un lung discurs pe care-l va debita în întregime lui Smiley, cu un glas egal, cam așa cum un polițist scoțian ar depune mărturie în fața tribunalului.

— Identitatea sursei Merlin este un secret ce nu-mi aparține și nu am dreptul să o divulg. Este rodul unor îndelungate eforturi depuse de unii oameni din cadrul serviciului. Oameni care au obligații față de mine, așa cum și eu am obligații față de ei. Oameni pe care, în plus, nu-i amuza deloc rata eșecurilor înregistrată aici. Au eșuat prea multe operațiuni. Prea multe pierderi, prea multă risipă, prea multe scandaluri. Am spus-o de nu știu câte ori, dar, după câtă atenție mi-a dat el mie, se pare că am vorbit în

vânt.

— Se referă la mine, explică Stăpânul de pe margine. Eu sunt în acest discurs, îl urmărești, George?

— Principiile elementare ale meseriei noastre și de asigurare a securității s-au dus de râpă în acest serviciu. Nevoia de cunoaștere, unde este? Compartimentarea la toate nivelurile unde este, George? Prea multă defăimare între serviciile de spațiu, stimulată de sus.

— Altă aluzie la persoana mea, interveni Stăpânul.

— *Divide et impera*, acesta este principiul care se aplică astăzi. Personalități care ar trebui să ajute la combaterea comunismului se sfâșie între ele. Ne pierdem cei mai buni parteneri.

— Vrea să zică, pe americani, explică Stăpânul.

— Ne pierdem suflul, respectul pentru noi înșine. Ne-am săturat. Și-a luat raportul și l-a vârat sub braț. De fapt, suntem sătui până peste cap.

— Și ca toți care s-au săturat până peste cap, spuse Stăpânul, în timp ce Alleline părăsea zgomotos biroul, dorește mai mult.

Un timp oarecare dosarele lui Lacon și nu memoria lui Smiley vor fi cele care, încă o dată, vor continua șirul povestirii. Era tipic pentru atmosfera ultimelor câteva luni faptul că Smiley, fiind inițiat în această afacere, nu mai primise ulterior nicio informație în legătură cu desfășurarea ei. Stăpânul detesta eșecurile, tot așa cum detesta boala, și mai ales propriile sale eșecuri. Știa că a recunoaște un eșec, înseamnă a te obișnui să-l suporti. Știa că un serviciu care nu lupta nu putea supraviețui. Avea oroare de agenții în cămăși de mătase, care se înfruptau cu hălci mari din buget, în detrimentul rețelelor care își câștigau existența prin muncă și în care avea deplină încredere. Iubea succesul, dar avea oroare de miracole, dacă acestea puneau în umbră restul eforturilor

sale. Ura slăbiciunea, tot așa cum ura sentimentele și religia, și îl detesta pe Percy Alleline, care avea câte puțin din toate acestea. Modul său propriu de a reacționa față de această întreagă evoluție a fost să închidă literalmente ușa; să se retragă în sinistrua solitudine de la ultimul etaj; să nu primească pe nimeni și să ceară să-i fie filtrate toate apelurile telefonice de către mămici. Aceleași doamne liniștite îl serveau cu ceai de iasomie și cu nenumărate dosare de serviciu pe care le cerea și pe care le returna apoi cu grămada. Smiley le vedea adunate teancuri în fața ușii, când trecea pe acolo, cu propriile-i treburi, încercând să țină pe linia de plutire restul Prăvăliei. Multe dintre ele erau vechi, din zilele premergătoare acelora în care Stăpânul a venit la conducerea haitei. Unele „erau dosare de personal, biografiile foștilor și actualilor lucrători ai serviciului.

Stăpânul nu spunea niciodată ce făcea. Dacă Smiley le întreba pe mămici, sau dacă Bill Haydon, preferatul, intra pe neașteptate și puneă aceeași întrebare, acestea se mulțumeau să dea din cap sau să ridice ochii-n cer: „Caz limită”, parcă voiau să spună privirile lor blânde. „Menajăm un mare om la sfârșitul carierei sale”. Dar – frunzărind cu răbdare dosar de dosar și rememorându-și într-un colț al minții sale complexe scrisoarea Irinei către Ricky Tarr – Smiley era conștient, iar certitudinea aceasta era cu adevărat reconfortantă, că, la urma urmei, nu era primul care întreprindea această explorare; că fantoma Stăpânului îl însoțea în această investigație chiar dacă nu până la capăt; și că poate acesta ar fi parcurs întreg drumul, dacă „Operațiunea Martor” nu i-ar fi pus capăt zilelor în cel de-al unsprezecelea ceas.

Din nou micul dejun cu un galez de astă dată mult mai calm, pe care cârnații prost prăjiți și sosul de roșii răsfierat nu-l atrăgeau deloc.

— Vrei să ți le mai aduc încă o dată, întrebă Lacon, sau ai isprăvit cu ele? Nu te pot lămuri prea mult, întrucât nu conțin nici măcar rapoartele.

— Diseară, te rog, dacă nu te superi.

— Îți dai seama, presupun, că arăți îngrozitor.

Nu-și dădea seama, dar când s-a întors în strada Bywater, frumoasa oglindă aurită a lui Ann i-a arătat imaginea ochilor săi înroșiți și a obrazilor lui grăsulii sfâșiați de oboseală. La lăsatul serii, Lacon îl aștepta într-adevăr. Smiley s-a apucat imediat de citit.

Timp de șase săptămâni, după cum reieșea din dosare, telegrama privind manevrele navale n-a fost urmată de o alta. Alte secții ale' Ministerului Apărării s-au făcut ecoul entuziasmului Amiralității față de telegrama originală, Foreign Office-ul a făcut observația că „documentul aruncă o lumină extraordinară asupra modului agresiv de gândire sovietic”, Dumnezeu știe ce vroia să însemne aceasta; iar Alleline a perseverat în pretenția sa de a se acorda acestui material un tratament special, dar era ca un general fără armată. Lacon s-a referit cu răceală la „o urmare oarecum întârziată” și i-a propus ministrului său să „demonstreze situația la Amiralitate”. Din partea Stăpânului, potrivit dosarului, nimic. Poate se ține deoparte, rugându-se ca lucrurile să se liniștească de la sine. În această acalmie vremelnică, un Kremlinolog al Trezoreriei a remarcat cu acreală că la Whitehall se văzuseră multe de astea în ultimii ani: un prim raport încurajator, apoi tăcere, sau, mai rău, un scandal.

Greșea. În cea de-a șaptea săptămână, Alleline anunța apariția a trei noi rapoarte „Vrăjitoarea”, toate din aceeași zi. Toate se prezentau sub formă de corespondență secretă între diversele servicii sovietice, iar subiectele abordate erau foarte diferite.

„Vrăjitoarea” nr. 2, potrivit rezumatului întocmit de

către Lacon, evoca tensiunea din interiorul CAER-ului și se referea la efectele nefaste ale acordurilor comerciale cu Occidentul asupra unor membri mai slabi ai organizației. În vocabularul Prăvăliei, acesta era un raport clasic din sectorul lui Roy Bland, acoperind exact obiectivul asupra căruia se aplecase, în zadar, de câțiva ani buni, rețeaua „Supărare” care opera în Ungaria, „Excelent tur de orizont”, scria un client al Foreign Office-ului, „și întărit cu un bun material adițional”.

„Vrăjitoarea” nr. 3 pune în discuție revizionismul din Ungaria și epurările reluate de Kadar în mediile politice și universitare: cea mai bună cale de a închide gurile slobode în Ungaria, comenta autorul materialului, împrumutând o expresie lansată de Hrușciiov cu mult înainte, era să mai împuști câțiva intelectuali, din nou se intra în teritoriul lui Roy Bland. Un avertisment salutar”, scria același comentator al Foreign-Office-ului, „pentru toți aceia care își închipuie că Uniunea Sovietică și-a îmblânzit poziția față de sateliți”.

Aceste două rapoarte constituiau, în esență, documentația de bază, dar „Vrăjitoarea” nr. 4 avea șaiszeci de pagini și era considerat de către clienți drept unic. Era o evaluare extrem de tehnică făcută de către Ministerul de Externe sovietic a avantajelor și dezavantajelor prezentate de negocierea cu un președinte american a cărui putere pălise. Concluzia, cumpănind bine lucrurile, era că aruncându-i președintelui un oscior cu care să-și atragă propriul electorat, Uniunea Sovietică putea să obțină, în schimb, concesii importante în discuțiile ce urmau să se deschidă asupra rachetelor nucleare cu focoaase multiple. Dar raportul pune serios sub semnul întrebării în ce măsură își puteau permite sovieticii să lase impresia Statelor Unite că acestea ar fi în pierdere, întrucât așa ceva ar fi putut tenta Pentagonul să riposteze sau să se

lanseze într-un atac preventiv. Raportul provenea chiar din inima spațiului lui Bill Haydon. Dar, așa cum scria Haydon însuși, într-o minută redactată în termeni patetici către Alleline – copiată pe loc, fără știrea lui Haydon, pentru uzul ministrului și introdusă în această formă în dosarul de la Cabinet – în cei douăzeci și cinci de ani de când se ocupa de chestiunile nucleare sovietice, nu avusese ocazia să pună mâna pe ceva de o asemenea calitate.

„Dacă nu mă înșel eu prea mult – conchidea el – nici camarazii noștri de arme americani. Știu că este prematur, dar mi se pare că oricine ar duce acest material la Washington ar putea obține în schimb niște condiții excelente. Într-adevăr, dacă Merlin se menține la același nivel calitativ, aș risca să prezic că am putea cumpăra tot ceea ce se găsește pe taraba agenției americane”.

Percy Alleline și-a obținut sala sa de lectură, iar George Smiley și-a pus de o cafea la reșoul prăpădit de lângă chiuvetă. N-a apucat să dea în fier. Din lipsă de fise, se oprise contorul electric. Furios, Smiley l-a chemat pe Norman și l-a trimis să schimbe cinci lire în monezi de câte cinci șilingi.

Capitolul 17

Cu un interes din ce în ce mai mare, Smiley își continua călătoria prin consemnările subțirele, de la prima întâlnire a protagoniștilor până la zi, aduse de Lacon. La vremea aceea, Prăvălia fusese cuprinsă de o asemenea stare de suspiciune încât până și între Smiley și Stăpân subiectul „Sursa Merlin” devenise tabu. Alleline aducea rapoartele „Vrăjitoarea” și aștepta în anticameră în timp ce doamnele i le prezentau Stăpânului, care le semna pe loc pentru a demonstra că nu le citise. Alleline lua înapoi dosarul, își vâra capul prin ușa întredeschisă a biroului lui Smiley, mormăia un scurt salut și o lua tropăind pe scări în jos. Bland se ținea la distanță. Chiar și aparițiile joviale ale lui Bill Haydon, ce făceau prin tradiție parte din viața de acolo de sus, la discuțiile adjuncților despre treburile Prăvăliei, pe care Stăpânul le încuraja altădată, aveau să devină mai rare și mai scurte, înainte de ’a înceta de tot.

— Stăpânul e pe cale s-o ia razna, i-a spus Haydon lui Smiley disprețuitor. Și dacă nu mă înșel, e pe ducă. Întrebarea este ce-l va lovi în primul rând.

Ședințele obișnuite de marți au încetat, iar Smiley s-a trezit tot timpul hărțuit de către Stăpân, fie să se ducă în străinătate pentru cine știe ce misiune nebuloasă, fie să inspecteze secțiile auxiliare din Anglia – Sarratt, Brixton, Acton și altele – în calitate de trimis personal. Avea din ce în ce mai mult impresia că Stăpânul încerca să-l țină deoparte.

Când discutau, simțea tensiunea apăsătoare a neîncrederii între ei, astfel încât până și Smiley se întreba în mod serios dacă Bill nu avea dreptate și Stăpânul nu devenise incapabil să-și mai exercite funcția.

Dosarele Cabinetului arătau clar că, în următoarele trei luni, „Operațiunea Vrăjitoarea” înregistra un avânt

constant, fără niciun fel de sprijin din partea Stăpânului. Rapoartele parveneau într-un ritm de două-trei pe lună, iar calitatea lor, potrivit clienților, era în continuare excelentă, dar numele Stăpânului era arareori menționat și niciodată nu i s-a cerut să facă vreun comentariu. Din când în când analiștii strâmbau din nas. În majoritatea cazurilor, ei se plângeau că era imposibilă orice coroborare, deoarece Merlin îi ducea în zone neexplorate: N-am putea oare să-i rugăm pe americani să verifice? Nu putem, răspundea ministrul. Nu încă, spunea Alleline, care, într-o minută confidențială, nevăzută de nimeni, adăuga: „La momentul oportun, voi face mai mult decât un troc cu materialele noastre. Nu ne interesează să negociem cu bucata. Misiunea noastră este să stabilim în mod incontestabil credibilitatea lui Merlin. O dată realizat așa ceva, Hay don se poate duce să negustorească...”

Nu se mai emiteau niciun fel de dubii. Printre puținii aleși care aveau acces în birourile Grupului de Lucru Adriatică, Merlin era de pe acum un câștigător. Materialul său era exact și, adesea, îl confirmau retrospectiv. S-a creat un comitet „Vrăjitoarea” sub președinția ministrului. Alleline era vicepreședintele acestuia. Merlin devenise o industrie, iar Stăpânul nici măcar nu era folosit. Ceea ce l-a făcut ca, în disperare de cauză, să-l trimită pe Smiley să facă pe cerșetorul. „Sunt trei plus Alleline”, spuse el. „Hărțuiește-i cu întrebări, George. Tentează-i, sâcâie-i, dă-le ce vor să-nghită”.

În legătură cu acele întâlniri, dosarele erau din fericire mute, pentru că ele aparțineau celor mai întunecate încăperi ale memoriei lui Smiley. Știuse încă de pe atunci că în camera Stăpânului nu se mai găsea nimic care să le astâmpere foamea.

Era în aprilie. Întors din Portugalia, unde se dusesese să îngroape un scandal, Smiley l-a găsit pe Stăpân în stare de

asediu. Pe podea zăceau dosare; la ferestre fuseseră montate noi zăvoare. Își acoperise telefonul cu învelitoarea de ceainic, iar din tavan atârna un deflector acustic împotriva ascultărilor electronice, un aparat care semăna cu un ventilator care își schimba mereu viteza. În cele trei săptămâni cât Smiley fusese plecat, Stăpânul devenise un om bătrân.

— Spune-le că umblă cu cecuri false, îi ordonă el, de-abia ridicând privirea de pe dosare. Spune-le orice blestemăție. Am nevoie de timp.

— Sunt trei, plus Alleline, își repeta Smiley acum, așezat la masa de joc a maiorului, unde studia lista întocmită de Lacon cu cei care fuseseră abilitați pentru „Operațiunea Vrăjitoarea”. În prezent, 68 de persoane aveau permisiunea de a intra în sala de lectură a Grupului de Lucru Adriatică. Fiecare, ca și membrii partidului comunist, avea un număr corespunzător datei acceptării sale. Lista fusese redactilo-grafiată după moartea Stăpânului. Smiley nu mai figura pe ea. Dar cei patru părinți fondatori se aflau în continuare în fruntea listei: Alleline, Bland, Esterhase și Bill Haydon. Sunt trei, plus Alleline, spusese Stăpânul.

Dintr-odată, mintea lui Smiley, deschisă, în timp ce citea, oricărui raționament, oricărei asociații de idei, oricât de sinuoasă, a fost asaltată de o viziune total străină: el și Ann plimbându-se pe falezele din Cornwall. Era imediat după moartea Stăpânului și au fost cele mai rele zile, din câte își amintea el, din lungă și chinuită lor căsnicie. Se aflau sus pe coastă, undeva între Lamorna și Porthcurno, se duseseră acolo după încheierea sezonului, sub pretextul că Ann avea nevoie de aerul mării pentru a-și vindeca tusea. Urmau poteca de pe coastă, fiecare pierdut în gândurile sale: ea la Haydon, presupunea el, el la Stăpân, la Jim Prideaux și la „Operațiunea Martor”, și la întreaga harababură pe care o lăsase în urma lui când a ieșit la

pensie. Nu se aflau pe aceeași lungime de undă. Își pierduseră orice calm atunci când erau împreună. Erau un mister unul pentru celălalt, iar cea mai banală conversație putea lua o întorsătură ciudată, necontrolabilă. La Londra, Ann dusese o viață năbădăioasă, dându-se oricui ar fi dorit să o aibă. Știa doar că ea încerca să îngroape ceva care durea sau care o îngrijora nespus. Nu cunoștea niciun mijloc prin care s-ar fi putut apropia de ea.

— Dacă muream *eu*, și nu Stăpânul, de pildă, întrebă ea dintr-odată, ce-ai simți față de Bill?

Smiley se mai gândea încă ce răspuns să-i dea, când ea îi trânti alte întrebări:

— Cred că eu sunt cea care-ți salvez opinia despre el. E oare posibil? Că într-o anumită măsură vă apropii? Este posibil?

— Este posibil. Da, presupun că într-un fel sau altul depind de el, adăugă George.

— Mai joacă Bill vreun rol important la Prăvălie?

— Și mai important decât înainte, probabil.

— Continuă să se ducă la Washington, să negocieze și să încheie târguri cu ei, să-i întoarcă pe ăia pe față și pe dos?

— Cred că da. Așa se spune.

— Este tot atât de important cât erai tu?

— Presupun că da.

— Presupun că da, îl îngână ea. Cred. Se spune. Îi *mai bun*, atunci, decât tine, e mai tare la aritmetică decât tine? Spune-mi! Te rog, spune-mi! Trebuie.

Era ciudat de agitată. Ochii înlăcrimați din cauza vântului, îl priveau cu o strălucire disperată. Îl luase cu amândouă mâinile de braț și trăgea de el ca un copil care vrea un răspuns.

— Mi-ai spus întotdeauna că bărbaii nu trebuie comparați, îi replică el încurcat. Ai spus întotdeauna că nu

crezi în acest gen de comparații.

— Spune-mi!

— Ei bine: nu, nu este mai bun.

— Tot atât de bun?

— Nu.

— Și dacă eu nu eram, ce-ai fi crezut tu despre el? Dacă Bill n-ar fi fost văr cu mine, dacă nu mi-ar fi fost nimic? Spune-mi. Ai fi avut o părere mai bună sau mai proastă despre el?

— Mai proastă, cred.

— În cazul ăsta, să faci bine să ai *acum* o părere mai proastă despre el. Îl scot din familie, din existențele noastre, din tot. Chiar acum și aici. Îl azvârl în mare. Acolo. Înțelegeți?

Nu înțeleg decât atât: întoarce-te la Prăvălie și termină-ți treaba. Era unul din zecile sale de feluri de a spune același lucru.

Tulburat încă de această incursiune nedorită în memoria sa, Smiley s-a ridicat ușor agitat și s-a apropiat de fereastră, acolo unde se ducea de obicei când îi zburau gândurile. Un șir de pescăruși, cam o jumătate de duzină, coborâseră, pe parapet. Le-a auzit strigătul și așa și-a reamintit acea plimbare la Lamorna.

„Îmi vine să tușesc când sunt lucruri pe care nu le pot spune”, îi explicase Ann cândva. Ce nu putea ea exprima, deci, atunci? Întrebă el îmbufnat capacele coșurilor de fum de pe partea cealaltă a străzii. Connie putea s-o spună, Martindale la fel; așa că Ann de ce nu putea?

„Sunt trei, plus Alleline”, bombăni Smiley cu voce tare. Pescărușii își luaseră zborul, toți dintr-odată, ca și cum ar fi descoperit un loc mai bun. „Spune-le că-și plătesc locul cu cecuri false”. Și dacă băncile acceptă cecurile acestea? Dacă experții le consideră autentice, iar Bill Haydon se va lăuda cu asta până la ceruri? Și dacă dosarele Cabinetului

sunt pline de complimente pentru noii și bravii cavaleri de la Prăvălia din Cambridge, care au reușit să alunge piaza rea?

L-a ales, pentru început, pe Esterhase, pentru că Toby îi datora cariera lui Smiley. Acesta îl recrutase la Viena, pe vremea când era un student muritor de foame, locuind în ruinele unui muzeu, al cărui conservator fusese defunctul său unchi. S-a dus cu mașina până la Acton și a intrat în vizuina lupului, la Spălătorie, înfruntându-i peste biroul lui de nuc, pe care se lăfăiau câteva telefoane de culoarea fildeșului. Pe perete, cei trei Magi înngenuncheați, un dubios secol XVII italian. Fereastra dădea într-o curte interioară ticsită de mașini, camionete și motociclete, de baracamente unde echipele de filatori își omorau timpul între ture. Smiley a început prin a-l întreba pe Toby ce-i mai făcea familia: avea un fiu la Westminster și o fiică în anul întâi la medicină. Apoi îi explică lui Toby că băieții lui erau cu două luni în urmă față de program și, când acesta a încercat să se eschiveze de la un răspuns precis, l-a întrebat fără ocolișuri dacă ei mai îndepliniseră în ultimul timp misiuni speciale, fie în Aglia, fie în străinătate, pe care, din motive de securitate, Toby nu se considera îndrituit să le menționeze în rapoarte.

— Și pentru cine aș face așa ceva, George? îl întrebase Toby cu o privire goală. Știi că, potrivit propriilor mele principii, aș considera așa ceva ilegal. Potrivit propriilor mele principii, un clișeu care, în gura lui Toby, suna ridicol.

— Ei bine, îi sugerase Smiley, oferindu-i o scuză, te-aș vedea foarte bine făcând-o pentru Percy Alleline. La urma urmelor, dacă Percy ți-ar *ordona* să faci ceva și să nu-l consemnezi, ai fi într-o situație foarte delicată.

— Adică ceva ce George, stau să mă întreb?

— Să controlezi o cutie de scrisori în străinătate, să aranjezi o casă clandestină, să-l filezi pe unul pe la spate,

să plantezi microfoane într-o ambasadă. Percy este Director de Operațiuni, la urma urmei. Ai putea crede că acționa conform instrucțiunilor de la etajul V. Mi se pare foarte rezonabil.

Toby îl privi cu atenție pe Smiley. Avea o țigară în mână, dar după ce a aprins-o n-a tras niciun fum. Era una dintre acelea rulate de mână, pe care a scos-o dintr-o tabacheră de argint, dar o dată aprinsă, n-a mai dus-o la gură. O agita când în față, când într-o parte; îi frângea din când în când mișcarea ca să tragă un fum, dar totuși n-o făcea. Între timp, Toby își ținea discursul: una dintre acele declarații personale ale lui Toby, aparent fără drept de apel, asupra situației sale în acel moment al existenței lui.

Lui Toby îi plăcea munca asta, după cum spunea el. Și ar prefera s-o facă în continuare. Se legase sufletește de ea. – Avea și alte preocupări și, în orice moment, acestea l-ar fi putut acapara cu totul, dar cea ce îi plăcea cel mai mult era acest serviciu. Necazul lui, continuă el, era promovarea. Nu și-ar fi dorit-o din cine știe ce motive de avariție. Ar spune mai curând că motivele erau de ordin social.

— Înțelegi, George, am atâția ani de vechime că mă simt foarte stânjenit când tinereii ăștia îmi cer să primesc ordine de la ei. Înțelegi ce vreau să spun? Până și Acton, numele de Acton li se pare ridicol.

— O, spuse Smiley cu blândețe. Cine sunt tinerii aceștia? Dar Esterhase își pierduse interesul pentru conversație. O dată terminată declarația, pe față i se lipi din nou acea privire inexpresivă, atât de proprie, cu ochii săi de păpușă fixând un punct la jumătatea distanței.

— Te referi la Roy Bland? Întrebă Smiley. Sau la Percy? E Percy tânăr? Atunci cine, Toby?

Inutil, Toby continuă să regrete:

— George, când aștepți o promovare de atâta vreme și

nu vine, când îți tocești degetele până la oase, oricine se află mai sus decât tine pe scara ierarhică ți se pare tânăr.

— Poate că Stăpânul ar putea să te facă să sui câteva trepte, sugeră Smiley, prea puțin încântat de rolul pe care îl juca.

Răspunsul lui Esterhase a făcut să se instaleze o atmosferă de gheață. „Vezi, George, de fapt, nu sunt sigur că mai poate face ceva acum. Ține, am ceva pentru Ann. Deschise un sertar... Când am auzit că vii, am telefonat câtorva prieteni și le-am spus că vreau ceva frumos, ceva pentru o femeie fără cusur, știi că n-o pot uita de când ne-am întâlnit la cocktailul lui Bill Haydon?”

Smiley s-a ales doar cu premiul de consolare – un parfum scump – adus, după câte presupunea, prin contrabandă, de către unul dintre băieții lui Toby care se întorcea acasă, așa că a plecat cu mâna-ntinsă, ca un cerșetor, la Bland, conștient că prin ceea ce făcea se apropia încă un pas de Haydon.

Revenind la masa comandantului, Smiley răsfoi dosarele lui Lacon, până dădu de un volum subțire, intitulat „Operațiunea Vrăjitoarea, finanțare directă”, care înregistra cele dintâi cheltuieli făcute pentru întreținerea „Sursei Merlin” în stare de funcționare. „Din rațiuni de securitate se propune – scria Alleline, într-o altă notă personală adresată ministrului, datată cu doi ani în urmă – ca finanțarea «Vrăjitoarei» să se facă în continuare *absolut separat* de toate celelalte avansuri de fonduri destinate Prăvăliei. Cel puțin până se va putea găsi o acoperire convenabilă, vă rog să aprobați *subvențiile directe din fondurile Trezoreriei* în locul acelor suplimentări ale bugetului secret, care, la un moment dat, este imposibil să nu se regăsească în contabilitatea curentă a Prăvăliei. Vă voi raporta personal în legătură cu folosirea lor”.

„Aprobat – avea să scrie ministrul, peste o săptămână –

cu condiția ca...”

Nu se specifica nicio condiție. O simplă privire la primul rând de cifre îi oferea lui Smiley tot ceea ce dorea să știe: în luna mai a acelui an, când avusese loc convorbirea de la Acton, Toby făcuse personal nu mai puțin de opt călătorii pe seama bugetului „Vrăjitoarei”, două la Paris, două la Haga, una la Helsinki și trei la Berlin. De fiecare dată, scopul deplasării era prezentat în două cuvinte „ridicarea mărfii”. În perioada mai-noiembrie, când Stăpânul dispărea de pe scenă, el a mai făcut alte nouăsprezece. Una l-a dus până la Sofia, alta până la Istanbul. În niciuna dintre acestea nu a absentat mai mult de trei zile. Majoritatea avuseseră loc la sfârșit de săptămână. În mai multe din aceste deplasări a fost însoțit de Bland.

Ca să spunem lucrurilor pe nume, Toby Esterhase, l-a mințit în față, fapt de care Smiley nu s-a îndoit niciodată în mod serios. Era plăcut să găsească în dosar confirmarea impresiei sale.

La ora aceea, sentimentele lui Smiley față de Roy Bland erau amestecate. Reamintindu-și-le acum, conchise că erau aceleași dintotdeauna. Un profesor universitar l-a remarcat, Smiley l-a recrutat. Formula se asemena cu modul în care a ajuns el însuși în plasa Prăvăliei. Dar de această dată nu mai exista niciun monstru nazist care să stârnească flacăra patriotică, iar Smiley s-a simțit întotdeauna oarecum jenat de exclamările sale anticomuniste. Ca și Smiley, Bland nu avusese parte de o copilărie adevărată. Tatăl său era docher, sindicalist înflăcărat și membru de partid. Mama i-a murit, când Bland era încă un băiețel. Tatăl său ura școala, tot așa cum ura autoritatea, iar când Bland începu să se lumineze, lui taică-su i-a intrat în cap că și-a pierdut fiul în brațele clasei conducătoare și a început să-l bată de-i scotea sufletul din el. Bland s-a luptat să-și termine școala

primară, iar în timpul vacanțelor muncea, își tocea degetele până la os după cum ar fi spus Toby, pentru a-și plăti taxele școlare. Când Smiley l-a întâlnit în sălile profesorului său de la Oxford, avea aerul unui om zdrobit, abia întors dintr-o călătorie obositoare.

Smiley l-a luat sub aripa lui și, după câteva luni, i-a făcut o propunere pe care Bland a acceptat-o în mare parte, după cum presupunea Smiley, din animozitate față de tatăl său. Apoi a ieșit de sub oblăduirea lui Smiley. Trăind din subvenții greu de definit, Bland a lucrat din greu la Biblioteca Muzeului Marx, unde scria articole de stânga pentru niște fițuici care și-ar fi încetat demult apariția dacă Prăvălia n-ar fi continuat să le finanțeze. Serile și le petrecea în discuții în contradictoriu la ședințele pline de fum de prin cârciumi sau de prin holuri de școală. În vacanțe, se ducea la Grădiniță, unde un fanatic, pe care îl chema Thatch conducea o școală de îndoctrinare pentru agenții de influențare destinați străinătății, ocupându-se pe rând doar de câte un singur elev. Thatch l-a inițiat pe Bland în secretele meseriei și i-a dirijat subtil opiniile progresiste pentru a le aduce mai aproape de cele ale lagărului marxist căruia îi aparținea tatăl său. La exact trei ani după recrutare, datorită în parte originii sale proletare și a influenței tatălui său în King Street, Bland a câștigat o numire de un an, ca asistent, la catedra de economie politică a Universității din Poznan. Era lansat.

Din Polonia, a candidat cu succes pentru un post la Academia de Științe din Budapesta și în următorii opt ani de zile a dus existența nomadă a unui mărunț intelectual de stânga în căutarea luminii, adesea iubit, dar niciodată bucurându-se de încredere. A stat la Praga, a revenit în Polonia, a petrecut două semestre de groază la Sofia și șase la Kiev, unde a avut, pentru a doua oară într-o jumătate de an, o depresiune nervoasă. Din nou, Prăvălia

a avut grijă de el, de data aceasta să-l pună la „zvântat”. A fost declarat curat, rețelele sale au fost încredințate altor agenți locali, iar Roy însuși a fost adus la Prăvălie să conducă, în special din spatele unui birou, rețelele pe care le recrutase pe teren. De un timp oarecare, după cum i se părea lui Smiley, Bland devenise foarte apropiat de Haydon. Dacă se întâmpla ca Smiley să treacă pe la Roy să mai schimbe o vorbă, avea toate șansele să-l găsească pe Bill înfundat în fotoliul său, înconjurat de hârtii, de hărți și de fum de țigară; dacă trecea pe la Bill, nu se mira să dea de Bland, în cămașă, ud leoarcă de sudoare, traversând cu pași grei covorul când dintr-o parte, când în cealaltă. Bill avea Rusia, Bland sateliții; dar chiar din zilele de început ale „Operațiunii Vrăjitoarea”, distincția practic dispăruse.

S-au întâlnit la o cârciumă din St. John's Wood, nu trecuse luna mai, la orele cinci și jumătate dimineața, într-o zi mohorâtă, când grădina era pustie. Roy a venit cu un copil, un băiețel de vreo cinci anișori sau cam așa ceva, un Bland mititel, blond, voinic, cu obraji trandafirii. N-a dat nicio explicație pentru prezența copilului, dar, adesea, în timp ce stăteau de vorbă, se oprea și-l privea cum stătea pe o bancă mai încolo, ronțăind alune. Că a avut sau nu depresiuni nervoase, Bland mai purta amprenta „școlii” Thatch pentru agenții infiltrați în tabăra inamică: încredere în sine, participare concretă, farmecul unui vânzător de iluzii deșarte și toate acele fraze aiurea, care, în zilele de glorie ale culturii războiului rece, transformaseră Grădinița în ceva foarte asemănător unui centru de reînarmare morală.

— Ei, întrebă Bland afabil, care-i treaba?

— De fapt, niciuna, Roy. Stăpânul simte că se-mpute ceva. Nu vrea să te vadă amestecat în cine știe ce uneltire. Și nici eu.

— Foarte bine. Și atunci, care-i treaba?

— Ce dorești?

Pe masa, încă umedă de la ultima ploaie, se mai afla o olivieră rămasă de la prânz, care avea în compartimentul din centru un mănunchi de scobitori de plastic învelite în hârtie. Bland luă una, scuiă hârtia pe iarbă și începu să-și lucreze măselele cu partea mai groasă.

— Ei, ce-ai de spus de cinci miare pe blat din fondul special?

— O mașină și o casă pe deasupra, spuse Smiley, dându-l pe glumă.

— Și puștiul la Eton, adăugă Bland, făcând cu ochiul spre copil, în timp ce continua să se scobească în dinți. Am plătit, George. Știi și tu. Nu sunt sigur cu ce m-am ales, dar am plătit al dracului de mult. Vreau să recuperez o parte. Zece ani neștiut de etajul V înseamnă o mulțime de bani pierduți la orice vârstă. Chiar la a ta. Trebuie să fie vreo chestie pentru care m-am băgat în *șpilul* ăsta, dar nu reușesc prea bine să-mi aduc aminte ce-a fost. Trebuie să fi fost magnetismul personalității tale.

Smiley nu-și terminase paharul, iar Bland se duse să-și mai ia unul de la bar și ceva pentru ăla mic.

— Ești un porc instruit, declară fără răutate, în timp ce se așeza. Artistul este un individ care poate avea două opinii fundamental opuse și care totuși trăiește: cine a inventat asta?

— Scott Fitzgerald, replică Smiley, gândind pentru o clipă că Bland își propune să spună ceva în legătură cu Bill Haydon.

— Ei bine, Fitzgerald avea ceva-n cap, afirmă Bland. Continua să bea, ochii săi ușor bulbucați îi alunecau spre gard, ca și cum căuta pe cineva. Iar eu trăiesc bine mersi, George. Ca bun socialist, mă dau în vânt după bani. Ca bun capitalist, mă lipesc de revoluție, pentru că, dacă nu o

pot învinge, o spionez. Nu te uita așa, George. Așa se cheamă jocul ăsta acum: tu mă zgârii pe conștiință, iar eu îți voi conduce Jaguarul, nu-i așa? Ridică un braț înainte de a termina propozițiunea. Mă-ntorc într-o clipă, îi strigă el, traversând peluza. Mai comandă unul pentru mine!

Două fete se preumblau de partea cealaltă a gardului.

— E vreo glumă de-a lui Bill? întrebă Smiley furios.

— Care?

— Este vreo glumă de-a lui Bill despre Anglia materialistă și societatea porcilor prosperi?

— S-ar putea, spuse Bland isprăvindu-și paharul. Nu-ți place?

— Nu cine știe ce. Nu-l știam pe Bill de reformator radical. Ce l-a apucat deodată?

— Nu este un radical, îi replică Bland, care se simțea jignit de orice minimalizare a socialismului său sau a celui al lui Haydon. N-ai decât să te uiți pe fereastră. Asta e Anglia acum, bătrâne. Cine vrea așa ceva?

— Și atunci cum îți propui tu, îl întrebă Smiley, cutremurându-se când s-a auzit vorbind atât de pompos, cum îți propui tu să distrugi instinctele de proprietate și de concurență din societatea occidentală, fără să distrugi și...

Bland terminase ce avea de băut; convorbirea se terminase și ea.

— Și ce îți pasă ție? Tu ai postul lui Bill. Ce mai vrei? Cât o ține.

Și Bill o are pe nevastă-mea, gândi Smiley, în timp ce Bland se ridica să plece; iar el, măgarul, blestemat să fie, ți-a spus-o ție.

Băiatul inventase un joc. Așezase, o masă într-o rână și dădea drumul unei sticle goale să se rostogolească pe pietriș. De fiecare dată, ridica sticla tot mai sus spre marginea superioară a mesei. Smiley plecă înainte de a vedea cum se sparge.

Spre deosebire de Esterhase, Bland nici măcar nu și-a dat osteneala să mintă. Dosarele lui Lacon menționau fără ocolișuri participarea sa la „Operațiunea Vrăjitoarea”:

„ «Sursa Merlin» – scria Alleline, într-o minută datată curând după plecarea Stăpânului – este din toate punctele de vedere o operațiune colectivă... Nu pot spune cu sinceritate, care dintre cei trei asistenți ai mei merită mai multe elogii. Energia lui Bland a constituit un element de inspirație pentru noi toți...” Era răspunsul său la sugestia ministrului ca factorii responsabili ai „Operațiunii Vrăjitoarea” să fie incluși pe lista de decorări de Anul Nou. „Cu toate că ingeniozitatea operațională a lui Haydon nu este întotdeauna la înălțimea lui Merlin”, adăuga el. Toți trei au primit medalii; a fost confirmată numirea lui Alleline în funcția de șef și, o dată cu ea, și atât de mult dorita înnobilare.

Capitolul 18

Acestea fiind zise, îmi mai rămâne Bill, se gândi Smiley.

Majoritatea nopților londoneze își au momentul lor de liniște perfectă. Zece, douăzeci, treizeci de minute, chiar o oră întreagă, nu se aude niciun bețiv gemând, niciun copil care să plângă, niciun scrâșnet de frâne ale unei mașini evitând o coliziune. La Sussex Gardens, aceasta se întâmplă pe la orele trei. În noaptea aceea, s-a întâmplat mai devreme, la unu, pe când Smiley se afla din nou la fereastra sa de la mansardă, privind ca un prizonier la petecul de nisip al doamnei Pope Graham, unde parcase cu puțin înainte o camionetă Bedford. Avea capota plină de sloganuri publicitare: Sydney în nouăzeci de zile, Atena non stop, Mary Lou, venim. În interior licărea o lumină și Smiley a presupus că acolo niște copii dormeau un somn fără vise. Ar fi trebuit să spună niște puști. Geamurile erau acoperite cu perdele.

Deci, îmi mai rămânea Bill, gândi el, privind în continuare la perdelele trase ale camionetei și la invitațiile turistice pline de culoare. Deci, îmi mai rămânea Bill, și mica noastră conversație prietenească din By ater Street, numai noi doi, prieteni vechi, vechi camarazi de arme, „ce-și împărțeau totul”, așa cum se exprimase elegant Martindale, fără Ann, care ieșise în seara aceea pentru ca bărbații să rămână între ei. Deci, îmi mai rămânea Bill, repetă el, și simți cum i se urcă sângele la cap, cum imaginile deveneau din ce în ce mai vii și cum autocontrolul începea să-l părăsească în mod periculos.

Cine era el? Smiley nu mai avea o imagine clară asupra lui Bill. Ori de câte ori se gândea la el, și-l imagina prea mare și, de fiecare dată, altfel. Până la aventura acestuia cu Ann, credea că-l cunoștea foarte bine: atât strălucirea cât și limitele inteligenței sale. Aparținea generației

antebelice, care părea să fi dispărut pentru totdeauna și care reușea tot atât de bine să se comporte detestabil și să aibă o noblețe sufletească. Tatăl său era judecător la Înalta Curte de Casație, două dintre frumoasele sale surori se măritaseră cu aristocrați; la Oxford frecventa mai curând dreapta, care nu prea era la modă, decât stânga, care se purta, dar niciodată nu forța nota. Încă din adolescență fusese explorator entuziast și pictor amator, cu un stil îndrăzneț, dar poate prea ambițios. Multe dintre lucrările sale erau atârinate în palatul aiurit al lui Miles Sercombe din Carlton Gardens. Avea legături în toate ambasaderele și consularele din Orientul Mijlociu și le folosea fără rușine. Se descurca lesne în câteva limbi exotice și în '39 Prăvălia a pus mâna pe el, după ce îl avuseseră în vedere timp de câțiva ani buni. A fost uimitor în război. Se afla pretutindeni în același timp și era încântător. Nu era prea ortodox în ceea ce făcea și adesea îi scandaliza pe cei din jur. S-ar putea să fi fost viteaz. Comparația cu Lawrence era inevitabilă.

Și era adevărat, recunoscuse Smiley, că, la vremea lui, Bill a jucat un rol însemnat în marile momente ale „istoriei”. A propus tot felul de proiecte grandioase care să-i redea Angliei influența și măreția. La fel ca și Rupert Brooke, vorbea arareori despre Marea Britanie. Dar Smiley, în rarele sale momente de obiectivitate, putea să-și reamintească doar câteva dintre proiectele sale care aveau să prindă viață.

Cea de a doua natură a lui Haydon pe care, în calitate de coleg, îi venea mai ușor să i-o respecte, era, prin contrast, talentul subtil al omului dotat de natură să conducă agenți, rarul său simț al echilibrului, când era vorba să întoarcă agenți dubli și să monteze operațiuni de dezinformare, arta sa de a face să se nască afecțiuni, chiar dragoste, chiar dacă aceasta se certa cu alte fidelități ale

sale.

Ca dovadă, mulțumesc, nevastă-mea.

Poate că, *într-adevăr*, Bill scapă măsurii comune, se gândi el nefericit, căutând totuși să-și regăsească simțul măsurii. Reprezentându-și-l din nou acum și punându-l alături de Bland, de Esterhase, și chiar de Alleline, Smiley avea realmente impresia că toți erau, mai mult sau mai puțin, imitații perfecte ale unuia și aceluiași original – Haydon. Că afecțiunile lor erau doar niște trepte spre idealul inaccesibil al omului șlefuit, chiar dacă ideea în sine era greșită sau deplasată; chiar dacă Bill era total nedemn de ea. Fără Bill, toți, Bland, cu impertinența sa crasă, Esterhase cu britanis-mul său artificial și sfidător, Alleline cu virtuțile sale superficiale de conducător, alcătuiau o ceată dezorientată. Smiley știa, sau credea că știa – gândul l-a străfulgerat că o mică revelație – că nici Bill singur nu reprezenta mare lucru, deoarece, în timp ce admiratorii săi – Bland, Prideaux, Alleline, Esterhase și restul membrilor clubului de suporterii – ar putea să-și găsească împlinirea prin el, adevăratul truc al lui Bill consta în a se folosi de ei, în a trăi prin ei pentru a se împlini el însuși. Lua de aici un pic, de dincolo un pic din identitatea lor pasivă, ascunzând astfel faptul că el reprezenta mai puțin, mult mai puțin, decât suma calității... ascunzând în cele din urmă această dependență sub aroganța sa de artist și numindu-i creații ale minții sale...

— Ajunge, spuse Smiley cu voce tare.

Rupându-se brusc de aceste gânduri, alungându-le iritat ca pe orice altă teorie despre Bill, își răcori mintea încinsă cu amintirea ultimei lor întâlniri.

— Presupun că vrei să mă descoși în legătură cu blestematul ăla de Merlin, începu Bill. Arăta obosit și iritat; era exact pe punctul de a pleca într-una din navele sale

obișnuite Londra-Washington și retur. Altădată ar fi adus cu el o pipiță și ar fi trimis-o să stea cu Ann, sus, în timp ce ei doi discutau despre treburile lor, așteptându-se ca Ann să-i preamărească geniul în fața acesteia, gândea Smiley cu cruzime. Toate erau de aceeași teapă, aveau toate jumătate din vârsta lui, genul de studentă la bele-arte, lipicioasă, ușor tristă. Ann susținea întotdeauna că avea pe unul care i le furniza. Într-o zi, ca să șocheze, a adus un tânăr îngrozitor, pe nume Steggie, ajutor de barman într-o cârciumă din Chelsea, cu o cămașă deschisă la gât și un lanț de aur care-i atârna pe piept.

— Se spune că tu ești acela care faci rapoartele, se explică Smiley.

— Și eu care credeam că aceasta este treaba lui Bland, răspunse Bill cu un surâs șiret.

— Roy face traducerile, spuse Smiley. Tu ești cel care redactezi rapoartele de acoperire; sunt scrise la mașina ta. Dactilografele nu au abilitate pentru aceste materiale.

Bill asculta cu atenție, cu sprâncenele ridicate, ca și cum, în orice clipă, putea să-l întrerupă cu o obiecție sau cu un subiect mai plăcut, apoi se deșiră din adâncimile fotoliului și se apropie cu un pas degajat de bibliotecă, unde rămase în picioare pentru a-l domina pe Smiley, exact cu înălțimea unui raft în plus. Pescuind un volum cu degetele lui lungi, îl cercetă zâmbind.

— Adică, Percy Alleline n-ar fi în stare, spuse el, întorcând paginile, aceasta este premiza de la care pornim?

— Cam așa.

— Ceea ce înseamnă că nici Merlin n-o va face. Merlin ar putea s-o facă, dacă ar fi sursa *mea*, nu-i așa? Ce s-ar întâmpla dacă blestematul ăsta de Bill, aici de față, s-ar afla în treabă să se ducă la Stăpânul și să-i spună că a prins un pește mare și că vrea să-l joace singur? „Măi Bill,

da' deștept mai ești tu, măi băiatule", i-ar spune Stăpânul. „Faci exact așa cum vrei tu, Bill băiatule, desigur. Ia și tu din porcăria asta de ceai". Iar în momentul acesta mi-ar da o medalie, în loc să te trimită pe tine să adulmeci pe coridoare. Am avut clasă pe vremuri. Oare de ce am devenit atât de vulgari în zilele acestea?

— Crede că Percy este un arivist, spuse Smiley.

— Așa și e. Și eu sunt. Mi-aș dori să fiu patronul Prăvăliei. Nu știai. Ar fi timpul să fiu și eu cineva, George. Pe jumătate pictor, pe jumătate spion, ar fi timpul să fiu cineva pe de-a-ntregul. De când a ajuns ambiția un păcat în blestemata noastră adunătură?

— Cine îl controlează, Bill?

— Pe Percy? Karla, cine altul? Un sărăntoc, dar născut în lumea bună, vrea și el să facă pe grozavul. Percy s-a vândut lui Karla, e singura explicație. Își perfecționase încă demult arta mistificării deliberate. Percy este cârțița noastră de casă, spuse el.

— Am vrut să spun cine îl controlează pe Merlin? Cine este Merlin? Ce se întâmplă?

Plecând de lângă bibliotecă, Haydon începu să-i inspecteze desenele lui Smiley.

— E un Callot, nu-i așa? Întrebă el, luând din cui un tablou pus într-o ramă mică aurită, apropiindu-l de lumină. E frumos. Își înclină ochelarii ca și când ar fi vrut să-i folosească drept lupă. Smiley era sigur că se uitase de zece ori la desenul acela până acum. Este *foarte* frumos. Nu cumva o fi crezut cineva că m-a lăsat flerul? Se presupune că eu sunt cel care răspund de spațiul rus, știi și tu. I-am dat cei mai buni ani ai mei, am făcut să funcționeze rețele, recrutori, un întreg sistem modern de comunicații. Voiăștia de la etajul V ați uitat ce înseamnă să conduci o operațiune în care îți ia trei zile să faci să ajungă o scrisoare și nici măcar să nu primești un răspuns

după toată silința pe care ți-ai dat-o.

Da, își spuse Smiley smerit în sinea sa, am uitat. Da, vă înțeleg necazurile. Nu, Ann nu se regăsește nicidecum în judecățile mele. La urma urmei, suntem colegi și oameni de lume, ne aflăm aici să discutăm despre Merlin și Stăpânul.

— Și uite că apare stârpitura asta parvenită de Percy, telalul ăsta scoțian, fără niciun fel de clasă, și ne varsă pe tarabă un vagon de bunătați rusești. Al dracului de neplăcut, nu crezi?

— Foarte.

— Necazul este că rețelele mele nu sunt foarte bune. Este mult mai ușor să-l spionezi pe Percy, decât... Se întrerupse, obosit de propria sa teorie. Atenția i se opri asupra unui mic portret de Van Mieris în pastel. Îmi place ăsta *nemaipomenit* de mult, spuse el.

— Mi l-a dat Ann.

— Ca să-și răscumpere greșelile?

— Probabil.

— Trebuie că păcătuiase rău de tot. De când îl ai?

Chiar și astăzi Smiley își aminti că observase câtă liniște era pe stradă. Marți? Miercuri? Și că îi trecuse prin minte: „Nu, Bill. N-am primit pentru tine niciun fel de premiu de consolare până acum. Iar din seara asta nu valorezi nici cât o ceapă degerată”. A gândit-o, dar n-a spus-o.

— E mort Stăpânul? întrebă Haydon.

— Pur și simplu ocupat.

— Ce face toată ziua? E ca un pustnic care a făcut sculament și care o freacă singur în văgăuna aia a lui de sus. Și cu toate căcaturile alea de dosare pe care le citește, ce urmărește, pentru numele lui Dumnezeu? Un pelerinaj sentimental în trecutul lui urât, pun pariu că asta face. Parcă-i un animal turbat. Presupun că și asta-i vina lui Merlin, nu-i așa?

Încă o dată, Smiley nu spuse nimic.

— De ce nu mănâncă și el la bucătărie? De ce nu vine cu noi la masă în bucătărie în loc să stea acolo sus, în sufragerie, în căutare de trufe? Ce urmărește?

— Nu știam că ar urmări ceva, spuse Smiley.

— Hai, nu te mai ascunde după deget. Desigur că umblă după ceva. Am omul meu sus, una dintre mămici, nu știai? Îmi vând tot felul de chestii pe o ciocolată. S-a aruncat pe dosarele personale ale marilor figuri ale Prăvăliei, adulmecând tot căcatul, cine se droga, cine era poponar. Jumătate din ei sunt în pământ acum. Studiază toate eșecurile noastre, îți dai seama? Și pentru ce? Fiindcă avem un succes în mână. E nebun, George. E apucat rău, asta e paranoia senilă, crede-mă pe cuvânt. Ann nu ți-a vorbit niciodată de unchiul Fry cel rău? Credea că servitorii îi puseseră microfoane în trandafiri ca să afle unde își ține banii. Lasă-l, George» Moartea este sâcâitoare. Tai-o cu el, coboară câteva etaje. Vino între palmași.

Ann nu se întorsese încă, așa că au luat-o împreună pe King's Road în căutarea unui taxi în timp ce Bill își anunța cele mai recente opinii politice, iar Smiley nu spunea decât „Da, Bill”, „Nu, Bill”, gândindu-se cum avea să-i relateze toate aceste lucruri Stăpânului. Nu-și mai reamintea exact acum despre ce opinii politice era vorba. Anul trecut Bill făcea pe leul. Voia să retragă forțele convenționale din Europa și să le înlocuiască cu arme nucleare. Era aproape singurul de la Whitehall care mai credea în forța independentă de descurajare a Marii Britanii. Anul ăsta, dacă Smiley își aducea bine aminte, Bill era un agresiv pacifist englez și cerea soluția suedeză, însă fără suedezi.

Nu trecea niciun taxi, noaptea era frumoasă și își continuă plimbarea ca doi vechi amici, unul lângă altul.

— Apropo, dacă vrei vreodată să vinzi Mierisul ăla, anunță-mă. O să-ți ofer un preț al dracului de bun.

Crezând că Bill făcea din nou una din glumele lui proaste, Smiley s-a întors spre ei, gata să-și iasă din pepeni. Haydon nici măcar nu și-a dat seama. Privea în lungul străzii cu brațul lui lung făcând semn unui taxi care se apropia.

— Isuse, uită-te la ei, strigă el iritat. Plin de jidani împuțiți care se duc la Quag.

— Fundul lui Bill trebuie să arate ca un grătar, mormăi Stăpânul a doua zi. După toți anii petrecuți pe gard. Se uită o clipă la Smiley, vag, ca și cum, prin el, ar fi văzut ceva imaterial. Apoi lăsă ochii în jos, părând că și-a reluat lectura. Sunt fericit că nu este vărul *meu*, spuse el.

Lunea următoare, mămicile aveau vești uimitoare pentru Smiley. Stăpânul luase avionul către Belfast pentru convorbiri cu armata. Mai târziu, verificând cheltuielile de călătorie, Smiley descoperi minciuna. Nimeni dintre cei de la Prăvălie nu zburase la Belfast în luna respectivă, dar exista un decont pentru o călătorie dus-întors la Viena cu clasa întâi, iar aprobarea pentru deplasare fusese consemnată ca fiind semnată de G. Smiley.

Haydon, care-l căutase la rândul său pe Stăpân, era furios:

— Ce mai e și cu chestia asta? Târâm și Irlanda în plasă? Facem o diversiune de structură, presupun. Doamne Isuse, omul ăsta e o năpastă!

Lumina din camionetă se stinsese, dar Smiley continua să se uite la capota ei bălțată. Cum or fi trăind? se întreba el. Cum s-or descurca cu apa, cu banii. Încercă să-și închipuie logistica unei existențe de troglodiți în Sussex Gardens: apa, canalizarea, lumina. Ann s-ar descurca foarte bine. Și Bill.

Fapte. Care erau faptele?

Faptele erau că într-o seară înmiresmată de vară dinainte de „Vrăjitoare”, m-am întors pe neașteptate de la

Berlin și aveam să-l găesc pe Bill Haydon lungit pe mocheta din salonul casei mele din Bywater Street și pe Ann care pusese un disc cu muzică de Liszt la patefon. Ședea în partea cealaltă a camerei în capot, nemachiată. N-a fost nicio scenă, toată lumea s-a comportat dureros de natural. Potrivit spuselor lui Bill, trecuse pe acolo, venind de la aeroport, unde tocmai picase de la Washington. Ann era în pat, dar a insistat să se scoale și să-l primească. Am căzut de acord că era păcat că nu împărțiserăm un taxi de la Heathrow. Bill a plecat și eu am întrebat: „Ce voia?” Ann a spus: „Un umăr pe care să plângă”. Bill avea necazuri cu una și simțea nevoia să-și descarce sufletul.

— La Washington o are pe Felicity, care vrea să-i toarne un copil, iar la Londra o are pe Jan, care tocmai face unul.

— E al lui Bill?

— Dumnezeu știe. Sunt sigură că Bill habar n-are.

A doua zi, fără să vrea, Smiley a aflat că Bill se întorsese la Londra nu de-o zi, ci de două. După episodul ăsta, Bill s-a purtat față de Smiley cu o deferență care nu-l caracteriza, iar Smiley a făcut întocmai, manifestând o curtoazie ce ținea în mod obișnuit de o prietenie mai nouă. Mai târziu, Smiley observă că secretul se aflase și era încă înmărmurit de rapiditatea cu care s-a produs. A presupus că Bill s-a lăudat față de cineva, poate față de Bland. Dacă zvonul era adevărat, Ann își încălcase trei dintre principiile ei. Bill aparținea Prăvăliei și făcea parte din Garnitură, cuvânt pe care-l folosea pentru a desemna familia și ramificațiile acesteia. În ambele cazuri, făcuse ceva de nefăcut. În al treilea rând, l-a primit în Bywater Street, o încălcare flagrantă a conveniențelor teritoriale.

Retrăgându-se iar în propria sa însingurare, Smiley așteptă ca Ann să spună ceva. Se mută din nou în camera de oaspeți și își aranja o mulțime de întâlniri pentru seară ca să nu-i mai vadă venirile și plecările ei. Încetul cu

Încetul și-a dat seama că era profund nefericită. Slăbea, nu mai păstra aparențele și, dacă n-ar fi cunoscut-o atât de bine, ar fi putut jura că încerca puternice remușcări, chiar rușine. Când se purta amabil cu ea, îl îndepărta. Nu o mai interesau cumpărăturile de Crăciun și o apucase o tuse istovitoare despre care el știa că e un semn al amărăciunii. Dacă n-ar fi fost „Operațiunea Martor”, ar fi plecat amândoi mai curând în Cornwall. Așa cum stăteau lucrurile, au fost nevoiți să amâne călătoria până în ianuarie, iar atunci Stăpânul era mort, Smiley fără slujbă și balanța se înclinase de partea cealaltă. Spre marea lui durere, Ann încerca să-l alunge pe Haydon cu oricine-i pica în mână.

Și atunci, ce se întâmplase? Rupsesse cu el? O lăsase Haydon? De ce nu vorbea niciodată despre aceasta? În fond, ce mai conta o poveste între atâtea altele? Smiley a renunțat. Ca o pisică imaginară, ce-ți rânjește în nas, figura lui Bill Haydon părea că se retrage pe măsură ce te apropii de ea, lăsând în urma sa doar rânjetul. Dar știa că, într-un fel sau altul, Bill o rănise adânc, ceea ce însemna păcatul păcatelor.

Capitolul 19

Revenind cu un oftat la nesuferita masă de joc, Smiley s-a apucat să citească ce s-a mai întâmplat cu Merlin după pensionarea sa forțată de la Prăvălie. Noul regim instituit de Percy Alleline, observă el imediat, a produs pe loc diverse schimbări favorabile în stilul de viață al lui Merlin. Parcă lucrurile s-ar fi maturizat, parcă s-ar fi așezat. Plecărilor peste noapte în capitalele europene au încetat, fluxul de informații a devenit mai regulat, mai puțin sâcâitor. Au avut și dureri de cap, bineînțeles. Cererile de bani din partea lui Merlin – solicitări, niciodată amenințări – au continuat, dată fiind devalorizarea neîncetată a lirei sterline, aceste plăți mari în valute străine provocau adevărate chinuri Trezoreriei. La un moment dat, s-a făcut chiar sugestia – căreia nu i s-a dat curs – că „întrucât suntem țara pe care și-a ales-o, Merlin ar putea face bine să suporte o parte din vicisitudinile noastre financiare”. După câte se pare, Haydon și Bland au explodat. „Nu am curajul – îi scria Alleline ministrului cu rară sinceritate – să abordez subiectul din nou în fața colaboratorilor mei”.

S-a mai adăugat și un târăboi în legătură cu un nou aparat de fotografiat, pe care Serviciul Tehnic, cu cheltuieli mari, l-a desfăcut în elemente tubulare pentru a-l monta într-o lampă standard de fabricație sovietică. După multe văicăreli, de data aceasta din partea Foreign Office-ului, lampa a fost expediată la Moscova prin valiză diplomatică. S-a pus apoi problema livrării. Rezidența, nu putea fi informată asupra identității lui Merlin și nici asupra conținutului lămpii. Avea volum mare și nu intra în portbagajul mașinii rezidentului local. După mai multe tentative, livrarea s-a făcut de bine de rău, dar aparatul n-a funcționat niciodată și între Prăvălie și rezidentul de la Moscova s-a iscat o anumită animozitate. Un model mai

puțin pretențios a fost dus de către Esterhase la Helsinki și predat – potrivit notei lui Alleline către ministru – unui „intermediar de încredere pentru care trecerea frontierei nu pune probleme”.

Smiley tresări brusc.

„Ca urmare a convorbirii avute cu dv. – îi scria Alleline ministrului, într-o notă datată 27 februarie a.c. – ați fost de acord să înaintăm Trezoreriei un deviz suplimentar, pentru o casă din Londra, care ar urma să fie acoperit din bugetul Vrăjitoareii”.

A citit această frază o dată, apoi a reluat-o, mai încet. Trezoreria aprobase o sumă de șaiszeci de mii de lire pentru clădire și alte zece mii de lire pentru mobilier și instalații. Pentru reducerea cheltuielilor, Trezoreria dorea ca actele necesare să fie făcute de către propriii ei juriști. Alleline a refuzat să dezvăluie adresa. Pentru același motiv, a avut loc o discuție în legătură cu cine va trebui să păstreze actul de vânzare-cumpărare. De data aceasta, Trezoreria a rămas ferm pe poziție, iar juriștii ei au întocmit un document necesar prin care casa luată pe numele lui Alleline să fie recuperată în cazul în care acesta ar deceda sau ar da faliment. Alleline a continuat să păstreze secretul adresei, precum și cel privind justificarea pentru această remarcabilă și costisitoare suplimentare de fonduri pentru o operațiune care se presupunea că se desfășura în străinătate.

Smiley încercă din toate puterile să găsească o explicație. Dosarele financiare, avea să aibă imediat confirmarea, erau foarte grijulii să nu ofere niciuna. Conțineau o singură referire voalată la casa din Londra și asta doar în momentul în care s-a dublat impozitul. Ministrul către Alleline: „Presupun că locul din Londra este încă necesar?” Alleline către ministru: „în cel mai înalt grad. Aș spune că mai mult ca oricând. Aș adăuga că

cercul celor în cunoștință de cauză nu s-a lărgit de la ultima noastră convorbire”. Ce cunoștință de cauză?

Doar când a revenit la dosarele care evaluau produsul furnizat de „Vrăjitoare”, Smiley avea să aibă răspunsul. Casa a fost plătită la sfârșitul lui martie. A fost ocupată imediat. Exact de la aceeași dată, Merlin a început să dobândească personalitate, și apărea ca atare în comentariile clienților. Până atunci, pentru ochii neîncredători ai lui Smiley, Merlin nu era decât o mașină: ireproșabilă din punct de vedere profesional, cu un acces de domeniul fantasticului, neavând acele constrângeri care fac ca libertatea de mișcare a majorității agenților să fie atât de dificilă. Și iată că, dintr-odată, Merlin a fost apucat de un acces de furie.

„I-am prezentat lui Merlin întrebarea dumneavoastră suplimentară privitoare la opinia care prevalează la Kremlin în legătură cu vânzarea surplusurilor petroliere rusești către Statele Unite. La solicitarea dumneavoastră, i-am sugerat că aceasta nu concorda cu raportul său de luna trecută, potrivit căruia Kremlinul flirtează cu guvernul Tanaka pentru un contract de vânzare de petrol siberian pe piața japoneză. Merlin nu a văzut nicio contradicție între cele două rapoarte și a refuzat să dea un pronostic privind care dintre cele două piețe va fi până la urmă preferată”.

Whitehallul și-a regretat temeritatea.

„Merlin nu va adăuga nimic raportului său în legătură cu reprimarea naționalismului georgian și cu revoltele de la Tbilisi. Nefiind georgian, el împărtășește părerea tradițională a rușilor că toți georgienii sunt niște hoți și niște vagabonzi și că le-ar sta mai bine în spatele gratiilor...”

Whitehallul a căzut de acord că nu e cazul să insiste.

Merlin era dintr-odată mai aproape. Să fi fost doar

cumpărarea unei case la Londra cea care îi dădea lui Smiley acest simțământ nou al proximității fizice a lui Merlin? Venind din tăcerea îndepărtată a unei ierni moscovite, Merlin părea să se fi așezat, așa, dintr-odată, aici, în fața lui, în această cameră jalnică; pe stradă, dincolo de fereastră, așteptând în ploaie, unde, din când în când, Smiley știa, Mendel își făcea rondul solitar. Și iată, din senin, descoperea un Merlin care vorbea, riposta și-și împărtășea opiniile fără să-l fi obligat nimeni, un Merlin care își găsea vreme să-și dea întâlniri. Întâlniri aici, la Londra? Hrănit, distrat, golit de informații într-o casă de șaizeci de mii de lire, în timp ce își dădea aere și făcea glume pe seama georgienilor? Care era cercul celor în cunoștință de cauză, care se formase înlăuntrul aceluia cerc mai larg de inițiați în secretele „Operațiunii Vrăjitoarea”?

În acest moment, își face apariția pe scenă un personaj neverosimil, un anume J.P.R., recrutat recent în micul grup, din ce în ce mai larg, de evaluatori ai „Operațiunii Vrăjitoarea”, de la Whitehall. Consultând lista personalului, Smiley stabili că numele său era Ribble și că era membru al Departamentului de Cercetări din Cadrul Foreign Office-ului. J.P. Ribble era dezorientat.

J.P.R. către grupul de Lucru Adriatică (GLA): „Îmi permit să vă atrag atenția în mod respectuos asupra unei aparente contradicții între date. «Vrăjitoarea nr. 104» (convorbiri franco-sovietice asupra producției de avioane în comun) este datată 21 aprilie. Conform notei dumneavoastră de însoțire, Merlin deținea această informație, direct de la generalul Markov, chiar de a doua zi după ce părțile la negocieri conveniseră asupra unui schimb secret de note. Dar, în acea zi, 21 aprilie, potrivit ambasadei noastre la Paris, Markov se afla încă la Paris, iar Merlin, în conformitate cu raportul dv. Nr. 109, vizita personal un centru de cercetări în domeniul rachetelor din

împrejurimile Leningradului...”

Minuta cita nu mai puțin de alte patru exemple de „contradicții între date” care, puse cap la cap, îi atribuiau lui Merlin⁵ o mobilitate demnă de miraculosul său nume.

Lui J.P. Ribble i s-a spus scurt să-și vadă de treaba lui. Dar, într-o notă aparte adresată ministrului, Alleline făcea o mărturisire extraordinară, care arunca o lumină cu totul nouă asupra naturii „Operațiunii Vrăjitoarea”.

„Strict confidențial și personal. Urmare a convorbirii noastre. După cum știți de câțva timp, Merlin nu este o singură sursă, ci mai multe. Dacă, din rațiuni de securitate, am făcut tot ce ne-a stat în putere să disimulăm acest lucru față de dv., volumul în sine de materiale face din ce în ce mai dificilă menținerea acestei ficțiuni. Nu a venit oare momentul să spunem lucrurilor pe nume, cel puțin într-un cadru limitat? Totodată, n-ar strica să afle și trezoreria că suma de zece mii de franci elvețieni, reprezentând salariul lunar al lui Merlin, precum și o sumă egală pentru cheltuieli și necesități curente, nu reprezintă ceva excesiv, când plapuma este împărțită de atâtea persoane”.

Dar minuta se termina pe un ton mai categoric: „Cu toate acestea, chiar dacă vom conveni să deschidem ușa într-atât, consider de maximă importanță ca existența casei din Londra și scopul în care este folosită să rămână în continuare cunoscute doar unui cerc extrem de limitat. Căci, odată făcută publică printre lectorii noștri pluralitatea lui Merlin, operațiunea devine din ce în ce mai delicată la Londra”.

Total năucit, Smiley a recitit de câteva ori această corespondență. Apoi, trăsnet parcă de un gând nou, își ridică ochii, pe față citindu-i-se o confuzie totală. Era atât de departe dus cu gândurile, și acestea erau atât de

5 Merlin (engl.) - erete (n.t.).

intense și de complexe, încât telefonul sună de câteva ori „în cameră înainte ca Smiley să răspundă la apel. Ridicând receptorul, se uită la ceas; era șase după-amiaza, și nu trecuse nicio oră de când citea.

Domnul Barraclough? Aici e Lofthouse de la Finanțe, domnule.

Peter Guillam, recurgând la procedura de urgență, cerea în fraze convenite o întâlnire fără întârziere și părea agitat.

Capitolul 20

Accesul la arhivele Prăvăliei nu se făcea prin intrarea principală. Acestea se întindeau ca o crescătorie de iepuri, un șir de camere prăfuite, șerpuind în unele locuri pe jumătăți de etaj în fundul imobilului, aducând mai curând cu acele anticariate care au apărut ca ciupercile în cartier decât cu sectorul memoriei organizate a unui mare departament. Se pătrundea prin Charing Cross Road printr-o poartă sumbră, înghesuită între un atelier de înrămat tablouri și un bar de zi, în care personalului îi era interzis să intre. Pe o firmă de la poartă scria: „Școală Orășenească și Rurală de Limbi Străine. Intrarea Personalului”, iar pe altă firmă: „C & L Distribution Ltd”. Pentru a pătrunde în clădire, sunai la oricare dintre cele două sonerii și așteptai să apară Alwyn, un pușcaș marin efeminat, care nu vorbea decât despre weekend-uri. Până miercuri vorbea de cel trecut, iar după aceea de cel următor. În dimineața aia, fiind marți, se afla într-o stare de agitație și indignare.

— Spuneți-mi și mie ce-a fost cu furtuna aia? întrebă el în timp ce-i întindea lui Guillam, peste măsută, registrul ca să semneze. Parcă te aflai într-un «far. Toată sâmbăta. Toată duminica. I-am spus prietenului meu: „Când te gândești că ne aflăm în plină Londră și poate să se întâmple ceva”. Doriți să vă păstrez asta la mine?

— Ar fi trebuit să fii unde m-am aflat eu, îi spuse Guillam, încredințând în mâinile întinse ale lui Alwyn tașca maronie de pânză. Ce să mai vorbim, de-abia te puteai ține pe picioare.

Nu fi excesiv de prietenos, își spuse Guillam.

— Totuși, mie îmi place la țară, mărturisi Alwyn punând tașca într-unul din lăcașurile libere ale rastelului din spatele măsuței. Să vă dau un număr? Trebuie să vă dau.

Diana Dolphin m-ar omorî dac-ar afla că nu v-am dat.

— Am încredere în tine, spuse Guillam. Urcând cele patru trepte, deschise uşile batante ale sălii de lectură. Era ca o sală de conferinţe improvizată: o duzină de birouri orientate în aceeaşi direcţie şi o porţiune mai ridicată unde stătea arhivara. Guillam alegea un birou din fundul încăperii. Era încă devreme, zece şi zece după ceasul său, şi singurul cititor în afară de el era Ben Thruxton de la „Cercetări”, care îşi petrecea mai tot timpul acolo. Demult de tot, făcând pe disidentul leton, Ben alerga alături de revoluţionari pe străzile Moscovei cerând moartea exploatorilor. Stătea acum aplecat asupra hârtiilor ca un preot bătrân, cu plete albe, total nemişcat.

Văzându-l pe Guillam în picioare în faţa biroului ei, arhivara zâmbi. Foarte des, pe vremea când Brixton nu funcţiona, Guillam îşi petrecea câte o zi întreagă aici, scotocind prin dosare în căutarea unui caz vechi care ar fi putut fi redeschis. Arhivara se numea Sal, o fată plinuţă, cu alură sportivă, care conducea un club al tineretului la Chiswick şi obţinuse centura neagră la judo.

— La câţi le-ai rupt gâtul sâmbăta asta? întrebă el, luând un teanc de formulare verzi de consultare.

Sal îi întinse notele pe care i le păstra într-un dulap metalic.

— Unul sau doi. Dar tu ce-ai făcut?

— În vizită la nişte mătuşi din Shropshire, mulţumesc, ce să fac.

— E bine să ai mătuşi, spuse Sal.

În picioare în faţa biroului ei, Guillam completează formularele pentru următoarele două rapoarte de pe lista sa. O privi ştampilându-le şi desprinzând apoi dublurile pe care le-a introdus într-o deschizătură din biroul ei.

— Culoarul D, îi şopti ea, dându-i înapoi exemplarul 1 al formularelor. 2-8-urile sunt la jumătatea drumului, pe

dreapta, iar 3-1-urile sunt în următorul întrând.

Împingând ușa din fund, intră în holul principal. În centru, un vechi ascensor, care semăna cu o cușcă de mineri, urca dosarele în chiar inima Prăvăliei. Doi tineri angajați, cu ochi urduroși, îl umpleau, iar un al treilea manevra troliul. Guillam înainta încet de-a lungul rafturilor, citind numerele fluorescente.

„Lacon se jură că nu deține niciun fel de dosar asupra Martorului”, îi explicase Smiley pe tonul său îngrijorat obișnuit. „Are câteva hârtii de reclasare privitoare la Prideaux și nimic altceva”. Apoi, pe același ton sumbru: „Mă tem că va trebui să găsim un mijloc de a pune mâna pe orice s-ar găsi în Arhivele Prăvăliei”.

„A pune mâna” însemna, în dicționarul lui Smiley, „a fura”.

O fată era urcată pe o scară. Oscar Allitson, legătorul, umplea un coș de rufe cu rapoarte de ascultare. Astrid, de la întreținere, repara un radiator. Rafturile erau din lemn, aveau adâncimea unei cușete și erau compartimentate cu niște panouri de placaj. Știa că tot ceea ce privea „Operațiunea Martor” se afla la 4-4-8-2’S, ceea ce însemna nișa 4-4 în dreptul căreia se afla el acum. S indica „stins” și se folosea doar pentru operațiuni clasate. Guillam numără compartimentul al optulea de la stânga spre dreapta. „Martorul” trebuia, să se găsească în cel de-al doilea, dar nu putea fi în niciun fel sigur întrucât cotoarele nu erau marcate. Identificarea o dată încheiată, își luă cele două dosare pe care le ceruse, lăsând formularele verzi pe tăvița de oțel destinată special.

„Nu o să fie cine știe ce, sunt sigur”, spusese Smiley, ca și cum dosarele mai subțiri erau mai puțin consistente. „Dar ceva tot trebuie să fie, măcar de ochii lumii”. A mai fost încă un lucru care nu i-a plăcut lui Guillam: Smiley vorbea ca și cum i-ai urmări raționamentul, ca și cum te-ai

afla tot timpul înlăuntrul minții sale.

S-a așezat, s-a prefăcut că citește, dar și-a petrecut timpul gândindu-se la Camilla. Ce să se facă cu ea? Azi, dis-de-dimineață, când stătea în brațele lui, i-a spus că a mai fost măritată. Obişnuia să vorbească așa, de parcă ar fi trăit vreo douăzeci de vieți. Fusesse o greșeală, așa că au renunțat.

— Ce n-a mers?

— Nimic. Nu eram făcuți unul pentru altul. Guillam n-a crezut-o.

— Ați divorțat?

— Cred că da.

— Nu fi tâmpită, trebuie să știi dacă sunteți divorțați sau nu.

— Părinții lui s-au ocupat de chestia asta, i-a spus Camilla. Era străin.

— Îți trimite bani?

— De ce mi-ar trimite? Nu-mi datorează nimic.

Apoi din nou flautul, în camera de oaspeți, note prelungi, tânguitoare, în semiîntuneric, în timp ce Guillam făcea cafea. E o prefăcută sau un înger? I-a străfulgerat prin minte să cerceteze ce-i cu ea. Avea lecție cu Sand peste o oră.

Înarmat cu un formular verde cu indicativul 4-3, a pus cele două dosare la locurile lor și s-a plasat lângă nișa alăturată „Martorului”.

„Zbor de antrenament fără incidente”, gândi el.

Fata era tot pe scară. Allitson dispăruse, dar coșul de rufe se mai afla acolo. Radiatorul îl epuizase deja pe Astrid, care se așezase lângă el, citind „Sun”. Formularul verde purta numărul 4-3-4-3 și Guillam a găsit dosarul imediat pentru că îl reperase înainte. Avea o copertă roz, la fel ca și „Martorul”. Precum „Martorul”, arăta destul de obosit. A pus formularul verde pe tăviță. S-a întors în

intervalul dintre rafturi să se asigure încă o dată ce fac Allitson și fetele, a întins mâna spre dosarul „Martorul” și l-a înlocuit rapid cu dosarul pe care îl ținea în mână.

— E moarte, Peter – Smiley vorbea – dacă rămâne locul gol. Așa că ceea ce îți sugerez eu este să ceri un dosar asemănător, vreau să zic *fizic* asemănător, și să-l vâri în gaura lăsată de...

— M-am prins, a spus Guillam.

Ținând cu dezinvoltură dosarul „Martorul” în mâna dreaptă, cu titlul spre el, Guillam s-a întors în sala de lectură și s-a reșezat la biroul lui. Sal ridică din sprâncene și murmură ceva. Guillam dădu din cap în semn că totul era în regulă, crezând că asta l-a întrebat, dar ea i-a făcut semn să se apropie. Un moment de panică. Să iau dosarul cu mine sau să-l las? Ce fac de obicei? L-a lăsat pe birou.

— Juliet se duce după cafea, îi șopti Sal. Vrei și tu?

Guillam puse un șiling pe birou.

Privi ceasul de perete, apoi cel de la mâna lui. Doamne, încetează să te mai uiți la afurisitul ăsta de ceas! Gândește-te la Camilla, gândește-te că începe lecția, gândește-te la mătușile cu care n-ai petrecut sfârșitul de săptămână, gândește-te că Ahvyn nu se uită în tașca ta. Gândește-te la orice, numai la cât e ora nu. Încă optsprezece minute. „Peter, dacă ai cea mai mică rezervă, nu trebuie în niciun caz să continui. – Nimic nu este mai important decât acest lucru. „Grozav, dar cum să simți dacă ai vreo rezervă sau nu, când ai stomacul făcut ghem și simți sudoarea cum ți se scurge pe sub cămașă ca o ploaie secretă? Niciodată, putea să jure, niciodată nu i-a fost atât de greu.

Deschise dosarul „Martorul” și încercă să-l citească.

Nu era nici atât de subțire, dar nici prea gros. Arată mai curând ca un volum pus acolo de ochii lumii, cum spusese Smiley: primul fascicol conținea o descriere a ceea ce nu

se afla acolo. „Anexele I-8 păstrate la Centrala Londra, vezi ELLIS Jim, PRIDEAUX Jim, HAJEK Vladimir, COLLINS Sam, HABOLT Max...” și tranca-fleanca, mere acre. „Pentru toate aceste dosare consultați Șef/Centrala Londra sau DP” adică directorul Prăvăliei și mămicile desemnate de acesta. Nu-ți mai privi ceasul, idiotule, uită-te la pendulă și calculează. Opt minute. Ce caraghios să umfli dosare privind predecesorul tău. Dacă stai să te gândești, e caraghios să-l ai pe Jim drept predecesor și o secretară care a organizat un priveghi pentru el fără măcar să-i menționeze numele. Singura urmă materială a existenței sale, găsită de Guillam, în afara numelui de cod scris pe dosare, a fost racheta lui de squash, vârată după seiful din biroul său, cu inițialele J.P. pirogravate pe mâner. I-a arătat-o lui Ellen – o fată bătrână, dură, care l-ar putea face pe Cy Vanhofer să i se-nmoaie picioarele – care a izbucnit în hohote de plâns, a învelit-o într-o hârtie și a trimis-o cu cursa următoare la administrație, însoțită de o notă personală către Diana Dolphin, insistând să-i fie returnată acesteia „dacă este omeneste posibil”. Cum mai joci tu azi, Jim, cu două gloanțe cehe în omoplat?

Tot opt minute.

„Și acum, dacă poți aranja – a spus Smiley – vreau să spun dacă nu este prea complicat, du-ți mașina pentru o revizie la service-ul la care mergi de obicei. Folosește telefonul de acasă pentru programare, bineînțeles, în *speranța* că Toby te ascultă...”

În speranța. Mamă-Doamne. Și toate conversațiile alea intime pe care le avea cu Camilla? Tot opt minute.

Restul dosarului părea alcătuit din telegrame ale Foreign Office-ului, tăieturi din presa cehă, rapoarte de ascultare a emisiunilor difuzate de Radio Praga, extrase dintr-un studiu orientativ privind reintegrarea în viața civilă și readaptarea agenților prăjiți, ciorne de cereri de fonduri

adresate Trezoreriei și o „autopsie” redactată de Alleline, care îl indica pe Stăpân drept răspunzător pentru eșecul operațiunii. Mai curând tu, decât eu, George.

În minte, Guillam începu să măsoare distanța de la biroul la care se afla la ușa din spate în dreptul căreia Alwyn moțăia la intrare. A calculat că erau cinci pași și s-a gândit să facă o haltă tactică. La doi pași de ușă era o etajeră cu hărți, care semăna întrucâtva cu un pian mare galben. Era plină de materiale de referință disparate: Hărți la scară mare, exemplare vechi din *Who's-Who*, ghiduri Baedeker de demult. Punându-și creionul între dinți, luă dosarul „Martor”, se duse până la etajeră, de unde luă cartea de telefon a Varșoviei și începu să scrie nume pe o foaie de hârtie. Mâna! țipă o voce înlăuntrul lui. Îmi tremură mâna, uită-te la aceste cifre mâzgălite pe toată pagina, ai zice că sunt beat! Cum de n-a observat nimeni? Numita Juliet intră cu o tavă și-i puse o ceașcă pe biroul lui. Îi trimise distrat un pupic. Alese altă carte de telefon, probabil Poznan, și o puse lângă prima. Când Alwyn a crăpat ușa, nici măcar n-a ridicat ochii.

— La telefon, domnule, șopti el.

— O, la dracu'! zise Guillam, cufundat în cartea de telefon. Cine e?

— Din exterior, domnule. Cineva cam necioplit. Servi-ce-ul, cred, în legătură cu mașina dumneavoastră. Spune că are să vă dea o veste proastă, spuse Alwyn foarte satisfăcut.

Guillam ținea dosarul „Martor” cu ambele mâini, ca și cum îl corobora cu datele din cartea de telefon. Se afla cu spatele la Sal; își simțea genunchii tremurând de-i scuturau pantalonii. Ținea în continuare creionul între dinți. Alwyn o luă înaintea lui, îi ținu ușa batantă, iar el trecu continuând să se uite în dosar, ca un amărât băiețel din cor, se gândi el. Aștepta să-l lovească trăsnetul, ca Sal

să strige după ajutor, ca bătrânul Ben, super-spionul, să se trezească brusc la viață, dar nimic dintre toate astea nu s-a întâmplat. Se simțea mult mai bine. Alwyn este aliatul meu, am încredere în el, suntem uniți împotriva lui Dolphin, pot s-o fac. Ușile batante se închiseră în urma sa, coborî cele patru trepte și iată-l pe Alwyn din nou deschizându-i ușa de la cabina telefonică. Partea de jos era de lemn, partea de sus de sticlă. Ridică receptorul, puse dosarul la picioare și îl auzi pe Mendel spunându-i că trebuia să schimbe cutia de viteze, ceea ce putea să-l coste un sutar. Aranjaseră chestia asta pentru urechile controlorilor sau pentru oricine ar fi' citit transcrierile conversațiilor, iar Guillam a lungit convorbirea până Alwyn și-a reluat locul în dosul măsuței, numai ochi și urechi. Merge, și-a spus el, merge până la urmă. S-a auzit spunând: „Auzi, adresează-te cel puțin furnizorilor mai întâi și află cât le ia să livreze piesa asta nenorocită. Ai numărul lor?” Și pe un ton iritat: „Așteaptă”.

Întredeschise ușa cabinei și cu microfonul lipit de pulpă, pentru că ținea foarte mult ca această parte a conversației să nu poată fi înregistrată, zise:

— Alwyn, aruncă-mi și mie tașca aia o clipă, dacă vrei. Alwyn se grăbi să i-o aducă, ca un tip care acordă primul ajutor în timpul unui meci de rugby.

— Puteți domnule Guillam? Vreți să v-o deschid eu?

— Pune-o jos, mulțumesc.

Tașca era pe podea, în afara cabinei. Se aplecă, o trase înăuntru și deschise fermoarul. La mijloc, între cămăși și o mulțime de ziare, erau trei dosare false, unul cafeniu, unul verde și unul roz. Îl luă pe cel roz, împreună cu agenda sa de telefoane și îl înlocui cu dosarul „Martor”. Trase fermoarul la loc, se ridică și îi spuse lui Mendel un număr de telefon real. Închise telefonul, îi întinse tașca lui Alwyn și se întoarse în sala de lectură cu dosarul fals. Întârzie

puțin lângă etajera cu hărți, mai consultă vreo două cărți de telefon, apoi porni cu un pas degajat spre depozit cu dosarul fals. Allitson își continua numărul lui obișnuit, ba trăgând, ba împingând, coșul de rufe.

— Peter, vrei să ne dai o mână de ajutor, ne-am înțepenit.

— O clipă.

Luând înapoi dosarul 4-3 din compartimentul „Martor”, îl înlocui cu cel fals, îl puse la locul lui în nișa 4-3 și luă formularul verde de pe tăviță. Dumnezeu era acolo unde trebuia să fie și totul mergea ca pe roate. Îi venea să cânte în gura mare. Dumnezeu este acolo unde trebuie să fie și eu pot să-mi continui zborul.

Îi dădu formularul lui Sal, care îl semnă, și-l înfipse în suportul pentru formulare, așa cum făcea de obicei. Mai târziu, în cursul zilei, va verifica. Dacă dosarul se afla la locul lui, va rupe atât formularul verde, cât și dublura din cutie, și nici Sal, cât era ea de deșteaptă, nu-și va mai aminti că el trecuse pe lângă nișa 4-4. Era pe cale să se întoarcă în depozit să-i dea o mână de ajutor bătrânului Alliston, când se trezi uitându-se direct în ochii căprui, neprietenosi, ai lui Toby Esterhase.

— Peter, îi spuse Toby în engleza lui nu prea grozavă. Îmi pare rău că trebuie să te deranjez, dar avem o mică problemă și Percy Alleline ar dori să schimbe o vorbă cu tine de urgență. Poți veni acum? Ar fi foarte amabil din partea ta. Iar la ușă, în timp ce Alwyn îi conducea ca să-l lase să treacă, continuă: Vrea de fapt să-ți cunoască părerea, remarcă el cu zelul unui subaltern, care însă avansează. Vrea să se consulte cu tine pentru a face la el o părere.

Într-un moment de inspirație disperată, Guillam se întoarse către Alwyn și-i spuse:

— E o cursă de Bixton la prânz. Poți să-i suni pe cei de la

Transporturi și să-i rogi să-mi ducă și mie treaba aia acolo, dacă ești amabil?

— Bineînțeles, domnule, spuse Alwyn. Bineînțeles. Atenție la treaptă, domnule.

Și roagă-te pentru mine, gândi Guillam.

Capitolul 21

„Ministrul nostru de Externe din Cabinetul fantomă”, obișnuia să-i spună Haydon. Paznicii îi spuneau Albă ca Zăpada datorită părului său. Toby Esterhase se îmbrăca cu eleganța unui manechin, dar, în momentul în care își lăsa umerii sau își încorda pumnii lui mici, era incontestabil un luptător. Urmându-l pe coridorul de la etajul IV, observând din nou aparatul de cafea și auzindu-i vocea lui Lauder Strickland, care afirma că nu e de găsit, Guillam se gândi: „Dumnezeule, iată-ne din nou la Berna, cu poliția pe urmele noastre”.

I-a trecut prin minte să-i spună asta lui Toby, dar a considerat comparația nepotrivită.

De câte ori se gândea la Toby, își reamintea următoarele: Elveția cu opt ani în urmă, când Toby era doar un mic filator, dar având reputația în creștere, că știa să-și ascută auzul când era nevoie. Guillam, proaspăt întors din Africa de Nord, ardea gazul, așa că Prăvălia i-a expediat pe amândoi la Berna pentru o operațiune simplă, fără ramificații, și anume să tragă o țeapă unei perechi de traficanți de arme belgieni, care se foloseau de elvețieni pentru a-și trimite marfa spre destinații neagreate. Au închiriat o vilă chiar alături de cea a belgienilor și a doua seară Toby a deschis cutia de racord, a făcut noi legături, astfel încât să le audă convorbirile telefonice la propriul lor aparat. Guillam era în același timp șef și om de teren și, de două ori pe zi, lăsa benzile magnetice rezidentului din Berna, folosind o mașină parcată drept cutie de scrisori. Cu aceeași ușurință, Toby l-a mituit pe poștaș, care l-a lăsat să examineze corespondența belgienilor înainte de a le fi înmănată, precum și pe femeia de serviciu, ca să le instaleze un microfon în salon, unde își purtau majoritatea convorbirilor. Pentru diversiune, se duceau la Chikito, iar

Toby dansa cu cele mai tinere fete. Din când în când, mai aducea câte una acasă, dar le expedia întotdeauna în zori și deschidea geamurile ca să iasă mirosul.

Au dus-o așa trei luni, iar Guillam nu l-a cunoscut mai bine la sfârșitul intervalului decât în prima zi. Nici măcar nu-i știa țara de baștină. Toby era un snob și cunoștea restaurantele unde se mânca bine și locurile unde trebuia să fii văzut. Își spăla singur lucrurile și noaptea purta un fileu, peste părul lui de Albă ca Zăpada. În ziua când poliția le-a făcut o descindere și Guillam a fost nevoit să sară zidul din fundul grădinii, l-a găsit pe Toby la Hotel Bellevue ronțâind prăjiturile și privind la ceaiul dansant. Ascultă ceea ce avea de spus Guillam, achită nota de plată, dădu mai întâi un bacșiș șefului de orchestră, apoi lui Franz, portarul, apoi îl conduse printr-un șir întreg de coridoare și scări până la garajul de la subsol, în care ascunsese mașina în care aveau să fugă și pașapoartele. Și de astă dată, cu scrupulozitate, a cerut nota de plată. „Dacă vrei vreodată s-o ștergi repede din Elveția – se gândi Guillam – îți achiți mai întâi notele de plată”. Coridoarele erau nesfârșite, aveau oglinzi pe pereți și niște lustre enorme de cristal, așa că Guillam urma nu un singur Esterhase, ci o întreagă delegație.

Această imagine îi revenise acum în minte, cu toate că pereții scării strâmte care ducea la încăperile lui Alleline erau vopsiți într-un Verde mocirlos și un singur abajur obosit de pergament reamintea candelabrele.

— Am venit la Șefu', spuse Toby important tânărului cerber care le făcu semn să treacă, cu un gest insolent din cap. În anticameră, la cele patru mașini cenușii de scris, se aflau patru mămici încărunțite, care purtau periute și jachetele tricotate. Dădură din cap spre Guillam și nu-i dădură nicio atenție lui Toby. Avertizorul luminos de deasupra ușii lui Alleline indica „ocupat”. Lângă ușă se afla

un dulap metalic, nou, înalt de vreo doi metri. Guillam se întrebă cum naiba putea ține podeaua atâta greutate. Deasupra, sticle de Sherry sud-african, pahare, farfurii. Și-a reamintit că era marți, și atunci avea loc un dejun între colegi la Centrala Londra.

— Spune-le să nu mă dea la telefon, urlă Alleline când Toby deschise ușa.

— Șeful nu preia nicio legătură telefonică, doamnelor, vă rog, spuse Toby prețios, ținându-i ușa lui Guillam. Suntem în ședință.

Una din mămici răspunse: „Am auzit”.

Era un consiliu de război.

Alleline se afla în capul mesei, așezat în fotoliul lui sculptat de megaloman, citind un document de două pagini. Nu s-a mișcat la intrarea lui Guillam, mulțumindu-se să mârâie.

— Stai jos, acolo. Lângă Paul. La capul mesei. Continuă să citească, cu un aer foarte concentrat.

Scaunul din dreapta lui Alleline era gol și Guillam și-a dat seama că era al lui Haydon, după pernuța legată de spătar cu șireturi. La stânga lui Alleline stătea Roy Bland, care citea și el, dar care ridică privirea atunci când Guillam trecu pe lângă el și spuse:

— Salut, Peter. Îl urmări până în partea cealaltă a mesei, cu ochii lui bulbucați și spălăciți. Lângă fotoliul gol al lui Bill ședea Mo Delaware, femeia model a Centralei Londra, tunsă scurt și cu taior de tweed cafeniu. Vizavi, Phil Porteous, controlorul șef, un tip bogat și servil, cu o casă mare la marginea orașului. La vederea lui Guillam, se opri din citit, închise ostentativ dosarul, îl acoperi cu mâinile lui îngrijite și îi surâse afectat.

— În capul mesei înseamnă lângă Paul Skordenno, spuse Phil cu același surâs.

— Mulțumesc. Văd și eu.

Vizavi de Porteous erau așezați rușii lui Bill, pe care îi văzuse ultima oară în toaleta pentru bărbați de la etajul IV, Nick de Silsky și „fetița” lui, Kaspar. Ei nu puteau zâmbi și nici nu puteau citi, își spuse Guillam, din moment ce în fața lor nu se află nicio hârtie; erau singurii care nu aveau așa ceva. Își puseseră cele patru labe butucănoase pe masă, ca și cum le-ar fi ținut cineva un pistol în ceafă, și se mulțumeau să-l privească cu cei patru ochi căprui ai lor.

După Porteous ședea Paul Skordeno, de care se spunea că ar fi omul de teren al lui Roy Bland pentru rețelele din țările satelite, deși alții erau de părere că umbla de colo-colo făcându-i mici servicii lui Bland. Paul era slab și deșirat, un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu o față întunecată și scofâlcită și cu brațe lungi. Guillam se aflase față în față cu el la un curs pentru băieții duri, organizat la Grădiniță și fuseseră cât pe-aici să se omoare unul pe altul.

Guillam împinse puțin „scaunul de lângă el și se așeză, Toby îl luă pe următorul, ca și cum ar fi fost cealaltă jumătate a unui bodyguard. Ce dracu’ cred ăștia despre mine? gândi Guillam; că o s-o iau la fugă? Toată lumea îl privea pe Alleline cum își umplea pipa, când Bill Haydon își făcu țanțoș intrarea, punându-l în umbră. Mai întâi s-a deschis ușa și n-a intrat nimeni. S-a auzit apoi un târșâit de pași și Bill apăru, ținând cu ambele mâini o ceașcă de cafea, cu farfurioara pe deasupra. Avea la subțioară un dosar cu dungi și, de data aceasta, purta ochelarii pe vârful nasului, nu ca de obicei, ceea ce înseamnă că-și făcuse lectura în altă parte. Au citit toți, în afară de mine, gândi Guillam, și habar n-am ce-o fi. Se întrebă dacă era același document pe care îl citeau Esterhase și Roy ieri și hotărî, fără să aibă nicio dovadă, că acela era; cel care sosise ieri; acela pe care Toby i l-a adus lui Roy, când a venit el de i-a deranjat din starea lor de agitație, dacă

agitație era cuvântul nimerit.

Alleline tot nu-și ridicase ochii. Din capul mesei, Guillam nu-i putea vedea decât părul negru stufos și o pereche de umeri îmbrăcați în tweed. Mo Delaware se juca cu o buclă care-i cădea pe frunte, continuând să citească. Percy avea două neveste, își aminti Guillam, în timp ce imaginea Camillei îi străfulgera mintea încinsă, și amândouă alcoolice, ceea ce înseamnă ceva. Guillam n-o știa decât pe cea de Londra. Percy tocmai își constituia grupul său de suporterii și dădea o petrecere în vastul său apartament cu pereți lambrisați din cartierul rezidențial de lângă Palatul Buckingham. Guillam a ajuns cu întârziere și tocmai își scotea pardesiul în vestibul, când o blondă palidă s-a apropiat de el sfioasă, cu brațele desfăcute descriind un semicerc. A crezut că e vreo servitoare, care voia să-i ia pardesiul.

— Sunt Joy, spuse ea teatral, ca și cum ar fi spus „Sunt Virtutea” sau „Sunt Castitatea”. Nu voia pardesiul, ci un sărut. Cedând invitației, Guillam inhala miresmele combinate ale unui *Je Reviens* și ale unei mari concentrații de sherry ieftin.

— Ei, tinere Peter Guillam - Alleline vorbea - ești în sfârșit gata să mă ascuți sau mai ai alte treburi de făcut pe lângă casa mea? Ridică pe jumătate privirea, iar Guillam observă două triumphiuri mici păroase pe fiecare dintre obrajii lui branzați. Cu ce te ocupi tu acum acolo, la țară? - întoarse pagina - în afară de faptul că alergi după fetele mari, în măsura în care mai există așa ceva la Brixton, ceea ce mă îndoiesc foarte tare - să mă scuze Mo că-mi permit să vorbesc așa - și că toci banii contribuabilului pe dejunuri somptuoase?

Persiflarea asta neconținută era singurul mod de comunicare al lui Alleline, care putea să fie prietenos sau ostil, reprobator sau elogiator, dar până la urmă ajungea

tot aici.

— Două contacte arabe care par foarte promițătoare. Cy Vanhofer deține un pont asupra unui diplomat german, și cam atât.

— Arabi, repetă Alleline, împingând dosarul și trăgând din buzunar o pipă grosolană. Orice idiot poate să prăjească un arab, nu-i așa, Bill? Dacă ai chef, poți cumpăra un întreg guvern arab pe o jumătate de liră.

Din alt buzunar, Alleline scoase o pungă de tutun, pe care o aruncă cu un gest simplu pe masă. După câte am auzit, te bați pe burtă cu Fratele Tarr fie-iertatul. Ce mai face?

O mulțime de lucruri îi năvăliră în minte lui Guillam în timp ce se auzeau răspunzând. Că supravegherea aparatului său nu a început decât noaptea trecută, asta era sigur. Că în timpul sfârșitului de săptămână nu plana niciun fel de bănuială asupra lui, doar dacă nu cumva Fawn, captiva lui doică, o virase spre ei, ceea ce l-ar fi pus într-o situație proastă. Că Roy Bland semăna teribil cu defunctul Dylan Thomas, Roy îi amintise întotdeauna de cineva, dar până acum nu reușise să-și dea seama cu cine semăna. Că Mo Delaware n-a reușit să treacă drept femeie decât datorită aerului ei bărbătesc de cercetașă. Se întrebă dacă Dyl Thomas avea și el ochii tot atât de spălăciți ca ai lui Roy, Că Toby Esterhase își luase o țigară din portțigaretul său de aur și că, de obicei, Alleline nu accepta ca în prezența sa să se fumeze țigări, ci doar pipă, ceea ce însemna că Toby se avea foarte bine acum cu Alleline. Că Bill Haydon arăta ciudat de tânăr și că zvonurile care umblau la Prăvălie despre viața lui amoroasă nu erau chiar atât de rizibile: se spunea că-i plac atât fetele, cât și băieții. Că Paul Skordeno avea palma lui maronie întinsă pe masă cu degetul gros ușor ridicat, ceea ce i-ar fi făcut și mai puternic japul cu dosul palmei. Se

gândi și la tașca de pânză: o fi pus-o Alwyn în cursa de Brixton? Sau s-o fi dus să mănânce, lăsând-o la Registratură, unde, oricând, putea să-și bage nasul în ea unul dintre noii paznici cărora le crapă buza după promovare? Guillam se întrebă pentru a nu știu câta oară cam cât timp s-o fi învățat Toby pe la Arhivă înainte de a-l fi observat. Răspunse în doi peri:

— Așa e, șefule. Tarr și cu mine luăm ceaiul împreună la Fortnum în fiecare după-amiază.

Alleline trăgea din pipa neaprinsă, să vadă dacă tutunul era bine îndesat.

— Peter Guillam, spuse el tărăgănat, în greoiul său dialect scoțian, poate că nu-ți dai seama, dar sunt un om extrem de iertător. De fapt, dau pe dinafară de bunăvoință. Tot ceea ce-ți cer e să-mi spui ce-ai vorbit cu Tarr. Nu-i cer capul, nici altă bucățică din nenorocitul ăla de trup al lui și îmi înfrâng pornirea de a-l strânge de gât cu mâna mea. Sau pe tine. Luă un chibrit și-și aprinse pipa, producând o flacără imensă. Merg cu gândul până acolo încât să-ți atârni un lanț de aur de gât și să te aduc la palat din gaura aia de la Brixton.

— În cazul acesta, spuse Guillam, nu mai pot de nerăbdare să-l văd revenind.

— Tarr se bucură de grațiere doar până când pun mâna pe el.

— Îi voi spune. Va fi în al nouălea cer. Un nor de fum se rostogoli peste masă.

— Mă dezamăgești foarte mult, tinere Peter. Să pleci tu urechea la calomniile grosolane, insidioase, care seamănă discordie. Te plătesc cinstit și tu îmi vâri cuțitul în spate. Consider că asta nu prea seamănă a recunoștință pentru faptul că te țin în viață. Și fac asta, vreau să ți-o spun, împotriva insistențelor consilierilor mei.

AUeline avea un tic nou, pe care Guillam îl observase la

bărbații vanitoși între două vârste, și anume, de a-și apuca între degetul gros și arătător o bucățică de carne de sub bărbie și de a o masa în speranța că ar mai scădea.

— Mai spune-ne ce e cu Tarr acum, spuse Alleline. Spune-ne despre starea lui afectivă. Are o fiică, nu-i așa? O fătucă pe care o cheamă Danny. Vorbește despre ea măcar?

— Se întâmplă.

— Hai, regalează-ne și pe noi cu niște povești despre ea.

— Nu știu niciuna. Îi era foarte dragă, asta e tot ce știu.

— Dragă până la obsesie? Furia îl făcu să ridice din-tr-odată vocea. De ce dai din umeri? De ce dracu-mi dai tu mie din umeri? Îți vorbesc de un transfug din împutita ta de secție, te acuz că mă trageți amândoi în piept pe la spate, că iei parte la niște păcătoase jocuri de societate fără să știi mizele, și tot ce găsești tu să faci e să dai din umeri din capul mesei. Există o lege, Peter Guillam, care îți interzice să frecventezi agenți inamici. Poate nu știai, nu? Tare-aș avea chef să te bag la răcoare și să te iau la scărmanat.

— Dar nu l-am văzut, spuse Guillam, căruia furia îi venea și lui în ajutor. Nu eu sunt ăla care joc jocuri de societate. Tu ești ăla. Așa că fă bine și slăbește-mă.

În clipa aceea a simțit cum se destinde atmosfera în jurul mesei, ca o ușoară cădere în plictiseală, ca o recunoaștere generală că Alleline își trăsese toate gloanțele și că ținta rămăsese neatinsă. Skordeno se juca cu o bucățică de fildeș, un talisman pe care îl avea întotdeauna asupra lui. Bland și-a reluat lectura, iar Bill Haydon a sorbit din cafea și, găsind-o îngrozitoare, s-a strâmbat spre Mo Delaware și a lăsat ceașca pe masă. Toby Esterhase, cu bărbia în mână, ridicase din sprâncene și fixa cu privirea celofanul roșu de pe grătarul șemineului victorian. Doar rușii nu-l slăbeau din ochi, ca o pereche de

copoi cărora nu le venea să creadă că vânătoria s-a sfârșit.

— Zici că-ți vorbea despre Danny? Și ți-a spus că o iubește, spuse Alleline, adâncindu-se din nou în documentul din fața lui. Cine e mama lui Danny?

— O eurasiană.

Haydon deschise gura pentru prima oară:

— Sigur eurasiană sau ceva mai de pe-aproape?

— Tarr pare să creadă că arată a europeană get-beget. Și fetița, de asemenea.

Alleline citi cu voce tare:

— Doisprezece ani, păr lung, blond, ochi oblici, căprui. Asta-i Danny?

— Cred că ar putea să fie. Aduce cu ea.

S-a lăsat o tăcere prelungă și nici măcar Haydon nu părea tentat să o rupă.

— Dacă ți-aș spune, reluă Alleline discuția, alegându-și vorbele cu foarte multă grijă, dacă ți-aș spune că Danny și mama ei trebuiau să sosească acum trei zile pe aeroportul Heathrow cu o cursă directă de la Singapore, cred că ai fi tot atât de perplex ca și noi.

— Bineînțeles.

— Vei păstra acest secret după ceieși de aici. Nu-l vei împărtăși decât celor doisprezece prieteni cei mai apropiați, nu-i așa?

Phil Porteous îi șopti:

— Sursa este confidențială, Peter. Ți se poate părea o informație obișnuită privind un zbor, dar nu este deloc așa ceva. Este o informație ultra, *ultra* secretă.

— Ei bine, în cazul ăsta o să încerc să-mi țin gura *ultra* închisă, îi spuse Guillam lui Porteous. Acesta se înroși la față, iar Bill Haydon zâmbi din nou ca un elev.

Alleline reluă atacul.

— Ei, și atunci ce vei face cu informația asta? Hai,

Peter... și-a reluat zeflemeaua. Dă-i drumu', ai fost șeful lui, îndrumătorul lui, mintea lui și prietenul lui, unde ți-e psihologia, pentru numele lui Dumnezeu? De ce vine Tarr în Anglia?

— N-ai pomenit de așa ceva. Ai spus că tipa lui Tarr și fiica acesteia, Danny, erau așteptate să sosească la Londra acum trei zile. Poate vine în vizită la rude. Poate și-a găsit un nou iubit. De unde vrei să știu eu?

— Nu fi prost, omule. Nu-ți trece prin cap că dacă micuța Danny e pe undeva, Tarr însuși nu poate să fie prea departe? Dacă nu a și ajuns aici, ceea ce sunt tentat să cred că a făcut, fiind în obiceiul bărbaților să vină primii și să-și aducă calabalâcul mai târziu. Scuză-mă Mo Delaware, mi-a scăpat.

Pentru a doua oară, Guillam își permise un acces de mânie.

— Nu, până acum nu mi-a trecut prin cap. Până acum Tarr era un transfug. Prin decizia de acum șapte luni a controlorilor. Așa e sau nu, Phil? Tarr era instalat la Moscova și tot ceea ce cunoștea trebuia considerat compromis. E corect, Phil? S-a considerat, de asemenea, că este un motiv suficient să stingem luminile la Brixton și să încredințăm o parte din activitățile noastre Centralei Londra și o altă parte băieților lui Toby. Ce se așteaptă acum din partea lui Tarr: să schimbe iar macazul și să fugă la noi?

— Să schimbe iar macazul ar fi un mod prea generos de exprimare, ți-o spun eu, îi replică Alleline, vârandu-și iar nasul în hârtiile din fața lui. Ascultă-mă. Ascultă-mă foarte bine și ține minte. Pentru că, nu mă îndoiesc, la fel ca și restul colaboratorilor mei, ai o memorie ca un ciur, și voi, toate primadonele de aici, sunteți la fel. Danny și maică-sa călătoresc cu pașapoarte britanice false pe numele de Poole, ca portul Poole. Pașapoartele sunt falsuri rusești. Al

treilea i-a fost remis lui Tarr însuși, celebrul *domn* Poole. Tarr se află deja în Anglia, dar nu știm unde. A plecat înaintea lui Danny și a maică-sii și a venit aici pe o rută diferită, neștiută, după cum rezultă din investigațiile noastre. I-a dat instrucțiuni nevastă-sii sau amantei sau ce-o mai fi – o spuse ca și cum el nu avea așa ceva – scuză-mă din nou Mo, să îl urmeze la interval de o săptămână, ceea ce, după câte se pare, n-au făcut încă. Această informație ne-a parvenit de-abia ieri, așa că mai avem încă o groază de cercetări de făcut. Tarr le-a instruit, pe Danny și pe maică-sa, ca, în cazul în care nu reușește să ia contact cu ele, să se dea pe mâna unui oarecare Peter Guillam. Țsta ești tu, cred.

— Dacă erau așteptate acum trei zile, ce li s-a întâmplat?

— Le-a întârziat ceva. Au pierdut avionul. Și-au schimbat planurile. Au pierdut biletele. De unde dracu' vrei să știi?

— Sau, poate, informația este falsă, sugeră Guillam.

— Nu este, replică Alleline.

Resentimente, mistificări. Guillam se crampona de amândouă. Foarte bine, rușii l-au trimis înapoi pe Tarr. I-au expediat familia aici – Dumnezeu știe de ce, aș fi crezut mai curând că le bagă la zdup – și l-au expediat și pe el. Și de ce arde toată treaba asta? Ce risc poate să mai prezinte, când nu credem un cuvânt din ceea ce spune?

De data aceasta, a remarcat cu bucurie că auditoriul său îl urmărea pe Alleline, care-i părea lui Guillam sfâșiat între dorința de a' da un răspuns satisfăcător, dar indiscret și eventualitatea de a se face de râs.

— Nici nu putea fi vorba de risc. Ce să ne facă? Să tulbure apele. Să otrăvească fântânile, poate. Știu și eu? Chestii d-astea. Să ne tragă covorul de sub picioare, când am ajuns la capătul lui. Așa sunau și circularele lui, se gândi Guillam. Metafore ce se îngrămădeau una peste alta

în fiecare pagină. Dar să ții minte un lucru. La primul semn de viață, înainte de primul semn de viață, la prima șoaptă de la el, de la doamna inimii sale sau de la fetiță, tinere Peter Guillam să faci bine și să ne spui nouă, oamenilor mari. Oricăruia dintre cei pe care îi vezi la masa asta. Dar nici unui suflet în afara lor. Îți este absolut clar ordinul? Pentru că sunt aici infinit mai multe rotițe decât îți poți tu imagina și pe care nici nu ai dreptul să le știi...

Deodată totul s-a transformat într-o conversație în mișcare. Bland, cu mâinile vârate în buzunare, s-a dus în partea cealaltă a camerei să se sprijine de ușa din fund.

Alleline și-a reaprins pipa și și-a stins chibritul cu un gest larg al brațului, în timp ce-l fulgera pe Guillam prin fum cu privirea.

— Pe cine mai curtezi zilele astea, Peter, cine este micuța fericită?

Porteous îi împinse lui Guillam peste masă o foaie de hârtie, pe care s-o semneze:

— Peter, dacă vrei.

Paul Skordeno îi șoptea ceva în ureche unuia dintre ruși, iar Esterhase era la ușă dând ordine neplăcute mămicilor. Doar ochii căprui rezervați ai lui Mo Delaware îi mai susțineau privirea lui Guillam.

— Citește mai întâi, nu vrei? îl sfătui Porteous mios. Guillam se afla deja la jumătatea paginii: „Certific că am fost astăzi avizat asupra conținutului raportului nr. 308 Vrajitoarea, Sursa Merlin”, scria în primul paragraf. „Mă angajez să nu divulg nicio parte a acestui raport altor membri ai serviciului și nici să divulg existența Sursei Merlin. Mă angajez, de asemenea, să raportez imediat tot ce ar ajunge la cunoștința mea și ar părea să aibă legătură cu acest subiect”.

Ușa rămăsese deschisă, în timp ce Guillam semna, iar în încăpere intra cel de-al doilea eșalon al Centralei Londra,

condus de mămici purtând platouri cu sandviciuri: Diana Dolphin, Lauder Strickland, încordat de parcă era gata-gata să explodeze, fetele de la distribuție și o gloabă bătrână cu o mutră acră pe care îl chema Haggard și care era stăpânul lui Ben Thruxton. Guillam ieși cu pași înceți, numărând capetele, deoarece știa că Smiley va dori să afle cine a fost acolo. La ușă, spre surprinderea sa, a fost ajuns de către Haydon, care părea să fi hotărât că partea festivă nu-l interesa.

— Spectacole idioate, remarcă Bill, făcându-le un semn vag cu mâna mămicilor. Percy devine pe zi ce trece mai insuportabil.

— Așa pare, spuse Guillam cu toată inima.

— Ce mai face Smiley? Îl vezi adesea? Erați buni prieteni, nu-i așa?

Lumea lui Guillam, care începuse adineaori să dea semne de echilibru, se clătină cu violență.

— Nu prea,' spuse el, e complet dat peste cap.

— Să nu-mi spui că dai atenție tuturor tâmpeniilor ăstora, ricană Bill. Ajunseseră la scară. Haydon o luă înainte.

— Dar tu? Îl sondă Guillam. Îl vezi des?

— Și Ann care a zburat din cuib, spuse Bill, ignorând întrebarea. A șters-o cu un marinar sau cu un chelner, sau Dumnezeu știe ce. Ușa biroului său era larg deschisă, iar masa de lucru era acoperită cu o grămadă de dosare secrete. Nu-i adevărat?

— Nu știam, spuse Guillam. Săracu' George.

— O cafea?

— Mulțumesc nu, cred că trebuie să mă întorc la treabă.

— Să-ți iei ceaiul cu fratele Tarr?

— Exact. La Fortnum. Pe curând.

La Arhive, Alwyn se întorsese de la masă.

— Tașca a plecat, domnule, spuse el cu voioșie. Trebuie

să fi ajuns la Brixton acum.

— Of, fir-ar să fie, spuse el trăgând ultimul cartuş. Aveam înăuntru ceva de care aş fi avut nevoie.

Îi trecu prin minte o idee înnebunitoare: părea atât de îngrozitor de simplă şi de evidentă că nu putea să nu se întrebe cum de i-a venit atât de târziu. Sand era soţul Camillei. Ea ducea o viaţă dublă. Imense orizonturi de duplicitate începeau să se lumineze. Prietenii săi, iubirile lui, până şi Prăvălia aceasta se uneau şi se reaşezau în nesfârşite modele de intrigi. Îşi reaminti o replică de-a lui Mendel, pe care i-o dăduse cu două seri în urmă, la o bere, într-o cârciumă nenorocită de mahala:

— Capu' sus, Peter, bătrâne. Isus Cristos n-a avut decât doisprezece şi unul dintre ei a fost agent dublu.

Tarr, se gândi el. Împuţitul ăla de Ricki Tarr.

Capitolul 22

Dormitorul lung, cu un plafon jos, fusese pe vremuri o cameră de servitori în podul casei. Guillam stătea lângă ușă, iar Tarr era așezat pe pat, nemișcat, cu capul dat pe spate, lipit de plafonul ce cobora în pantă, cu mâinile întinse pe lângă el și cu degetele rășchirate. Deasupra era o lucarnă și, de acolo de unde se afla, Guillam putea vedea întinderile nesfârșite negre ale peisajului rural din Suffolk și un șir de copaci negri ce se desenau pe cer. Tapetul era cafeniu cu flori mari roșii. Un singur bec atârna de o grindă de stejar înnegrită, proiectând pe fețele lor stranii modele geometrice și, ori de câte ori unul dintre ei se mișca, Tarr pe pat sau Smiley pe un scaun de bucătărie, din lemn, păreau că prin mișcarea lor iau lumina cu ei pentru o clipă, pentru ca apoi să se reîntoarcă.

Dacă ar fi fost după el, Guillam s-ar fi purtat foarte aspru cu Tarr, nu se îndoia absolut deloc. Era plin de draci și pe drum atinsese 150 la oră, înainte ca Smiley să-i atragă sec atenția să o ia mai ușurel. Dacă ar fi fost după el, i-ar fi tras o mamă de bătaie lui Tarr să-i sară fulgii și, la nevoie, l-ar fi adus și pe Fawn să-i dea o mână de ajutor. Continuând să conducă mașina, a avut o imagine foarte clară cum va deschide el ușa de la intrare, oriunde locuia Tarr, și cum îl va plesni peste față de câteva ori, cu toată dragostea de la Camilla și de la fostul ei soț, distinsul doctor în flaut. Și poate, în tensiunea împărtășită în timpul călătoriei, Smiley, prin telepatie, a avut aceeași imagine, pentru că puținul pe care l-a spus era menit să-l calmeze pe Guillam.

— Tarr nu ne-a mințit, Peter. Material vorbind. Pur și simplu a făcut ceea ce fac toți agenții pe lumea asta: a omis să ne relateze întreaga poveste. Pe de altă parte, a fost foarte deștept. Nu era nici pe departe atât de tulburat

ca Guillam și părea curios de încrezător, chiar îngăduitor, într-atât încât și-a permis să citeze un aforism de-al lui Steed-Asprey privind arta jocului dublu; ceva care spunea, mai mult sau mai puțin, că nu trebuie să cauți perfecțiunea, ci avantajul, ceea ce l-a făcut din nou pe Guillam să se gândească la Camilla.

— Karla ne-a făcut să intrăm în cercul interior, anunță Smiley, iar Guillam, auzind aceasta, făcu o glumă proastă spunând să schimbe drumul la Charing Cross. După asta, Smiley s-a mulțumit să-i indice drumul și să stea cu ochii în oglinda retrovizoare.

Se întâlneau la Crystal Palace și s-au urcat într-o furgonetă cu Mendel la volan. Au mers până la Bransbury, unde au intrat direct într-un atelier de tinichigerie auto, la capătul unei alei pietruite, plină de copii. Acolo au fost primiți cu încântare discretă de către un neamț bătrân și de către fiul acestuia, care au scos numerele de înmatriculare ale furgonetei aproape înainte ca ei să apuce să se dea jos și i-au condus până la o mașină Vauxhall, cu motorul pornit, gata de plecare, prin celălalt capăt al atelierului. Mendel a rămas pe loc cu dosarul „Martor”, pe care Guillam îl adusese de la Brixton în tașca lui de voiaj. Smiley spuse:

— Ia-o pe A 12.

Nu era cine știe ce circulație, dar chiar înainte de Colchester nimeriră în spatele unui șir de camioane și Guillam își pierdu brusc răbdarea. Smiley a fost nevoit să-i ceară să încetinească. La un moment dat s-au trezit în spatele unui bătrân care rula pe banda rapidă cu treizeci la oră. Când l-au depășit, a întors volanul brusc spre ei, fie că era beat, fie bolnav, sau pur și simplu îngrozit. Și dintr-odată, total neașteptat, intrară într-o pâclă care părea că le-a căzut din cer. Guillam a condus prin ea fără să încetinească, neavând curajul să frâneze din cauza

poleiului. După Colchester au luat-o pe drumuri lăturalnice. Little Horkseley, Wor-mingford și Bures Green. Apoi n-au mai fost niciun fel de indicatoare și Guillam avu senzația că se află la capătul lumii.

— Fă la stânga și apoi iar la stânga, până la casa mică. Înaintează cât poți de mult, dar nu te opri în fața porții.

Au ajuns la ceea ce părea un cătun, dar nu se vedeau nici lumini, nici oameni, nici lună. Când au coborât, i-a luat frigul, iar Guillam a simțit parfumul ierbii unui teren de cricket, mirosul focului de lemne și cel de Crăciun totodată. Avea impresia că nu fusese în viața lui într-un loc atât de liniștit, de friguros și de pierdut de lume. În fața lor se ridica turla unei biserici, într-o parte era un gard alb, iar sus pe coastă se ridica ceea ce trebuia să fie casa parohială, o clădire scundă și sucită, parțial acoperită cu paie, a cărei coamă se proiecta pe cer. Fawn îi aștepta. S-a apropiat de mașină și când au oprit s-a urcat fără zgomot în spate.

— Ricki s-a simțit mult mai bine azi, domnule, raportă el. Era evident că îi dăduse în mai multe rânduri raportul lui Smiley în ultimele câteva zile. Era un tânăr calm, cu vorba blândă și cu o mare dorință de a se face plăcut, dar celorlalți, de la Brixton, părea să le fie frică de el, Guillam nu știa de ce. Nu mai este atât de nervos, e chiar mai destins, aș zice, a făcut pronosticuri azi dimineață, se vede că e mort după asta, iar azi după-amiază am tăiat niște brazi pentru domnișoara Ailsa, ca să-i poată duce la târg. În seara asta am jucat o partidă bună de cărți și ne-am dus devreme la culcare.

— A ieșit de unul singur? Întrebă Smiley.

— Nu, domnule.

— A folosit telefonul?

— Dumnezeu, nu, nu când sunt eu de față, și sunt sigur nici când e domnișoara Ailsa.

Geamurile mașinii se aburiseră din cauza respirației, dar Smiley nu voia să lase motorul să meargă, așa că nu aveau parte nici de căldură, nici de degivror.

— A zis ceva de fiică-sa, de Danny?

— La sfârșit de săptămână a vorbit o groază. Acum s-a mai liniștit. Cred că încearcă să nu se mai gândească ca să nu mai treacă prin asemenea stări sufletești.

— A spus ceva despre vreo posibilă revedere a lor?

— Nu, domnule.

— Nimic despre vreun aranjament pentru a le reîntâlni când se vor termina toate astea?

— Nu, domnule.

— Sau că vrea să le aducă în Anglia?

— Nu, domnule.

— Nici că le-ar face rost de acte?

— Nu, domnule. Guillam se amestecă iritat:

— Și atunci despre ce a vorbit, pentru numele lui Dumnezeu?

— Despre rusoaică, domnule. Irina. Îi place să-i citească jurnalul. Spune că atunci când va fi prinsă cârțița, are de gând să facă în așa fel încât Centrul să o schimbe cu Irina. Apoi îi vom găsi un loc plăcut, domnule, ceva cam ca la domnișoara Ailsa, dar în Scoția, unde e și mai frumos. Zice că o să aibă grijă și de mine. O să-mi dea o slujbă bună la Prăvălie. M-a încurajat să mai învăț o limbă străină pentru a-mi spori perspectivele.

Imposibil de spus, auzind în întuneric vocea fără inflexiuni din spatele lor, ce gândea Fawn despre acest sfat.

— Unde e acum?

— În pat, domnule.

— Închideți ușile fără zgomot.

Ailsa Brimley îi aștepta pe veranda din față: o doamnă cărunță, de șaiszeci de ani, cu o privire hotărâtă și

inteligentă. O veterană a Prăvăliei, le explică Smiley, una din doamnele care au lucrat la cifru, la Lordul Lansbury, pe vremea războiului, acum la pensie, dar încă formidabilă. Purta un cochec taier cafeniu. Îi strânse mâna lui Guillam și-i spuse „îmi pare bine de cunoștință”, zăvorî ușa, iar când se uitară din nou după ea, dispăruse. Smiley îi conduse pe scară în sus. Fawn urma să-i aștepte pe palierul de jos în cazul în care ar fi fost nevoie de el.

— Eu sunt, Smiley, spuse el, în timp ce ciocănea la ușa lui Tarr. Vreau să stăm puțin de vorbă.

Tarr deschise ușa repede. Trebuie să-i fi auzit venind, probabil că îi aștepta în spatele ușii. O deschise cu stânga, ținând pistolul în dreapta, și se uită peste umărul lui Smiley de-a lungul coridorului.

— Nu-i decât Guillam, spuse Smiley.

— Asta și vreau să văd. Și pruncii pot mușca.

Intrară în cameră. Purta pantaloni marinărești și un fel de halat ieftin malaysian. Pe podea erau împrăștiate cartonașe și în aer plutea o aromă de curry, pe care și-l gătise singur pe un reșou.

— Îmi cer scuze că te bat la cap, spuse Smiley cu un aer de sinceră părere de rău. Dar trebuie să te mai întreb o dată ce-ai făcut cu cele două pașapoarte de salvare pe care le-ai luat cu tine la Hong Kong.

— De ce? spuse Tarr în sfârșit.

Toată dezinvoltura lui se dusesse. Avea o paloare de deținut. Slăbise. Stătea pe pat, cu pistolul pe perna de lângă el, ochii cercetând când pe unul când pe altul, cu nervozitate, suspectând orice.

Smiley spuse:

— Ascultă. Vreau să-ți cred povestea. Nimic nu s-a schimbat. Îndată ce vom afla ce e de aflat, îți vom respecta viața personală. Dar trebuie să știm. E teribil de important, întregul tău viitor depinde de asta.

Și o mulțime de alte lucruri, gândi Guillam, la pândă. O întreagă problemă de aritmetică întortocheată atârna de un fir, așa cum îl știa el pe Smiley.

— V-am spus, le-am ars. Nu-mi plăceau numerele. Credeam că sunt știute. Mai curând îmi puneam o plăcuță de gât „Tarr, Ricki Tarr, urmărit”, decât să folosesc pașapoartele acelea.

Întrebările lui Smiley veneau îngrozitor de lent. Până și lui Guillam îi venea greu să le aștepte în tăcerea mormântală a nopții.

— Cu ce le-ai ars?

— Da' ce dracu' contează?

Se părea că Smiley nu prea avea însă chef să-și justifice curiozitatea, prefera ca tăcerea să lucreze și părea sigur că aceasta va avea efect. Guillam văzuse întregi interogatorii conduse în felul acesta: un catehism savant elaborat, înfășurat în straturi groase de rutină. Pauze istovitoare până când fiecare răspuns era notat de mână – cuvânt cu cuvânt, timp în care creierul suspectului era asediat cu mii de întrebări pe care ar fi vrut să le pună anchetatorului. Puterea de a se menține la versiunea inițială slăbea pe zi ce trece.

— Când ți-ai cumpărat pașaportul britanic pe numele de Poole, întrebă Smiley după alt secol de tăcere, ai mai cumpărat și alte pașapoarte de la aceeași sursă?

— De ce-aș fi cumpărat?

Smiley n-avea însă chef să-i dea explicații.

— De ce să fi cumpărat, repetă Tarr. Doar nu sunt un tâmpit de colecționar, ce Dumnezeu, tot ce voiam era să scap de-acolo.

— Și să-ți aperi copilul, sugeră Smiley cu un zâmbet înțelegător. Și să o aperi și pe maică-sa, dacă puteai. Sunt sigur că te-ai gândit mult la lucrurile astea, spuse el pe un ton măgulitor. La urma urmelor, nu le puteai lăsa acolo, la

discreția curiosului ăla de franțuz, nu-i așa?

Așteptând, Smiley părea că examinează cartonașele, un fel de fișe de dicționar, citind cuvintele în lung și în lat. N-aveau niciun sens: erau cuvinte aruncate la întâmplare. Unul dintre ele era greșit scris, Guillam observă că „epistolă” avea niște litere inversate. Ce dracu’ făcea el acolo, în acel hotel păduchios? se întrebă Guillam. Ce traseu ascuns urmărea mintea lui, închis acolo între sticle cu sosuri și voiajori comerciali?

— Ei bine, spuse Tarr îmbufnat, de acord, am procurat pașapoarte pentru Danny și mama ei. Doamna Poole, domnișoara Danny Poole. Și acum ce facem, crăpăm de fericire?

Din nou s-a lăsat acea tăcere acuzatoare.

— De ce nu ne-ai spus asta înainte? întrebă Smiley pe un ton de tată dezamăgit. Nu suntem ’monștri. Nu le vrem răul. De ce nu ne-ai spus? Poate reușeam să te și ajutăm. Reîncepu să examineze cartonașele. Tarr trebuie să fi consumat vreo două-trei pachete. Erau răspândite râuri-râuri pe covorul din fibră de cocos. De ce nu ne-ai spus? repetă el. Nu este o crimă să ai grijă de oamenii pe care îi iubești.

Dacă te lasă, gândi Guillam, cu mintea la Camilla.

Pentru a-l ajuta să răspundă, Smiley îi oferă câteva sugestii:

— Ai intrat în fondurile operative ca să-ți procuri acele pașapoarte britanice? Țsta a fost motivul pentru care nu ne-ai spus? Dumnezeule, aici nu-i pasă nimănui de bani. Ne-ai adus o informație capitală. De ce-am fi făcut caz pentru câteva mii de dolari nenorociți? Timpul se scurgea din nou fără ca cineva să se folosească de el.

— Sau, poate, îi sugeră Smiley, ți-a fost rușine? Guillam se crispa, uitând de-ale lui.

— Într-un fel, aveai dreptate să-ți fie rușine, după

părerea mea. Nu era prea cavalierește, la urma urmelor, să le lași pe Danny și pe maică-sa la discreția acelui așa-zis franțuz, care-l căuta cu atâta râvnă pe domnul Poole, nu găsești? În timp ce tu scăpai ca o mare personalitate? Este un gând îngrozitor, fu de acord Smiley, ca și cum Tarr, și nu el însuși, fusese cel care formulase această remarcă. Este îngrozitor până și gândul cât de departe ar putea merge Karla pentru a obține tăcerea ta. Sau serviciile tale.

Sudoarea care curgea pe fața lui Tarr deveni dintr-odată de nesuportat. Era prea multă, parcă erau șiroaie de lacrimi. Cartonașele nu-l mai interesau pe Smiley, a cărui privire se îndreptă spre un alt joc. Două tije metalice ca brațele unei pensete. Toată șmecheria era să rostogolești o bilă de metal de-a lungul lor. Cu cât se rostogolea mai departe, pentru a cădea într-una din găurelele de dedesubt, cu atât acumulai mai multe puncte.

— Celălalt motiv care te-a determinat să nu ne spui, presupun eu, este că le-ai ars. Vreau să spun că ai ars pașapoartele britanice, nu pe cele elvețiene.

Ia-o-ncet George, se gândi Guillam, și făcu un pas discret înainte pentru a micșora distanța dintre ei. Ia-o încet.

— Știai că Poole era „prăjit”, așa că ai ars și tu pașapoartele pe numele Poole, pe care le cumpăraseși pentru Danny și maică-sa, dar l-ai păstrat pe al tău, neavând altă soluție. Apoi ai reținut bilete de călătorie pentru amândouă, pe numele de Poole, pentru a convinge pe toată lumea că mai credeai încă în pașapoartele Poole. Prin toată lumea, vreau să spun derbedeii lui Karla, nu-i așa? Ai „măsluit” pașapoartele elvețiene de salvare, unul pentru Danny și altul pentru mama ei, în speranța că numerele lor vor trece neobservate, și ți-ai făcut alte aranjamente pe care le-ai păstrat pentru tine. Aranjamente care s-au materializat mai devreme decât

cele făcute pentru restul „familiei” Poole. Cum ar veni chestia asta? Să rămâi, de pildă, în Extremul Orient, dar în altă parte, să zicem Djakarta, undeva unde ai prieteni?

Chiar de acolo de unde se afla, Guillam n-a putut reacționa destul de rapid. Tarr își înfipsese mâinile în gâtul lui Smiley, scaunul s-a răsturnat, Tarr și Smiley au căzut deodată pe podea. Din grămadă, Guillam reperă brațul drept al lui Tarr și i-l întoarse la spate, mai-mai să-l rupă. Fawn apăru ca din senin, luă pistolul de pe pernă și se apropie de Tarr ca și cum ar fi vrut să-l ajute. Smiley își netezea hainele, iar Tarr era din nou așezat pe pat, ștergându-și colțul gurii cu o batistă.

— Habar n-am unde sunt ele acum, continuă Smiley. După câte știi, nu li s-a întâmplat nimic. Mă crezi, nu-i așa?

Tarr îl privea așteptând. Cu ochi furioși. Smiley fu cuprins de un anume fel de calm, Guillam intuind că era încurajarea pe care și-o dorise.

— Mai bine ai avea grijă de nevastă-ta și ai lăsa-o pe-a mea în pace, murmură Tarr, cu mâna tot la gură. Cu o exclamare, Guillam se năpusti spre el, dar Smiley îl opri.

— Atâta vreme cât nu încerci să comunici cu ele, continuă Smiley, este probabil mai bine ca eu să nu știu nimic. Doar dacă nu dorești cumva să fac ceva pentru ele. Bani, protecție sau vreo vorbă de îmbărbătare?

Tarr dădu din cap. Avea gura plină de sânge. Guillam își dădu seama că Fawn îl pleznise, dar n-ajungea să înțeleagă când.

— Nu va mai dura mult, spuse Smiley, e o chestie de vreo săptămână. Chiar mai puțin, dacă pot. Încearcă să nu te gândești prea mult.

Când să plece, Tarr zâmbea din nou și Guillam se gândi că vizita, sau faptul că l-a insultat pe Smiley, sau pumnul luat în gură, i-au făcut bine.

— Nu-i așa că pronosticurile alea de fotbal, îi spuse Smiley calm lui Fawn, în timp ce se urca în mașină, nu le expediezi nicăieri?

— Nu, domnule.

— Atunci să ne rugăm lui Dumnezeu să nu fie câștigătoare, remarcă Smiley într-un acces neobișnuit de jovialitate, iar toată lumea izbucni în râs.

Memoria îi joacă feste ciudate unui creier epuizat, suprasolicitat. În timp ce conducea, o parte a minții lui Guillam era concentrată asupra drumului, iar la o alta se lupta jalnic cu suspiciuni din ce în ce mai negre în legătură cu Camilla, cu imagini răzlețe ale acestei zile și ale altor zile lungi care i se învâlmășeau în cap. Zile de adevărată teroare în Maroc, când legăturile sale cădeau una după alta și când fiecare zgomot de pași pe scări îl făcea să se repeadă la fereastră pentru a se uita în stradă. Zile de trândăvie la Brixton, urmărind această biată lume trecând încet-încet pe lângă el, întrebându-se cât timp va mai dura până îi va veni și lui rândul. Și dintr-odată, acel raport scris, aflat acolo, în fața lui, pe birou: recopiat pe hârtie de pelur albastră, pentru că fusese cumpărat, sursă necunoscută și probabil nu foarte sigură. Fiecare cuvânt îi revenea în minte cu litere de-o șchioapă:

Potrivit unui deținut recent eliberat de la Lubianka, Centrul Moscova a procedat în iulie la o. Execuție secretă în blocul disciplinar. Victimele erau trei dintre proprii săi funcționari. Una dintre ele era femeie. Au fost cu toții împușcați în ceafă.

— Purta ștampila „Uz intern”, spuse Guillam cu o voce surdă. Parcaseră pe un drum lateral, lângă un restaurant pe a cărui fațadă sclipeau lămpioane. Cineva de la Centrala Londra mâzgălise pe margine: *Poate cineva identifica trupurile?*

La lumina becurilor colorate, Guillam zări fața lui Smiley

strâmbându-se de dezgust.

— Într-adevăr, recunosc el în sfârșit. Da, ei bine, femeia era Irina, nu-i așa? Mai erau Ivlov și Boris, soțul ei, presupun. Vocea lui rămase total neutră. Nu trebuie ca Tarr să afle, continuă el, scuturându-se ca pentru a scăpa de oboseală. Este foarte important ca el să nu afle nimic: Dumnezeu știe ce-ar face, sau n-ar face, dacă ar ști că Irina a murit. Câteva clipe niciunul dintre ei nu se mișcă; din diverse motive, poate niciunul dintre ei nu avea nici puterea, nici curajul să o facă în momentul acela.

— Trebuie să dau un telefon, spuse Smiley, fără să facă însă nicio încercare să se dea jos din mașină.

— George?

— Trebuie să dau un telefon, murmură el. Lacon.

— Atunci, dă-l!

Întinzând mâna peste el, Guillam îi deschise portiera. Smiley coborî, făcu câțiva pași pe caldarâm, apoi păru că se răzgândește și se reîntoarce la mașină.

— Hai să mâncăm ceva, spuse peste geamul lăsat, pe același ton preocupat. Cred că nici măcar oamenii lui Toby nu ne-ar urmări până aici.

Ceea ce odinioară fusese un restaurant, era acum o cârciumă pentru șoferi, cu ornamente amintind trecutul ei glorios. Meniul era legat în piele roșie și pătat cu grăsime. Băiatul care l-a adus era pe jumătate adormit.

— Se pare că *coq au vin* e întotdeauna în regulă, spuse Smiley cu un efort nereușit de a avea umor, revenind de la cabina telefonică din colț. Și cu o voce înăbușită, fără ecou, adăugă: Spune-mi, cât știi despre Karla?

— Cam tot atât cât știu despre „Vrăjitoare” și „Sursa Merlin” și despre tot ce era scris în documentul pe care i l-am semnat lui Porteous.

— Ăsta zic și eu răspuns. Voi ai, cred, să mă repezi, dar analogia este remarcabilă. Băiatul reapăru, legănând o

sticlă de vin de Burgundia ca pe o măciucă. Vrei s-o lași o clipă să respire?

Băiatul se uită la Smiley ca la un nebun.

— Deschide-o și las-o pe masă, spuse Guillam scurt. Smiley nu-i va relata chiar tot. Guillam avea să remarce unele lacune. Dar era suficient ca să-i smulgă gândurile negre din cotloanele întunecate unde se rătăciseră.

Capitolul 23

— Intră în atribuțiile celor care-i controlează pe agenți să se transforme în legende, începu Smiley, ca și cum ar fi ținut un curs stagiarelor de la Grădiniță. O fac, la început, ca să-și impresioneze agenții. Mai târziu, încearcă figura și față de colegi, și, dacă iau în considerare experiența mea personală, în cele mai multe cazuri se fac de rahat. Unii merg până acolo încât o încearcă pe ei înșiși. Țștia sunt niște șarlatani de care trebuie să scapi cât poți de repede, nu există altă cale.

Totuși legendele se nășteau, iar Karla era una dintre ele. Până și vârsta sa era un mister. După toate probabilitățile, Karla nu era numele său adevărat. Decenii întregi din existența sa rămâneau în umbră și probabil nu se vor lumina niciodată, întrucât cei cu care lucra aveau un mod al lor de a muri sau de a-și ține gura strâns închisă.

— Se spune că taică-su a lucrat în Ohrana și că mai târziu a reapărut în Ceka. Nu cred să fie adevărat, dar s-ar putea să fie așa. Unii spun că el ar fi lucrat ca ajutor de bucătar pe un tren blindat acționând împotriva trupelor japoneze de ocupație din Extremul Orient. Se mai spune că a învățat meseria de la Berg – că a fost, practic, discipolul acestuia – care sună ca și cum ai spune că a învățat muzica cu... of, spune-mi numele unui mare compozitor. În ceea ce mă privește, cariera sa a început în Spania, în '36; cel puțin în legătură cu aceasta avem documente. Poza în chip de ziarist rus alb sprijinind cauza lui Franco și a recrutat o întreagă herghelie de agenți germani. A fost o operațiune extrem de complicată și remarcabilă pentru un om tânăr. A reapărut apoi în timpul contraofensivei sovietice din toamna lui '41, în calitate de ofițer de informații sub comanda lui Konev. Avea misiunea să dirijeze formațiunile de partizani din spatele liniilor

germane. Între timp, a descoperit că operatorul său radio trecuse de partea cealaltă și că transmitea mesaje inamicului. L-a readus de partea sa și, din acel moment, pe calea undelor a început un joc care i-a înnebunit de tot.

La Elnea, mulțumită lui Karla, nemții au supus tirului propria lor linie întâi. Asta face parte tot din legendă, spuse Smiley.

— Și, între aceste două repere, continuă el, 1936 și 1941, Karla s-a aflat în Marea Britanie, unde credem că a stat vreo șase luni. Nici până în ziua de azi nu știm – sau mai curând *eu* nu știu – sub ce nume sau sub ce acoperire. Ceea ce nu înseamnă că Gerald nu știe. Dar este puțin probabil ca Gerald să ne spună, oricum nu deliberat.

Smiley nu-i vorbise niciodată lui Guillam în felul acesta.

Nu era deloc înclinat spre confidențe sau spre discursuri lungi. Guillam îl cunoștea drept om timid, în ciuda vanităților sale, și care nu dorea cine știe ce să comunice cu alții.

— Prin '48, pentru că își servise credincios patria, Karla a fost aruncat un timp în închisoare și apoi a fost trimis în Siberia. Nimic legat de persoana sa în această treabă. S-a întâmplat, pur și simplu, să aparțină uneia dintre acele secțiuni ale Serviciului de informații al Armatei Roșii, care, într-una sau alta din campaniile de epurări, își încetase existența.

Desigur, continuă Smiley, după reabilitarea sa în epoca poststalinistă, s-a dus în America; atunci când autoritățile indiene l-au arestat la Delhi, în '55, pentru o încălcare minoră a legii imigrării, tocmai aterizase din California. Bârfa ulterioară de la Prăvălie l-a legat de marile scandaluri de trădare din Marea Britanie și Statele Unite.

Smiley știa mai multe:

— Karla se afla din nou în dizgrație. Moscova îi voia pielea și credeam că-l vom putea convinge să treacă în

Occident. De aceea am și luat avionul spre Delhi. Ca să am o discuție cu el.

S-a oprit din vorbă în momentul în care chelnerul ăla obosit se plecă spre ei și îi întrebă dacă sunt mulțumiți. Smiley îl asigură pe un ton foarte amabil că totul era bine.

— Istoria întâlnirii mele cu Karla, reluă el, ținea foarte mult de starea de spirit din vremea aceea. Pe la mijlocul anilor '50, Centrul Moscova era la pământ. Ofițerii superiori erau împușcați sau epurați cu grămada, iar eșaloanele inferioare intraseră într-o paranoia colectivă. Acest fapt a avut drept primă consecință o mulțime de defectiuni pentru ofițerii Centrului, aflați la post în străinătate. De peste tot, de la Singapore, Nairobi, Stockholm, Canberra, Washington și mai știu eu de unde, primeam regulat aceleași colete din partea rezidențelor locale: nu numai pești mari, dar și fâțe, curieri, șoferi, cifrori, dactilografe. Trebuia neapărat să reacționăm cumva – nu cred că s-a înțeles vreodată în ce măsură industria își determină propria inflație – așa că, peste noapte, m-am transformat într-un fel de comis-voiajor, zburând într-o zi în cine știe ce capitală, ca a doua zi să mă aflu într-un nenorocit de post de frontieră – odată m-am dus chiar pe un vas în largul mării – ca să înregistrez transfugii ruși. Să selecționez, să filtrez, să fixez condiții, „să asist la interogatorii și, până la urmă, chiar la lichidări.

Guillam nu-l pierdea din ochi, dar, până și la lumina aceea sălbatică de neon, expresia lui Smiley nu trăda nimic altceva decât o concentrare ușor îngrijorată.

— Am pus la punct, am putea spune, trei categorii de contracte pentru cei ale căror relatări stau în picioare. Dacă posibilitățile de acces ale clientului nu erau interesante, îl negociam cu altă țară și nu ne mai ocupam de el. Îl cumpăram ca să-l avem în stoc, cum se spune, precum fac astăzi vânătorii de scalpuri. Sau puteam să-l

reintroducem în Rusia, aceasta presupunând că defecțiunea sa nu a fost remarcată acolo. Sau, dacă avea noroc, îl luam noi; îl goleam de tot ce știa și îl reinstalam în Occident. În general, Londra era aceea care decidea. Nu eu. Dar nu uita un lucru: Karla, Gerstmann cum își spunea atunci, nu era decât un client ca toți ceilalți. Ți-am spus povestea lui de la cap la coadă. N-am vrut să-ți ascund nimic, dar trebuie să ții seama acum, dat fiind tot ceea ce s-a întâmplat între noi, sau mai bine spus ceea ce nu s-a întâmplat, că tot ceea ce știam eu și oricine altcineva de la Prăvălie în momentul când am plecat la Delhi era că un tip, care-și spunea Gerstmann, stabilise o legătură radio între Rudnev, șeful rețelelor clandestine de la Centrul Moscova, și un grup din California, controlat de Centru, care ardea gazul datorită lipsei mijloacelor de comunicare. Asta e tot. Gerstmann a trecut prin contrabandă peste frontiera canadiană un emițător radio și a stat la San Francisco trei săptămâni să dreseze un nou operator. Așa am presupus și a fost un șir întreg de transmisiuni-test care ne confirmau.

— Pentru aceste transmisiuni-test între Moscova și California, explică Smiley, s-a folosit un cod anume, ca apoi, într-o zi, Moscova să emită un ordin expres...

— În același cod?

— Exact. Asta-i chestia. Datorită unui moment de neatenție din partea cifrilor lui Rudnev, am reușit să le-o luăm înainte. Decriptorii noștri au descifrat codul și astfel am obținut informațiile. Gerstmann trebuia să plece imediat din San Francisco și să se ducă la Delhi pentru a se întâlni cu corespondentul agenției TASS, un recrutor care dăduse de o pistă chineză fierbinte și care avea nevoie urgentă de instrucțiuni. De ce l-au târât tot drumul ăsta de la San Francisco la Delhi și de ce trebuia să fie trimis Karla și nu altcineva, asta e o poveste de spus altă

dată. Singurul lucru palpabil este că, atunci când Gerstmann a ajuns la întâlnirea de la Delhi, reprezentantul agenției TASS i-a înmănat un bilet de avion și i-a spus să plece direct acasă la Moscova. Fără întrebări. Ordinul venea de la Rudnev personal. Era semnat cu numele de cod al lui Rudnev și era redactat pe un ton destul de aspru chiar pentru tipicul rusesc. După care omul de la TASS a șters-o, lăsându-l pe Gerstmann în mijlocul trotuarului cu o mulțime de întrebări în brațe și cu cele douăzeci și opt de ore pe care le mai avea până la decolare.

— N-a rămas mult acolo pentru că, la cererea noastră, autoritățile indiene l-au arestat și l-au expediat la o închisoare din New Delhi. După câte îmi aduc aminte, le promisesem indienilor o bucătică de produs. Parcă acesta a fost târgul, spuse el, și ca un om șocat că nu-l ajută memoria, rămase tăcut și cu privirea pierdută în camera plină de fum. Sau poate le-am spus că pot dispune de el când ne vom fi terminat noi treaba cu el. Of, Doamne, Doamne...

— De fapt nu are niciun fel de importanță, spuse Guillam. A fost singura dată în viața lui Karla, așa cum îți spuneam, când Prăvălia i-o luase înainte, reluă Smiley, sorbind o gură de vin și strâmbându-se. N-avea de unde să știe, dar rețeaua de la San Francisco, pe care tocmai o pusese pe picioare, fusese complet distrusă în ziua în care el a plecat spre Delhi. De cum a aflat istoria de la agenții de interceptare, el o pasă americanilor, stabilindu-se ca să-l facă scăpat pe Gerstmann, dar să pice pe întreaga rețea a lui Rudnev din California. Gerstmann zbură către Delhi fără să bănuiască nimic și continua să nu aibă habar când am ajuns la închisoarea din Delhi să-i vând mica mea poliță de asigurări, cum îi spunea Stăpânul. Alegerea sa era foarte simplă. Nu exista niciun fel de îndoială, în situația respectivă, că la Moscova se voia capul lui

Gerstmann, și că acolo, pentru a-și-l salva pe al său, Rudnev îl denunța cu înverșunare că a distrus rețeaua de la San Francisco. Afacerea a făcut mult zgomot în Statele Unite, iar Moscova era furioasă din cauza publicității. Aveam asupra mea fotografiile făcute de presă cu ocazia arestărilor, inclusiv a emițătorului radio importat de Karla și a planurilor de transmisiuni pe care le ascunsese înainte de a pleca. Știi cât ne agasează pe toți când lucrurile astea ajung în ziare.

Guillam știa. Își aminti brusc de dosarul „Martor”, pe care i-l încredințase lui Mendel ceva mai devreme în cursul serii.

— Ca să rezumăm, Karla era proverbialul orfan al războiului rece. Își părăsise țara pentru a îndeplini o misiune în străinătate. Aceasta îi explodase în plină față, dar nu avea cum să se întoarcă. Acasă i-ar fi fost și mai greu decât în străinătate. Nu aveam nicio autoritate să-l ținem permanent în stare de arest, așa că el era cel care trebuia să ne ceară protecție. Nu cred că am dat vreodată peste un caz mai clar, care să pledeze în favoarea unei defecțiuni. Nu aveam decât să-l conving de arestarea rețelei de la San Francisco – fluturându-i fotografiile și tăieturile de presă pe care le aveam în servietă – să-i povestesc câte ceva despre sforăriile neprietenești ale fratelui Rudnev la Moscova, să le telegrafiez anchetatorilor suprasolicitați de la Sarratt și, cu puțin noroc, puteam să fiu înapoi la Londra de sfârșitul de săptămână. Cred chiar că aveam bilete la Sadlers Wells. Era anul când Ann se dădea în vânt după balet.

Da, Guillam auzise și despre asta, un Apollo galez de 20 de ani, băiatul minune al stagiunii. Au pus Londra pe jărat timp de luni întregi.

— Căldura din închisoare era îngrozitoare, continuă Smiley. Celula avea în mijloc o masă de fier și inele ca cele

de legat vitele fixate în perete. L-au adus cu cătușe, ceea ce părea idiot pentru că era foarte firav. Am cerut să i se elibereze mâinile și, după ce s-au executat, și le-a pus pe masă, urmărind cum începe să i se restabilească circulația sângelui în ele. Probabil că-l dureau, dar s-a abținut să facă vreun comentariu. Era acolo de o săptămână și purta o tunică de pânză roșie. Nu mai știu ce semnificație avea roșul. Ceva care face oricum parte din rânduielile închisorii. Mai luă o înghițitură de vin, se strâmbă din nou, apoi încet-încet își reveni pe măsură ce amintirile îl năpădeau din nou.

— Ei bine, la prima vedere, nu m-a impresionat aproape deloc. Mi-ar fi fost deosebit de greu să recunosc în mărunțelul acela din fața mea pe acel maestru al perfidiei de care am auzit din scrisoarea Irinei, biata femeie. Fără îndoială însă că și nervii mei erau destul de tociți de atâtea întâlniri similare din ultimele luni, de toate călătoriile mele și de... și de, ei bine, de chestiile de acasă.

De când îl cunoștea Guillam, Smiley n-a fost niciodată mai aproape de a recunoaște infidelitățile Annei.

— Dintr-un anumit motiv, mă durea foarte tare. Ochii îi erau încă deschiși, dar avea privirea întoarsă spre lumea lui interioară. Pielea frunții și a obrazilor îi era întinsă parcă de un efort de memorie, dar nimic nu-i putea ascunde lui Guillam singurătatea evocată de către această unică mărturisire. Am o teorie a mea care, presupun, este destul de imorală, continuă Smiley pe un ton mai puțin grav. Fiecare dintre noi nu dispune decât de o cantitate redusă de compasiune. Vreau să spun că dacă ne risipim îngrijorarea pentru fiecare mătă vagaboandă, nu vom ajunge niciodată la miezul lucrurilor. Ce crezi despre asta?

— Cum era Karla? întrebă Guillam ca și cum ar fi pus o întrebare retorică.

— Ca un unchiuș. Modest, ca un unchiuș foarte bătrân. I-

ar fi stat bine ca preot: genul ăla de popă jigărit, jerpelit, pipernicit, pe care îl întâlnești în orașele italiene. Un tip mărunț, ațos, cu părul argintiu, ochi căprui strălucitori și plin de riduri. Sau ca un învățător, putea să fie foarte bine un învățător: încăpățânat, dacă vrei, orice s-ar înțelege prin asta, și pătrunzător în limitele experienței sale. Dar la scară mică, oricum. Nu mi-a făcut inițial nici o altă impresie, în afară de faptul că se uita drept la mine și că ochii i s-au fixat pe mine de la începutul convorbirii noastre. Dacă vrei să numești asta convorbire, din moment ce el n-a scos un cuvânt. Nici măcar un cuvânt, tot timpul cât am stat împreună, nicio silabă. În plus, era o căldură împruțită, iar eu eram mort de oboseală după atâtea călătorii.

Din politețe mai mult decât de poftă, Smiley începu să-și vadă de mâncare, luând câteva îmbucături fără cine știe ce plăcere înainte de a relua firul povestirii.

— Așa, murmură el, ca să nu-l ofensăm pe bucătar. Adevărul este că eram ușor pornit împotriva domnului Gerstmann. Toți avem idei preconcepute, iar eu nu-i înghițeam pe operatorii radio. I-am găsit întotdeauna obositori și i-am considerat slabi ca agenți operaționali, mult prea încordați și rușinos de neserioși când e vorba să-și facă treaba. Gerstmann, așa mi se părea mie, era ca oricare altul din gașca aia. Poate că încerc să-mi găsesc scuze acum pentru că, în ceea ce îl privește, m-am apucat de treabă cu mai puțină – și aici Smiley ezită – grijă, cu mai puțină precauție decât ar fi trebuit, dacă stau acum să mă gândesc în urmă. Brusc vocea deveni mai puternică. Cu toate că nu sunt atât de sigur că trebuie să mă scuz, spuse el.

Aici, Guillam simți un val de furie neobișnuită, trădat de zâmbetul spectral lipit de buzele palide ale lui Smiley.

— La urma urmei, dă-o dracului, bombăni Smiley.

Guillam așteptă, descumpănit.

— Am gândit – după câte îmi amintesc – că închisoarea îl marcase foarte mult în cele șapte zile petrecute acolo. I se vârase praful ăla albicios în piele și nu transpira deloc. Eu, în schimb, eram o apă tot. I-am debitat lecția, așa cum mai făcusem de o duzină de ori anul acela, dar, evident, nefiind cazul, nu i-am pus problema retrimiterii în Rusia ca agent al nostru. Poți să alegi. Ești singurul care hotărăști. Vino în Occident și-ți putem oferi, în limite rezonabile, o viață decentă. După un interogatoriu, în cursul căruia contăm pe cooperarea dumată, te putem ajuta să o iei de la început, să dobândești o nouă identitate, liniște și să primești „o anumită sumă de bani. În caz contrar, te poți reîntoarce acasă și presupun că te vor împușca sau te vor trimite într-un lagăr. Luna trecută i-au expediat pe Bîkov, pe Sur și pe Muranov. Și acum ia zi, de ce nu-mi spui tu mie adevăratul tău nume. Ceva în genul acesta. M-am reșezat pe scaun, mi-am șters sudoarea de pe frunte și am așteptat să-mi zică: „Da, mulțumesc”. N-a făcut-o. N-a scos un cuvânt. A stat pur și simplu acolo, înțepenit și mititel sub ventilatorul ăla mare, stricat, uitându-se la mine cu ochii lui căprui cu o privire destul de amuzată. Își ținea mâinile pe masă în fața lui. Erau pline de bățături. Îmi amintesc că mi-am zis că ar trebui să-l întreb unde a făcut atâta muncă manuală. Le ținea – uite așa – sprijinite de masă, cu palmele în sus și degetele ușor îndoite, de parcă ar mai fi avut cătușe.

Crezând că prin gestul său Smiley arăta că ar vrea ceva, chelnerul s-a apropiat cu pasul său greoi, dar Smiley l-a asigurat încă o dată că totul era mai mult decât perfect și că vinul, în special, era extraordinar, chiar se întreba de unde îl procura; a ținut-o tot așa, până când băiatul a plecat zâmbind, amuzându-se în sinea lui și plesnind servetul de o masă alăturată.

— Acela a fost, cred, momentul în care a început să mă cuprindă o senzație teribilă de rău. Căldura mă înnebunea cu adevărat. Putoarea era îngrozitoare și îmi amintesc stropii de sudoare căzând *pic-pic* pe masa de fier. Nu doar tăcerea, ci și imobilitatea sa fizică începură să mă calce pe nervi. Oho, cunoscusem desigur până atunci transfugi cărora le-a luat ceva timp până să vorbească. Trebuie să-i fie teribil de greu cuiva, anume instruit să păstreze secretul și față de cei mai buni prieteni, să deschidă deodată gura și să scuipe secrete inamicului. Mi-a trecut prin minte că cei din conducerea închisorii, dintr-un gest de amabilitate față de mine, au încercat să-l mai înmoaie înainte de a mi-l aduce. M-au asigurat că nu au făcut așa ceva, dar parcă poți să știi?! La început am pus tăcerea lui pe seama șocului. Dar această imobilitate totală, ca de animal la pândă, era cu totul altceva. Mai ales când în mine se agitau cu iuțeală atâtea: Ann, propriile-mi băți de inimă, efectul căldurii și al călătoriei...

— Înțeleg, spuse Guillam calm.

— Înțelegi? A sta jos poate fi un gest foarte elocvent, orice actor îți poate spune asta. Ne așezăm potrivit propriei noastre firi. Ne crăcănăm picioarele sau le răscrăcărăm, ne odihnim ca boxerii între două runde, ne agităm, ne cocoțăm, ne încrucișăm și descrucișăm picioarele, ne pierdem răbdarea sau puterea de a rezista. Gerstmann n-a făcut nimic din toate acestea. Avea o atitudine exactă, inabordabilă, trupul său mic și culturile era ca o stană de piatră, ar fi putut să stea acolo, nemișcat, cât era ziua de lungă, fără să-i tresară măcar un mușchi. În timp ce eu... Izbucnind într-un râs stângaci, jenat, Smiley mai luă o gură de vin, dar degeaba, tot nu era mai bun. În timp ce eu aveam o poftă nebună să am ceva în fața mea, hârtii, o carte, un raport. Cred că nu am stare; sunt un tip zbuciumat, schimbător. Cel puțin așa am

crezut atunci. Aveam impresia că îmi lipsește calmul înțelepciunii. Că îmi lipsea înțelepciunea, dacă vrei. Munca mă împovărase mai mult decât îmi putusem da seama până acum. Dar în celula aia împruțită m-am simțit într-adevăr copleșit. Aveam impresia că întreaga greutate a purtării războiului rece căzuse pe umerii mei. Ceea ce, desigur, era o aiureală, de fapt, eram extenuat și cam bolnav. Mai luă o gură de vin.

— Auzi, spuse el, parcă și mai furios pornit pe sine, nimeni n-are de ce să-și ceară scuze pentru ce-am făcut eu.

— Și ce-ai făcut, mă rog? întrebă Guillam râzând.

— Oricum, a intervenit tăcerea aceea, reluă Smiley, fără să dea vreo atenție întrebării. Nu s-ar putea spune că era din vina lui Gerstmann pentru că, oricum, acesta nu spunea nimic. Așa că era din vina mea. Îmi debitasem rolul; îi fluturasem fotografiile în față, dar nu le-a dat nicio atenție. Aș putea zice că părea total dispus să mă creadă pe cuvânt că rețeaua de la San Francisco fusese prăjită. Am luat-o iar de la început, i-am spus una-alta, variații pe aceeași temă, până am secat de tot. Sau mai bine zis stăteam acolo, transpirând ca un porc. Orice tâmpit știe că atunci când pățești așa ceva, te scoli și pleci. Îi spui: „Ori vrei, ori nu vrei” sau „Ne vedem mâine dimineață”. Îi spui orice. „Du-te și mai reflectează o oră”.

— Și ce să vezi, m-am trezit vorbind despre Ann. Continuă, trecând peste exclamația înăbușită a lui Guillam. O, nu despre Ann *a mea*, să nu crezi asta. Despre Ann *a lui*. Mi-am închipuit că are și el una. M-am întrebat, bineînțeles în treacăt, la ce s-ar gândi un bărbat într-o situație ca asta, la ce m-aș gândi eu însumi? Răspunsul subiectiv al minții mele a fost: la femeia lui. Cum se numește treaba asta; proiecție sau substituție? Detest termenii ăștia, dar sunt sigur că unul dintre ei se

potrivește. M-am plasat cu situația mea jalnică în postura lui, ăsta e adevărul și, așa cum îmi dau acum seama, am început să procedez la propriul meu interogatoriu: el nu scotea un cuvânt, îți dai seama. Adevărat, m-am folosit în abordare și de câteva lucruri exterioare. Avea un aer conjugal, *părea* jumătatea unui cuplu, *părea* prea împlinit ca să fi fost singur în decursul vieții sale. Mai era apoi și pașaportul său, din care reieșea că Gerstmann era însurat. Noi toți avem obiceiul de a ne confecționa niște acoperiri, personalitățile noastre de împrumut, cel puțin paralele cu realitatea. Căzu apoi într-un moment de meditație. M-am gândit de multe ori la chestia asta. L-am spus-o și Stăpânului: ar trebui să luăm mai în serios poveștile de acoperire ale adversarilor. Cu cât un om are mai multe identități, cu atât definesc ele mai bine persoana pe care o ascund. Bărbatul de cincizeci de ani care se întinerește cu cinci ani... Bărbatul însurat care o face pe flăcăul... Orfanul care zice că are doi copii... Anchetatorul care împrumută ipostaza unuia care tace. Puțini bărbați rezistă tentației de a-și da în vileag poftetele, atunci când imaginează fantasme în jurul propriei lor persoane.

Se pierduse din nou în propriile lui gânduri și Guillam așteptă cu răbdare să-și revină. Dacă Smiley își concentrase toată atenția asupra lui Karla, Guillam și-o fixase pe a sa asupra lui Smiley. În clipa aceea s-ar fi dus oriunde cu el, ar fi luat-o oriîncotro, doar să rămână alături de el și să-i audă povestirea până la capăt.

— Mai știam din rapoartele americanilor că Gerstmann fuma țigară după țigară. Camei. Am trimis să i se aducă câteva *pachete*, parcă așa le zic americanii, și îmi amintesc că am avut o senzație foarte stranie când i-am dat banii unui gardian pentru ele. Am avut impresia, înțelegi, că Gerstmann vedea ceva simbolic în acest aranjament între mine și indian. Pe atunci îmi țineam banii

Într-o centură. Am fost nevoit să scotocesc și să trag o bancnotă dintr-un teanc. Privirea lui Gerstmann m-a făcut să mă simt ca un explorator imperialist de mână a paișpea. Zâmbi. Ceea ce e sigur că *nu sunt*. Bill, dacă vrei, poate Percy. Dar nu eu. Chemă chelnerul doar Ca să-l expedieze: Poți să ne-aduci niște apă? O carafă și două pahare? Mulțumesc. Își reluuă apoi povestirea. Ei, și atunci l-am întrebat despre doamna Gerstmann.

I-am spus: unde se află? Era o întrebare la care tare mi-aș fi dorit să mi se răspundă despre Ann. Niciun răspuns, doar niște ochi neclintiți. În dreapta și în stânga lui – cei doi gardieni, ale căror priviri erau atât de distrase în comparație cu ale lui. Probabil că va trebui să-și refacă viața, i-am spus. Nu are altă soluție. N-avea el niciun prieten pe care putea conta că o să aibă grijă de ea? Poate că am reuși să găsim vreo modalitate de a lua în secret legătura cu ea? I-am explicat că prin reîntoarcerea lui la Moscova nu-i va face niciun fel de bine. Mă ascultam vorbind, îi dădeam înainte, nu reușeam să mă opresc. Poate că nici nu voiam. Mă gândeam realmente să o părăsesc pe Ann, înțelegi, credeam că venise momentul. O reîntoarcere ar fi un gest don-quierotesc, i-am spus, fără nicio valoare concretă pentru soția lui, pentru nimeni, chiar dimpotrivă. Va fi ostracizată. În cel mai bun caz ar lăsa-o să-l vadă câteva clipe înainte de a-l executa. Pe de altă parte, dacă trecea de partea noastră, s-ar putea să reușim să negociem soarta ei. Aveam destui în stoc pe vremea aceea, îți aduci aminte, și o parte din ei reveneau în Rusia la schimb. Dar de ce trebuie să luăm din stoc, pentru numele lui Dumnezeu, zău că mă depășește. Nu credea, l-am întrebat eu, că ar prefera să-l știe la adăpost în Occident, având șanse certe să vină alături de el, mai curând decât să-l vadă împușcat sau muritor de foame în Siberia? Adevărul este că am insistat enorm asupra ei.

Expresia lui mă încuraja. Aș fi putut jura că am reușit să comunic cu el, că i-am găsit veriga slabă din armură, când, de fapt, bineînțeles, nu făceam altceva decât să-i indic unde se află veriga mea slabă. Iar când am spus Siberia, am atins un punct sensibil. O simțeam, ca un nod în propriul meu gât, îl simțeam pe Gerstmann cutremurându-se. Gardianul s-a întors în sfârșit cu țigările, un braț plin, și le-a răsturnat cu zgomot pe masa de tablă. Am numărat restul, i-am dat un bacșiș și am surprins din nou acea expresie în ochii lui Gerstmann. Cred că am citit un licăr de amuzament în privirea lui, dar zău, nu mai eram în stare să-mi dau exact seama. Am observat că gardianul îmi refuzase bacșișul. Presupun că nu-i înghițea pe englezi. Am deschis un pachet și i-am oferit lui Gerstmann o țigară.

— Hai, i-am spus eu, toată lumea știe că fumezi ca un turc. Unde mai pui că astea sunt țigările tale preferate. Vocea îmi suna încordată și stupidă; nu o puteam drege în niciun fel. Gerstmann se ridică și, într-un mod politic, îl făcu pe gardian să înțeleagă că ar dori să se reîntoarcă în celulă.

Fără să se grăbească, Smiley împinse farfuria pe jumătate plină, peste care se adunaseră bănuți de grăsime sleită, ca niște pojghițe de gheață.

— Când să părăsească încăperea, se răzgândi și luă un pachet de țigări și bricheta de pe masă, bricheta mea, un dar de la Ann. „Lui George de la Ann, cu toată dragostea”. În condiții obișnuite, nici măcar n-aș fi visat să-l las s-o ia. Dar condițiile nu erau obișnuite. Am gândit, într-adevăr, că era foarte firesc ca el să ia bricheta ei. Consideram gestul, Doamne iartă-mă, elocvent pentru legătura dintre noi. Vârî bricheta și țigările în buzunarul tunicii sale roșii, apoi scoase mâinile pentru a i se pune cătușele.

— Aprinde una acum dacă vrei, i-am spus eu, iar către gardieni: Lăsați-l vă rog să-și aprindă o țigară. N-a schițat

niciun gest.

— Intenția noastră este să te urcăm mâine în avionul de Moscova, bineînțeles dacă nu cumva cădem la învoială, am adăugat eu. S-ar putea să nu mă fi auzit. L-am urmărit pe gardieni cum îl duceau, apoi m-am întors la hotel, cineva m-a dus cu mașina, dar nici până în ziua de astăzi n-aș putea să-ți spun cine. Nu mai știam ce simțeam. Eram mai descumpănit și mai bolnav decât voiam să recunosc, chiar și în sinea mea. Am mâncat ca vai de lume, am băut prea mult și m-am trezit cu o febră teribilă. Zăceam pe pat ud de transpirație și visam la Gerstmann. Îmi doream nespus de mult să rămână. Cuprins de delir cum eram, îmi pusesem într-adevăr în minte să-l păstrez, să-i refac viața și, dacă era posibil, să-l instalez împreună cu soția sa într-un cadru idilic. Să-l fac un om liber, să-l scot din război pentru totdeauna. Voiam cu disperare să nu se întoarcă acolo. Smiley ridică privirea cu o expresie de autoironie în ochi. Ceea ce vreau să-ți spun, Peter, este că Smiley și nu Gerstmann se retrăgea din luptă în noaptea aceea.

— Erai bolnav, insistă Guillam.

— Să spunem obosit. Bolnav sau obosit, toată noaptea între aspirină, chinină și viziuni de un sentimentalism greșos privind refacerea căsniciei lui Gerstmann, mă obseda o imagine. Cea a lui Gerstmann, cu mâinile sprijinite de marginea ferestrei, uitându-se jos, în stradă cu ochii lui căprui, cu privirea fixă, iar eu spunându-i întruna: „Stai, nu sări, stai!” Nedându-mi seama că, desigur, visam la propria mea insecuritate și nu la a lui. În zori, un medic mi-a făcut niște injecții ca să-mi scadă febra. Ar fi trebuit să renunț la caz, să telegrafiez pentru a cere un înlocuitor. Ar fi trebuit să aștept înainte de a mă duce la închisoare, dar nu mă gândeam decât la Gerstmann. Simțeam nevoia să aud cu urechile mele ce hotărâre a luat. La opt mă îndreptam, escortat, către celule. Ședea țeapăn ca un băț,

pe o banchetă de lemn; pentru întâia oară am ghicit soldatul din el și știam că, la fel ca și mine, nu dormise toată noaptea. Era neras, iar firele albite din barbă îi dădeau un chip de om bătrân. Pe celelalte bănci dormeau indieni, iar el, în tunica aia roșie și cu tenta aia ușor argintie, părea deosebit de alb printre ei. Ținea bricheta lui Ann în mână, iar pachetul de țigări se afla lângă el, neatins, pe bancă. Am tras concluzia că înfruntase noaptea și tentația țigărilor pentru a hotărî dacă era capabil să accepte închisoarea, interogatoriile și moartea. I-am aruncat o simplă privire și mi-am dat seama, după expresia care i se citea pe față, că putea. Nu l-am mai rugat, spuse Smiley, continuându-și relatarea. Nu era omul pe care să-l zdruncini cu panglicarii. Avionul său pleca înainte de prânz. Mai aveam încă două ore. Sunt cel mai prost avocat din lume, dar, în acele două ore, am încercat să invoc toate motivele pe care le știm pentru a-l împiedica să plece la Moscova. Credeam, înțelegeți, că văzusem pe fața lui ceva deasupra dogmelor. Nu-mi dădeam seama că, de fapt, era o reflectare a propriei mele expresii. Ajunsesem să cred că, în ultimă instanță, Gerstmann era accesibil unor argumente omenești, obișnuite, venind din partea unui bărbat de aceeași vârstă și de aceeași profesie cu el și, în sfârșit, tot atât de călit. Nu i-am promis bogăție, femei și Cadillacuri, sau unt la discreție, acceptasem ideea că n-are ce face cu așa ceva. Am avut cel puțin înțelepciunea să nu vorbesc despre nevastă-sa. Nu i-am ținut discursuri despre libertate, orice ar însemna aceasta, sau despre bunăvoința funciară a Occidentului; de altfel, nu erau cele mai nimerite zile atunci ca să-i vinzi această poveste și eu însumi nu eram din punct de vedere ideologic clarificat. Am preferat calea afinităților. Auzi, i-am spus, începem amândoi să îmbătrânim, și ne-am petrecut fiecare viața căutând

slăbiciunile din sistemul celuilalt. Știu pe dinafară valorile Estului, așa cum și tu știi pe dinafară valorile Vestului. Amândoi, sunt sigur, am gustat din plin, până ni s-a făcut greață, satisfacțiile tehnice ale acestui război nenorocit. Dar iată că acum ai tăi urmează să te lichideze. Nu crezi că a venit momentul să recunoști că e tot atâta nimicnicie la voi cât și la noi? Vezi, i-am spus eu, în meseria noastră nu avem decât o viziune negativă. În sensul acesta, niciunul dintre noi n-are încotro s-o apuce. Când eram tineri, am subscris amândoi unor idei *mărețe*... Am simțit din nou acel impuls în el - Siberia - atinsesem un punct dureros. Dar acum, gata, nu-i așa? L-am rugat insistent să-mi răspundă măcar la această întrebare: nu i-a trecut oare prin cap că amândoi, fiecare pe căi diferite, am fi putut prea bine să ajungem la aceleași concluzii despre viață? Și chiar dacă, în ochii săi, concluziile mele nu erau prea liberale, nu era, fără îndoială, traseul raționamentului nostru identic? Nu credea, de pildă, că generalitățile politice nu aveau niciun fel de sens? Că doar particularul din viață mai avea acum pentru el valoare? Că, în mâinile politicianilor, marile proiecte nu conduc decât la noi forme ale unei vechi mizerii? Și că, de aceea, viața sa - evitarea plutonului de execuție atât de absurd - era mai importantă - mai importantă din punct de vedere moral, din punct de vedere etic - decât simțul datoriei, al obligației, al angajării, sau a orice altceva îl făcea să meargă înainte pe această cale a autodistrugerii? Nu i-a trecut prin cap - după toate peregrinările sale - să pună la îndoială integritatea unui sistem care-și propunea cu sânge rece să-l împuște pentru greșeli pe care nu le-a comis? L-am implorat - da, mă tem că l-am conjurat, eram în drum spre aeroport, și încă nu-mi adresase niciun cuvânt - l-am implorat să reflecteze **dacă** credea cu adevărat, dacă din punctul lui de vedere era sincer posibil să mai aibă

încredere atunci în sistemul pe care l-a slujit cu credință.

Smiley tăcu o clipă.

— Am făcut apel la psihologie, atât cât mă pricep, ca și la meserie. Poți să-ți imaginezi azi ce-a fost la gura Stăpânului. Oricum, povestea mea l-a amuzat. Se dădea în vânt să descopere slăbiciunile altora. Ale mele în special, nu știu de ce. Reveni la un ton degajat:

— Ei, unde-am rămas. Când a sosit avionul, am suit cu el la bord și am făcut o parte din drum cu el. Pe vremea aceea nu erau doar avioane cu reacție. Îmi aluneca din mână și nu puteam face nimic ca să-l opresc. Renunțasem să mai vorbesc, dar eram acolo pentru eventualitatea în care s-ar fi răzgândit. N-a făcut-o. Ar fi preferat să moară decât să-mi dea ceea ce doream. Ar fi preferat să moară decât să se dezică de sistemul politic a cărui cauză o servea. Ultima imagine pe care am avut-o, după câte îmi aduc aminte, a fost figura lui inexpressivă în hubloul avionului, urmărindu-mă cum cobor pasarela. Doi duri, cu un aer foarte rusesc, ni se alăturaseră și se așezaseră pe scaunele din spatele lui, iar eu nu aveam niciun motiv să mai rămân. Am luat avionul spre casă, iar Stăpânul mi-a spus:

— Mă rog la Dumnezeu să-l împuște, și mă reconforta cu o ceașcă de ceai. Porcăria aia de ceai chinezesc, de iasomie, pe care-l bea cu lămâie, sau dracu' știe ce, pe care trimite să i-l cumpere de la băcănia din colț. Vreau să spun că așa făcea. Apoi m-a expediat într-un concediu de trei luni, fără să mă întrebe dacă vreau sau nu.

— Îmi place că ai dubii, îmi spuse el. Îmi arată cum stai. Dar nu-ți face un cult din ele, altfel riști să devii agasant. Era un avertisment. Am ținut seama de el. Și mi-a mai spus să nu mă mai gândesc atât de mult la americani; m-a asigurat că în ceea ce îl privește nu se gândea la ei aproape niciodată.

Guillam îl privi, așteptând concluzia:

— Dar *tu*, ce crezi? Întrebă el cu aerul că fusese frustrat de sfârșitul relatării. S-a gândit Karla cumva vreun moment, cu adevărat, să rămână?

— Sunt convins că nici nu i-a trecut prin cap, spuse Smiley pe un ton dezgustat. M-am purtat ca un imbecil sentimental. Arhetipul liberalului occidental bleg. Dar prefer să fiu tipul de imbecil care sunt decât tipul lui de imbecil. Sunt sigur, repetă Smiley apăsător, că nici argumentele mele, nici necazurile care îl așteptau la Centrul Moscova nu i-ar fi zdruncinat hotărârea, nici cât negru sub unghie. Cred că a petrecut noaptea plănuiind cum să-i închidă gura lui Rudnev la sosirea acasă. Rudnev a fost, de altfel, împușcat o lună mai târziu. Karla a căpătat postul lui Rudnev și s-a pus pe treabă, reactivându-și vechii săi agenți. Printre ei, fără doar și poate, pe Gerald. E ciudat, dar îmi trece prin minte că tot timpul cât a stat uitându-se la mine, ar fi putut de fapt să se gândească la Gerald. Presupun că s-au amuzat amândoi foarte tare pe seama asta.

Episodul a mai avut și o altă consecință, spuse Smiley. După experiența de la San Francisco, Karla n-a mai apelat la transmisiuni clandestine radio. Pur și simplu a eliminat procedeul din metodele sale de lucru. Legăturile cu ambasadele sunt cu totul altceva. Dar pe teren, agenții săi nu au nici măcar permisiunea să se apropie de așa ceva. Iar bricheta lui Ann mai este încă la el.

— A ta, îl corectă Guillam.

— Da. Da, a mea. Desigur. Spune-mi, continuă el, în timp ce chelnerul lua banii, avea în vedere Tarr pe cineva anume atunci când a făcut acea aluzie neplăcută cu privire la Ann?

— Cred că da, din păcate. Da.

— Bârfa este chiar așa de precisă? se interesă Smiley. S-

a răspândit chiar atât de mult? A ajuns chiar până la Tarr?

— Da.

— Și ce se afirmă, mai exact?

— Că Bill Haydon a fost amantul lui Ann Smiley, spuse Guillam, simțind cum îl învăluie acea răceală proteguitoare din momentele când dădea vești proaste, de genul: ești descoperit; ești dat afară; ești un om mort.

— Aha, înțeleg. Da. Mulțumesc.

Se lăsă o tăcere foarte stânjenitoare.

— A existat, adică există, vreo doamnă Gerstmann? Întrebă Guillam.

— Karla s-a însurat cândva cu o fată din Leningrad, o studentă. S-a omorât când l-au trimis în Siberia.

— Deci a trecut proba focului, e imun, conchise Guillam. Nu poate fi nici cumpărat, nici înfrânt, nu-i așa?

Se întoarseră la mașină.

— Trebuie să recunosc că a fost cam scump pentru ce ni s-a servit, mărturisi Smiley. Crezi că m-a tras pe sfoară chelnerul?

Guillam n-avea însă chef să pălăvrăgească despre prețurile meselor proaste din Anglia. Din nou la volan, ziua devenea iar un coșmar pentru el, un amestec confuz și chinuitor de pericole pe jumătate percepute și de suspiciuni.

— Atunci, cine este Sursa Merlin, întrebă el. De unde ar fi putut Alleline să-și procure informația, dacă nu chiar de la ruși?

— De la ruși, bineînțeles!

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, dacă rușii l-au trimis pe Tarr...

— Nu l-au trimis. Și nici Tarr n-a folosit pașapoartele britanice, nu-i așa? Rușii au înțeles greșit. Ceea ce deținea Alleline era dovada că Tarr i-a prostit. Acesta este mesajul esențial care l-am receptat din toată această furtună într-

un pahar cu apă.

— Și ce dracu' vroia să spună Percy cu „tulburarea apelor”? Trebuie că se referea la Irina, Dumnezeu mare.

— Și la Gerald, adăugă aprobator Smiley.

Au continuat să ruleze în tăcere, iar distanța dintre ei păru dintr-odată de netrecut.

— Ascultă, nici mie nu-mi este prea clar, Peter, spuse Smiley liniștit. Dar sunt pe-aproape. Karla a întors Prăvălia pe dos. Asta o înțeleg. O știi și tu. Dar există un ultim nod, deosebit de ingenios, pe care-nu-l pot desface. Cu toate că sunt hotărât să o fac. Și dacă vrei să știi ce cred, află că acest Karla nu este imun, pentru că este un fanatic. Și într-o bună zi, nu mă îndoiesc că această lipsă de moderație îl va pierde.

Ploua când au ajuns la stația de metrou Stratford; o mână de pietoni se înghesuiau sub copertină.

— Peter, începând din acest moment vreau să o lași mai moale.

— Trei luni fără drept de opțiune?

— Ridică vâslele și odihnește-te puțin!

Trăgând de portieră după ce acesta coborî, Guillam fu brusc cuprins de dorința de a-i ura lui Smiley noapte bună sau chiar succes; s-a aplecat peste scaun, a dat geamul jos și a tras aer în piept ca să strige. Dar Smiley dispăruse. Nu cunoscuse pe nimeni care să poată dispărea atât de repede în mulțime.

Lumina de la fereastra mansardei domnului Barraclough, de la hotelu' Islay, a ars fără întrerupere tot restul nopții, îmbrăcat cum venise, nebărbierit, George Smiley a stat aplecat la masa maiorului, citind, comparând, adnotând, verificând, totul cu o intensitate care, dacă s-ar fi putut observa singur, i-ar fi reamintit ultimele zile ale Stăpânului la etajul V de la Prăvălia din Cambridge. Amestecând piesele jocului, consultă situațiile

aduse de Guillam, absențele, concediile de boală, urcând până la începutul anului trecut și le compară cu deplasările atașatului cultural Alexei Alexandrovici Poliakov, cu călătoriile acestuia la Moscova, cu ieșirile sale în afara Londrei, așa cum fuseseră semnalate acestea Foreign Office-ului de către Secția Specială și de către serviciile de imigrare. Le-a comparat din nou cu datele la care aparent Merlin furniza informații și, fără să știe precis de ce o făcea, despărți rapoartele „Vrăjitoarei” în două categorii, cele care puteau fi dovedite ca fiind de actualitate în momentul receptării lor și cele care ar fi putut să fi fost puse la dospit cu o lună sau două în urmă, fie de către Merlin, fie de cei care îl controlau, pentru a umple eventualele goluri, ca de pildă reflecții, studii caracterologice ale membrilor proeminenți ai administrației, pălăvrăgeli de la Kremlin, care puteau să fi fost culese oricând și păstrate pentru zilele de secetă. După ce a întocmit lista rapoartelor de actualitate, le-a însemnat datele pe o coloană separată și a dat restul la o parte. În clipa aceea, starea sa de spirit era comparabilă cu aceea a unui om de știință care știe instinctiv că se află pe pragul unei descoperiri și așteaptă ca dintr-un minut într-altul să-i apară veriga logică. Mai târziu, într-o discuție cu Mendel, va descrie această stare de spirit apelând la formula „vâri totul în eprubetă și vezi dacă explodează”. Ce l-a fascinat cel mai mult a fost remarca lui Guillam privind sumbrele avertismente ale lui Alleline în legătură cu tulburarea apelor. Căuta, altfel spus, „ultimul nod deosebit de ingenios” pe care îl făcuse Karla pentru a explica suspiciunile exprese pe care le născuse scrisoarea Irinei.

A făcut la început câteva descoperiri ciudate. Întâi, aceea că în toate cele nouă ocazii în care Merlin furnizase un raport de actualitate, fie Poliakov se afla la Londra, fie

Toby Esterhase făcuse o călătorie fulger în străinătate. Apoi, aceea că, în toată acea perioadă crucială care a urmat aventurii lui Tarr la Hong Kong anul acesta, Poliakov, s-a aflat la Moscova pentru consultări culturale urgente și că, foarte curând după aceea, Merlin a apărut cu unul dintre materialele cele mai spectaculoase și mai de actualitate asupra „penetrației ideologice” a Statelor Unite, cuprinzând și o evaluare a acoperirii de către Centru a principalelor obiective de informații americane.

Revenind, de astă dată de la coadă la cap, stabili că, și invers văzută, situația rămânea valabilă, că rapoartele pe care le dăduse de o parte, pe motiv că nu se aflau în legătură directă cu evenimentele recente erau în general cele care erau distribuite atunci când Poliakov se afla la Moscova sau era în concediu.

Și atunci a înțeles.

Nu a fost o revelație explozivă, o iluminare, n-a strigat „Eureka!”, nu i-a dat telefon lui Guillam, nici lui Lacon, ca să le spună „Smiley este un campion mondial”. Pur și simplu, în fața lui, în dosarele pe care le examinase și în notele pe care le făcuse, se afla coroborarea teoriei pe care Smiley și Guillam și Ricky Tarr o văzuseră demonstrată în acea zi, fiecare din punctul său de vedere, și anume că între cârțița Gerald și sursa Merlin exista o interacțiune ce nu mai putea fi negată, că proverbiala versatilitate a lui Merlin îi permitea să funcționeze atât ca instrument al lui Karla, cât și al lui Alleline. Sau n-ar fi mai bine să spună, reflectă Smiley – aruncându-și un prosop pe umăr și luând-o cu un pas voios pe culoar, ca să sărbătorească momentul cu o baie – ca agent al lui Karla? Și că miezul, acestei conspirații era un dispozitiv atât de simplu, încât simetria lui îl transportă în al nouălea cer de bucurie. Avea chiar o expresie materială: aici, la Londra, o casă, plătită de Trezorerie cu nici mai mult nici mai puțin

de șaizeci de mii de lire, de multe ori râvnită, fără îndoială, de nenumărați contribuabili nefericiți, care treceau în fiecare zi pe lângă ea, convinși că nu-și vor putea permite niciodată să o aibă și neștiind că o și plătiseră deja. Cu inima mult mai ușoară decât o avusese vreodată în ultimele luni, se apucă să citească dosarul furat, referitor la „Operațiunea Martor”.

Capitolul 24

Ce-i al ei, e al ei. Pedagoga șefă fusese îngrijorată toată săptămâna în privința lui Roach, din momentul când l-a descoperit de unul singur la spălător, zece minute după ce colegii săi de' dormitor coborâseră la micul dejun, încă în pantalonii de pijama, aplecat peste o chiuvetă, spălându-se pe dinți cu înverșunare. Când l-a întrebat ce-i cu el, Roach i-a ocolit privirea. „Nenorocitul ăla de taică-su, îi spuse ea lui Thursgood. Îl necăjește din nou”. Iar vineri: „*Trebuie* să-i scrii maică-sii și să-i spui că iar e ceva cu el”.

Dar nici măcar pedagoga, cu toată sensibilitatea ei maternă, nu ar fi bănuît că diagnosticul lui era pur și simplu teroarea.

Ce-ar fi putut să facă el, el un copil? Încerca remușcări. Firul ducea direct la nenorocirea părinților săi. Aceasta era situația jalnică care arunca pe umerii lui plecați responsabilitatea de a apăra zi și noapte pacea lumii. Roach-pândarul - „cel mai bun pândar din toată blestemata asta de unitate”, fir-ar să fie, ca să folosim formula neprețuită a lui Jim Prideaux - a ajuns să pândească mult prea bine. Ar fi sacrificat tot ce avea, banii, rama de piele în care se afla fotografia părinților săi, orice ar fi fost de valoare în lume pentru el, dacă prin aceasta ar fi putut să se elibereze de ceea ce descoperise și de ceea ce îl rodea încă de duminică seara.

Și totuși el dăduse câteva semnale. Duminică noaptea, la o oră după stingere, se dusese cu zgomot la spălător, își băgase două degete pe gât, râgâise și. Reușise, în sfârșit, să vomite. Dar monitorul dormitorului, care ar fi trebuit să se trezească să dea alarma - „Doamna pedagogă, lui Roach îi este rău” - dormea tun, în tot timpul acesta. Roach se întoarse ca vai de lume în pat. A doua zi după amiaza, de la cabina telefonică de lângă cancelarie, a

dictat meniul pentru ziua aceea, șoptind ciudat în microfon, în speranța că-l va auzi vreun profesor și-l va lua drept nebun. Nu i-a dat nimeni nicio atenție. A încercat să amestece realitatea cu visele, în speranța că ceea ce văzuse se va transforma în ceva ce-și imaginase; dar, în fiecare dimineață, când trecea pe lângă Gaură, revedea silueta strâmbă a lui Jim, aplecată pe lopată, în lumina lunii; îi vedea umbra neagră a feței sub borurile vechii sale pălării și-i auzea icnetele în timp ce săpa.

Roach n-ar fi trebuit să se afle niciodată acolo. Și asta făcea parte din remușcărilor sale, și anume că ceea ce a aflat a dobândit prin păcat. După o lecție de violoncel la celălalt capăt al satului, se întorsese la școală cu o încetineală voită, ca să fie sigur că va întârzia la slujba de seară și ca să se aleagă cu privirea dezaprobatoare a doamnei Thursgood. Întreaga școală era la rugăciune, în afară de el și de Jim. În timp ce trecea pe lângă biserică, alegând drumul cel mai lung ca să poată ocoli Gaura, unde mai ardea lumina lui Jim, i-a auzit cântând *Magnificat*. De la locul lui obișnuit, Roach îi urmărea umbra lui Jim, deplasându-se încet în spatele ferestrelor cu perdelele trase. Se culcă devreme, remarcă el aprobator, văzând că lumina se stinge brusc; deoarece nu-i plăcea că, de un timp încoace, după el, Jim era prea absent, urcându-se la volanul Alvisului după meciul de rugby și întorcându-se abia după ce Roach adormea. Dar ușa rulotei se deschise și se închise la loc și Jim apără în picioare lângă stratul de legume, cu un hârleț în mână. Roach se întreba, cu gura căscată, ce Dumnezeu voia el să dezgroape pe întuneric. Legume pentru cină? Timp de o clipă, Jim rămase stană de piatră, ascultând *Magnificat*, apoi se întoarse încetișor, privind de jur-împrejur și apoi direct spre Roach cu o căutătură cruntă, cu toate că acesta nu putea fi văzut în obscuritatea dâmburilor. Roach s-a gândit chiar să-l strige;

dar se simțea prea des vinovat că nu fusese la slujbă.

În cele din urmă, Jim începu să măsoare. Sau cel puțin asta a fost impresia lui Roach. În loc să sape, îngenunchease la unul din colțurile stratului și pusese hârlețul pe pământ, ca și cum l-ar fi aliniat cu ceva pe care Roach nu-l putea vedea: cu turla bisericii, de exemplu. Încheind cu asta, Jim se apropie cu repeziciune de locul unde se afla talpa hârlețului, marcă locul cu călcâiul, luă hârlețul și începu să sape cu repeziciune. Roach îl văzu cum îl împinse în pământ de vreo douăsprezece ori. Se îndreptă apoi brusc de șale, ca să se uite de jur-împrejur. Dinspre biserică – tăcere, apoi rugăciuni. Aplecându-se cu repeziciune, Jim scoase din pământ un pachet, pe care îl vârî repede sub haina lui de pânză. Câteva secunde mai târziu și mult mai repede, decât ar fi părut posibil, ușa rulotei se trânti și lumina se aprinse din nou. Într-unul din momentele de cea mai mare îndrăzneală ale vieții sale, Bill Roach se apropie în vârful picioarelor de Groapă, la mai puțin de un metru de fereastra prost acoperită de perdea, oprindu-se pe dâmb pentru ca de la înălțimea lui să vadă ce se petrece înăuntru.

Jim stătea în picioare lângă masă. Pe cușeta din spatele lui se afla un teanc de caiete de școală, o sticlă de vodcă și un pahar gol. Trebuie să le fi aruncat acolo ca să-și facă loc. Avea pregătit un briceag, dar nu-l folosea. Jim n-ar fi tăiat nici mort o sfoară, dacă ar fi reușit să evite acest lucru. Pachetul avea vreo treizeci de centimetri lungime și era învelit într-un material gălbui ca cel folosit la pungile de tutun. Deschizându-l, scoase de acolo ceva care semăna cu o cheie franceză, înfășurată în pânză de sac. Dar cine ar îngropa o cheie franceză chiar dacă ar fi fost pentru cea mai bună mașină produsă de Anglia vreodată? Șuruburile sau buloanele se aflau într-un plic galben separat. Le răspândi pe masă și le examina pe fiecare în

parte. Nu erau șuruburi, erau penițe. Nu erau nici penițe. Și dispăruseră toate dintr-odată.

Și nu era o cheie franceză, nu era o cheie de buloane, nimic, absolut nimic care ar fi putut să servească la mașină.

Roach se repezi bâjbâind către buza Găurii. Fugea printre dâmburi, îndreptându-se spre alee, alergând însă mai încet decât o făcuse vreodată; fugea prin nisip și prin apă, prin ierburile care i se agățau de picioare, „trăgând în piept cu sete aerul nopții, suflându-l înapoi cu putere, cu trupul aplecat într-o parte ca Jim, lăsându-și greutatea când pe un picior, când pe celălalt, dând din cap ca să capete viteză. Habar n-avea încotro se îndrepta. Nu se gândea decât la ceea ce lăsase în urmă: revolverul negru și fâșiile de piele de căprioară; penițele care s-au dovedit a fi gloanțe atunci când Jim le-a vârat metodic în încărcător, cu fața sa brăzdată și palidă aplecată spre lampă, cu ochii mijiți în lumina orbitoare.

Capitolul 25

Nu vreau să fiu citat, George, îl avertiză ministrul cu glasul lui tărăgănat. Fără minute și fără însemnări. Am un electorat cu care am de-a face. Tu nu ai. Nici Oliver Lacon nu 'are, nu-i așa, Oliver?

Avea și el, gândi Smiley, nebunia repetării verbelor. Spuse:

— Da, îmi pare rău.

— Ți-ar părea și mai rău dacă ai avea circumscripția mea, replică ministrul.

Așa cum era de prevăzut, simpla întrebare asupra locului în care să se întâlnească a stârnit o ceartă prostească. Smiley îi atrăsese atenția lui Lacon că n-ar fi înțelept să se întâlnească în biroul său de la Whitehall, pentru că acesta era supus atacului permanent al personalului Prăvăliei, fie că era vorba de curierii care aduceau cutiile cu corespondență sau de Percy Alleline, care venea pe nepusă masă să discute despre Irlanda. În ceea ce îl privește pe ministru, acesta respinse atât Hotelul Islay, cât și Bywater Street, invocând motivul arbitrar că nu erau locuri sigure. Apăruse de curând la Televiziune și era mândru că lumea îl recunoștea. După câteva convorbiri telefonice de ambele părți se hotărâseră asupra căsuței lui Mendel, în stil Tudor, din Mitcham, unde ministrul și mașina sa strălucitoare ieșeau în evidență ca un neg în vârful nasului. Se aflau acolo, acum, Lacon, Smiley și ministrul, în camera din față, îngrijită, cu perdele de tul și sandviciuri cu somon proaspăt, în timp ce gazda lor stătea la etaj, supraveghind împrejurimile. Pe alee, copiii încercau să afle de la șofer pentru cine lucra.

În spatele ministrului, la nivelul capului, se afla un rând de cărți despre albine. Acestea erau pasiunea lui Mendel, își aminti Smiley. Folosea cuvântul „exotic” pentru albinele

care nu proveneau din Surrey. Ministrul era încă un bărbat tânăr, cu o pată închisă pe bărbie, ca și cum fusese pocnit în cine știe ce încăierare de nemărturisit. Avea chelie în vârful capului, ceea ce îi dădea un aer de maturitate nejustificat, și un accent îngrozitor de Eton.

— Ei bine, ce s-a decis? Avea acest talent al dialogului, purtat pe un ton înțepat.

— Ei bine, în primul rând trebuie să încetiniți toate negocierile pe care le aveți cu americanii. Mă refer la anexa secretă pe care o păstrați în seiful dumneavoastră, spuse Smiley, cea care pune în discuție exploatarea ulterioară a materialului „Vrăjitoarea”.

— N-am auzit în viața mea de ea, spuse ministrul.

— Înțeleg ce vă determină să procedați așa; e întotdeauna tentant să pui mâna pe moșul acestui enorm serviciu american și înțeleg foarte bine motivele pentru care li s-ar da „Vrăjitoarea” în schimb.

— Și atunci care sunt, mă rog, argumentele care pledează *împotriva*, se interesă ministrul, ca și cum s-ar fi adresat agentului său de bursă.

— În cazul în care Cârțița Gerald există... începu Smiley. Din toți verii ei, spusese Ann cu mândrie cândva, doar Miles Sercombe era lipsit de orice fel de calitate susceptibilă să-i răscumpere defectele. Pentru întâia oară, Smiley era într-adevăr convins că ea avea dreptate. Se simțea nu numai idiot, dar și incoerent.

— În cazul în care cârțița există, ceea ce presupun că este un lucru bine stabilit între noi... Așteptă, dar nimeni nu-l contrazise. În cazul în care cârțița există, repetă el, nu numai Prăvălia își va dubla profiturile de pe urma acordului cu americanii. Centrul Moscova va profita și el, pentru că vor căpăta de la cârțiță tot ceea ce cumpărați voi de la americani.

Enervat, ministrul își plesni palma de masa lui Mendel,

lăsând o urmă pe luciul ei.

— Drăcia dracului, *nu* înțeleg, declară el. „Vrăjitoarea” este absolut minunată! Cu o lună în urmă, ne puteam cumpăra cu ea luna de pe cer. Acum, ne vâram în propriile noastre găuri și spunem că rușii ne-o coc. Ce naiba se întâmplă?

— Zău, nu cred că este atât de illogic pe cât pare, de fapt. La urma urmelor, am folosit și noi, din când în când, o rețea rusească și, dacă-mi pot permite să spun, i-am folosit destul de bine. Le-am dat cel mai bun material de care ne puteam dispensa. Rachete, planuri de război. Ai fost și tu implicat, îi spuse lui Lacon, care aprobă cu un gest scurt din cap. Noi le-am aruncat agenții de care ne puteam dispensa, le-am asigurat posibilități bune de comunicare, legături sigure prin curieri, am lăsat cale liberă mesajelor lor radio pentru a le putea asculta.

Acesta era prețul care îl plăteam pentru a controla adversarul - cum te-ai exprimat tu - „pentru a afla cum își informau ei comisarii”. Sunt sigur că și Karla ar face așa ceva pentru noi, dacă el ne-ar controla rețelele. Ba chiar mai mult, nu-i așa, dacă ar viza și el piața americană? Se întrerupse și-i aruncă o privire lui Lacon. Mult, mult mai mult. Un picior pus în curtea americanilor, vreau să spun profitul gras de pe urma acestei chestii americane, ar plasa cârțița Gerald *direct* la masa cea mare. Și Prăvălia, bineînțeles, în consecință. Ca rus, cineva ar da orice englezilor dacă... ei bine, dacă i-ar putea cumpăra pe americani în schimb.

— Mulțumesc, spuse Lacon scurt.

Ministrul plecă, luând cu el câteva sandviciuri să le mănânce în mașină, omițând să-și ia rămas bun de la Mendel, probabil pentru că nu făcea parte din circumscripția sa electorală.

Lacon rămase pe loc.

— Mi-ai cerut să caut orice s-ar găsi despre Prideaux, îi spuse el în sfârșit. Ei bine, am descoperit că avem, totuși, câteva hârtii despre el.

Întâmplător cercetase câteva dosare asupra securității interne a Prăvăliei, explică el.

— Pur și simplu, ca să-mi fac curățenie pe birou.

Așa se face că dăduse de niște rapoarte vechi de recrutare. Unul dintre ele se referea la Prideaux.

— Fusesse abilitat fără rezerve, înțelegi. Niciun fel de reticențe. Cu toate acestea – o inflexiune ciudată în voce îl făcu pe Smiley să-și îndrepte privirea spre el – cred că s-ar putea totuși să te intereseze. Un zvon vag despre zilele lui la Oxford. Ni se poate întâmpla oricăruia dintre noi să o luăm puțin la stânga la vârsta aceea.

— Într-adevăr, așa e!

Se făcu iar liniște, întreruptă doar de pașii ușori ai lui Mendel la etaj.

— Prideaux și Haydon erau pe vremea aceea foarte apropiați, mărturisi Lacon. Nu-mi dădusem seama.

L-a apucat dintr-odată graba să plece. Își înfundă mâna în servietă, scoase un plic mare, obișnuit, i-l puse lui Smiley în mână și plecă spre lumea mai mândră de la Whitehall. În ce-l privește, domnul Barraclough o luă către Hotel Islay, unde reluă lectura dosarului „Operațiunea Martor”.

Capitolul 26

A doua zi, pe la ora prânzului, Smiley citise și dormise nițel, citise din nou și făcuse o baie. Urcând scările din fața acelei frumoase case londoneze, se simți mulțumit pentru că-l plăcea pe Sam.

Casa, din cărămidă de culoare închisă, construită în stil georgian, se afla la doi pași de Grosvenor Square. Se urcau cinci trepte, iar la ușă se afla o sonerie de aramă într-o nișă sculptată. Ușa neagră era încadrată de coloane. Sună și, ca și cum ar fi împins ușa, aceasta se deschise pe loc. Intră într-un vestibul circular, cu o altă ușă la capătul lui, străjuită de doi bărbați zdraveni, în haine negre, care puteau să fie prea bine ușieri la Catedrala Westminster. Deasupra șemineului de marmură se aflau niște cai în goană, ce puteau să aibă drept autor pe Stubbs. Unul dintre cei doi bărbați se apropie de el pentru a-i lua pardesiul; cel de al doilea, îl conduse la un fel de strană pentru a semna în registru.

— Hebden, murmură Smiley în timp ce scria, dându-și un nume de cod pe care Sam și-l putea reaminti. Adrian Hebden.

Cel care îi luă pardesiul, îi repetă numele la un telefon interior.

— Domnul Hebden, domnul Adrian Hebden.

— Dacă nu vă deranjează, vă rog să așteptați o clipă, domnule, spuse bărbatul de lângă strană. Nu se auzea nicio muzică – deși Smiley simțea că ar fi trebuit să fie – și nu se vedea nicio fântână...

— De fapt, spuse Smiley, sunt un prieten de-al domnului Collins. Dacă domnul Collins este disponibil. Cred chiar că mă așteaptă.

Individul de lângă telefon murmură:

— Vă mulțumesc, și puse receptorul în furcă. Îl conduse

pe Smiley până la ușa din fund și o deschise. N-a făcut niciun zgomot, nici măcar n-a fâșiit pe covorul de mătase.

— Domnul Collins se află acolo, domnule, șopti el respectuos. Băuturile sunt la discreție.

Cele trei săli de primire fuseseră unite, păstrând arcade și piloni pentru a da iluzia separării lor, iar pereții erau lambrisați în lemn de mahon. În fiecare încăpere se afla câte o masă, a treia fiind la aproximativ 20 de metri distanță. Lămpile luminau niște tablouri de două parale, naturi moarte cu fructe puse în rame aurii de mărimi colosale, precum și postavul verde al meselor. Perdelele erau trase, iar mesele erau ocupate cam o treime, câte patru sau cinci jucători la fiecare dintre ele, numai bărbați și nu se auzea decât clinchetul bilei în ruletă, cel al fiselor redistribuite jucătorilor și murmurul înfundat al crupierilor.

— Adrian Hebden, spuse Sam Collins, cu o ușoară tresărire în glas. A trecut cam mult de când nu ne-am văzut.

— Bună, Sam, spuse Smiley dând mâna cu el.

— Hai în bârlogul meu, spuse Sam, făcându-i semn cu capul singurului bărbat care se mai afla în cameră, în picioare, o matahală de om, hipertensiv, cu o față brăzdată de riduri. Tipul răspunse, dând la rândul lui din cap.

— Îți place? întrebă Sam în timp ce traversau coridorul cu pereții drapați în mătase roșie.

— Este de-a dreptul impresionant, spuse Smiley politicos.

— Ăsta-i cuvântul, spuse Sam. Impresionant. Asta e. Purta un smoching. Încăperea era tapetată în pluș, în stil edwardian și avea un birou cu o placă de marmură și picioare terminate în gheare de leu cu bilă, dar era foarte mică și prost aerisită, semănând mai mult, gândi Smiley, cu o cabină de teatru, mobilată cu resturi de decoruri.

— S-ar putea să mă lase mai târziu, să zicem peste un an, să bag și eu ceva bănuți în treaba asta. Băieții-s cam duri, dar sunt foarte întreprinzători, știi doar.

— Nu mă îndoiesc! spuse Smiley.

— Ca noi, altădată.

— Așa-i.

Era un tip dichisit și dezinvolt și avea o mustață neagră, tunsă cu grijă. Smiley nu și l-ar fi putut închipui fără ea. Avea probabil 50 de ani. Își petrecuse o mare parte din viață în Orient, unde lucraseră odată împreună, într-o operațiune fulger împotriva unui operator radio chinez. Începuse să încărunească, dar nu arăta mai mult de 35 de ani. Avea un surâs cald și aerul amabil și deschis al unui camarad de arme. Își pusese ambele mâini pe masă, ca și cum ar fi jucat cărți, și îl privea pe Smiley cu o tandrețe posesivă, care putea să fie părintească, filială sau amândouă la un loc.

— Dacă amicul nostru trece de cinci, spuse el fără să înceteze să zâmbească, dă-mi un semn, Harry, fii amabil. Altfel, ține-ți gura aia mare a ta închisă, că stau la taclale acum cu un rege al petrolului. Vorbea în interfonul de pe biroul său. Cum stă?

— Câștigă trei, spuse o voce bolovănoasă. Smiley ghici că-i aparținea bărbatului cu fața brăzdată de riduri și cu hipertensiune.

— Atunci are de pierdut opt, spuse Sam calm. Ține-l la masă, asta-i tot! Fă-l să pară erou. Închise și zâmbi! Smiley zâmbi la rândul său.

— Să știi că-i o viață bună, îl asigură Sam. Oricum, mai bună decât să vinzi mașini de spălat. E ușor” ciudat, desigur, să-ți pui smochingul la zece dimineața. Îmi aduce aminte de acoperirea diplomatică. Smiley izbucni în râs. Mă crezi sau nu mă crezi, e totuși o viață ordonată, adăugă Sam, pe același ton. Aritmetica ne furnizează tot

ajutorul de care avem nevoie.

— Nici nu mă îndoiesc, spuse Smiley cu cea mai mare politețe și de această dată.

— Vrei puțină muzică?

Era imprimată pe bandă și venea din plafon. Sam o puse atât de tare cât puteau suporta.

— Ei, și acum, ce pot face pentru tine? Întrebă Sam zâmbind și mai tare.

— Vreau să-ți vorbesc despre noaptea în care a fost împușcat Jim Prideaux. Erai ofițer de serviciu.

Sam fuma niște țigarete maronii care miroseau a trabuc. Aprinzându-și una, așteptă ca focul să transforme vârful ei în jăritic.

— Îți scrii memoriile, bătrâne? se interesă el.

— Redeschidem și noi cazul.

— Care *noi*, bătrâne?

— Eu. Eu și cu mine, cu Lacon care trage și cu ministrul care muncește-n dorul lelii.

— Orice fel de putere corupe, dar cineva trebuie să guverneze și, în cazul de față, fratele Lacon, de voie, de nevoie, va scormoni până în vârful grămezii.

— Nu s-a schimbat nimic, spuse Smiley.

Sam trase gânditor din țigară. Se auzeau acum melodiile lui Noel Coward.

— E, de fapt, unul din visurile mele, spuse Sam Collins, acoperit de zgomot. Să-l văd pe Percy Alleline trecând pragul ușii ăsteia, cu o amărâtă de servietă maronie și cerând să-și încerce și el norocul. Să mizeze tot bugetul secret pe roșu și să piardă.

— Dosarul a fost jumulit, spuse Smiley. Așa că trebuie mers pe la oameni și întrebați ce-și aduc aminte. În dosar n-a mai rămas aproape nimic.

— Nici nu mă surprinde, spuse Sam. Comandă prin telefon niște sandviciuri. Cu asta mă hrănesc, sandviciuri

și prăjiturile. Din ce iese în plus.

Turna cafeaua în cești, când se aprinse luminița roșie de pe birou.

— Tipul e ca la venire, spuse vocea bolovănoasă.

— Atunci dă-i drumul, numără! spuse Sam și închise, începu să povestească simplu, dar precis, așa cum un bun soldat își reamintește o bătălie, nu ca să câștige sau să piardă, ci pur și simplu ca să-și amintească. Tocmai se întorsese din străinătate, spuse el, după o porție de trei ani la Vientiane. S-a prezentat la Personal și și-a făcut decontul la Diana Dolphin. Nimeni nu părea să aibă ceva de gând în privința lui, așa că și-a zis să o șteargă în sudul Franței, pentru un concediu de o lună, când Macfadean, cerberul ăla bătrân care era de fapt valetul Stăpânului, l-a pescuit de pe coridor și l-a condus direct în biroul Stăpânului.

— Când s-a întâmplat asta exact? întrebă Smiley.

— 19 octombrie.

— Într-o joi.

— Da, într-o joi. Mă gândeam să iau avionul spre Nisa luni. Erai la Berlin. Voiam să te hrptt la un pahar, dar mămicile mi-au spus că ești *occupe* și când m-am interesat la biroul Deplasări, mi-au spus că plecaseși la Berlin.

— Da, așa este, spuse Smiley simplu. Stăpânul mă trimisese acolo.

Ca să mă dea la o parte din drum, ar fi putut el adăuga. Rămăsese cu această impresie chiar de atunci.

— M-am dus să-l vânez pe Bill, dar nici el nu era. Stăpânul îl expediasse pe undeva, prin nordul țării, spuse Sam, evitând privirea lui Smiley.

— Să caute potcoave de cai morți, murmură Smiley. Dar el s-a întors.

De data aceasta, Sam îi aruncă o privire scurtă,

interogativă, lui Smiley, fără să mai adauge nimic în legătură cu această călătorie a lui Bill Haydon.

— Toată Prăvălia părea moartă. Să fiu al naibii dacă nu eram gata-gata să iau primul avion și să mă întorc la Vientiane.

— Și încă ce moartă, recunosc Smiley, gândind: în afară de „Operațiunea Vrăjitoarea”.

— Iar Stăpânul, reluă Sam, parcă dăduse buba rea în el. Era înconjurat de o mare de dosare, avea pielea gălbejită și, când vorbea, se întrerupea mereu ca să-și șteargă fruntea cu o batistă. Nici nu mai încerca să-și facă vânt cu ceva, spuse Sam. Nu l-a felicitat pentru cei trei ani buni petrecuți pe teren; nici n-a făcut vreo aluzie insinuantă la viața lui particulară, care era încurcată rău pe atunci. l-a spus doar că dorea ca Sam să facă de serviciu la sfârșitul săptămânii în locul lui Mary Masterman. Poate Sam să facă schimb cu ea?

— Sigur că pot s-o fac, i-am răspuns eu. Dacă vreți să fiu ofițer de serviciu, o să fiu. Mi-a spus că-mi va spune restul sâmbătă. Între timp, nu trebuie să suflu o vorbă nimănui. Nu trebuia să fac nici cea mai mică aluzie, față de nimeni din această clădire, nici măcar că mi-a cerut acest lucru. Avea nevoie de unul bun la pupitrul centralei telefonice în cazul în care ar fi apărut o criză, dar trebuia să fie cineva de la o unitate auxiliară sau cineva ca mine, care lipsise mult timp din sediu. Și trebuia să fie unul dintre cei vechi.

Așa că s-a dus la Mary Masterman, căreia i-a înșirat că avea un mare ghinion, neputând să-l scoată din apartamentul său pe actualul chiriaș, înainte de plecarea lui în concediu luni; ce-ar zice dacă ar face de serviciu în locul ei și nu mai dădea banii pe hotel? Prelua serviciul sâmbătă dimineață la orele nouă, cu o periută de dinți și șase cutii de bere într-o servietă pe care mai erau încă lipite etichete cu palmieri. Geoff Agate fusese pus pe listă

să-l schimbe duminică seară.

Sam insistă din nou asupra atmosferei mormântale care domnea în birouri. Altădată, sâmbăta nu se deosebea prea mult de celelalte zile, spuse el. Majoritatea secțiilor regionale aveau câte un ofițer de spațiu care lucra în zilele de la sfârșitul săptămânii, altele aveau chiar personal de noapte și dacă dădeai o raită prin crădire rămâneai cu impresia, dincolo de câteva mici defecțiuni, că te aflai într-un loc în care activitatea mergea din plin. Dar în acea sâmbătă dimineață părea că sediul fusese evacuat, spuse Sam, ceea ce, într-un fel, după cum avea să afle mai târziu, era adevărat. Din ordinul Stăpânului. Doi-trei cifrori se speteau de muncă la etajul al doilea, sălile radioascultare și cifru mergeau din plin. Băieții de acolo lucrau oricum de dimineața până seara și de seara până dimineața. În rest, spuse Sam, o mare tăcere. A stat pe loc așteptând să-l sune Stăpânul, dar nu s-a întâmplat nimic. A șters-o din birou o oră ca să-i sâcâie pe cei de la pază, pe care-i socotea cei mai puturoși cutărică din Prăvălie. Le-a controlat listele de prezență și a constatat că două dactilografe și un ofițer de spațiu fuseseră puși prezenți, deși lipseau, așa că i-a făcut raport cerberului șef, unul nou, pe nume Mellows. Sfârși prin a se duce sus să vadă dacă Stăpânul se afla acolo.

— Stătea acolo singur, doar cu Macfadean. Nici mămici, nici tu, doar bătrânul Mac, care se afla în treabă dându-i ceai și simpatie. Mă lungesc prea mult?

— Nu, dă-i înainte, te rog. Toate detaliile pe care ți le poți aminti.

— Atunci, Stăpânul' a mai dat alt vâl la o parte. O jumătate de vâl. A spus că cineva îndeplinea o misiune specială pentru el. De mare importanță pentru Serviciu. Și repeta tot timpul: pentru Serviciu. Nu pentru Whitehall, nu pentru salvarea lirei sterline, nu de dragul prețului

peștelui, ci pentru noi. Chiar atunci când totul se va sfârși, trebuia să nu suflu o vorbă nimănui. Nici chiar ție. Nici lui Bill, nici lui Bland, nimănui.

— Nici lui Alleline?

— N-a menționat nici măcar o dată numele lui Percy.

— Nu, fu Smiley de acord, bineînțeles. Spre sfârșit, nu prea mai era în stare să-i pronunțe numele.

— Trebuia să-l consider drept directorul operațiunilor în noaptea aceea, iar eu să mă consider legătura directă între Stăpân și tot ce se întâmpla în restul imobilului. Dacă apărea orice, un mesaj, un telefon, oricât de banal ar fi putut să pară, trebuia să aștept până nu mai era nimeni primprejur și să mă reped imediat pe scări să-l informez pe Stăpân. Nimeni nu trebuia să știe, nici atunci, nici mai târziu, că Stăpânul era omul de la comandă. În niciun caz nu trebuia să-i transmit ceva prin telefon sau printr-o notă; până și interioarele erau tabu. Acesta-i adevărul, George, spuse Sam, luând un sandvici.

— Te cred, spuse Smiley cu multă căldură.

Dacă trebuiau trimise telegrame în afară, Sam trebuia să acționeze din nou ca legătură a Stăpânului. Nu se aștepta să se întâmple cine știe ce până seara. Chiar și atunci părea foarte „probabil că nu se va întâmpla nimic. În privința cerberilor și a celor de teapa lor, așa cum s-a exprimat Stăpânul, Sam trebuia să facă pe dracu-n patru și să se poarte firesc și să pară ocupat.

Convorbirea o dată terminată, Sam se reîntoarce în camera ofițerilor de serviciu, trimise pe cineva după un ziar de seară, își deschise o cutie de bere, își alese o linie directă cu exteriorul și începu să se relaxeze. Se transmitea cursa cu obstacole de la Kempton, pe care n-o mai urmărise de ani de zile. La începutul serii a mai făcut o inspecție și a verificat semnalele de alarmă de la etajul unde se aflau arhivele generale. Trei din cincisprezece nu

funcționau și, din momentul acela, avea să devină, într-adevăr, popular printre paznici. Și-a fiert un ou și după ce l-a mâncat a urcat la etajul al doilea să-l ușureze pe bătrânul Mac de-o liră și să-i dea o bere.

— Îmi ceruse să pariez o liră pe nu mai știu ce mârtoagă cu trei picioare stângi. Am stat la taclale cu el vreo zece minute, m-am întors în bârlogul meu, am scris câteva scrisori, m-am uitat la un film împruțit la televizor, apoi m-am băgat în scutece. Primul apel s-a făcut auzit exact în momentul când era să adorm. Exact la orele 11, 20. Și telefoanele n-au încetat să sune zece ore în șir. Credeam c-o să-mi explodeze pupitrul în față.

— Arcadi pierde cinci, spuse o voce din cutia de pe masă.

— Scuză-mă, spuse Sam, cu zâmbetul său obișnuit; lăsându-l pe Smiley în compania muzicii, o șterse la etaj să pună lucrurile la punct.

Rămas singur, Smiley urmări cum țigareta maronie a lui Sam ardea încet-încet în scrumieră. Așteptă, Sam nu mai venea și se întrebă dacă n-ar trebui s-o stingă. Fumatul interzis în timpul serviciului, se gândi el. Acesta era regulamentul.

— S-a rezolvat, spuse Sam.

Primul apel a venit din partea funcționarului de permanență la Foreign Office pe direct, spuse Sam. În cursa de la Whitehall, puteai spune, Foreign Office-ul câștiga cu un cap.

— Șeful Agenției Reuters de la Londra îl sunase în legătură cu niște împrușcături la Praga. Un spion englez fusese împrușcat mortal de către forțele de securitate ruse, îi vâneau posibillii complici; era de interes pentru Foreign Office? Funcționarul de serviciu ne comunica acest lucru spre informarea noastră. I-am răspuns că părea o aiureală și am închis telefonul, exact în momentul în care Mike

Meakin, de la radioascultare a venit să-mi spună că emițătoarele cehe parcă înnebuniseră. Jumătate din mesaje erau în cod, dar jumătatea cealaltă erau în clar. Captau fără încetare rapoarte trunchiate în legătură cu cineva care a fost împușcat lângă Brno. Praga sau Brno? am întrebat eu. Sau amândouă? Doar Brno. I-am spus să continue ascultarea și în momentul acela au început să zbârnâie toate cele cinci telefoane. Chiar în momentul când ieșeam din cameră, funcționarul de permanență de la Foreign Office a revenit pe direct. Tipul de la Reuters dăduse o corectură, spunând că în loc de Praga trebuie să citim Brno. Am închis ușa cu impresia că las în urmă un cuib de viespi. În momentul în care am intrat, Stăpânul era în picioare în fața biroului său. Mă auzise urcând scările. Că veni vorba: Alleline a pus mochetă pe scările acelea?

— Nu, spuse Smiley. Era total impasibil. George este ca un lăstun, îi spuse Ann o dată lui Hay don în prezența sa. Își reduce temperatura corporală până ajunge la temperatura mediului înconjurător. În felul acesta nu pierde niciun fel de energie ca să se adapteze.

— Știi cât era de ager când te privea. S-a uitat la mâinile mele să vadă dacă am vreo telegramă pentru el și mi-aș fi dorit să-i fi adus ceva, dar eram cu mâinile goale. „Mă tem că s-a stârnit un pic de panică”, i-am spus. I-am rezumat situația, s-a uitat la ceas, cred că încerca să-și dea seama ce se va întâmpla, dacă totul mersese fără complicații prea mari. I-am spus: „Puteți să-mi dați o explicație, cât de cât, vă rog?” S-a așezat. Nu puteam să-l văd prea bine din cauza lămpii aceleia verzi de pe biroul său, care răspândea o lumină slabă. I-am repetat: „Îmi sunt necesare niște explicații. Doriți să dau o dezmințire? De ce n-aș chema pe cineva?” Niciun răspuns. Fii atent, nici n-aveam pe cine să chem, dar atunci nu știam încă. „Am nevoie de niște explicații”. Se-auzeau pași la etajul de jos și mi-am dat

seama că operatorii radio încercau să mă găsească. „Doriți să coborâți și să rezolvați problema chiar dumneavoastră?” am spus eu. Am înconjurat biroul, trecând peste dosare, fiecare dintre ele deschise la altă pagină; ai fi zis că lucrează la o enciclopedie. Unele dintre acestea trebuie să fi fost datate de dinainte de război. Era așezat uite-așa: cu degetele încrucișate, cu buricele lipite de frunte, Sam se uita fix la tăblia biroului; cealaltă mână se sprijinea cu palma pe masă, de parcă ar fi ținut ceasul de buzunar imaginar al Stăpânului.

„Spune-i lui Macfadean să-mi aducă un taxi și apoi să-l caute pe Smiley”. „Și cu operațiunea ce facem?” am întrebat eu. A trebuit să aștept o noapte întreagă să capăt un răspuns. „Poate fi dezmințită, mi-a spus el. Amândoi aveau asupra lor acte de identitate străine. Nimeni nu putea ști în stadiul acesta că sunt britanici”. „Ei vorbesc doar de un singur om”. Apoi am spus: „Smiley este la Berlin”. Oricum, asta cred c-am spus. Încă două minute de tăcere. „Poate să fie oricine. Nu are niciun fel de importanță”. Presupun c-ar fi trebuit să-i plâng de milă, dar, în momentul acela, nu eram capabil de prea multă compasiune. Mi se pusese copilu-n brațe, iar eu habar n-aveam despre ce era vorba. Macfadean nu era prin apropiere și mi-am zis că Stăpânul putea să-și găsească și singur un taxi. În momentul în care am ajuns la capătul de jos al scării, cred că arătam ca Gordon la Khartoum. Băbăția de la radioascultare îmi fâlfâia niște buletine ca niște fanioane, doi cerberi urlau la mine, operatorul radio strângea în mână un teanc întreg de mesaje, telefoanele zbârnâiau, nu numai al meu, ci o jumătate de duzină de linii directe de la etajul IV. M-am dus direct în camera ofițerului de serviciu și am întrerupt toate liniile, încercând să-mi adun mințile. Cum dracu-i zice operatoarei ăleia de la monitoare, care juca bridge cu Diana Dolphin?

— Purceii Molly Purceii.

— Asta e. Ce spunea avea măcar meritul de a fi clar. Radio Praga promisese să transmită într-o jumătate de oră un buletin de știri special. Asta se întâmplase cu un sfert de oră în urmă. Buletinul avea să se refere la un act cras de provocare, din partea unei puteri occidentale, la o încălcare a suveranității Cehoslovaciei și la o jignire adusă oamenilor iubitori de libertate din lumea întreagă. În plus, spuse scurt Sam, avea să fie un dans de la un cap la altul. Am dat un telefon în Bywater Street, desigur, apoi am transmis un mesaj la Berlin, cerându-le să te găsească îndată și să te trimită înapoi cu avionul de ieri. I-am dat lui Mellows principalele numere de telefon și l-am trimis să găsească un telefon în afara Prăvăliei și să pună mâna pe oricare dintre grangurii de găsit. Percy își petrece în Scoția sfârșitul de săptămână și lua cina în oraș. Bucătăreasa i-a dat numărul lui Mellows, care a sunat acolo și a vorbit cu gazda. Percy tocmai plecase.

— Scuză-mă, îl întrerupse Smiley. Vrei să zici că ai sunat în Bywater Street, de ce? Își apuca cu degetele buza de sus, trăgând de ea ca și cum ar fi fost diformă, în timp ce privea în gol.

— În cazul în care te-ai fi întors mai devreme de la Berlin, spuse Sam.

— Și mă întorsesem?

— Nu.

— Păi atunci, cu cine ai vorbit?

— Cu Ann.

— Ann este plecată în momentul de față, spuse Smiley. Poți să-mi redai cum s-a derulat acea conversație?

— Te-am cerut pe tine și ea mi-a spus că erai la Berlin.

— Asta a fost tot?

— Era un moment de criză, George, spuse Sam, pe un ton de avertisment.

— Și...?

— Am întrebat-o dacă, nu cumva, prin cine știe ce noroc, nu știa unde se afla Bill Haydon. Era urgent. Mă gândeam că era în concediu, dar ar fi putut să fie pe undeva prin apropiere. Cineva mi-a spus odată că erau veri. În plus, el este prietenul familiei, după câte am înțeles.

— Da. Este. Și ea ce-a spus?

— Mi-a aruncat un nu arțăgos și a pus receptorul în furcă, îmi cer scuze, George. La război, ca la război.

— Pe ce ton vorbea? Întrebă Smiley după ce lăasă aforismul să mai plutească puțin între ei.

— Ți-am spus: arțăgos.

Roy se afla la Universitatea din Leeds, să recruteze oameni, spuse Sam, așa că nu era disponibil.

Între două apeluri, Sam era asaltat din toate părțile. De parcă ar fi invadat el însuși Cuba. Militarii urlau că tancurile cehe făceau manevre de-a lungul graniței austriece. Băieții de la radioascultare nu-și mai auzeau nici gândurile, într-atât de mare era înghesuiala pe frecvențele din jurul orașului Brno; ceea ce privește Foreign Office-ul, funcționarul de permanență trecea în fiecare clipă de la fierbințeală la friguri. Mai întâi Lacon, apoi ministrul însuși lătrau la porți. La o jumătate de oră după miezul nopții, am intrat în posesia mult promisului buletin de știri ceh, e adevărat, cu 20 de minute întârziere, dar n-avea niciun fel de importanță, bine că-l aveam. Un spion britanic, pe nume Jim Ellis, călătorind cu acte de identitate cehe, false, și sprijinit de contrarevoluționari cehi, a încercat să răpească un general ceh – căruia nu i s-a dezvăluit numele – într-o pădure de lângă Brno și să-l treacă în mod clandestin peste granița cu Austria. Ellis a fost împușcat, dar nu s-a menționat c-ar fi fost ucis; alte arestări erau iminente. L-am căutat pe Ellis în indexul numelor

conspirative și-am descoperit că era Jim Prideaux. Și atunci mi-a trecut prin minte, probabil așa cum gândise și Stăpânul: dacă Jim este împușcat și are asupra lui documente cehe, cum dracu' îi știu ei numele conspirativ și cum de știu că e britanic? Apăru și Bill Haydon, alb ca varul. Văzuse știrea pe telexul de la clubul său. S-a întors din drum imediat și a venit la Prăvălie.

— La ce oră, exact, s-a întâmplat asta? întrebă Smiley, încruntându-și ușor sprâncenele. Trebuie că era destul de târziu.

Sam părea că dorea să-i relateze lucrurile mai pe înțeles.

— Unu și un sfert, spuse el,

— Cam târziu să mai citești telexurile la club, nu-i așa?!

— E o lume pe care n-o știu, bătrâne.

— Savile, parc-așa-i zice clubului la care se duce Bill?

— Habar n-am, răspunse Sam cu încăpățănare. Mai bău un pic de cafea. Era o încântare să te uiți la el, asta-i tot ce se spune. Ziceam că-i mai curând un fantezist, dar nu în seara aceea, crede-mă. De acord, era zguduit. Cine n-ar fi fost? A ajuns la Prăvălie știind că a fost un schimb al dracului de focuri și cam asta a fost tot. Dar când i-am spus că cel împușcat era Jim, s-a uitat la mine ca un nebun. Credeam că sare la mine să mă strângă de gât. „Împușcat. Împușcat cum? împușcat mortal?” I-am băgat în mână buletinele și le-a înghițit unul după altul.

— N-ar fi trebuit să știe deja din telexuri? întrebă Smiley cu voce scăzută. Credeam că știrea se aflase peste tot în momentul acela: Ellis împușcat. Cap de știri, nu-i așa?

— Depinde ce buletin de știri a văzut, presupun, spuse, Sam ridicând din umeri. Oricum, s-a instalat la pupitru și, spre dimineață, strânse toate informațiile disponibile și reușise aproape să calmeze spiritele. A comunicat celor de la Foreign Office să stea liniștiți și să aștepte. A pus mâna

pe Toby Esterhase și l-a trimis să adune o pereche de agenți cehi, studenți la Facultatea de Științe Economice din Londra. Bill îi lăsase să se joace de-a spionii până atunci, avea de gând să-i întoarcă și să-i expedieze apoi în Cehoslovacia. Băieții lui Toby le-au dat una în cap și i-au băgat la răcoare la Sarratt. Apoi, Bill l-a sunat pe șeful rezidenței cehe de la Londra și i-a vorbit pe un ton de sergent major: l-a amenințat că-l lasă în izmene, să-l știe lumea toată, și să ajungă de râsul tuturor colegilor, dacă se atingea cineva măcar de un fir de păr al lui Jim Prideaux. Îi ceru să transmită acest lucru șefilor săi. Aveam impresia că asist la un accident de circulație și că Bill era singurul medic aflat la fața locului. A dat telefon unuia dintre contactele sale din presă și i-a povestit, cu titlu absolut confidențial, că Ellis era un mercenar ceh în solda americanilor; putea folosi informația fără să citeze sursa. Știrea a intrat în edițiile de seară. De îndată ce i-a fost posibil, a șters-o până la Jim acasă, să se asigure că acesta nu lăsase în urma lui nimic de care s-ar putea agăța un ziarist, dacă exista vreunul suficient de deștept încât să facă legătura între Ellis și Jim Prideaux. Cred că a făcut o curățenie la sânge. Inclusiv în ce privește familia.

— Nu există niciun fel de familie, spuse Smiley. În afară de Bill, presupun, adăugă el, cu jumătate de gură.

Sam reluă:

— La orele opt a sosit Percy Alleline; cerșise un avion special de la Aviație. Era numai un zâmbet. Nu cred că s-a comportat foarte inteligent, dată fiind starea de spirit a lui Bill, dar asta e. Voia să știe de ce sunt de serviciu, așa că i-am plasat aceeași poveste pe care i-am debitat-o lui Mary Masterman: n-aveam unde să dorm. Mi-a folosit telefonul ca să-și aranjeze o întâlnire cu ministrul și mai vorbea încă în momentul în care a apărut Roy Bland, nebun de furie și pe jumătate matol, dorind să știe cine dracu-i face nasoaie

în grădina lui, acuzându-mă de fapt pe mine. I-am spus: „Isuse, omule, da' cu bătrănu' Jim cum rămâne? Ai putea să-i plângi un pic de milă, cât mai ești în treaba asta”. Roy este încă un hămesit și-i plac mai mult viii decât morții. I-am predat pupitrul cu toată dragostea mea și am coborât la Savoy să-mi iau micul dejun și să citesc ziarele de duminică. N-am găsit nimic altceva, în ele, decât comunicatele transmise de Radio Praga și o dezmințire făcută în silă de către Foreign Office.

Smiley spuse în sfârșit:

— Te-ai dus-în sudul Franței după aia?

— Pentru două luni încântătoare.

— Te-a mai chestionat cineva după aceea... în legătură cu Stăpânul, de exemplu?

— Nu, până la întoarcerea mea. Îți făcuseră vânt atunci, iar Stăpânul era în spital, bolnav. Vocea lui Sam se îngroșă puțin. N-a făcut vreo *prostie*, sper?

— S-a prăpădit doar. Ce s-a întâmplat?

— Percy făcea pe șeful, m-a convocat și a vrut să știe de ce am făcut de serviciu în locul lui Masterman și ce-am vorbit cu Stăpânul. Am ținut-o una și bună pe povestea mea, iar Percy m-a făcut mincinos.

— Și atunci pentru ce ți-au dat pașaportul? Pentru minciună?

— Pentru alcoolism. Cerberii și-au făcut și ei damblaua. Au numărat cinci cutii goale de bere în coșul de gunoi din camera ofițerului de serviciu și au făcut raport supraveghetorilor. Exista ordinul clar: fără pileală în incintă. Când au considerat momentul potrivit, o comisie de disciplină m-a găsit vinovat de a fi dat foc Arsenalului Majestății Sale, așa că m-am lipit de cartofori. Cu tine ce s-a întâmplat?

— Cam tot așa. Se pare că n-am reușit să-i conving că nu eram implicat.

— În orice caz, dacă-i vrei gâtul vreunuia, spuse Sam în timp ce-l conducea discret spre o ușă care dădea într-o încântătoare fundătură, bagă-mi un fir. Smiley era cufundat în gânduri. Și dacă vrei vreodată să faci ceva bani de buzunar, continuă Sam, adu-i pe câțiva dintre prietenii ăia încliftați ai lui Ann.

— Ascultă Sam. În noaptea aceea Bill făcea dragoste cu Ann. Nu, nu, fii atent. Ai sunat-o, ți-a spus că Bill nu era acolo. Nici n-a apucat bine să pună receptorul în furcă, și i-a și făcut vânt din pat lui Bill, care a apărut o oră mai târziu la Prăvălie, știind că s-a tras în Cehoslovacia. Dacă mi-ai relata fără mânuși ce s-a întâmplat, nu-i așa că asta mi-ai spune?

— În mare, da.

— Dar tu nu i-ai spus nimic lui Ann despre Cehoslovacia, când i-ai telefonat...

— S-a oprit pe la club, în drum spre Prăvălie.

— Dacă era deschis. Foarte bine: atunci, de ce nu știa că Jim Prideaux fusese împușcat?

În lumina zilei, Sam arăta pentru o clipă mai bătrân, cu toate că zâmbetul nu-i dispărea de pe față. Parcă vroia să mai spună ceva, dar se răzgândi. Furios, apoi decepționat și, în fine, impasibil.

— Hai, la revedere, spuse el. Bagă de seamă, spuse el, și se retrase spre noaptea nesfârșită a carierei pe care și-o alesese.

Capitolul 27

În dimineața aceea, când Smiley plecase din Isley spre Grosvenor Square, străzile erau inundate de lumina orbitoare a soarelui, iar cerul era albastru. Acum însă, aflat la volanul Roverului de închiriat, trecând pe lângă fațadele neatrăgătoare de pe Edgware Road, constată că vântul nu mai bătea și că cerul se înnorase a ploaie, tot ceea ce mai rămăsese din soare fiind câteva raze roșietice care întârziu pe caldarâm. A parcat pe St. John's Wood Road, în curtea unui bloc turn, construit de curând, cu o copertină de sticlă, dar el nu intră pe acolo. Trecu pe lângă o sculptură imensă, reprezentând, așa cum i se păru lui, nimic mai mult decât un talmeș-balmeș cosmic, și își croi drum prin ploaia mărunță și rece, până la o scară exterioară, care ducea la subsol și avea o plăcuță: „leșire”. Până la primul nivel al subsolului, treptele erau mozaicate, iar balustrada era din lemn de tec african. Dincolo de acest punct, generozitatea antreprenorului încetase. Cementul ordinar înlocuia luxul dinainte și o duhoare de gunoaie neridicate făcea aerul de nerespirat. Mișcările lui Smiley erau mai curând ale unui om prudent, decât ale unui om care se furișează. Când a ajuns la ușa de fier, s-a oprit o clipă înainte de a pune ambele mâini pe clanța mare și a tras aer în piept, ca și cum s-ar fi pregătit pentru o grea încercare. Ușa s-a crăpat cam vreo 30 de centimetri și s-a oprit făcând un zgomot surd, urmat de un strigăt de furie, care se auzi de câteva ori, precum ecoul unui țipăt într-un bazin de înot acoperit.

— Alo, de ce nu uiți la intrare?

Smiley se strecură prin deschizătură. Ușa se oprise în bara de protecție a unei limuzine strălucitoare, dar Smiley nu se uita la mașină. În fundul garajului, într-o boxă, doi bărbați în salopete spălau cu furtunul un Rolls-Royce.

Amândoi se uitau spre el.

— De ce nu vii parte dincolo? întrebă aceeași voce furioasă. Tu locatar aici? De ce tu nu folosește lift de locatari? Scara de incendiu.

Nu-ți puteai da seama care dintre ei doi vorbea, dar oricare ar fi fost, o făcea cu un puternic accent slav. Lumina din boxă se afla în spatele lor. Cel scund ținea furtunul. Smiley înainta, având grijă, să nu se apropie de ei cu mâinile în buzunare. Cel cu furtunul se întoarse la lucru, dar lunganul rămase să-l urmărească prin penumbră. Era îmbrăcat într-o salopetă albă și-și ridicase vârfurile gulerului, ceea ce-i dădea un aer de șmecher. Părul negru și des era dat spre spate.

— Trebuie să recunosc că nu sunt locatar, spuse Smiley. Mă întreb dacă n-aș putea să vorbesc cu cineva pentru a închiria un loc de parcare. Mă numesc *Carmichael*, adăugă el cu glas mai ridicat. Am cumpărat un apartament ceva mai sus de-aici.

Făcu un gest ca și cum ar fi vrut să le arate o carte de vizită, ca și cum documentele ar fi pledat mai bine în favoarea sa decât modesta sa înfățișare. Plătesc în avans, vorbise el. Aș putea semna și un contract. Orice este necesar. Nu-i nicio problemă. Țin însă, firește, ca totul să se facă legal. Pot oferi referințe, pot vărsa banii într-un cont, orice este rezonabil. Atâta vreme cât este legal. E vorba de un Rover. Unul nou. N-aș vrea să fac nimic pe la spatele Companiei, pentru că nu-mi stă-n fire, dar voi face orice altceva care mi s-ar părea rezonabil. Aș fi putut prea bine să cobor cu ea până aici, dar n-aveam cum să știu dacă se poate Sau nu. Apoi, pe cinstea mea, știu că pare stupid ce spun, dar, mi-a plăcut cum arăta rampa. Știți, mașina e atât de nouă, mă-nțelegeți...

În tot timpul acestei interminabile declarații de intenții, pe care o debită cu un aer aferat, Smiley rămase în

fasciculul de lumină ce venea de la o lampă atârnată de grindă. Ziceai că e unul care nu știe decât să se milogească, o figură jalnică, ușor de observat în spațiul deschis în care se plasase. Atitudinea sa a avut efectul dorit. Părăsind boxa, tipul în alb se îndreptă cu pași mari spre o cabină de sticlă, improvizată între doi stâlpi metalici, și-i făcu semn lui Smiley din capul său frumos să-l urmeze. În mers, își scoase mănușile. Erau de piele, cusute de mână și foarte scumpe.

— Ascultă, bagi seama cum deschide ușa, spuse el pe același ton ridicat. Dacă vrei intri, vezi, folosești ascensorul, că dacă nu, dai două lire. Folosești lift. Nu face necazuri.

— Max, trebuie să-ți vorbesc, spuse Smiley îndată ce intrară în cabină. Singur. Nu aici.

Max era un tip spătos și puternic, cu o față de băiețel palid, dar cu o piele brăzdată de riduri ca aceea a unui om bătrân. Era frumos și avea niște ochi în care nu puteai citi nimic. Întreaga sa făptură degaja o liniște de mormânt.

— Acum? Vrei vorbim acum?

— În mașină. Am una afară. Dacă urci până în capul rampei, dai direct în ea.

Făcându-și mâna pâlnie, Max urlă ceva spre capătul garajului. Era cu o jumătate de cap mai înalt decât Smiley și zbiera ca un tambur major. Smiley n-a înțeles o vorbă. Probabil că era în cehă. Nu s-a auzit niciun răspuns, dar Max începuse să-și descheie nasturii salopetei.

— E-n legătură cu Jim Prideaux, spuse Smiley.

— Desigur, răspunse Max.

Au mers până la Hampstead și au rămas în Roverul strălucitor, privind copiii cum spărgeau gheața pe he-leșteu. Ploaia încetase, în sfârșit; poate pentru că era atât de frig.

Când părăsea garajul, Max purta un costum albastru și o

cămașă albastră; cravata era și ea albastră, dar avea un ton diferit de acela al costumului și cămășii; fusese aleasă cu grijă și umblase mult până găsise nuanța aceasta. Avea câteva inele pe degete și purta cizme de aviator, cu fermoar într-o parte.

— Nu mai sunt la Prăvălie. Ți s-a spus? întrebă Smiley. Max ridică din umeri. Credeam că ți s-a spus, adăugă Smiley.

Max stătea băț. Nu se lăsase pe spătar, era prea mândru ca s-o facă. Nu se uita la Smiley. Se uita fix spre heleșteu și la copiii care se jucau, dându-se pe gheață printre trestii.

— Țtia nu spun mie nimic, zise el.

— Am fost pus pe liber, spuse Smiley. Presupun că aproape în același timp cu tine.

Max păru că se întinde ușor, apoi se lăsă din nou în scaun.

— Păcat, George. Ce făcut: furat bani?

— Nu vreau să ne afle ăia, Max.

— Tu pe cont propriu, eu pe cont propriu, spuse Max, oferindu-i dintr-o tabacheră de aur o țigară pe care acesta o refuză.

— Vreau să aud ce s-a-ntâmplat, continuă Smiley. Voiam să aflu încă înainte de a mă fi măturat ei, dar n-am mai avut timp să descopăr.

— D-aia dat ei la tine cu picioru'?

— Probabil.

— Nu știi lucruri așa multe, este? spuse Max, privind nepăsător spre puști.

Smiley vorbea foarte simplu, urmărind fără încetare fața lui Max, ca să-și dea seama dacă acesta înțelegea sau nu. Ar fi putut să vorbească în germană, dar Max n-ar fi acceptat nici în ruptul capului, o știa. Așa că îi vorbea englezește și urmărea expresia feței lui Max.

— Eu nu știu nimic, Max. N-am avut niciun amestec în treaba asta. Eram la Berlin când s-a-ntâmplat și habar n-aveam ce se pune la cale și în ce condiții. Mi-au telegrafiat, dar, când am sosit la Londra, era prea târziu.

— Se pune la cale, repetă Max. Apăi știu că s-a pus ceva la cale. Bărbia și obrajii i s-au umplut brusc de riduri, și-a mijit ochii și nu știa dacă se strâmbă sau zâmbește. Acum tu ai mulțime de timp, nu-i așa, George? Isuse, dar știu că a fost a dracului punere la cale.

— Jim avea de îndeplinit o misiune specială. Te-a cerut pe tine.

— Bineînțeles. Jim cere Max să facă pe guvernanta.

— Cum te-a contactat? A venit el la Acton să-l găsească pe Toby Esterhase și să-i spună: Toby, îl vreau pe Max? Cum a făcut?

Măinile lui Max se sprijineau pe genunchi. Erau fine și îngrijite, cu excepția încheieturilor, care erau noduroase. La auzul numelui de Esterhase, își adună palmele căuș, ca și cum ar fi prins un fluture.

— Și ce naiba contează? întrebă Max.

— Ei, tu spune ce s-a întâmplat.

— Pe cont propriu, spuse Max. Jim cont propriu, eu cont propriu. Ca acum.

— Hai, spuse Smiley, te rog.

Max se apucă să povestească ca și cum era vorba despre o încurcătură ca multe altele; de familie, de afaceri sau de dragoste. Era într-o luni seară, pe la mijlocul lui octombrie. Da, era pe 16. Era o perioadă de mucezeală, nu fusese în străinătate de săptămâni întregi și se săturase până-n gât. Își petrecea toată ziua în acțiuni de recunoaștere asupra unei case din Bloomsbury, unde se presupunea că locuia o pereche de studenți chinezi; băieții lui Esterhase intenționau să monteze o spargere în apartamentul lor. Era pe punctul de a se întoarce la

Spălătoria de la Acton pentru a-și redacta raportul, când Jim l-a abordat în plină stradă, după schema unei întâlniri întâmplătoare. L-a luat și l-a dus cu mașina până la Crystal Palace, unde au rămas să vorbească în mașină, ca acum, doar că vorbeau cehește. Jim i-a spus că era vorba de o misiune specială, ceva atât de mare, atât de secret, că nimeni de la Prăvălie, nici chiar Toby Esterhase, n-avea dreptul să știe ce se întâmpla. Venea chiar din vârful pomului și era a dracului de grea. Îl interesa pe Max?

— Eu spus: Sigur, Jim. Max interesat. Apoi el cere la mine: la-ți concediu. Tu duci la Toby și spui: Toby, mama bolnavă, la mine trebuie concediu. Eu nu are mamă. Sigur, am spus eu, iau concediu. Cât lung, te rog, Jim? Totul nu trebuia să țină mai mult de un sfârșit de săptămână, a spus Jim. Trebuiau să fie acolo sâmbătă și să plece duminică. Apoi îl întrebă pe Max dacă avea ceva acte de identitate valabile: cel mai bine ar fi să fie austriece, de mic comerciant și să aibă și permisul de conducere corespunzător. Dacă Max n-are nimic la îndemână la Acton, Jim o să-i aranjeze ceva la Brixton.

— Sigur, am spus eu. Am Hartmann, Rudi, din Linz, emigrant sudet.

Așa că Max i-a vândut lui Toby o poveste despre o încurcătură cu o fată la Bradford, iar Toby i-a ținut lui Max o predică de zece minute despre obiceiurile englezești privind relațiile dintre sexe. Joi, Jim și Max s-au întâlnit într-o casă conspirativă, pe care o aveau vânătorii de scalpuri pe vremea aceea, o adevărată ruină, din Lambeth. Jim adusese cheile. O chestie de trei zile, repetă Jim, o întâlnire clandestină în apropiere de Brno. Jim avea o hartă mare și s-au pus s-o studieze. Jim va călători ca cetățean ceh, iar Max va face pe austriacul. Vor ajunge la Brno pe căi diferite. Jim va zbura de la Paris la Praga și va călători în continuare cu trenul. Nu menționase ce fel de

documente va avea, dar Max presupunea că sunt cehești, întrucât Jim, după cum văzuse Max, le mai folosisese și altădată. Max era Hartmann, Rudi, comerciant de sticlărie și de plăci refractare. Urma să treacă frontiera austriacă cu o utilitară, în apropiere de Mikulov, apoi să se îndrepte spre nord, către Brno, având suficient timp la dispoziție să ajungă la întâlnire la orele șase și jumătate, sâmbătă seara, pe o străduță lăturalnică, lângă terenul de fotbal. În seara aceea, la șapte, începea un meci important. Jim se va lăsa antrenat de mulțime până la străduța lăturalnică, apoi se va urca în utilitară. Au convenit asupra orelor, asupra întâlnirilor de salvare și asupra situațiilor neprevăzute care pot interveni de obicei. De altfel, spuse Max, fiecare îi știa stilul celuilalt pe dinafară.

O dată ieșiți din Brno, urmau să călătorească împreună pe drumul de Bivolice până la Krtiny, apoi să o ia la est, spre Racice. Undeva, pe drumul spre Racice aveau să dea de o mașină neagră, mai mult ca probabil un Fiat, parcată pe partea stângă a drumului. Primele două cifre ale numărului de înmatriculare vor fi 99. Șoferul va citi un ziar. Vor opri, Max va trece drumul și va întreba dacă era totul în regulă. Tipul îi va răspunde că medicul îi interzisese să conducă mai mult de trei ore în șir. Max îi va răspunde că, într-adevăr, drumurile lungi erau obositoare pentru inimă. Șoferul le va arăta unde să parcheze utilitara și-i va lua cu propria lui mașină să-i ducă la întâlnire.

— Pe cine trebuia să întâlnești, Max? Jim ți-a spus și asta? Nu, asta era tot ce-i spusese Jim.

Până la Brno, continuă Max, lucrurile au mers aproape așa cum fusese prevăzut. De la ieșirea din Mikulov au fost urmăriți, pentru un timp, de doi motocicliști civili, care se schimbau între ei la fiecare zece minute, dar a pus aceasta

pe seama numărului său austriac și nu i-a mai dat importanță. Au ajuns ușor la Brno pe la jumătatea după-amiezii și, ca să-și facă numărul complet, și-a reținut o cameră la un hotel și a băut vreo două-trei cafele la restaurant. Un ciripitor l-a agățat și Max i-a vorbit despre vicisitudinile comerțului cu sticlărie și despre o fată din Linz care a șters-o cu un american. Jim n-a venit la prima întâlnire, dar a sosit la cea de salvare cu o oră mai târziu. Max a presupus, la început, că trenul a avut întârziere, dar Jim n-a spus decât „am condus încet” și, atunci, și-a dat seama că ceva era în neregulă.

Așa va trebui să lucrăm, spuse Jim. S-a făcut o schimbare în plan. Max va rămâne total în afara operațiunilor. Urma să-l lase pe Jim în apropierea locului întâlnirii și apoi să se întoarcă la Brno și să stea acolo până luni de dimineață. Nu trebuia să ia contact cu niciunul din cei care făceau parte din rețeaua Prăvăliei. Nimeni din rețeaua Supărare. Nimeni din rețeaua Platon și, mai ales, niciun contact cu rezidența de la Praga. Dacă Jim nu apărea la hotel, la orele opt, luni de dimineață, Max trebuia să o șteargă cum putea. Dacă Jim reapărea, misiunea lui Max era să-i transmită un mesaj Stăpânului din partea lui Jim; mesajul putea să fie foarte simplu. Fie și doar un singur cuvânt. Ajuns la Londra, trebuia să-l caute pe Stăpân personal, să stabilească o întâlnire, prin intermediul bătrânului Macfadean, și să-i predea mesajul, era clar? Dacă Jim nu apărea, Max trebuia să reia viața de acolo de unde o lăsase și să nege tot, atât înăuntru, cât și în afara Prăvăliei.

— Ți-a spus Jim de ce se schimbase planul?

— Jim era îngrijorat.

— I se întâmplase ceva pe parcurs?

— Poate. I-am spus lui Jim: Ascultă, Jim, află că eu vin cu tine. Fac eu pe guvernanta, conduc mașina în locul tău,

trag pentru tine, ce dracu'. Jim înfuriat teribil, înțelege?

— Înțeleg, spuse Smiley.

Au mers în continuare cu mașina pe drumul spre Racice și au descoperit mașina parcată cu farurile stinse, în fața unui drum de țară. Un Fiat negru cu număr mineralogic începând cu 99. Max opri utilitara și Jim se dădu jos. În timp ce Jim se îndrepta către Fiat, șoferul întredeschise portiera pentru a face să se aprindă lumina în interiorul mașinii. Avea un ziar deschis, pus în fața lui pe volan.

— Ai putut să-i vezi fața?

— Era în umbră.

Max a așteptat – probabil că schimbau parolele – și Jim a intrat în mașină, care s-a îndepărtat imediat pe drumul de țară cu farurile în continuare stinse. Max s-a întors la Brno. Stătea la o masă, cu un șnaps în fața lui la restaurant, când, deodată, a început să vuiască întregul oraș. A crezut la început că zgomotul venea de la stadion. Apoi și-a dat seama că, de fapt, erau camioane, un convoi întreg trecând în viteză pe drum. A întrebat-o pe chelnerită ce se întâmpla, iar ea i-a spus că avusese loc un schimb de focuri în pădure, din cauza contrarevoluționarilor. Ieși afară din restaurant, se îndreptă spre autoutilitară, dădu drumul la radio și prinse buletinul de știri transmis de Praga. Era pentru prima oară că auzea vorbindu-se despre un general. A presupus că erau baraje de poliție peste tot și, oricum, potrivit instrucțiunilor lui Jim, trebuia să se încuie în hotel până luni dimineața.

— Poate trimite mie Jim un mesaj. Poate vine să vadă pe mine vreun tip din rezistență.

— Cu acel unic cuvânt, spuse Smiley liniștit.

— Da, desigur.

— Nu ți-a spus cam ce cuvânt era?

— Tu nebun, spuse Max. Era ori o afirmație, ori o întrebare.

— Un cuvânt ceh, un cuvânt englez sau un cuvânt german?

— N-a venit nimeni, spuse Max, fără să se mai obosească să răspundă la nebuniile astea.

Luni și-a ars pașaportul cu care intrase, a schimbat numerele de înmatriculare la autoutilitară și a recurs la acoperirea sa vest-germană. În loc s-o ia spre sud, a rulat spre sud-vest, a părăsit camioneta într-un șanț și a trecut frontiera cu autobuzul, îndreptându-se spre Freistadt, pentru că acesta era cel mai sigur drum pe care-l știa el. La Freistadt bău un păhărel și-și petrecu noaptea cu o fată, pentru că se simțea ca vai de lume și furios și avea nevoie să-și tragă sufletul. A ajuns la Londra marți noaptea și, în ciuda ordinelor lui Jim, s-a gândit c-ar fi mai bine să încerce să-l contacteze pe Stăpân.

— A fost al dracului de dificil, remarcă el.

A încercat la telefon, dar n-ajungea decât până la mămici. Macfadean lipsea și el. S-a gândit să scrie, dar și-a amintit că Jim îi spusese că nimeni de la Prăvălie nu trebuia să știe. A decis că dacă ar scrie ar fi prea periculos. La Spălătoria de la Acton umbla vorba că Stăpânul era bolnav. A încercat să afle la ce spital era internat, dar n-a reușit.

— Ția de la Spălătorie păreau să știe unde fuseseși?

— Mă întrebam și eu.

Continua să se mai întrebe în momentul în care supraveghetorii au trimis după el și i-au cerut să-i vadă pașaportul pe numele Rudi Hartmann. Max le-a spus că-l pierduse, ceea ce, la urma urmelor, era foarte aproape de adevăr. De ce nu raportase pierderea acestuia? Habar n-am. Când s-a produs pierderea? Nu știa. Când l-a văzut ultima oară pe Jim Prideaux? Nu-și putea aminti. A fost expediat la Grădinița de la Sarratt, dar Max s-a simțit în culmea furiei și, după două-trei zile, anchetatorii fie s-au

plictisit de el, fie li s-a cerut să se oprească.

— Eu întors la Spălătoria de la Acton. Toby Esterhase dă la mine o sută de lire și spune la mine să mă duc la dracu’.

S-a auzit o explozie de bucurie, făcând înconjurul heleșteului. Doi dintre băieți scufundaseră o bucată mare de gheață, iar apa bolborosea acum prin copcă.

— Max, ce s-a întâmplat cu Jim?

— Ce dracu’ să se-ntâmples?

— Mai auzi și tu tot felul de chestii. Circulă vorba printre cei din emigrație. Ce s-a întâmplat cu el? Cine l-a dres, cum l-a răscumpărat Bill Haydon?

— Emigranții nu mai vorbește cu Max.

— Dar ai auzit, nu-i așa?

De data aceasta, mâinile sale albe au fost acelea care au grăit. Smiley văzu degetele acelea rășchirate, cinci la o mână și trei la cealaltă, și simți din nou că-l cuprinde răul acela, înainte ca Max să vorbească.

— Deci, împușcă Jim pe la spate. Poate Jim fugea, ce dracu’? Ei pus Jim în închisoare. Asta nu lucru prea bun pentru Jim. Nici pentru prietenii mei. Nu bun deloc. Începu să numere. Pribyl, spuse el atingându-și degetul mare. Bukova Mirek. Fratele de la nevasta lui Pribyl. Atinse un alt deget. Și nevasta la Pribyl. Al treilea. Kolin Jiri și sora lui, morți și ei. Aceasta era rețeaua „Supărare”. Schimbă mâna. După rețeaua „Supărare”, venea rândul rețelei „Platon”: avocatul Rabotin, colonelul Landkron și dactilografele Eva Krieglova și Hanka Bilova. Morți și ei. Al dracului de mare preț, George. Aproape își vâri degetele îngrijite în ochii lui Smiley. Este un preț al dracului de mare pentru un englez cu un glonț în spate. Începuse să se ambaleze. De ce preocupi toate astea, George. Prăvălia nu bună pentru Cehoslovacia. Aliații nu buni pentru Cehoslovacia. Niciodată bogat nu scoate sărac din închisoare. Vrei să știi o istorie? Cum spuneți voi la

„Märchen”, te rog, George?

— Basme, răspunse Smiley.

— Bine, atunci nu mai spune tu la mine basm nenorocit cum englezii salvat Cehoslovacia, gata?

— Poate că nu era Jim, spuse Smiley după o lungă tăcere. Poate că era altcineva care a aruncat în aer rețeaua. Dar nu Jim.

Max deschidea deja portiera.

— Mai contează? întrebă el.

— Max, spuse Smiley.

— Nu fie teamă, George, n-am cui să te vând. E bine?

— E bine.

Nemișcat în mașină, Smiley îl urmări cum cheamă un taxi, pocnind din degete, așa cum îi faci unui chelner. Dădu adresa fără să se obosească să se uite la șofer, țeapăn din nou în scaun, privind drept în fața sa, ca un membru al Casei regale care ignoră gloata.

În timp ce taxiul dispărea, inspectorul Mendel se ridică încet de pe bancă, își împături ziarul și se îndreptă spre Rover.

— Calea-i liberă, spuse el. Nimic la spate, nimic pe conștiința ta.

Smiley, care nu era chiar atât de sigur, îi dădu cheile de la mașină și se îndreptă spre stația de autobuz, traversând întâi strada ca s-o ia spre vest.

Capitolul 28

Destinația sa era Fleet Street, un soi de cramă, la parter, plină cu butoaie de vin. În alte cartiere, ora trei și jumătate putea fi considerată destul de înaintată pentru un aperitiv, dar, când Smiley împinse ușa cu delicatețe, vreo 12 figuri, greu de deslușit în semiîntuneric, își întoarseră privirile spre el de la bar. La o masă din colț, tot atât de ștearsă ca și arcadele din plastic sau muschetele false agățate pe perete, se afla Jerry Westerby, instalat în fața unui gin dublu.

— Bătrâne, zise Jerry Westerby timid, cu un glas care părea că vine din adâncuri. Al naibii să fiu, uite cine vine. Hei, Jimmy. Mâna pe care o puse pe brațul lui Smiley, în timp ce făcea semn barmanului să mai aducă un rînd, era enormă și foarte musculoasă, pentru că Jerry fusese pe vremuri portar într-o echipă locală de crichet. Spre deosebire de alți jucători de cricket, era un bărbat corpulent, dar avea umerii aduși pentru faptul că-și ținuse mâinile întotdeauna foarte jos. Avea o claie de păr blond-cenușiu, o față roșcovană și purta o cravată cu însemnele unui club sportiv celebru la o cămașă de mătase crem. S-a bucurat teribil văzându-l pe Smiley, căci fața îi strălucea de plăcere.

— Al naibii să fiu, repetă el, numai la asta nu m-așteptam. Ia zi, ce-nvârți acum? îl trase cu forța pe scaunul de lângă el. Stai cu fundu' la soare, scuipi în tavan? Ia stai – o întrebare foarte urgentă – ce vrei să iei?

Smiley comandă un Bloody Mary.

— Nu este chiar o coincidență, Jerry, mărturisi Smiley. Se lăsă o clipă de tăcere, pe care Jerry se hotărî brusc s-o întrerupă.

— Ia ascultă, ce face diavolița aia de nevastă-ta? E totu-n regulă? Asta da dragoste. O căsnicie nemaipomenită, am

spus-o întotdeauna.

Jerry Westerby fusese însurat de câteva ori; numai puține din căsniciile lui însă l-au încântat.

— Hai să încheiem un târg, George, propuse el, dându-i un ghiont cu umărul lui enorm. Eu mă mut cu Ann și scuipăm în tavan, iar tu îmi iei slujba și faci știri despre campionatele feminine de ping-pong. Ce zici? Hai noroc!

— Noroc, spuse Smiley bine dispus.

— E ceva timp de când nu i-am mai văzut la față pe băieți și pe fete, mărturisi Jerry cu un aer puțin jenat, roșind o dată în plus în mod inexplicabil. O ilustrată de Crăciun de la bătrânul Toby, anul trecut, asta-i aproape tot. Cred că m-au pus și pe mine pe linia moartă. N-am ce să le reproșez. Dădu un bobârnac în buza paharului. Mi-a cam ajuns, asta e. Mă bănuiesc că n-aș ști să-mi țin gura, că o să mă lase nervii.

— Sunt sigur că nu gândesc așa, spuse Smiley și tăcerea se lăsă din nou între ei.

— Prea multe onoruri nu sunt bune pentru cei curajoși, spuse Jerry solemn. De ani de zile schimbau între ei gluma asta împrumutată de la Pieile Roșii, își aduse Smiley aminte cu o strângere de inimă.

— Noroc, spuse Smiley.

— Noroc, spuse Jerry și mai traseră o dușcă.

— Am ars scrisoarea ta imediat după ce am citit-o, reluă Smiley cu un glas liniștit, netulburat. În cazul în care ți-ai pune problema. N-am spus nimănui un cuvântel despre ea. Oricum, a sosit prea târziu. Se terminase totul.

Auzind aceasta, fața îmbujorată a lui Jerry deveni stacojie.

— Așa că nu scrisoarea pe care mi-ai scris-o i-a făcut să se îndepărteze de tine, continuă, Smiley pe același ton amabil, dacă asta credea cumva. Și, la urma urmei, mi s-a înmânat personal.

— Foarte amabil din partea ta, murmură Jerry. Mulțumesc. N-ar fi trebuit s-o scriu. O aiureală de elev de liceu.

— Lasă prostiile, spuse Smiley și comandă încă un rând. Ai făcut-o pentru binele Serviciului.

Spunând asta, Smiley avea impresia că-l aude pe Lacon. Dar singura modalitate de a vorbi cu Jerry era să te exprimi în stilul ziarului la care lucra: fraze scurte, păreri simple.

Jerry răsuflă adânc, scoțând pe gură un nor de fum.

— Ultima mea misiune a fost, ooof! acum un an, își aduse el aminte, puțin parcă mai îmbărbătat. Ba chiar mai mult. Trebuia să las un pachetel la Budapesta. O nimica toată, de fapt. O cabină telefonică. O etajeră sus. Să ridic mâna. L-am lăsat acolo. O joacă de copil. Nu cred că am făcut vreo greșală. Am calculat totul, semnalele de securitate. „Poșta este gata de ridicat. Serviți-vă”. Așa cum ne învățaseră. Știi și tu. Totuși, voi aștia, știți mai bine, nu-i așa? Voi sunteți mintoșii. Trebuie făcută treaba, asta-i. Nimic mai mult. Totul ține de un tipic anume. De o schemă.

— N-o să treacă mult timp și-o să vină să te caute, spuse Smiley consolându-l. Presupun că te-au adormit pentru un sezon. Obişnuiesc asta, știi și tu.

— Sper, răspunse Jerry cu surâsul sfios al unui om sincer. Paharul îi tremură ușor când îl duse la gură.

— Asta-i călătoria pe care ai făcut-o chiar înainte de a-mi scrie? Întrebă Smiley.

— Sigur. De fapt, o singură călătorie, mai întâi la Budapesta, apoi la Praga.

— La Praga ai auzit tu povestea aia? Aia la care te-ai referit în scrisoarea ta?

La bar, un bărbat cu o față înfierbântată, în costum negru, prezicea prăbușirea iminentă a națiunii. Ne mai

dădea trei luni, apoi cortina.

— Ciudat tip, Toby Esterhase ăsta, spuse Jerry.

— Dar care știe meserie, adăugă Smiley.

— Doamne, și încă ce meserie, bătrâne. De prima mână. Strălucitor, dacă vrei să știi părerea mea. Dar ciudat, știi și tu. Noroc!

Băură din nou, iar Jerry duse un deget la spatele capului și-l mișcă de parc-ar fi fost o pană de apăș.

— Nenorocirea este, spuse în continuare înfierbântatul de la bar, cu nasul aproape băgat în pahar, că nu vom ști niciodată că s-a întâmplat.

Hotărâra să se ducă imediat să mănânce ceva, pentru că Jerry trebuia să scrie un articol pentru ediția de a doua zi: băătorul echipei din West Brom o luase razna. S-au dus la un restaurant indian, unde direcția acestuia era mulțumită să servească bere la ora ceaiului și au convenit că dacă pica cineva, pe neașteptate, Jerry să-l prezinte pe George ca director al băncii sale, o idee care n-a încetat să-l amuze tot timpul cât au stat la masă. Se auzea o muzică de fond, pe care Jerry o numea zborul nupțial al țânțarului și care, din când în când, amenința să înghită cuvintele spuse de el în surdină, ceea ce, de fapt, le convenea. Pentru că, în timp ce Smiley își manifesta curajos entuziasmul față de curry, Jerry se și lansase – după sfiala inițială – într-o cu totul altă poveste în legătură cu un anume Jim Ellis, o poveste pe care dragul de Toby Esterhase nu acceptase să-l lase s-o publice.

Jerry Westerby era una dintre acele rarisime persoane ce pot fi martori perfecți. Nu avea fantezie, era lipsit de maliție, nu emitea opinii personale. Pur și simplu, chestia era ciudată. Nu putea să și-o scoată din cap și, acum, că se gândea din nou în urmă, își dădu seama că de atunci nu mai vorbise cu Toby.

— Doar ilustrata aceea, înțelegi, „Crăciun fericit! Toby”,

cu o poză a străzii Leadenhall iarna. Se uită foarte uimit la ventilatorul electric. E ceva *special* în legătură cu Leadenhall Street, bătrâne? E vreun loc de ascultare sau de întâlnire sau ceva de genul ăsta?

— După câte știu eu, nu, spuse Smiley, izbucnind în râs.

— Imposibil să-mi dau seama de ce a ales felicitarea cu Leadenhall Street. Al dracului de ciudat, nu găsești?

Poate că nu dorea decât o imagine a Londrei iarna, sugera Smiley. La urma urmei, în multe privințe, Toby gândea ca un străin.

— Curios mod de a păstra legătura, trebuie să spun. Obişnuia să-i trimită în general câte o ladă de whisky, care venea ceas. Jerry se încruntă și sorbi din halbă. Nu de whisky mi-e mie, explică el cu acel aer perplex care adesea înceţoşa marile idei ale vieţii sale, pot să-l cumpăr și singur oricând. Dar, atunci când ești pe dinafară, crezi că totul are o semnificație, iar cadourile sunt importante. Înțelegi ce vreau să spun?

Era cam cu un an în urmă, adică în decembrie. Restaurantul Sport din Praga, relate Jerry Westerby, era întrucâtva mai departe de potecile bătute de ziaristul occidental obișnuit. Majoritatea acestora se învârteau pe la Cosmos sau pe la internațional, vorbind în șoaptă și stând în grup compact pentru că erau înfricoșați. Dar localul frecventat de Jerry era Sport și, de când îl dusesese acolo pe Holotek, portarul, după ce echipa acestuia câştigase meciul cu Tătarii, Jerry avea mare trecere pe lângă barman, pe care îl chema Stanislaus sau Stan.

Stan este un adevărat prinț. Nu face decât ceea ce vrea el. Dacă vrea, te face să crezi pe loc că Cehoslovacia este o țară liberă.

— Restaurant, explică el, însemna un fel de bar de zi, iar bar, în limba cehă, era ceea ce noi înțelegem prin bar de noapte, ceea ce este caraghios. Smiley căzu de acord că,

Într-adevăr, treaba asta te cam încurca.

Oricum, Jerry stătea totdeauna cu urechile ciulite când se afla acolo – la urma urmelor te aflai în Cehoslovacia – și o dată, chiar de două ori, a fost în stare să-i transmită câte o informație mai aparte lui Toby sau să-l pună pe urmele cuiva.

— Chiar dacă era pur și simplu o chestie de trafic de valută sau de bursa neagră. Din orice se poate trage un profit, spunea Toby. Bucățică cu bucățică, se adună – cel puțin așa spunea Toby.

— Așa e, fu de acord Smiley. Așa se petreceau lucrurile. Toby era mintosul, nu-i așa?

— Desigur.

— Pe vremuri, lucrasem direct cu Roy Bland. Apoi pe Roy l-au mărit, așa că m-a preluat Toby. Te derutează, de fapt, aceste schimbări. Noroc!

— De cât timp lucrezi cu Toby când ai făcut această călătorie?

— De doi ani, nu mai mult.

A urmat o pauză, când li s-au adus farfuriile cu mâncare și li s-au reumplut halbele. Cu mâinile lui enorme, Jerry Westerby și-a adăugat sos pe cel mai iute curry înscris în meniu și pe deasupra a mai întins niște sos roșu. Acesta, spuse el, îl mai iuțește un pic.

— Bătrânul Kahn îl prepară special pentru mine, îi șopti el, și îl ține într-un loc numai de el știut. Oricum, reluă el, în noaptea aceea, la barul lui Stan se afla tânărul ăla cu părul tuns cu oala și cu o fetiță frumoasă agățată de brațul lui. Și atunci mi-am zis: Ai grijă, Jerry, băiatule, asta-i ninsoare cazonă. Așa e?

— Așa e, îl îngână Smiley, gândind că, dintr-un anumit punct de vedere, Jerry avea și el un pic de minte.

Se dovedi că băiatul era nepotul lui Stan și era foarte mândru de engleza pe care o vorbea. Este uimitor ce

lucruri îți pot povesti oamenii dacă le oferi ocazia să se fudulească cu limbile străine pe care le cunosc. Era în permisie și se îndrăgostise de această fătuță, mai avea încă opt zile și toată lumea părea să fie a lui. Toți îi erau prieteni, Jerry inclusiv. Jerry în mod special, pentru că Jerry plătea băutura.

— Eram deci cu toții așezați la grămadă, la masa aia mare din colț, studenți, fete frumoase, indivizi de tot felul. Bătrânul Stan apăruse de după tejghea și un tânăr se descurca destul de bine cu un acordeon. Atmosferă plăcută, băătură gărlă, gălăgie nemaipomenită.

Zgomotul își avea importanța sa deosebită, explică Jerry, pentru că-i permitea să vorbească cu tânărul fără ca nimeni altcineva să le dea vreo atenție. Băiatul era așezat chiar lângă Jerry și se vedea că îl simpatizase din primul moment. Cu unul din brațe o ținea pe fată și cu cel de-al doilea îl luase de umeri pe Jerry. Unul dintre copiii aceia care pot să te atingă fără să ți se facă pielea de găină. De regulă, nu-mi place să mă atingă cineva. Grecilor le place asta. Mie personal mi-e silă.

Smiley spuse că și lui îi era silă de asta.

— Închipuiește-ti, fata aducea un pic cu Ann, comentă Jerry. Avea un aer de femeie isteată. Înțelegi ce vreau să spun? Ochii a la Greta Garbo și sex-appeal de dădea pe dinafară.

În timp ce cântau cu toții, beau și jucau un fel de Periniță, tânărul îl întrebă pe Jerry dacă vrea să știe adevărul despre Jim Ellis.

— M-am prefăcut că n-am auzit în viața mea de el, îi explică Jerry lui Smiley. Mi-ar plăcea, i-am spus. Cu ce se ocupă Jim Ellis în viața civilă? Băiatul se uită la mine ca și cum aș fi picat din lună și-mi spuse: e un spion englez. Nimeni dintre ceilalți n-a auzit ce-a spus. Urlau niște cântece cam deocheate. Fata își sprijinea capul de umărul

lui, era pe jumătate pilită și se simțea în al nouălea cer, așa că a continuat să-mi vorbească, mândru de engleza lui, înțelegi?

— Am priceput, spuse Smiley.

— Un spion englez. Îmi urlă direct în ureche. A luptat alături de partizanii cehi în război. A venit aicea spunându-și Hajek și a fost împușcat de către poliția secretă rusă. M-am mulțumit să ridic din umeri și am spus: Hai, lasă-mă! Nu trebuie să fii niciodată prea insistent. Îi sperie.

— Ai absolută dreptate, spuse Smiley din toată inima și pentru scurt timp evită cu răbdare alte întrebări despre Ann și ce însemna să iubești, să-l iubești toată viața pe celălalt.

Sunt TR-ist, începu băiatul. Trebuie să-mi fac stagiul militar, pentru că altfel nu mă pot duce la universitate. În octombrie, participase la aplicații în pădurile de lângă Brno. Erau întotdeauna o grămadă de militari prin pădurile de acolo. În timpul verii, câte o lună întreagă, toată zona era închisă accesului public. Participa la un exercițiu plicticos de infanterie, despre care se presupunea că va dura două săptămâni, dar, în cea de a treia zi, a fost anulat fără niciun fel de motiv și militarii au primit ordinul să revină în oraș.

Așa era ordinul: împachetarea imediat și înapoi în cazarmă, întreaga pădure urma să fie total evacuată până la asfințit.

— După câteva ore începuseră să zboare de colo-colo cele mai aiurite zvonuri. Un tip spunea că explodase stația de cercetări balistice de la Tisnov. Altul susținea că batalioanele care făceau instrucție se răsculasera și trăgeau asupra soldaților ruși. O nouă revoltă la Praga, rușii au preluat puterea, nemții au atacat și Dumnezeu mai știe ce se întâmplase. Știi și tu cum sunt soldații. Aceiași peste tot. Bârfesc cât e ziua de lungă.

Faptul că vorbiseră de armată îl făcu pe Jerry Westerby să se intereseze de cei pe care îi cunoscuse în stagiul militar, persoane pe care Smiley le știusese vag și pe care le uitase. Reluară în sfârșit discuția.

— Au ridicat tabăra, au încărcat camioanele și au stat așezați așteptând să se urnească convoiul. N-au parcurs nici măcar un kilometru, că s-au oprit din nou, convoiul primind ordinul să degajeze drumul. Camioanele au fost nevoite să tragă printre copaci. S-au înțepenit în noroi, în șanțuri, în toate cele. Haos în toată regula. Erau rușii, a spus Westerby. Veneau dinspre Brno și erau foarte grăbiți și tot ce era ceh trebuia să le dispară din cale și dacă nu, să suporte consecințele, întâi a apărut un grup de motocicliști care goneau cu farurile aprinse, indiferenți la înjurăturile șoferilor. Apoi, o mașină de stat major cu câțiva civili, băiatul numărând șase în total. Apoi, două camioane ticsite cu soldați din trupele speciale, înarmați până-n dinți și în uniformă de camuflaj. În sfârșit, un camion plin cu câini polițiști. Era un zgomot infernal. Nu te plictisesc cumva, bătrâne?

Westerby își șterse sudoarea de pe față cu o batistă și clipi ca și când și-ar fi venit în simțiri. Transpirația îi trecuse prin cămașa de mătase; parcă ieșise de sub duș. Curry nefiind unul dintre felurile sale de mâncare preferate, Smiley mai comandă două halbe să se spele de gust.

— Aceasta a fost prima parte a relatării. Pleacă trupele cehe, vin trupele rusești. Ai priceput?

Smiley spuse că da, gândind că îl urmărise foarte atent până acum.

Ajuns la Brno, băiatul află că misiunea unității sale în această operațiune era departe de a se fi sfârșit. Convoifului lor i s-a mai adăugat un altul și în noaptea următoare, timp de vreo opt-zece ore, au mers pe drumuri

de țară, fără vreo destinație precisă. Au luat-o la vest, spre Trebic, s-au oprit și au așteptat ca cei din sectorul transmisiuni să emită un lung mesaj, apoi au cotit-o spre sud-est până aproape de Znojmo, la granița cu Austria, semnalizând ca nebunii în timp ce înaintau. Nimeni nu știa cine ordonase itinerarul, nimeni nu voia să le dea vreo explicație. O dată li s-a ordonat să-și pună baioneta la armă, altă dată să-și ridice corturile, apoi să-și strângă toate efectele și s-o ia din loc. Pe ici, pe colo întâlneau alte unități: lângă triajul din Breclav au văzut tancuri învârtindu-se în cerc, în altă parte au dat de două tunuri autopropulsate pe șenile. Peste tot același lucru: haos, o activitate lipsită de sens. Cei mai bătrâni spuneau că e pedeapsa rusească pentru că au fost cehi. Revenit la Brno, băiatul a auzit o altă explicație. Rușii erau pe urmele unui spion britanic pe nume Hajek. Făcuse spionaj la stațiunea de cercetări și încercase să răpească un general, iar rușii l-au împușcat.

— Așa că băiatul a început să pună întrebări, înțelegi, spuse Jerry. Impertinentul ăla mic l-a întrebat pe sergent: „Dacă l-au împușcat pe Hajek, de ce trebuie să străbatem drumurile astea de țară, făcând atâta tăărăboi?” La care, sergentul i-a răspuns: „Asta-i armata, băiete”. Toți sergenții din lume sunt la fel, nu-i așa?

Foarte calm, Smiley îl întrebă:

— Vorbim de două nopți diferite, Jerry. În ce noapte au pătruns rușii în pădure?

Jerry Westerby se strâmbă la față de uimire:

— Tocmai asta și voia băiatul să-mi spună, înțelegi, George? Asta încerca el să-mi explice la barul lui Stan. Toate zvonurile se învârteau în jurul chestiei ăsteia. Rușii sosiseră vineri. Nu l-au împușcat pe Hajek decât sâmbătă. Așa că răutăcioșii spuneau: uite, rușii așteaptă ca Hajek să se arate. Știau că va veni. Erau la curent cu tot. Stăteau la

pândă. Împutită poveste, înțelegi? Împutită pentru reputația noastră, înțelegi ce vreau să spun? Împutită pentru șeful ăl mare. Împutită pentru toată gașca. Noroc!

— Noroc, zise Smiley cu nasu-n bere.

— Asta gândea și Toby, bagă de seamă. Aprecia lucrurile în același fel, numai că n-a reacționat la fel.

— Deci i-ai spus totul lui Toby, spuse Smiley dezinvolt, trecându-i lui Jerry un platou cu orez. Oricum, trebuia să-l vezi, să-i spui că i-ai depus coletul la Budapesta. Așa că i-ai spus și povestea cu Hajek.

— Ei bine, chiar asta, spuse Jerry. Asta îl sâcâia, asta era ciudat, și asta îl făcuse să-i scrie lui George. Bătrânul Toby mi-a spus că toată chestia era o aiureală. A devenit foarte cazon și dezagreabil. La început fusese plin de entuziasm, bătându-mă cu palma pe umăr, mi se adresa cu Westerby, de parcă mi-ar fi spus domnule primar. S-a reîntors la lucru și a doua zi mi-a tras o săpuneală zdravănă. Convocare de urgență. M-a urcat în mașină și m-a învârtit și m-a tot răsînvârtit în parcare, urlând la mine și scuipându-mi tot ce aflate. Mi-a spus că fusesem atât de beat atunci, că nu mai știam să deosebesc adevărul de ficțiune. Toată liturghia. M-a cam călcat pe nervi, ca să-ți spun drept.

— Presupun că te-ai întrebat cu cine vorbise între timp, spuse Smiley pe un ton înțelegător. Ce a spus el *exact*? Întrebă el, fără nicio inflexiune în glas, ca și cum ar fi dorit să-și clarifice totul în minte.

— Mi-a spus că după toate probabilitățile, fusese o făcătură. Băiatul era un provocator. Era o operațiune de diversiune pentru a pune Prăvălia să se-nvârtă-n jurul cozii. M-a ocărât pentru că răspândisem zvonuri care nu stăteau în picioare. I-am spus atunci, George: „Bătrâne, Toby, nu făceam decât să raportez, bătrâne. N-are niciun rost să te încingi așa. Ieri gândeai că nu e niciunul mai bun ca mine. Nu e cazul s-o-ntorci și să lovești în mesager.

Dacă ai hotărât că nu-ți place povestea, aceasta-i treaba ta". Nu mai voia s-asculte nimic, înțelege? N-avea nicio logică, mi-am zis eu. Un tip ca ăsta. Cald și-a doua zi rece. N-a fost cel mai bun număr al lui, înțelege ce vreau să spun?

Cu mâna stângă Jerry își frecă o parte a capului, ca un elev care se face că gândește.

— Bine-bine, i-am spus eu, s-o lăsăm baltă! O să fac un articol pentru fițuică. Nimic în legătură cu faptul că rușii sosiseră primii. Partea cealaltă. Cu un titlu ca de pildă *Afacerea murdară din pădure*, sau o tâmpenie de genul acesta. I-am spus: „Dacă povestea nu-i destul de bună pentru Prăvălie, o s-o fac pentru fițuică”. Și-a ieșit atunci și mai vârtos din minți. A doua zi, un deștept l-a sunat pe bătrân. Țineți maimuța aia de Westerby departe de afacerea Ellis. Freacă-l cu litera D: avertisment oficial pentru incapacitate. „Orice altă referire la Jim Ellis, alias Hajek, este împotriva interesului național. Așa că puneți-i capăt”. Înapoi la campionatele feminine de ping-pong. Noroc!

— Da, dar între timp mi-ai scris mie, îi reaminti Smiley. Jerry Westerby se înroși îngrozitor.

— Îmi cer scuze pentru asta, spuse el. Dădusem în teamă de străini și în suspiciune. Așa se întâmplă și când ești pe dinafară: nu te mai încrezi nici în cei mai buni prieteni. Le acorzi mai puțin credit decât străinilor. Mi-am închipuit că bătrânul Toby începuse s-o ia razna. N-ar fi trebuit să procedez astfel, nu-i așa? Este împotriva regulamentului. În ciuda stânjenelii, a reușit să schițeze un zâmbet dureros. Apoi mi-a ajuns la ureche că firma te-a virat. Așa că m-am simțit și mai idiot. Nu vânezi de unul singur, nu-i așa, bătrâne? Nu... Lăsa întrebarea nepusă, dar, probabil, nu și fără răspuns.

La despărțire, Smiley îl luă cu amabilitate de braț.

— Dacă te contactează Toby, cred că e preferabil să nu-i spui că ne-am văzut. E băiat bun, dar prea e tentat să creadă că oamenii se coalizează împotriva lui.

— Nici gând, bătrâne.

— Iar dacă te contactează în următoarele câteva zile, continuă Smiley – foarte puțin probabil, sugera tonul său – ai putea să mă previi. În felul acesta aş avea posibilitatea să te sprijin. Nu mă suna acasă, ține minte, cheamă-mă la numărul acesta. Brusc, Jerry Westerby se arată grăbit, articolul acela în legătură cu jucătorul de la West Brom nu mai putea aştepta. Luând totuşi cartea de vizită a lui Smiley, îl întrebă întorcând privirea cu un aer ușor încurcat.

— Sunt cumva ceva necazuri, bătrâne? Vreo treabă murdară la cotitură? Zâmbetul său era într-adevăr îngrozitor. Nu-i așa că tribul nu şi-a pierdut sângele rece?

Smiley izbucni în râs şi puse mâna ușor pe umărul enorm, puțin încovoiat al lui Jerry.

— Oricând la dispoziția ta, spuse Westerby.

— N-o să uit.

— Vezi, credeam că tu fuseseşi acela, că tu telefonaseşi bătrânului.

— N-am fost eu.

— Poate c-a fost Alleline.

— Presupun.

— La dispoziția ta, spuse Westerby încă o dată. Îmi cer scuze, înțelegi. Transmite toată dragostea mea lui Ann. Ezită.

— Hai, Jerry, zi ce-ai de zis, spuse Smiley.

— Toby povestea o chestie despre ea. I-am spus s-o lase moartă. Nu e nimic adevărat, nu-i așa?

— Mulțumesc, Jerry. Pe curând. Noroc!

— Știam eu că nu-i adevărat, zise Jerry. Încântat, ridicând degetul în chip de pană de indian, plecă cu un pas

greu spre ale lui.

Capitolul 29

Așteptând în noaptea aceea, singur în pat la Islay, dar nefiind în stare să adoarmă, Smiley relua pentru a nu știu câta oară dosarul pe care Lacon i-l dăduse în casa lui Mendel. Data de pe la sfârșitul anilor '50, când, precum celelalte departamente de la Whitehall, Prăvălia se simțea obligată, din cauza concurenței, să examineze în mod serios loialitatea personalului ei. Majoritatea pieselor de la dosar erau de simplă rutină: înregistrări de convorbiri telefonice, rapoarte de supraveghere, convorbiri nesfârșite cu profesorii, prietenii și persoanele desemnate să dea referințe. Unul din documente i-a reținut atenția lui Smiley ca un magnet: nu putea să-l lase din mână. Era o scrisoare, înregistrată sec în index drept „Haydon către Fanshawe, 3 februarie 1937”. Mai exact vorbind, era o scrisoare autografă de la studentul Bill Haydon către profesorul său Fanshawe, un recrutor de talente pentru Prăvălie, care îl prezenta pe tânărul Jim Prideaux drept un candidat potrivit pentru a fi recrutat în serviciul britanic de informații. Era precedată de o seacă notă explicativă. „Excelenții” erau un club al „protipendadei Bisericii lui Cristos, alcătuit, în special, din foști studenți la Eton”, scria autorul necunoscut. Fanshawe (P.R. de T. Fanshawe, Legiunea de onoare, Ordinul Imperiului Britanic, dosar personal ș.a.m.d.) era fondatorul acestuia, Haydon (nenumărate trimiteri la alte dosare) era în anul acela steaua de necontestat. Coloratura politică a „Excelenților” – cărora le aparținuse și tatăl lui Haydon la vremea lui – era nerușinat de conservatoare. Fanshawe, trecut de mult în lumea celor dreupți, era un fanatic al Imperiului, „Excelenții constituiau rezervorul său secret pentru Marele Joc”, se afirma în nota explicativă. Destul de ciudat, Smiley își reamintea doar vag de Fanshawe din vremea

studentiei. Un tip filiform și înflăcărat, cu ochelari fără ramă, o umbrelă a la Chamberlain și niște obraji ciudat de congestionati, ca și cum îi mai dădeau încă dinții. Steed-Asprey îi spunea Nășicul.

„Dragul meu Fan, te sfătuiesc să te agiți un pic pentru a realiza câteva investigații în legătură cu un tânăr domn, al cărui nume este adăugat pe fragmentul de piele umană atașat”. [Nota superfluă a anchetatorilor: Prideaux] „Probabil că îl știi pe Jim – dacă ai aflat despre el – ca un sportiv aproape desăvârșit. Ceea ce nu știi, și ar trebui să o știi, este că nu este un lingvist prost și, mai mult decât atât, că nu este complet idiot...”

[Aici urma un șir de note biografice de o surprinzătoare exactitate: liceul Lakanal din Paris, înscris la Eton, nu l-a frecventat niciodată, extern la Școala iezuită din Praga, două semestre la Strasbourg, părinții la o bancă europeană, aristocrație mărunță, trăiesc separat...]

„Aceasta explică profunda cunoaștere de către Jim a străinătății și ușorul său aer de orfan, pe care-l găsesc irezistibil. Apropo, cu toate că este făcut din diverse bucățele europene, nu trebuie să vă înșelați: versiunea definitivă ne este total devotată: pentru moment, se chinuie foarte tare și-și pune întrebări, pentru că a început să-și dea seama că există o Lume peste Linia de Demarcație, iar acea lume sunt eu.

Dar mai întâi trebuie să știi cum l-am cunoscut.

După cum știi, am obiceiul (și nu fac acest lucru decât pentru a-ți urma ordinele) ca, din când în când, să îmbrac un costum arab și să mă duc să casc gura prin baze, să mă amestec printre marii nespălați și să trag cu urechea la spusele profeților lor, pentru a putea, la timpul potrivit, să-i anihilez. Magicianul la modă în seara aceea venea din sânul Mamei Rusia însăși: un oarecare academician Hlebnikov, atașat pe lângă Ambasada sovietică din Londra,

un omuleț de o veselie contagioasă, care reușea să spună lucruri inteligente printre tâmpeniile obișnuite care se debitau în jurul lui. Bazarul despre care vorbesc era un club de dezbateri, care se numea «Popularii», rivalul nostru, dragul meu Fan, binecunoscut ție, datorită altor incursiuni pe care le-am făcut din când în când acolo. După predică, s-a servit o cafea sălbatic de proletară, cu niște chifle înfiorător de democrate și, în momentul acela, l-am remarcat pe tipul acela spătos stând de unul singur în fundul încăperii, aparent prea timid să se amestece cu ceilalți. Figura lui mi-era ușor familiară de pe terenul de cricket. Amândoi jucasem în nu știu ce echipă, adunată în grabă, fără să fi schimbat o vorbă în viața noastră. Nu prea știu cum să-l descriu. Dar este, Fan. Și acum vorbesc serios”.

De aici încolo, scrisul său, până acum ușor stânjenit, se desfășura pe măsură ce autorul său își afla ritmul.

„Are acel calm profund care impune. Este un om într-adevăr cu picioarele pe pământ. Face parte dintre acei băieți care știu să conducă echipa fără să observe nimeni. Fan, tu știi cât de greu îmi vine mie *să acționez*. Trebuie să-mi reamintești tot timpul, făcând apel la intelectul meu, că dacă nu gust din pericolele vieții, nu-i cunosc niciodată misterele. Dar Jim acționează din instinct... Este funcțional... Este cealaltă jumătate a mea. Împreună am face un om admirabil. Cu excepția faptului că niciunul dintre noi nu are ureche muzicală. Și Fan, cunoști și tu sentimentul acela care te cuprinde când trebuie neapărat să te duci să găsești pe unul nou, pentru că altfel întreaga lume se va prăbuși peste tine?”

Scrisul se calma din nou.

„«la vas liubliu», am spus eu, ceea ce, după știința mea, înseamnă pe rusește hai să ne-ntâlnim în șopron sau ceva de genul acesta, iar el mi-a spus: «Ei, salut!», ceea ce cred

că i-ar fi spus și arhanghelului Gavril dacă s-ar fi întâmplat să treacă pe-acolo”.

— Ce te chinuie? spun eu.

— Nimic, spune el, după vreo oră de gândire.

— Și-atunci ce cauți aici? Dacă nu te chinuie nimic, cum de-ai intrat aici?

Mi-a zâmbit larg și placid și ne-am apropiat de marele Hlebnikov, i-am strâns lăbuța o clipă și apoi ne-am întors tiptil în camera mea, unde ne-am pus pe băut. Și dă-i, și dă-i! auzi, Fan, a băut tot ce i-a căzut sub ochi, sau poate că eu am făcut asta, nu mai știu. Când se crăpă de ziuă, știi ce-am făcut? îți spun eu, Fan: ne-am îndreptat solemn spre Parc, eu m-am așezat pe o bancă, cu un cronometru, iar marele Jim și-a pus treningul și a alergat 20 de ture. Douăzeci! Eram total epuizat.

Putem veni la tine oricând. Nu vrea nimic altceva decât să se afle în tovărășia mea sau în cea a divinilor și răutăcioșilor mei prieteni. Pe scurt, el m-a numit propriul său Mefisto, iar eu sunt deosebit de amuzat de acest compliment. O, era să uit! E fată mare. Are peste 2, 40 m și a ieșit din aceeași uzină care a construit Stonehenge. Nu te neliniștii”.

Raportul lâncezea din nou. Ridicându-se în vârful oaselor, Smiley învârtea cu nerăbdare paginile îngălbenite, căutând ceva mai substanțial. Profesorii ambilor bărbați afirmă (20 de ani mai târziu) că este de neconceput ca relațiile dintre cei doi să fi fost „mai mult decât pur prietenești”... Nu s-a cerut niciodată mărturia lui Haydon... Profesorul lui Jim vorbește despre el ca de unul „care mânca de toate din punct de vedere intelectual, după o foamete îndelungată”. Respinge orice insinuare că ar fi simpatizant comunist. Confruntarea care are loc la Sarratt începe cu lungi scuze date fiind statele de serviciu extraordinare ale lui Jim din vremea războiului. După

extravaganța scrisorii lui Haydon, răspunsurile lui Jim respiră o sinceritate plăcută. Este de față și un reprezentant al concurenței, dar intervine rar. Nu, Jim nu s-a mai întâlnit niciodată cu Hlebnikov sau cu oricine s-ar fi prezentat drept emisarul acestuia... Nu, el n-a mai vorbit niciodată cu Hlebnikov după această unică întâlnire. Nu, el n-a avut niciun fel de alt contact cu comuniștii sau cu rușii, la vremea aceea. Nu-și putea aminti numele nici unuia dintre membrii „Popularilor”.

Întrebare: (*Alleline*) Nu cred că asta te împiedică să dormi, nu-i așa?

Răspuns: Ca să-ți spun drept, nu (*râsete*).

Da, fusese membru al „Popularilor” tot așa cum fusese membru al formației de teatru a colegiului, al societății filatelice, al societății de limbi moderne, al Uniunii și al societății istorice, al societății de etică și al grupului de studiu Rudolph Steiner... Era o modalitate de a putea participa la unele conferințe interesante și de a întâlni diverși oameni; mai ales de a întâlni diverși oameni. Nu, el nu a difuzat literatură de stânga, cu toate că, un timp de, luase „Soviet Weekly”... Nu, nu fusese niciodată cotizant al unui partid politic, nici la Oxford, nici mai târziu, de fapt, nici măcar nu și-a exercitat vreodată dreptul de vot... Una din rațiunile pentru care se înscrisese în atât de multe cluburi la Oxford era faptul că după ce avusese parte de o educație dezorganizată în străinătate, nu avea niciun congener englez coleg de clasă...

Anchetatorii sunt acum cu toții, fără excepție, de partea lui Jim; toată lumea se află de aceeași parte a baricadei, împotriva concurenței și a amestecului ei birocratic.

Întrebare: (*Alleline*) Ca să precizăm un lucru, întrucât ai stat atât de mult în străinătate, te-ar deranja să ne spui unde ai învățat lovitura ta atât de lungă? (*râsete*)

Răspuns: O, de fapt am avut un unchi cu o proprietate în

afara Parisului. Era nebun după cricket. Avea plasă pentru teren și tot echipamentul. Când mă duceam acolo în vacanță, îmi servea mingi fără întrerupere.

[Nota anchetatorilor: Conte Henri de Sainte-Yvonne, decedat 1941, PF Dosar Personal AF 64-7]. Sfârșit de interogatoriu. Reprezentantul concurenței ar fi vrut să-l convoace pe Haydon în calitate de martor, dar Haydon se află în străinătate și nu este disponibil. Întâlnire amânată *sine die*.

Smiley era aproape adormit când a citit ultimul document din dosar, aruncat acolo la întâmplare, mult după ce concurența acceptase în mod oficial recrutarea lui Jim. Era o tăietură dintr-un ziar editat la Oxford, care publicase o cronică - sub titlul *Realist sau suprealist? Un punct de vedere de la Oxford* - despre expoziția personală a lui Haydon din iunie 1938. După ce făcuse praf expoziția, criticul conchidea pe un ton zglobiu: „Înțelegem că distinsul domn James Prideaux și-a sacrificat orele de cricket pentru a da o mână de ajutor la agățarea pânzelor. După părerea noastră, ar fi făcut mai bine să rămână la Banbury Road. Oricum, întrucât rolul său de umil servitor al artelor a fost singura notă sinceră din toată această treabă, poate că ar fi fost mai bine să nu fi răs în gura mare...

Moțăia, mintea sa fiind dominată de un ghem de dubii, suspiciuni și certitudini. Se gândea la Ann și, în oboseala sa, o îndrăgea din suflet, dorind arzător să-i protejeze fragilitatea cu propria sa fragilitate. Ca un tânăr, îi pronunța numele cu voce tare și-și imagina frumosu-i chip aplecându-se spre el în penumbră, în timp ce doamna Pope Graham urla ceva despre prohibiție, prin gaura cheii. Se gândea la Tarr și la Irina și medita în mod inutil la dragoste și loialitate. Se gândea la Jim Prideaux și la ceea ce-i rezerva ziua de mâine. Era conștient că făcuse încă un

pas mic spre victorie. Fusesse împins foarte departe, navigase înainte și înapoi, iar mâine, cu puțin noroc, ar fi putut să vadă uscatul: o insuliță pașnică și nelocuită, de exemplu. Un loc despre care Karla nu auzise niciodată. Un loc doar pentru el și pentru Ann. Adormi.

Partea a treia

Capitolul 30

În lumea lui Jim Prideaux, joia trecea ca oricare altă zi, până când, la un moment dat, la primele ore ale dimineții, rana de la umăr începuse să supureze, după cum presupunea el din cauza alergării pe care o făcuse miercuri după-amiază între pavilioane. S-a trezit de durere, de curentul care l-a tras exact pe partea aceea umedă a spatelui, acolo unde îi curgea rana. Data trecută, când i se mai întâmplase așa ceva, luase mașina până la spitalul din Taunton; infirmierele aruncaseră o privire la repezeală și îl expediaseră imediat la urgență să aștepte un doctor oarecare și pe cineva de la radiologie, așa că el și-a luat pe ascuns hainele și a șters-o. Se săturase de spitale și se săturase de medici. De spitalele englezești, de alte spitale, Jim se săturase de toate. În ceea ce privește scurgerea, ei o considerau o sechelă.

Nu putea ajunge până la rană ca să și-o îngrijească singur, dar, după ultima întâmplare, și-a tăiat triumphiuri de cârpă, căroră le-a cusut niște fire la colțuri; și le-a pus la îndemână pe suportul de scurs vasele și și-a pregătit niște mercuru-crom, a fiert niște apă, a adăugat o jumătate de pachet de sare și și-a făcut un duș improvizat, ghemuindu-se pentru a-și pune spatele sub jet. A muiat cârpa în mercuru-crom, a aruncat-o pe spate și a legat-o prin față și apoi s-a lungit pe burtă, pe canapea, cu o sticlă de votcă lângă el. Durerea a început să cedeze și l-a cuprins toropeala, dar știa că dacă se lăsa pradă ei, va dormi toată ziua, așa că s-a așezat la masă, lângă geam, cu sticla de votcă lângă el, pentru a corecta caietele de

franceză de la a V-a B, până când zorii zilei de joi au început să se strecoare în Gaură și ciorile să croncăne în ulmi.

Se gândea la rană ca la o amintire obsedantă. Depunea toate eforturile ca s-o facă să se cicatrizeze și ca să o uite, dar oricât se străduia, nu era niciodată suficient.

Corecta caietele încet, pentru că îi plăcea și pentru că îi ținea capul pe umeri. La șase și jumătate-șapte terminase, așa că și-a tras o pereche de pantaloni de stofă și un veston sport și s-a îndreptat liniștit spre biserică, care nu era niciodată încuiată. A îngenuncheat o clipă în nava centrală a micii capele Curtois, care era, de fapt, un monument de familie în cinstea morților din cele două războaie, rar vizitate de cineva. Crucea micului altar fusese sculptată de către geniștii de la Verdun. Îngenuncheat încă, Jim pipăi cu grijă sub strană, până când vârfurile degetelor sale descoperiră câteva bucăți de bandă adezivă; mergând de-a lungul lor, dădu de o cutie de metal rece. O dată terminate aceste mătăanii, a urcat cărăruia de la Combe până în vârful dealului, fugind puțin, pentru ca să transpire, deoarece căldura făcea minuni asupra lui, atâta timp cât ținea, iar ritmul îl calma. După noaptea de nesomn și vodca din zori, se simțea puțin zăpăcit, așa că, atunci când a zărit călușii la poalele dealului uitându-se la el tâmp, le zbieră în cel mai urât dialect de Somerset: Ni, boală, d-aci! Gloabele dracului, ia nu vă mai beliți ochii ăia proști la mine! Și apoi coborî cărarea să bea o cafea și să-și schimbe pansamentul.

Prima oră după rugăciune era de franceză, la a V-a B, și acolo Jim era gata-gata să-și piardă cumpătul: i-a dat o pedeapsă lui Clements, băiatul postăvarului, pe care a fost nevoit să i-o ridice la sfârșitul orei. În cancelarie, făcu alt lucru de rutină, de genul celui din biserică: rapid, fără să-i pese de nimeni, fără să se agite, și plecă. Era o chestie

destul de simplă: verificarea corespondenței. Și-i mergea. Nu auzise niciodată de cineva printre profesioniști care să procedeze așa. Dar profesioniștii nu vorbesc niciodată despre meseria lor. „Uite cum văd eu lucrurile”, ar fi zis el. „Dacă ăia te urmăresc, este sigur că supraveghează și corespondența. Pentru că nu există nimic mai simplu decât asta. Și e și mai simplu dacă ăia sunt de-ai tăi și se bucură de colaborarea poștei. Și atunci, ce faci? În fiecare săptămână, la aceeași cutie poștală, la aceeași oră, la același interval, pui un plic cu numele tău ca destinatar și un al doilea unui oarecare care n-are nici în clin nici în mână, de la aceeași adresă. Îi bagi în plicul ăla orice: o invitație la o acțiune de caritate de Crăciun, un anunț de solduri la magazinul universal local. Te asiguri că plicul e lipit și apoi aștepti și compari orele de sosire. Dacă scrisoarea care îți este adresată ajunge mai târziu decât cealaltă, înseamnă că cineva te urmărește, în cazul de față, Toby”.

În limbajul său ciudat și plin de imaginație, Jim numea aceasta „să pipăi apa” și, o dată în plus, n-a avut nimic de obiectat în privința temperaturii ei. Ambele scrisori veniseră deodată, dar Jim a ajuns prea târziu ca s-o umfle pe cea adresată lui Marjoribanks, căruia îi venise rândul să joace rolul de complice involuntar. Băgând-o în buzunar pe a lui, Jim se adânci în lectura ziarului „Daily Telegraph”, în timp ce Marjoribanks, scoțând pe gură un „La dracu’”, rupea o invitație tipărită de înscriere la societatea de lectură a Bibliei. Din acest moment, rutina școlară și-a reintrat în drepturi până la meciul de rugby al echipei de juniori cu echipa Colegiului St. Ermin, pe care trebuia să-l arbitreze. A fost un meci viu și când s-a terminat a început să-l doară din nou spatele, așa că a băut o votcă, înainte să meargă să sune clopoțelul în locul tânărului Elwes, așa cum promisese. Nu reușea să-și aducă aminte de ce-i

promisese acestuia s-o facă, dar profesorii mai tineri, în special cei însurați, se biziiau pe el pentru o mulțime de mici corvezi și el le accepta fără să spună un cuvânt. Clopoțelul era o veche dandana de navă, ceva descoperit de tatăl lui Thursgood, și care făcea acum parte din tradiție. Sunând clopotul, Jim îl zări pe micul Bill Roach stând lângă el și privindu-l cu un zâmbet șters, dorind să-i capteze atenția, așa cum făcea de cel puțin șase ori pe zi.

— Hei, Jumbo, ce te necăjește de data asta?

— Vă rog să mă scuzați, domnule.

— Hai, Jumbo, dă-i drumul!

— Domnule, e cineva care întreabă unde locuiți, domnule, spuse Roach.

Jim lăasă din mână clopoțelul.

— Cine cineva? Hai, că nu te mușc. Hei! Hei! Cine cineva? Cineva, un bărbat? Cineva, o femeie? Un magician? Hai, bătrâne, spuse el cu blândețe, aplecându-se pentru a fi la înălțimea lui Roach. N-are rost să plângi. Zi, ce se întâmplă? Ai febră? Trase o batistă din mânecă. Cine cineva? repetă el pe același ton scăzut.

— A întrebat-o pe doamna Mecullum. A spus că e un prieten. Apoi s-a urcat din nou în mașină. E parcată în curtea bisericii, domnule. Izbucni din nou în lacrimi. Stă înăuntru.

— Ia cărați-vă de aici, lua-v-ar să vă ia! apostrofă Jim o mână de copii din clasele mai mari, care se hlizeau în ușă. Lua-v-ar dracu'! Se întoarse către Roach. Un prieten înalt? Un tip înalt, cam deșelat, Jumbo? Cu sprâncene stufoase și adus de spate? Slăbuț? Bradbury, vino încoa' și nu mai sta cu gura căscată! Ia-l pe Jumbo și du-l la pedagogă! Un tip slăbuț? Întrebă el din nou, cu o voce blândă, dar foarte sigură.

Lui Roach însă parcă-i pierise glasul. Nu mai avea niciun fel de memorie, nici sensul dimensiunilor, nici al

perspectivelor; capacitatea sa de selecție în lumea adulților dispăruse. Oamenii înalți, mici, bătrâni, tineri, cocoșați, drepti, formau o singură armată de pericole imposibil de diferențiat. Să-i spună nu lui Jim era mai mult decât putea suporta. Să spună da, înseamnă să-și ia în cârcă răspunderea îngrozitoare de a-l dezamăgi.

Văzu ochii lui Jim ațintiți asupra lui, văzu cum îi piere zâmbetul și simți o mână protectoare atingându-i brațul.

— E bine, Jumbo. Nimeni nu știe să stea la pândă ca tine, este?

Lăsându-și capul disperat pe umărul lui Bradbury, Bill Roach închise ochii. Când îi redeschise, văzu printre lacrimi că Jim era deja sus, la mijlocul scării.

Jim era calm; aproape destins. De zile întregi știa că apăruse ceva. Făcea parte din rutina sa: să supravegheze locurile în care filatorii puneau întrebări. Biserica, un du-te-vino de oameni ai locului, este un loc foarte propice; primăria, cu registrul alegătorilor; comercianții, cu lista clienților care aveau cont deschis; cârciumile, să vadă dacă cel vânat nu le frecventa cumva. Știa că în Anglia astea erau cotloanele pe care le cercetau automat filatorii, înainte de a se repezi la tine. De altfel, la Taunton, cu două zile înainte, pe când schimba câteva vorbe plăcute cu bibliotecara adjunctă, Jim dădu de indiciul pe care-l căuta. Ceva străin de acele locuri, după toate aparențele venit de la Londra, își manifestase interesul față de locuitorii satului, da, era domnul acela care se ocupa de politică – în sfârșit, mai curând de cercetări în domeniul politicii, un profesionist, ai fi putut spune – și unul din lucrurile pe care le dorea, închipuiți-vă, era ultimul recensământ al locuitorilor satului în care se afla Jim, da, lista celor cu drept de vot, se gândeau să facă o anchetă din poartă-n poartă într-o comunitate foarte îndepărtată, interesându-se mai ales de noii veniți. Da,

închipuți-vă, fu de acord Jim, și din momentul acela își luă măsurile de cuviință. Cumpără bilete de tren pentru destinații diferite: Taunton-Exeter, Taunton-Londra, Taunton-Swindon, valabile toate pe timp de o lună, 'ântrucât își dădea seama că, dacă ar fi fost nevoit să fugă din nou, i-ar fi fost foarte greu să-și procure bilete pe loc. A scos din ascunzători vechile sale acte de identitate și pistolul și le-a ascuns la îndemână, undeva la suprafață. A aruncat o valiză plină de haine în portbagajul Alvisului, totdeauna cu rezervorul plin. Aceste precauții îi permiteau să-și regăsească somnul, dacă îl lăsa spatele.

— Domnule, cine a câștigat, domnule? Era Prebble, unul nou, în halat și cu pasta de dinți în mână, în drum spre infirmerie. Câteodată băieții i se adresau lui Jim fără să aibă un motiv anume, statura impresionantă și spatele adus într-o parte fiind o tentație permanentă pentru ei.

— Meciul, domnule. Meciul împotriva celor de la St. Ermin.

— St. *Viermin*, aruncă o vorbă un alt elev. Da, domnule, cine a câștigat de fapt?

— *Ei* au câștigat, domnule, se răsti Jim la ei. Cum ați fi aflat de fapt, *domnule*, dacă ați fi privit meciul, *domnule*. Făcu un gest cu pumnul său enorm, ca și cum le-ar fi tras o directă, și-i expedie pe cei doi băieți la capătul celălalt al coridorului, unde se afla dispensarul.

— 'Nseara, domnule.

— Noapte bună, zevzecilor, le cântă Jim și o luă în sens contrar, spre infirmerie, de unde se vedea biserica și cimitirul. Salonul bolnavilor nu era luminat. Avea o duhoare și o înfățișare pe care le detesta. Doisprezece băieți moțăiau în penumbră, așteptând să li se ia după cină temperatura.

— Cine e? întrebă o voce răgușită.

— Rhino, spuse altul. Hei, Rhino, cine a câștigat în

meciul cu St. Viermin?

Să-l strigi pe Jim cu porecla era un gest de nesupunere, dar băieții de la infirmerie se considerau eliberați de orice disciplină.

— Rhino, cine dracu' e Rhino? Nu-l cunosc. Țsta nu-i un nume, ricana Jim, strecurându-se între două paturi. Lasă lanterna aia, e interzis. O mamă de bătaie, asta a fost. Optsprezece la zero pentru Viermin. Fereastra se lăsa până aproape de pământ. Un grilaj vechi de sobă o apăra de copii. Prea multe bâlbâieli pe linia de trei sferturi, bombăni el, uitându-se pe fereastră.

— Nu pot să sufăr rugby-ul, spuse un băiețel pe care îl chema Stephen.

Fordul albastru era parcat la umbra bisericii, chiar sub ulmi. De la parter nu l-ai fi putut vedea, dar nu părea să fi fost ascuns. Jim stătea nemișcat, puțin retras din fața ferestrei, pândind vreun semn să-l lămurească. Se întuneca rapid, dar avea vederea bună și știa ce căuta: o antenă discretă, un al doilea retrovizor interior pentru filatori, fumul țevii de eșapament. Simțindu-i încordarea, băieții deveniră obrazniciți.

— Domnule, e vreo păsărică, domnule? E ceva de capul ei?

— Domnule, a luat foc ceva?

— Domnule, cum are picioarele?

— O, domnule, să nu-mi spuneți că e domnișoara *Aaronson*? La chestia asta, toți au început să chicotească, pentru că domnișoara Aaronson era bătrână și urâtă.

— Țineți-vă gura, îi rezezi Jim furios. Gura, măgarilor! Jos, Thursgood făcea apelul celor mari, înainte de orele de meditații.

— Abercrombie?

— Prezent!

— Astor?

- Present!
- Blakeney?
- Bolnav!

Urmărind în continuare, Jim văzu portiera mașinii deschizându-se și pe George Smiley coborând cu grijă, îmbrăcat într-un palton gros.

Pașii pedagogiei răsunară pe coridor. Auzi scârțâitul tocurilor ei de cauciuc și zăngănitul termometrelor într-o cutie de cremă.

— Dragul meu Rhino, ce faci tu aici la mine în infirmerie? Și trage perdeaua răule, astfel o să te trezești că-ți mor toți de pneumonie. William Merridew, așază-te imediat!

Smiley încuie portiera mașinii. Era singur și nu avea nimic în mână, nici măcar o servietă.

— Urlă după tine în pavilionul Grenville, Rhino.

— M-am dus, m-am dus! replică Jim vioi și după ce aruncă un noapte bună cam sec la toată lumea plecă șchiopătând spre dormitorul din Grenville, unde promisese să termine o nuvelă de John Buchan. Citind cu voce tare, observă că îi venea greu să pronunțe anumite sunete, care i se opreau undeva, în gât. Știa că transpiră, presupunea că spatele îi supura și când termină de citit își simți falca crispată, și asta nu doar, din cauza lecturii cu voce tare. Dar toate acestea erau simptome derizorii față de furia care îl cuprindea în timp ce se arunca în aerul înghețat al nopții. Pentru o clipă, pe terasa năpădită de plante agățătoare, ezită, uitându-se în sus la biserică. Îi vor trebui trei minute, poate mai puțin, să dezlipească pistolul de sub strană, să-l vâre sub centura pantalonilor, în partea stângă, cu mânerul spre buric... Dar instinctul l-a sfătuit „nu”, așa că o luă direct spre rulotă, cântând „Hey diddle diddle” cât de tare îl ținea glasul lui puțin melodios.

Capitolul 31

În camera de motel, nu era nicio clipă de liniște. Chiar atunci când afară circulația mașinilor trecea printr-unul din rarele momente de acalmie, geamurile continuau să vibreze, în baie, paharele pentru periutele de dinți vibrau și ele, iar prin pereții laterali și de deasupra se putea auzi muzică, bufnituri și frânturi de conversație sau râsete. Când sosea o mașină în curtea din față, portiera părea că se trânteste chiar în încăpere și că persoana respectivă mergea chiar prin cameră. În ceea ce privește mobilierul, totul se potrivea. Scaunele galbene se potriveau cu tablourile galbene și cu mocheta galbenă. Cuverturile de pat portocalii se potriveau cu vopseaua portocalie a ușilor și printr-o coincidență cu eticheta de pe sticla de vodcă. Smiley aranjase lucrurile cum trebuia. Depărtase scaunele și pusese vodca pe o măsuță joasă și acum, în timp ce Jim stătea jos, uitându-se crunt la el, scoase un platou cu somon afumat dintr-un frigider mititel și felii de pâine neagră, gata unse cu unt. Starea sa de spirit, spre deosebire de cea a lui Jim, era surprinzător de bună, mișcărilor agere și sigure.

— M-am gândit să ne simțim confortabil, cel puțin, spuse el zâmbind scurt, preocupat să aranjeze lucrurile pe masă. Când trebuie să te întorci la colegiu? E vreo oră anume? Neprimind niciun răspuns, se așează. Ți place profesoratul? Mi-aduc aminte că ai mai făcut așa ceva, pentru scurt timp, după război. Mă înșel, cumva? Înainte de a fi rechemat? Era o școală particulară? Mă tem că nu-mi aduc bine aminte.

— N-ai decât să te uiți în dosar, îi scuipe Jim. Nu-mi veni tu aici să te joci de-a șoarecele și pisica cu mine, George Smiley. Dacă vrei să afli ceva, citește-mi dosarul!

Întinzând mâna peste masă, Smiley umplu două pahare

și-i oferi unul lui Jim.

— Dosarul tău personal de la Prăvălie?

— Ia-l de la Personal. Cere-i-l Stăpânului!

— Așa ar trebui să fac, spuse Smiley ezitant. Necazul este că Stăpânul a murit și că pe mine m-au dat afară mult înainte de a te fi reîntors. Nu și-a bătut nimeni capul să-ți spună acest lucru, când te-au adus acasă?

Auzind aceasta, expresia de pe fața lui Jim se îmblânzi și făcu încet unul din acele gesturi care îi amuzau atât de mult pe elevii colegiului Thursgood.

— Dumnezeule mare, murmură el, zici că Stăpânul s-a dus. Își trecu mâna stângă peste colțurile mustății și apoi prin părul său parcă mâncat de molii. Săracu' de el, murmură el. De ce a murit, George? Inima? Inima l-a omorât?

— Nici măcar asta nu ți-au spus la interogatoriu? Întrebă Smiley. Auzind cuvântul interogatoriu, Jim se crispă și-și luă privirea aia rea.

— Da, spuse Smiley, inima!

— Cine i-a luat locul? Smiley izbucni în râs.

— Pe cinstea mea, Jim, despre ce-oți fi vorbit voi acolo la Sarratt, dacă nici măcar asta nu ți-au spus ăia?

— La dracu', spune odată cine i-a luat locul? Nu tu, nu-i așa; că pe tine te-au dat afară? Cine i-a luat locul, George?

— Alleline! spuse Smiley, urmărindu-l pe Jim cu foarte multă atenție, observând că antebrațul îi rămăsese imobil, de-a latul, pe genunchi. Cine vroiai să-l ia? Ai tu un candidat, aveai tu un candidat, Jim? Și după o lungă tăcere: Și nu ți-au spus ei cumva ce s-a întâmplat cu rețeaua „Supărare”, cu Pribyl, cu nevastă-sa și cu cumnatu-su? Sau cu rețeaua „Platon”? Cu Landkron, Eva Krieglova, Hanka Bilova? Tu i-ai recrutat pe unii dintre aceștia, nu-i așa, pe vremuri, înainte de Roy Bland? Bătrânul Landkron a și lucrat pentru tine, în timpul

războiului.

Era ceva teribil în modul în care Jim nu voia să facă niciun gest, nici înainte, nici înapoi. Fața lui roșie era încordată din cauza nehotărârii, iar sudoarea i se strânsese în broboane deasupra sprâncenelor lui roșietice și țepoase.

— Lua-te-ar dracu', George, ce naiba vrei? Am tras o linie. Așa mi-au spus ei să fac, să trag o linie, să-mi fac o viață nouă, să uit toată chestia.

— Care *ei*, Jim? Roy? Bill? Percy? Așteaptă. Ți-au spus ce s-a întâmplat cu Max, oricine or fi ăia? Apropo, Max e bine mersi. Ridicându-se, îi umplu din nou, dintr-o bucată, paharul lui Jim și se reasează.

— Bine! Zi! Ce s-a întâmplat deci cu rețelele?

— Au sărit în aer. Se spune că tu le-ai făcut să sară în aer, ca să-ți salvezi pielea. Eu unul nu cred asta! Dar trebuie să știu ce s-a întâmplat! Nu te opri. Știu că Stăpânul te-a făcut să juri pe ce ai mai sfânt, dar acum, gata! Știu că te-au chinuit de moarte cu întrebările și știu c-ai ascuns lucruri atât de adânc în tine că nici tu nu le poți găsi sau face diferența între adevăr și acoperire; Știu c-ai încercat să tragi o linie și să spui că nu s-a întâmplat. Am încercat și eu acest lucru. Ei bine, după noaptea asta, poți să-ți tragi linia. Am adus o scrisoare de la Lacon și dacă vrei să-l suni te-așteaptă la celălalt capăt al firului. N-am venit să te-amuțesc. Aș prefera să vorbești. De ce n-ai venit să mă cauți acasă când te-ai întors? Ai fi putut să o faci! Ai încercat să mă vezi înainte de a pleca, așa că de ce n-ai făcut-o când te-ai întors? N-a fost numai regulamentul cel care te-a împiedicat.

— N-a scăpat niciunul? spuse Jim.

— Nu. Se pare că au fost cu toții împușcați.

Îi telefonaseră lui Lacon și Smiley stătea acum singur, sorbindu-și vodca, fără să se grăbească. Se auzeau

robinetele curgând în baie și miorlăielile lui Jim în timp ce-și dădea cu apă din belșug pe față.

— Pentru numele lui Dumnezeu, să mergem undeva unde putem respira, șopti Jim, ca și cum ar fi fost o condiție ca să vorbească.

Smiley apucă sticla și merse alături de el, în timp ce traversau locul de parcare până la mașină.

Jim s-a urcat la volan. Au mers vreo douăzeci de minute. Când s-au oprit, se aflau pe platou, colina fiind în dimineața aceasta fără niciun fel de ceață, lăsând să se vadă până jos în vale. Lumini răzlețe străluceau în depărtare. Jim stătea țeapăn ca un par, cu umărul drept ridicat și mâinile atârându-i, privind prin parbrizul întunecat de umbra colinelor. Cerul era limpede, iar fața lui Jim se decupa pe acest fundal. Smiley începu prin câteva întrebări scurte. Nu mai era nici urmă de furie în glasul lui Jim și a început să vorbească cu din ce în ce mai multă ușurință. La un moment dat, discutând despre metodele Stăpânului, izbucni chiar în râs, dar Smiley nu s-a destins niciun moment, fiind tot atât de prudent ca și când ar trece cu un copil strada. Când Jim se ambala, când se crispa sau se enerva, Smiley îl potolea cu blândețe și îl aducea la pas cu el, înaintând împreună în același ritm și în aceeași direcție. Când Jim ezita, Smiley îl ajuta să sară obstacolul. La început, dintr-un amestec de instinct și deducție, Smiley, de fapt, i-a furnizat propria sa versiune.

Smiley îi sugeră că la primul instructaj pe care i l-a făcut Stăpânul s-au întâlnit în afara Prăvăliei. Da sau nu? Unde? Într-un apartament mobilat din St. James, un loc propus de Stăpân. A mai fost cineva de față? Nimeni. Ca să-l contacteze pe Jim, prima oară, Stăpânul a recurs la Macfadean, cerberul lui personal? Da, bătrânul Mac a venit cu cursa de Brixton, aducând un bilețel, prin care îi cerea lui Jim să se întâlnească în noaptea aceea. Jim urma să-i

spună lui Mac da sau nu și să-i dea înapoi biletul. În niciun caz, nu trebuia să folosească telefonul, nici măcar interiorul, pentru a discuta această întâlnire. Jim i-a spus da lui Mac și a sosit la șapte.

— Presupun că, în primul rând, Stăpânul te-a pus în gardă?

— Mi-a spus să nu mă încred în nimeni.

— A menționat pe cineva anume?

— Mai târziu, spuse Jim. Nu la început a spus doar atât: Nu te încrede în nimerii. În special în nimeni din centrală. M-auzi, George?

— Da.

— Au fost toți împușcați, nu-i așa? Landkron, Krieglova, familia Pribyl? O execuție sumară, nu-i așa?

— Poliția secretă a ridicat cele două rețele în aceeași noapte. După aceea, nimeni nu mai știe nimic. Doar rudelor celor mai apropiate li s-a spus că au murit. Asta înseamnă, de obicei, că așa este.

La stânga lor, un șir de pini, ca o armată încremenită, urca din vale.

— După aceea presupun că Stăpânul te-a întrebat ce acte de identitate cehești posezi? reluă Smiley. Așa e? A fost nevoit să repete întrebarea.

— I-am spus Hajek, răspunse Jim în sfârșit. Vladimir Hajek, ziarist ceh cu reședința la Paris. Stăpânul m-a întrebat cât timp mai erau valabile respectivele documente. Nu poți să știi niciodată, i-am răspuns eu. Câteodată le poți considera prăjite după o singură călătorie. Vocea deveni brusc mai puternică, ca și cum nu reușea să o domine. Stăpânul era surd ca lemnul, când vroia el.

— Deci, atunci ți-a spus el ce dorea să faci, sugeră Smiley.

— Mai întâi, am discutat posibilitățile de dezmințire. Mi-a

spus că, dacă eram prins, să nu-l amestec în niciun fel. Ar fi trebuit să pară o treabă de vânători de scalpuri, un fel de acțiuni pe cont propriu. Chiar atunci mi-a trecut prin minte: cine dracu' o să creadă așa ceva. Fiecare vorbă pe care o spunea parcă o scuipa cu sânge, spuse Jim. În timpul instructajului am simțit că nu-i venea să-mi spună nimic. Nu voia ca eu să știu, dar voia să fiu bine instruit. „Cineva mi-a oferit serviciile sale”, a spus Stăpânul. „Un oficial, sus plasat”. Nume de cod «Martor». Oficial ceh? am întrebat eu. „Din rândurile armatei”, a spus el. „Ai spirit militar, Jim, voi doi ar trebui să vă înțelegeți foarte bine”. Și așa a ținut-o tot timpul. Mi-am zis, dacă nu vrei să-mi spui, n-o face, dar încetează să șovăi.

După ce s-a mai codit un timp, spuse Jim, Stăpânul a precizat că „Martorul” era un general ceh de artilerie. Se numea Stevcek. Era cunoscut în ierarhia Ministerului Apărării Naționale de la Praga ca o pasăre de pradă prosovietică, dacă asta însemna ceva; lucrase la Moscova ca ofițer de legătură, era unul din acei puțini cehi în care rușii aveau încredere. Stevcek îi transmisese Stăpânului, printr-un intermediar, cu care acesta discutase personal în Austria, dorința sa de a vorbi cu un ofițer superior de la Prăvălie cu privire la probleme de interes reciproc. Emisarul trebuia să fie vorbitor de cehă, cineva în măsură să ia hotărâri. Vineri, 20 octombrie, Stevcek urma să inspecteze centrul de cercetări pentru arme reactive de la Tisnov, în apropiere de Brno, cam la 170 de kilometri de granița austriacă. De acolo, urma să plece pentru sfârșitul de săptămână la o cabană de vânătoare singur. Era un loc sus în pădure, nu departe de Racice. Era dispus să primească un emisar acolo în seara de sâmbătă, 21. Ar fi asigurat și o escortă către și de la Brno.

Smiley întrebă:

— Ți-a dat Stăpânul un indiciu cât de mic în legătură cu

mobilurile lui Stevcek?

— O fată, spuse Jim, o studentă cu care umbla el, un soi de cântec al lebedei, a spus Stăpânul. Douăzeci de ani diferență între ei. Ea a fost împușcată în timpul revoltei din vara lui '68. Până atunci, Stevcek reușise să-și ascundă sentimentele antirusești în favoarea carierei sale. Moartea fetei pusese capăt la toate acestea. Le voia moartea. Timp de patru ani nu se dezvoltase, continuând să se arate prietenul rușilor și punând deoparte informații care puteau, într-adevăr, să le prejudicieze. De îndată ce i-am fi dat asigurările necesare și am fi stabilit filierele, era gata să vândă.

— Stăpânul a verificat toate astea?

— Ce a putut. Aveam destule informații în legătură cu Stevcek. General de stat major, lacom, cu o lungă listă de funcții importante. Tehnocrat. Când nu se afla la cursuri, dădea din coate în străinătate: Varșovia, Moscova, un an la Beijing, atașat militar în Africa un timp, Moscova din nou. Tânăr pentru gradul pe care îl avea.

— Ți-a spus Stăpânul cam la ce gen de informații te puteai aștepta?

— Materialul privind apărarea. Rachete. Balistică.

— Altceva? spuse Smiley, trecându-i sticla.

— Ceva politică.

— Altceva?

Smiley a avut senzația clară - și nu era prima oară - că se împiedica nu de neștiința lui Jim, ci de reminiscențele unei hotărâri ferme de a nu-și aminti. În întuneric, respirația lui Jim Prideaux deveni brusc adâncă și nesățioasă. Puse mâinile pe partea de sus a volanului, își sprijini bărbia pe ele, uitându-se absent la parbrizul înghețat.

— Cât timp au stat la răcoare înainte de a fi împușcați? dori să știe Jim.

— Mă tem că mult mai mult decât tine, mărturisi Smiley.

— Dumnezeuule mare, spuse Jim. Cu o batistă pe care a scos-o din mânecă, își șterse sudoarea și ce-o mai fi fost de făcea să-i lucească fața.

— Informația pe care Stăpânul spera s-o scoată de la Stevcek, îi suflă Smiley pe același ton blând.

— Asta m-au întrebat și la interogatoriu.

— La Sarratt? Jim negă din cap.

— Dincolo, și făcu un semn cu capul lui nepieptănat spre dealuri. Am știut de la început că operațiunea este a Stăpânului. N-am putut să spun nimic care să-i convingă că era o operațiune personală. Mi-au răs în nas.

Din nou Smiley așteptă cu răbdare ca Jim să fie gata să continue.

— Stevcek, spuse Jim. Stăpânul avea fixul ăsta în cap. Stevcek care va da răspunsul, Stevcek care va furniza cheia. Care cheie? am întrebat eu. Avea servieta sa, un vechi port-partituri maron. A scos din ea scheme adnotate de mâna lui, scheme în tușuri colorate sau în creion. „Material vizual ajutător”, a spus el. „Ăsta-i tipul pe care urmează să-l întâlnești”. Cariera lui Stevcek, an de an; nu m-a scutit de nimic: academii militare, medalii, neveste. „Îi plac caii”, a spus el. „Călăreai și tu, Jim. Alt lucru pe care îl aveți în comun. Nu uita”. Mi-am zis: o să fie vesel, stând în Cehoslovacia, cu copoi după mine, vorbind despre cum se dresează iepele pur sânge. Râse puțin cam ciudat, așa că Smiley râse și el.

— Posturile marcate cu roșu indicau misiunile lui Stevcek ca ofițer de legătură pe lângă sovietici, cele marcate cu verde indicau munca sa în domeniul informațiilor. Stevcek fusese băgat în toate. Era al patrulea personaj în ierarhia serviciului de informații din armata cehoslovacă. Mare mahăr în domeniul armamentului, secretar al Comitetului Securității Naționale Interne,

consilier militar pentru nu știu ce problemă al Prezidiului, ofițer pe spațiu anglo-american în aparatul de informații al armatei cehe. Apoi Stăpânul a ajuns la acea perioadă de pe la mijlocul anilor '60, în timpul celei de a doua misiuni a lui Stevcek la Moscova, care a fost marcată jumătate verde, jumătate roșu. În mod ostentativ, Stevcek fusese atașat la statul major de legătură al Pactului de la Varșovia, având rangul de general-colonel, dar nu era decât o acoperire. Nu avea nimic de a face cu statul major de legătură al Pactului de la Varșovia. Adevărata sa muncă se desfășura în secția Anglia a Centrului Moscova. Opera sub numele de lucru Minin, a spus Stăpânul, sarcina lui fiind să coordoneze eforturile cehilor cu acelea ale Centrului. Asta este comoara. Ceea ce Stevcek vrea să ne vândă, de fapt, este numele cârțiței infiltrată de Centrul Moscova în Prăvălie.

S-ar putea să nu fie decât un cuvânt, se gândi Smiley, amintindu-și de Max, și simți din nou acel val spontan de neliniște. Până la urmă știa că nu va fi nimic mai mult decât un nume pentru cârțița Gerald, un țipăt în întuneric. „Există un măr putred, Jim”, a spus Stăpânul, „și el le contaminează pe toate celelalte”. Jim își continuă relatarea. Vocea i se înăsprise, la fel ca și atitudinea. Vorbea tot timpul.

— Stăpânul îi dădea zor tot timpul cu procedeul de analiză prin eliminare, cum o luase pas cu pas, înapoi, în trecut, investigase tot și ajunsese aproape de răspuns. Erau cinci posibilități, a spus el. Nu mă întreba cum le-a descoperit. „Este unul dintre cei cinci mari, a spus el. Cinci degete de la o mână”. Mi-a dat un pahar și am stat acolo ca doi școlari, inventând un cod, eu și Stăpânul. Am folosit „numărătoarea” *Tinker, Tailor*. Stăteam acolo în acel apartament mobilat, punând lucrurile cap la cap, bând Xeresul acela ieftin cipriot pe care-l oferea totdeauna.

Dacă nu reușeam să scap, dacă ieșea rău după întâlnirea mea cu Stevcek și dacă trebuia să mă dau la fund, trebuia să fac să-i ajungă acel unic cuvânt, chiar dacă trebuia pentru asta să mă duc la Praga și să i-l scriu pe ușa ambasadei cu cretă sau să-l sun pe rezidentul din Praga și să i-l urlu la telefon. Tinker, Tailor, Soldier, Sailor⁶. Alleline era Tinker, Haydon era Tailor, Bland era Soldier și Toby Esterhase era Poor Man. Am renunțat la Sailor pentru că rima cu Tailor. Tu erai Beggarman, spuse Jim.

— Nu mai spune! Și ce-ai gândit tu, Jim, despre teoria Stăpânului? Cum ai găsit ideea în general?

— Total idioată! Fără noimă.

— De ce?

— Pur și simplu idioată, repetă el pe un ton de încăpățănare cazonă. Să-i treacă prin minte că unul dintre voi, o cârțiță... *nebun!*

— Dar ai crezut-o?

— Nu! Isuse Cristoase, omule, cum poți să...

— De ce nu? Rațional vorbind, am acceptat întotdeauna că mai devreme sau mai târziu se va întâmpla. Ne-am avertizat unul pe altul mereu: păzește-te. Am întors noi destui membri ai altor servicii: ruși, polonezi, cehi, francezi, chiar și pe ciudatul ăla de american. Și ce au britanicii ăștia, dintr-odată, în plus, ca să nu li se întâmple și lor.

Simțindu-i ostilitatea lui Jim, Smiley deschise portiera din partea sa, ca să lase să intre aerul rece.

— Facem câțiva pași? N-are rost să stăm închiși, când putem să ne mișcăm puțin.

Așa cum presupusese Smiley, mișcându-se Jim și-a

⁶ Titlul original în limba engleză al romanului este *Tinker, Tailor, Soldier, Spy* - adaptare după o numărătoare de copii: *Tinker, Tailor, Soldier, Sailor, / Rich Man, Poor Man, Beggarman, Thief* (Cârpaci, Croitor, Soldat, Marinar, / Om bogat, Om sărac, Cerșetor, Hoț) (n.t.).

regăsit mai multă cursivitate în vorbire.

Se aflau pe marginea de vest a platoului, unde mai rămăseseră doar câțiva copaci în picioare și alți câțiva tăiați, întinși la pământ. O bancă acoperită de gheață li se oferea, dar ei n-au luat-o în seamă. Nu era nici pic de vânt, stelele se vedeau clar pe cer, iar când Jim și-a reluat povestirea se plimbau alături, Jim potrivindu-și mereu pasul după al lui Smiley, când depărtându-se, când apropiindu-se de mașină. Când și când se opreau, umăr lângă umăr, cu fața spre vale.

Mai întâi, Jim îi descrie recrutarea lui Max și toate manevrele pe care a trebuit să le facă pentru a-și disimula misiunea față de ceilalți de la Prăvălie. A lăsat să se înțeleagă că s-ar putea să contacteze un cifror sovietic, de rang înalt, la Stockholm, și și-a luat bilet spre Copenhaga, pe vechiul lui nume de lucru, Ellis. În schimb zbură la Paris, apăru acolo cu acte pe numele Hajek și ateriza cu o cursă regulată la aeroportul din Praga, sâmbătă dimineața, la orele zece. Trecu prin controale ca prin brânză, se duse să verifice la gară ora la care avea tren și apoi hoinări, pentru că mai avea vreo două ceasuri de pierdut și își zise că ar putea să-și supravegeze puțin urmele înainte de a pleca spre Brno. În toamna aceea, vremea era neobișnuit de proastă. Pe jos se așternuse zăpadă și continua să ningă.

În Cehoslovacia, spuse Jim, supravegherea nu constituia, în general, o problemă. Serviciile de securitate nu știau aproape nimic în legătură cu filajul de stradă, pentru că, probabil, nicio administrație, de când se știe, nu a încercat vreodată vreo jenă în legătură cu aceasta. Exista încă tendința, spuse Jim, să se facă risipă de mașini și de oameni, ca pe vremea lui Al Capone și asta și căuta Jim: automobile Skoda negre și triouri de oameni mici cu pălării de fetru. Când e frig, reperarea unor astfel de detalii este ceva mai dificilă, întrucât circulația mașinilor e

lentă, pietonii merg mai repede și toată lumea e înfoclită până n vârful nasului. Cu toate acestea, până în momentul când a ajuns la Gara Masaryk sau-Gara Centrală, cum le place s-o numească astăzi, nu a avut niciun fel de motiv de neliniște. Dar la Masaryk, spuse Jim, a avut o intuiție, ceva venind mai curând din instinct, decât din vreun fapt anume, în legătură cu două femei care-și cumpăraseră bilete înaintea lui.

În acest moment, cu dezinvoltura lipsită de orice afectare a unui profesionist, Jim refăcu mental drumul pe care-l parcursese. Într-o galerie cu magazine, în apropiere de Piața Wenceslas, fusese depășit de trei femei. Una dintre ele, cea din mijloc, împingea un căruț de copil. Cea de lângă rigolă avea o geantă roșie de plastic, iar femeia mergând de-a lungul clădirilor plimba un câine de lesă. Zece minute mai târziu, alte două femei veniră spre el, braț la braț, ambele grăbite, și-i trecu prin minte că dacă Toby Esterhase ar fi organizat o astfel de operațiune, un aranjament ca acesta ar fi purtat semnătura lui. Schimbări rapide de poziție pentru a realiza fotografii din căruțul de copil, din mașinile de sprijin staționând mai încolo, dotate cu stații radio pe ultrascurte, și de către o a doua echipă, mai în spate, în așteptare, pentru a fi la îndemână în situația în care cei din față ar fi fost depășiți. La Masaryk, uitându-se la cele două femei care se aflau înaintea lui la coada de la ghișeu, Jim își dădu seama de ceea ce se întâmpla. Exista o piesă de îmbrăcăminte pe care un ginitor nu are nici timpul, nici chefu s-o schimbe, cu atât mai puțin când temperatura este cvasi-polară. Încălțăminte. Dintre cele două perechi care i se ofereau privirii, la coadă, Jim recunoscuse una dintre ele: ghetuțe din plastic, căptușite cu blană, negre, cu fermoare spre exterior și cu tălpi dintr-un material cafeniu, gros, care scârțâiau pe zăpadă. Le mai văzuse o dată de dimineață,

în pasajul Sterba, purtate la alte haine, de către femeia care trecuse pe lângă el, împingând căruciorul de copil. Din momentul acela, Jim n-a mai avut bănuieli. Știa, așa cum ar fi știut și Smiley.

Jim și-a cumpărat un exemplar din „Rude Pravo” de la chioșcul de ziare al gării și s-a urcat în trenul de Brno. Dacă voiau să-l aresteze, ar fi făcut-o până acum. Umblau după ramificații, adică îl urmăreau ca să-i localizeze contactele. Inutil să se gândească ce motive i-au determinat. Ghici însă că identitatea Hajek fusese descoperită și că i-au pregătit o cursă din momentul în care își cumpărase biletul de avion. Atâta timp cât nu știau că i-a reperat, păstra încă avantajul, spuse Jim. Pentru o clipă, Smiley reveni în timp, în Germania ocupată, pe vremea când era el însuși agent de teren, trăind cu sufletul la gură de groază, cu simțământul că se arăta gol pușcă în fața privirii oricărui străin.

Se presupunea că va pierde trenul de treisprezece și opt minute, care sosea la Brno la orele șaisprezece și douăzeci și șapte. Întrucât fusese anulat, s-a urcat într-o minunată cursă specială, pentru un meci de fotbal, cursă care oprea la fiecare stâlp de telegraf. De fiecare dată, Jim își dădea seama că-i putea recunoaște pe cei ce-l urmăreau. Nu erau toți de aceeași calitate. La Chocen – un loc mai amărât nici că văzuse – unde a coborât și și-a cumpărat un cârnat, erau nu mai puțin de cinci, bărbați toți, înșirați pe peronul mititel, cu mâinile în buzunare, prefăcându-se că stau la taclale și făcându-se de râs.

— Dacă există ceva care distinge un ginitor bun de unul prost – spuse Jim – aceasta este arta subtilă de a face absolut totul în mod convingător.

La Svitayy, doi bărbați și o femeie au intrat în compartimentul lui și au discutat despre marele meci. După un timp, Jim s-a băgat în vorbă: citise rubrica sport în

ziarul pe care îl cumpărase. Era un meci revanșă și toată lumea se dădea în vânt după el. Până la Brno nu s-a mai întâmplat nimic altceva, așa că a coborât și a bântuit apoi prin zonele aglomerate, unde, de teamă să nu-l piardă, trebuiau să se țină scai de el.

Voia să-i fraierească, să le arate că nu-i suspectase cu nimic. Știa acum că era ținta a ceea ce Toby ar numi o operațiune de mare șlem. Pe jos, lucrau în echipe de câte șapte. Mașinile se schimbau atât de des, că nici nu mai putea să le numere. Directivele generale proveneau de la o camionetă de culoare verde, jengoasă, condusă de un sticlete. Camioneta era dotată cu o antenă circulară și, în partea din spate, sus, ca să n-o poată ajunge copiii, avea o stea desenată cu creta. Mașinile, remarcate de el, aveau ca elemente de reperaj o poșetă de damă pe bord, deasupra torpedoului și parasolarul pasagerului din dreapta lăsat. Presupunea că mai sunt și alte semne, dar acestea două îi erau suficiente. Știa din spusele lui Toby că operațiuni de genul acesta puteau mobiliza până la o sută de oameni și că erau ineficienți în cazul în care vânatul reușea să le scape. Toby îi detesta din acest motiv.

Există la Brno, în piața centrală, un magazin care vinde de toate, a spus Jim. Să faci cumpărături în Cehoslovacia este enervant la culme pentru că sunt foarte puține puncte de desfacere a produselor realizate de întreprinderile de stat, dar magazinul acesta era nou și foarte impresionant. A cumpărat jucării, un fular, țigări și a încercat niște pantofi. Își zise că cei care îl filau mai așteptau încă să-și facă apariția contactul său clandestin. Fură o căciulă de blană și un impermeabil alb de plastic, precum și o pungă de hârtie în care să le pună. S-a fâțâit destul de mult prin raionul de confecții bărbătești, ca să se asigure că cele două femei, care formau echipa avansată, se mai aflau încă pe urmele lui, ferindu-se însă să se

apropie prea tare de el. A presupus că semnalaseră bărbaților să preia filajul și că așteptau acest lucru. A intrat rapid în toaleta pentru bărbați. A îmbrăcat impermeabilul peste paltonul său, a înfundat punga în buzunar și și-a pus căciula de blană pe cap. A abandonat celelalte pachete și a fugit apoi ca un nebun în jos pe scara de incendiu, a forțat ușa de evacuare pentru cazurile de urgență, s-a repezit pe o străduță, a revenit pe alta, cu sens unic, a înghesuit impermeabilul alb în pungă și a intrat cu un pas lejer într-o prăvălie, care tocmai se închidea, unde și-a cumpărat un impermeabil negru, îmbrăcându-l în locul celui alb. Folosindu-se de cumpărătorii care ieșeau din magazin drept acoperire, s-a urcat într-un tramvai aglomerat și a mers până la penultima stație, s-a plimbat o oră și a ajuns la întâlnirea de recuperare cu Max exact la timp.

De aici încolo, a început să relateze dialogul său cu Max și a explicat că era pe punctul să se bată cu el.

Smiley îl întreabă:

— Nu ți-a trecut niciodată prin minte să renunți?

— Nu, în niciun caz, replică Jim, ridicând vocea amenințător.

— Cu toate că încă de la început ți-ai dat seama că nu stătea în picioare? În vocea lui Smiley nu se simțea altceva decât respect. Nicio urmă de enervare, nicio încercare de a puncta; nimic altceva decât dorința sinceră de a obține adevărul curat ca lacrima sub cerul nopții. Ai continuat pur și simplu să mergi. Văzuseși ce era în spatele tău, te gândeai că misiunea este absurdă, dar continuai, înfundându-te din ce în ce mai adânc în junglă.

— Exact.

— Poate că te-ai răzgândit în legătură cu misiunea? Sau te-a atras cumva curiozitatea, nu-i așa? Doreai din tot sufletul să știi cine era cârțița, de exemplu? Nu fac decât

să emit ipoteze, Jim.

— Și care-i diferența? Și ce dracu' mai contează mobilurile mele într-un rahat ca ăsta?

Semiluna de pe cer nu era umbrită de niciun fel de nor și părea deosebit de aproape. Jim stătea pe bancă. Aceasta se afla pe pietriș și, în timp ce vorbea, Jim se apleca din când în când, ridica câte o pietricică și o arunca cu dosul mâinii în ferigi. Smiley stătea lângă el și nu-l pierdea din priviri. La un moment dat, ca să-i țină tovărășie, luă un gât de votcă și se gândi la Tarr și la Irina bându-și vodca lor în vârful dealului, la Hong Kong. Trebuie că e vreun obicei al meseriei, se gândi el. Vorbim mai bine, când ni se deschide o priveliște în față.

Prin geamul Fiatului, tras pe lateral, continuă Jim, parolele se schimbă fără niciun fel de greutate. Șoferul era unul din ungurii ăia cehi mușchiuși, cu mustață pe oală, puțin de parcă ar fi avut gura plină de usturoi. Jim nu-l plăcea, dar nici nu se așteptase la altceva. Cele două portiere din spate erau încuiate și au avut o mică discuție la început în legătură cu locul în care să se așeze. Ungurul a spus că Jim nu s-ar afla în siguranță pe bancheta din spate și că, apoi, nici nu era democratic. Jim l-a trimis la dracu'. L-a întrebat apoi pe Jim dacă avea armă și el i-a spus că nu, ceea ce nu era adevărat și chiar dacă ungurul nu l-a crezut, n-a îndrăznit să i-o spună în față. L-a întrebat pe Jim dacă a adus instrucțiuni pentru general. Jim a răspuns că n-a adus nimic. Venise să asculte.

Jim spuse că simțea că-l cuprinde enervarea. În timp ce mergeau, ungurul și-a debitat lecția. Când vor ajunge la pavilionul de vânătoare, nu va fi niciun semn de viață. Generalul va fi înăuntru. Dacă nu era niciun semn de viață, o bicicletă, o mașină, un cățel, o lumină, dacă nu era nimic care să indice că în casă se afla cineva, atunci cel care va intra primul va fi ungurul și Jim va aștepta în mașină. În

caz contrar, Jim va intra singur și ungurul va fi cel care va sta de pază. Era clar? Dar de ce să nu între amândoi? I-a întrebat Jim. Pentru că nu voia generalul, i-a răspuns ungurul.

După ceasul lui Jim, au mers cale de o jumătate de oră, ținând-o spre nord-est, în medie cu 30 km pe oră. Drumul era întortocheat, cu pante abrupte, având pomi de-o parte și de alta a șoselei. Era o noapte fără lună și de-abia putea zări câte ceva, în afară de păduri și iar păduri, de vârfuri de dealuri și iar vârfuri de dealuri, proiectându-se la orizont. Zăpada venea dinspre nord, după cum a observat el. Detaliul avea să-i servească mai târziu. Drumul era liber, dar camioanele grele care trecuseră înainte lăsaseră urme adânci. Rulau cu luminile stinse. Ungurul începu să-i spună o poveste deocheată și Jim presupuse că era modul său de a-și manifesta enervarea. Mirosul de usturoi era îngrozitor. De parcă ar fi mestecat tot timpul usturoi. Fără niciun fel de avertizare, tăie contactul. Coborau o pantă, dar mai încet. Nu se opriseră cu totul, când ungurul trase frâna de mână. Jim se pocni cu capul de parbriz și-și luă pistolul. Se aflau în dreptul unui drum lateral. La 30 de metri mai încolo se vedea o cabană joasă de lemn. Nu era niciun semn de viață.

Jim îi explică ungurului ceea ce ar dori să facă acesta. Să-și pună căciula și paltonul lui Jim și să se ducă în locul lui până acolo. Să meargă încet, cu mâinile împreunate la spate, drept pe centrul potecii. Dacă nu făcea întocmai oricare dintre aceste două lucruri, Jim îl va împușca. În momentul în care va ajunge la cabană, urma să între și să-i explice generalului că Jim își luase o măsură de elementară precauție. Apoi va trebui să revină exact pe același drum, încet, să-i raporteze lui Jim că totul era în regulă și că generalul era gata să-l primească. Sau că nu, după caz.

Ungurul nu părea prea încântat de toate astea, dar n-avea de ales. Înainte de a coborî, Jim l-a pus să îndrepte mașina cu fața spre drumul lateral. La cea mai mică festă, îi explică Jim, va aprinde farurile și va trage în el. Nu o dată, ci de mai multe ori, și nu în picioare. Ungurul porni. Când ajunse în apropiere de cabană, întreaga zonă fu inundată de lumină: cabana de vânătoare, aleea și o mare suprafață de jur-împrejur. Apoi s-au întâmplat o mulțime de lucruri în același timp. Jim n-a apucat să vadă totul pentru că încerca să întoarcă mașina. A văzut patru bărbați sărind din copaci și, din câte și-a putut da seama, unul dintre ei i-a dat cu ceva în cap ungurului. Au început împușcăturile, dar niciunul dintre cei patru nu le-a dat nicio atenție, se dăduseră înapoi în timp ce altcineva făcea fotografii. Focurile de armă păreau să fie trase în aer în spatele proiectoarelor. Era foarte spectaculos. Au fost lansate rachete luminoase și s-au folosit și gloanțe trasoare. Gonind nebunește la volanul Fiatului său, Jim avea impresia că părăsea un carusel ajuns la paroxism. Aproape scăpase - avea, într-adevăr, impresia că scăpase - când din pădurea din dreapta sa cineva a deschis focul, de foarte aproape, cu o mitralieră. Prima rafală a nimerit o roată din spate și mașina s-a răsturnat. A văzut roata trecând în zbor planat deasupra capotei, în timp ce mașina se prăbușea în șanțul din stânga. Acesta avea, probabil, mai mult de trei metri adâncime, dar zăpada a amortizat șocul. Mașina nu a luat foc, așa că a lăsat-o unde era și a așteptat cu fața spre potecă, sperând să-l poată nimeri pe cel care trăgea cu mitraliera. Următoarea rafală veni de undeva din spate și-l proiectă spre mașină. Probabil că pădurea colcăia de militari. Știa că fusese atins de două ori. Amândouă gloanțele i-au intrat în umărul drept și, așa cum stătea lungit acolo, uitându-se la toată nebunia aia, i se părea uimitor că nu i-a smuls brațul. S-a auzit un

claxon. De două sau poate trei ori. Pe alee coborî o ambulanță. Împușcăturile erau încă atât de dese încât puteau să sperie vânatul din pădure pentru ani în șir. Ambulanța era atât de înaltă încât i-a reamintit una dintre acele mașini de pompieri din filmele vechi de la Hollywood. Se derula o bătălie de operetă, iar cei de pe ambulanță stăteau țepeni acolo și priveau fără să le pese deloc. Jim era pe punctul de a-și pierde cunoștința, când a auzit o a doua mașină și voci de bărbați. S-au făcut noi fotografii, de data aceasta ale persoanei care trebuia. Cineva dădea ordine, dar nu putea să spună ce anume, pentru că erau rostite în rusește. Singurul lui gând, când l-au zvârlit pe brancardă și s-au stins proiectoarele, era cum să se întoarcă la Londra. Se imagina în apartamentul de pe St. James, cu schemele colorate și o grămadă de note, așezate într-un fotoliu și explicându-i Stăpânului cum, la bătrânețe, amândoi intraseră ca niște novici în cea mai mare capcană din istoria meseriei lor. Singura lui consolare era că-l pocniseră pe ungur, dar, gândindu-se acum, Jim regreta că nu-i frânsese gâtul. Era un lucru pe care l-ar fi putut face foarte ușor fără nicio remușcare.

Capitolul 32

Descrierea suferințelor constituia pentru Jim o plăcere de care s-ar fi putut dispensa. În ochii lui Smiley, stoicismul său avea ceva impresionant, cu atât mai mult cu cât nu părea să fie conștient de el. Petele negre din relatarea sa se datorau în special acelor momente în care își pierduse cunoștința. Ambulanța l-a transportat, atât cât a putut el să-și dea seama, mai departe, spre nord. A dedus acest lucru după copacii pe care i-a văzut când s-a deschis portiera pentru a-i permite unui medic să urce. Stratul de zăpadă era mai gros în urma mașinii. Asfaltul era bun, așa că a presupus că se aflau pe drumul care ducea la Hradec. Doctorul i-a făcut o injecție. Și-a revenit într-un spital de închisoare, cu bare groase la ferestrele înalte și cu trei bărbați care-l supravegheau. Și-a mai revenit încă o dată în simțiri după operație, într-o altă celulă, fără niciun fel de ferestre. Și-a spus că, probabil, primul interogatoriu i-a fost luat acolo, cam la 72 de ore după ce-l peticiseră, dar timpul devenise o problemă pentru el, mai ales că, firește, îi fusese luat ceasul.

L-au mutat de foarte multe ori dintr-un loc în altul. Ori dintr-o cameră într-alta, în funcție de ce aveau de gând să-i facă, ori la alte închisori, în funcție de persoana care urma să-l interogheze. Câteodată îl mutau doar ca să-l țină treaz, obligându-l să meargă noaptea pe coridoare, între celule. L-au dus și cu camionul și, o dată, chiar cu un avion de transport ceh, dar mâinile îi fuseseră legate, i se pusese o cagulă pe cap și își pierduse cunoștința la foarte puțin timp după decolare. Interogatoriul care a urmat acestui zbor a fost foarte lung. În plus, n-avea deloc sentimentul că ar progresa cu ceva de la un interogatoriu la altul și nu avea rost să-și chinuie mintea pentru că nu i se clarifica nimic, ci dimpotrivă. Ceea ce-i rămăsese foarte viu în

memorie era planul de campanie pe care și-l făcuse în așteptarea primului interogatoriu. Știa că tăcerea va fi imposibilă și pentru propria sa sănătate mentală, chiar pentru supraviețuire, un dialog era obligatoriu să aibă loc, la capătul căruia trebuiau să creadă că le spusese ceea ce știa, tot ceea ce știa. Lungit pe patul de spital, și-a trasat în minte niște linii de apărare în spatele cărora, cu puțin noroc, putea să se replieze, etapă de etapă, până în momentul în care ar fi dat impresia de înfrângere totală. Linia sa înaintată, își făcea el socoteala, și cea la care putea renunța cel mai ușor era scheletul „Operațiunii Martor”. Era la mintea oricui, fie că povestea lui Stevcek era o momeală, fie că acesta fusese trădat. Dar oricare ar fi fost situația, un lucru era sigur. Cehii știau mai multe despre Stevcek decât Jim. Deci, prima sa concesie va fi povestea lui Stevcek, pentru că ei o știau deja; numai că o să-i pună să muncească din greu ca să o scoată de la el. Mai întâi va nega totul și se va crampona de acoperirea sa. După o oarecare luptă, va recunoaște că este spion britanic și-și va da numele de lucru, Ellis, astfel încât, dacă făceau publică chestia, Prăvălia să știe cel puțin că trăia și că încerca să facă tot ceea ce se putea. Nu se îndoia aproape deloc că această capcană bine gândită și fotografiile prevesteau un mare' tam-tam. După aceea conform celor convenite cu Stăpânul, avea să descrie această operațiune ca o lovitură proprie, montată fără consimțământul superiorilor săi, mizând să se aleagă cu o avansare. Va îngropa în el, indiferent cât de adânc ar putea ei ajunge, și chiar mai profund încă, orice gânduri referitoare la existența unui spion în interiorul Prăvăliei.

— Niciun fel de cârtiță, spuse Jim, adresându-se conturilor întunecate ale colinelor de la Quantocks. Niciun fel de întâlnire cu Stăpânul, niciun fel de apartament mobilat în St. James.

— Niciun Tinker, Tailor.

A doua sa linie de apărare va fi Max. Și-a propus să înceapă prin a nega categoric că ar fi adus cu el vreun om de legătură. Apoi ar putea spune că într-adevăr a adus unul, dar că habar n-avea cum îl cheamă. Și, pentru că toți vor un nume, le va furniza unul. Întâi cel fals, apoi, cel adevărat. Dar aceasta în momentul în care Max ar fi scăpat, ar fi intrat în clandestinitate sau ar fi fost prins.

În imaginația lui Bill venea o succesiune de poziții mai slab apărate: operațiuni recente ale vânătorilor de scalpuri, bârfe care circulau la Prăvălie, orice care i-ar putea face pe anchetatorii săi să creadă că i-au înfrânt rezistența și că vorbea fără rețineri, că era tot ceea ce știa și că reușiseră să treacă de ultima tranșee. Își va pieptăna memoria ca să-și reamintească vechi treburi ale vânătorilor de scalpuri și, dacă era nevoie, va da numele a doi-trei funcționari sovietici sau din țările satelite, care fuseseră recent întorși de partea britanicilor sau fuseseră prinși, sau numele unora care, în trecut, furnizaseră informații doar o singură dată și, întrucât nu trecuseră în Occident, ar putea fi considerați acum ca buni de înfundat sau eventual dispuși să muște a doua oară din nadă. Le va arunca orice os care i-ar fi trecut prin minte și le va vinde, dacă era necesar, tot grajdul de la Brixton. Toate acestea vor constitui perdeaua de fum în dosul căreia va încerca să disimuleze ceea ce lui Jim i se părea informația cea mai vulnerabilă, pentru că ei se așteptau desigur ca el să știe identitatea membrilor din zona cehă de acțiune a rețelelor „Supărare” și „Platon”.

— Landkron, Krieglova, Bilova, familia Pribyl, spuse Jim.

De ce le cita el numele întotdeauna în aceeași ordine? se întrebă Smiley.

Jim nu mai răspundea de aceste rețele de mult timp. Cu ani în urmă, înainte de a prelua secția Brixton, contribuise

la organizarea lor și îi recrutase pe unii dintre membrii lor fondatori. Din momentul în care rămăseseră pe mâna lui Bland și a lui Haydon, li se întâmplaseră foarte multe, o mulțime de lucruri despre care el habar n-avea. Dar era sigur că știa destul de multe pentru a face să explodeze ambele rețele și ceea ce-l îngrijora cel mai mult era teama că Stăpânul sau Bill sau Percy Alleline sau oricine ar fi avut atunci un cuvânt hotărâtor de spus, va fi prea egoist sau prea încet ca să evacueze rețelele înainte ca lui Jim, în urma unor constrângeri pe care încă nu le putea ghici, să nu-i mai rămână altă posibilitate decât să cedeze complet.

— Asta-i cel mai caraghios, spuse Jim fără urmă de umor în glas. Puțin le pasă de rețele. Mi-au pus o jumătate de duzină de întrebări în legătură cu rețeaua „Supărare”, ca apoi să nu mai manifeste niciun interes. Ei știau al dracului de bine că „Martorul” nu se născuse din creierul meu și erau la curent întrutotul cu întâlnirea în cursul căreia Stăpânul nego-ciase la Viena trecerea lui Stevcek de partea noastră. Au început cu ceea ce aș fi vrut eu să termin: cu instruirea mea din St. James. Nu mi-au pus nicio întrebare despre vreun om de legătură, nu-i interesa să știe nici cine m-a dus cu mașina până la locul de întâlnire cu ungurul. Tot ceea ce voiau era să le vorbesc despre teoria mărului stricat elaborată de Stăpân.

Un cuvânt, gândi Smiley din nou. S-ar putea să fie doar un cuvânt. Spuse:

— Știau într-adevăr adresa din St. James?

— Știau până și marca nenorocitului ăluia de vin de Xeres, omule.

— Și schemele? Întrebă Smiley imediat. Și geanta port-partituri?

— Nu. La început nu, adăugă el.

Steed-Asprey numea asta un raționament invers. Știau deoarece le-o spusese cârțița Gerald, gândi Smiley. Cârțița

știa ceea ce supraveghetorii reușiseră să stoarcă de la bătrânul Macfadean. Prăvălia face ea însăși analiza propriilor eșecuri: Karla poate beneficia astfel în timp util de elementele rezultate pentru a le folosi împotriva lui Jim.

— Presupun astfel că în acel moment începuseși să crezi și tu că Stăpânul avea dreptate: *exista într-adevăr o cârțiță*, spuse Smiley.

Jim și Smiley stăteau sprijiniți de o balustradă de lemn. Terenul din fața lor cobora abrupt pentru a se sfârși într-un șir lung de porțiuni acoperite de bălării și de terenuri cultivate. La poale se afla un sat, un golf și o panglică îngustă de mare strălucind în lumina lunii.

— Au intrat direct în subiect. „De ce a montat Stăpânul această operațiune de unul singur? Ce spera el să realizeze?” „Să reia frâiele în mână”, le-am spus eu. Mi-au răs în nas: „Cu câteva amărâte de informații privind instalațiile militare în sectorul Brno? Cu asta nu și-ar fi putut plăti nici măcar un dejun ca lumea la club”. „Poate că începuse să scape unele lucruri de sub control”, am spus eu. Dacă Stăpânul scăpa unele lucruri din mână, au spus ei, cine era cel care-i vâra bețe-n roate? Alleline, am spus eu, asta era; Alleline și Stăpânul se luau la întrecere care furnizează mai multe informații. La Brixton nu ne ajungeau însă decât niște zvonuri, le-am spus. „Și ce aduce Alleline *în plus* față de Stăpânul?” „Nu știu”. „Nici n-ai terminat bine de spus că Alleline se ia la întrecere cu el în privința furnizării informațiilor”. „E doar un zvon. Eu nu știu”. Înapoi la răcoare.

În această etapă, timpul, spuse Jim, era o noțiune pe care o pierduse complet. Trăia fie în întunericul cagulei, fie în lumina albă a celulelor. Nu mai exista nici noapte, nici zi, și pentru ca să facă lucrurile și mai îngrozitoare, lăsau sistemul de producere a zgomotelor în funcțiune aproape tot timpul.

Îl lucrau după principiul liniei de producție, explică el, nu-l lăsau să doarmă, se schimbau unii pe alții pentru a-i lua interogatoriul, îl dezorientau la maximum, îl cotonogeau, până când interogatoriul se transforma pentru el într-o cursă lentă, care l-ar fi dus fie la țicneală, cum spunea el, fie la prăbușire completă. Desigur, spera că se va țicni, dar acesta nu este un lucru pe care să-l poți decide de unul singur, pentru că își aveau metoda lor de a te pune iar pe picioare. În numeroase cazuri era maltratat fizic cu ajutorul șocurilor electrice.

— O luăm de la început. Dintr-un unghi nou. „Stevcek era un general important. Dacă a cerut să întâlnească un ofițer superior britanic, putea să se aștepte ca acesta să fie în mod corespunzător informat asupra tuturor aspectelor carierei sale. Și ne povestești tu nouă că nu te-ai informat?” „Vă spun că informațiile le aveam de la Stăpânul”. „Ai citit dosarul lui Stevcek la Prăvălie?” „Nu”. „Dar Stăpânul?” „Nu știu”. „Ce concluzie a tras Stăpânul în urma celei de a doua numiri a lui Stevcek la Moscova? Ți-a vorbit Stăpânul despre rolul lui Stevcek în Comitetul de legătură de pe lângă Pactul de la Varșovia?” „Nu”. O țineau una și bună cu această întrebare, iar eu, presupun, că am ținut-o pe-a mea, pentru că după câteva „nu”-uri de-ale mele, s-au cam enervat. Păreau să-și fi pierdut răbdarea. Când am leșinat, m-au stropit cu furtunul și m-au luat de neînceput.

Mișcare, spuse Jim. Relatarea lui devenise ciudat de sacadată. Celule, culoare, o mașină... la aeroport, covor roșu și un pic de poceală înainte de urcare în avion... în timpul zborului, adormise și l-au pedepsit pentru aceasta.

— Mi-am revenit din nou într-o celulă, mai mică, cu pereții nezugrăviți. Credeam uneori că mă aflam în Rusia. Am dedus după poziția stelelor că zburasem spre răsărit. Alteori îmi imaginam că mă aflu la Sarratt, la cursurile de

rezistență la interogatorii.

Vreo două zile l-au lăsat în pace. Avea capul încețoșat. Continua să audă împușcăturile din pădure și să revadă imaginea acelor schimburi de focuri; și când, în sfârșit, a început marele examen, acela pe care el și-l reamintea ca pe un maraton, a avut dezavantajul de a se simți pe jumătate înfrânt.

— Era o problemă de sănătate mai presus de orice, explică el foarte încordat de data aceasta.

— Am putea face o pauză, dacă vrei, spuse Smiley, dar Jim se afla încă acolo, pentru el nu exista pauză, iar ceea ce dorea el nu conta absolut deloc.

— A fost cel lung, a spus Jim. La un moment dat în cursul lui, le-a spus despre notițele și schemele Stăpânului, despre cernelurile și creioanele colorate. Se înverșunaseră împotriva lui ca niște diavoli și-și amintea că erau numai bărbați de față, la celălalt capăt al încăperii, măsurându-l din cap până în picioare ca o grupă de studenți la medicină și vorbindu-și în șoaptă. Iar el le povestea despre creioanele colorate, doar ca să mențină conversația, să-i facă să se oprească și să asculte. De ascultat, au ascultat, dar nu s-au oprit. De îndată ce-au aflat despre culori, au vrut să știe ce semnificație aveau. „Ce înseamnă albastru?” „Stăpânul nu avea albastru”. „Ce însemna roșu? Ce reprezenta roșu? Dă-ne un exemplu de folosire a roșului în schemă. Ce însemna roșu? Ce însemna roșu?” Ce însemna roșu? apoi toată lumea a ieșit din cameră, în afară de doi gardieni și un tip scund, glacial, foarte țepos, care avea aerul că este patronul. Gardienii mă conduc la o masă, iar pricăjitul se așază lângă mine ca un afurisit de pitic, cu mâinile încrucișate. Avea două creioane în fața lui, unul roșu, unul verde și o schemă a carierei lui Stevcek.

Nu se poate spune că Jim cedase în adevăratul sens al

cuvântului, pur și simplu îi secase imaginația. Nu mai putea inventa alte povești. Adevărurile pe care le încuiase atât de adânc în sinea sa erau singurele lucruri care îi veneau în minte.

— Așa că i-ai spus despre mărul putred, îi sugeră Smiley, și i-ai spus despre Tinker, Tailor.

— Da, recunosc Jim, i-a spus, i-a spus că Stăpânul bănuia că Stevcek ar putea identifica o cârțiță în interiorul Prăvăliei. I-a spus despre codul Tinker, Tailor și cine era fiecare dintre ei, nume de nume.

— Care a fost reacția lui?

— S-a gândit un pic, apoi mi-a oferit o țigară. Groaznică.

— De ce?

— Avea gust american. Camei sau așa ceva.

— A fumat și el? Jim dădu aprobator din cap.

— Ca un turc, spuse el. Timpul a început după aceea să se scurgă din nou, i-a spus Jim. A fost dus într-un lagăr, care presupune că se afla în afara orașului și a stat într-un complex de barăci, înconjurat de un gard dublu de sârmă ghimpată. Cu ajutorul unui gardian, a reușit curând să umble din nou: într-o zi, au făcut un tur prin pădure. Lagărul era foarte mare. Sectorul în care stătea el nu era decât o mică parte a lagărului. Noaptea putea zări luminile unui oraș sclipind spre răsărit. Gardienii erau îmbrăcați în haine de pânză groasă și nu vorbeau. Așa că nu avea cum să-și dea seama dacă se afla în Cehoslovacia sau în Rusia, dar ar fi pariat că era în Rusia. În ziua în care a venit un medic să arunce o privire la spatele lui, acesta a folosit un interpret de limba rusă pentru a-și exprima disprețul pentru cârpăceala predecesorului său. Interogatoriile continuau sporadic, dar fără ostilitate. Era vorba de o echipă nouă, față de cei unsprezece anchetatori de la început, membrii acesteia nu se grăbeau. Într-o noapte, a fost dus la un aeroport militar și transportat cu un avion de

vânătoare al R.A.F. La Inverness. De aici, cu un mic avion la Elstree, și-apoi cu o camionetă până la Sarratt. Ambele călătorii s-au făcut noaptea.

Jim vorbea din ce în ce mai repede. Se lansase în relatarea experiențelor de la Grădiniță, când, de fapt, Smiley îl întrebă:

— Pe patronul, pe pipernicitul ăla înghețat, l-ai mai revăzut?

— O dată, recunosc Jim, exact înaintea plecării.

— Cu ce scop?

— Bârfe. Și pe un glas mult mai ridicat: o grămadă de aiureli în legătură cu personalitățile de la Prăvălie.

— Care personalități?

Jim eluda această întrebare. Aiureli despre cine urca și despre cine cobora scările. Cine i-ar fi urmat șefului? De unde vreți să știu? am zis eu. Nenorociții ăia de cerberi află tot înaintea noastră, a celor de la Brixton.

— Și atunci la cine exact se refereau aiurelile?

— În special la Roy Bland, spuse Jim morocănos. Cum reușea Bland să-și reconcilieze înclinațiile lui de stânga cu munca pe care o făcea la Prăvălie? Nu are niciun fel de înclinații spre stânga, a spus Jim. Așa reușește. Care era poziția lui Bland în raport cu Esterhase și Alleline? Ce credea Bland despre picturile lui Bill? Și, apoi, cât de mult bea Roy și ce s-ar întâmpla cu el dacă Bill ar înceta să-l mai sprijine? Jim dăduse niște răspunsuri costelive la toate aceste întrebări.

— A mai fost cineva menționat?

— Esterhase, răspunse Jim, pe același ton crispat. Afurisitul ăla voia să știe cum poate cineva să aibă încredere într-un uncur.

Următoarea întrebare a lui Smiley i-a părut până și lui Jim că îneacă toată valea aceea neagră în tăcere.

— Despre mine ce-a spus? repetă: Ce-a spus despre

mine?

— Mi-a arătat o brichetă. Mi-a spus că este a ta. Un dar de la Ann. „Cu toată dragostea mea”. Semnătura ei. Gravată.

— Ți-a spus cum a ajuns la el? Ce anume a spus, Jim? Hai, n-o să mi se-nmoaie mie picioarele doar pentru că un agent rus a făcut o glumă proastă la adresa mea.

Răspunsul lui Jim răsună ca un ordin militar:

— Credea că după aventura cu Bill Haydon, Ann ar fi dorit poate să schimbe inscripția. A făcut stânga-mprejur spre mașină. I-am spus, urlă Jim furios. I-am urlat în fața lui mică și brăzdată de riduri: Nu-l poți judeca pe Bill după lucruri ca acestea. Artiștii au o cu totul altă scară de valori. Văd lucruri care nouă ne scapă. Simt lucruri care ne depășesc. Pipernicitul ăla nenorocit n-a făcut decât să râdă. „Nu știam că tablourile sale sunt chiar atât de bune”, a spus el. Știi ce i-am răspuns, George? Du-te la dracu’, du-te la mama dracului. Dacă ați avea un Bill Haydon în blestematul ăla de serviciu al vostru, ați putea spune: set și meci. I-am mai spus: Cristoase Dumnezeule, ce conduci tu aici? Un serviciu sau amărâta aia de Armată a Salvării?

— I-ai zis-o bine, remarcă Smiley în sfârșit, ca și cum ar fi comentat cine știe ce dezbateri la care nu fusese de față. Nu-l mai văzuseși înainte?

— Pe cine?

— Pe pipernicitul înghețat. Nu-ți era o figură cunoscută... de undeva, de demult? Ei bine, știi și tu cum suntem noi. Suntem antrenați să vedem o mulțime de fete, de fotografii ale personalităților de la Centru și uneori acestea se potrivesc unei persoane pe care o întâlnești. Chiar dacă nu putem să le dăm un nume. Oricum, nu era cazul în privința lui. „Mă întrebam pur și simplu. Mi-am zis că ai avut timp să meditezi, reluă el pe un ton de conversație. Stăteai acolo să te vindeci, așteptând să vii acasă și ce

altceva aveai de făcut decât să gândești? Așteptă. La ce te-ai gândit, mă întreb. La misiune. La misiunea ta, presupun.

— Când și când.

— Și la ce concluzii ai ajuns? Ceva folositor? Suspiciuni, intuiții, vreun indiciu care mi-ar putea fi de folos?

— Pe dracu'! ripostă Jim foarte sec. Mă știi, George Smiley. Nu sunt un vrăjitor din ăia, sunt...

— Tu ești un simplu agent, un executant care îi lași pe ceilalți să gândească pentru tine. Cu toate acestea, când știi că ai fost atras într-o cursă cât o casă de mare, că ai fost trădat, împușcat în spate și că n-ai nimic de făcut altceva timp de luni de zile decât să stai lungit sau așezat pe un pat sau să măsoari în lung și-n lat o celulă rusească, presupun și că cel mai hotărât om de acțiune - vocea nu-și pierduse nimic din tonul prietenos - și-ar pune mintea la încercare și s-ar întreba cum a ajuns într-o belea atât de mare. Să luăm pentru o clipă „Operațiunea Martorul”, îi sugeră Smiley figurii imobile din fața sa. „Martorul a pus capăt carierei Stăpânului. A căzut în dizgrație și n-a mai putut să-și urmărească cârțița, presupunând că există așa ceva. Prăvălia a trecut în alte mâini. Cu acel simț al oportunității pe care-l avea, Stăpânul a știut când să moară. „Martorul” a mai avut un efect. Le-a dezvăluit rușilor - prin tine, de fapt - până unde ajunsese Stăpânul cu suspiciunile sale. Că redusese numărul suspectilor la cinci, dar că, aparent, nu mersese mai departe. Nu vreau să spun că ar fi trebuit să te gândești la toate acestea când te aflai singur în celulă, așteptând. La urma urmelor, nu aveai nicio idee, acolo, în fundul temniței, că Stăpânul a fost dat afară, cu toate că ar fi trebuit să-ți treacă prin minte că rușii au montat toată lupta aia de operetă din pădure ca să facă tam-tam. Nu-i așa?

— Ai uitat rețelele, spuse Jim sumbru.

— O, cehii își reperaseră rețelele mult înainte de intrarea ta în scenă. I-au ridicat doar ca să sublinieze eșecul Stăpânului.

Tonul discursiv, aproape dezinvolt, cu care Smiley lansă aceste teorii nu a găsit niciun erou la Jim. Așteptând în zadar să-l audă spunând de la sine putere vreo vorbă, Smiley o lăsă baltă.

— Hai să vedem primirea care ți-a fost rezervată la Sarratt, ce zici? Ca să punem punct.

Într-unul din rarele momente de uitare, sorbi din sticla de vodcă înainte de a i-o trece lui Jim.

Dacă te luai după vocea lui, Jim se săturase. Vorbea repede și cu ciudă, cu acea concizie militară care îi servea de refugiu în fața incursiunilor intelectuale.

Timp de patru zile, la Sarratt a fost în al nouălea cer:

— Am mâncat mult, am băut mult, și am dormit mult. Și m-am plimbat în jurul terenului de crichet. Aș fi înotat, dar bazinul era în continuare în reparații, așa cum se afla și cu șase luni în urmă. Fir-ar a dracului de ineficiență! I s-a făcut un control medical, s-a uitat la televizor la el în bungalow și a jucat puțin șah cu Cranko, cel care era mai mare la recepție.

Aștepta să apară Stăpânul, dar n-a apărut. Prima persoană de la Prăvălie care a venit să-l viziteze a fost ofițerul care răspundea de redistribuiri, care i-a vorbit de un oficiu, unde avea prieteni și care se ocupa de plasarea profesorilor. Apoi a apărut un expert de la contabilitate să discute cu el drepturile sale de pensie. A urmat un medic, pentru a doua oară, care să evalueze la cât s-ar putea ridica prima sa de demobilizare. A așteptat să apară anchetatorii, dar nu s-au arătat, ceea ce era o ușurare, întrucât nu știa ce le-ar fi putut spune până nu primea liber de la Stăpânul și se săturase de întrebări. A presupus că-i împiedica Stăpânul. I se părea lipsit de sens să

ascundă anchetatorilor ceea ce le spusese deja rușilor și cehilor, dar ce putea face altceva înainte de a avea vreun semn din partea Stăpânului? Cum Stăpânul continua să nu-i dea niciun semn de viață, s-a gândit să se prezinte la Lacon și să-i relateze ce i s-a întâmplat. Apoi a decis că Stăpânul aștepta să isprăvească cu Grădinița înainte de a-l contacta. S-a simțit din nou rău timp de câteva zile și când i-a trecut a apărut Toby Esterhase, în costum nou, pasămite să-i strângă mâna și să-i ureze noroc. Dar, în realitate, să-i spună cum stăteau lucrurile.

— Ciudată idee să trimiți unul ca el, dar părea că avansase în grad. Apoi mi-am amintit de ceea ce Stăpânul îmi spusese în legătură cu folosirea exclusivă a persoanelor din sfera centralei.

Esterhase l-a informat că Prăvălia fusese gata-gata să se prăbușească ca urmare a „Operațiunii Martor” și că pentru moment Jim era oaia neagră numărul unu a Prăvăliei. Stăpânul era scos din joc și pentru a împlânzi pe cei de la Whitehall era în curs o reorganizare.

— Apoi mi-a spus să nu mă îngrijorez, a spus Jim.

— În legătură cu ce să nu te îngrijorezi?

— În legătură cu misiunea mea. A spus că erau puțini care știau povestea adevărată și că nu aveam motive de îngrijorare pentru că se ocupa cine trebuie. Toate faptele erau cunoscute. Apoi mi-a dat o mie de lire, ca un surplus la prima mea de demobilizare.

— Din partea cui?

— N-a spus.

— A menționat ceva în legătură cu teoria Stăpânului referitoare la Stevcek? Spionul Centrului în interiorul Prăvăliei?

— Lucrurile erau cunoscute, repetă Jim, cu o privire furioasă. Mi-a *ordonat* să nu contactez pe nimeni și să nu încerc să povestesc nicăieri ce mi s-a întâmplat, pentru că

aveau grijă de asta la nivelul cel mai înalt și că orice aș fi făcut eu risca să strice totul. Prăvălia era din nou pe roate. Puteam să uit Tinker, Tailor și tot talmeș-balmeșul: cârțițe și toate celelalte. „Las-o baltă, a spus el. Ai noroc, Jim repeta el fără încetare. Ți s-a ordonat să devii un simplu visător”. Nu aveam decât să nu mă mai gândesc. Corect? Să uit. Să mă comport ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Țipa. Și asta am și făcut. Am respectat ordinele și am uitat!

Peisajul nocturn îi apăru lui Smiley brusc ca ceva neîntinat, ca o pânză mare pe care nimeni nu pictase vreodată ceva rău sau o cruzime. Unul lângă altul, contemplau valea, iar privirea lor trecea deasupra mănunchiului de lumini, până la un deal golaș care se ridica la orizont. În vârful acestuia se afla un singur turn și, pentru o clipă, îi marcă lui Smiley sfârșitul călătoriei.

— Da, spuse el, am fost și eu nevoit să uit câte ceva. Deci, Toby ți-a vorbit de Tinker, Tailor. Cum o fi pus el mâna pe povestea *asta*, doar dacă nu... Și nicio veste de la Bill? continuă el. Nici măcar o carte poștală?

— Bill era în străinătate, replică Jim scurt.

— Cine ți-a spus chestia asta?

— Toby.

— Deci nu l-ai mai văzut pe Bill? De la „Martor” încoace, cel mai vechi, cel mai apropiat prieten, a dispărut.

— Ai auzit ce-a spus Toby. Eram în carantină.

— Bill n-a fost niciodată omul regulamentelor, nu-i așa, spuse Smiley, ca și cum ar fi evocat vechi amintiri.

— Și nici tu nu l-ai avut la inimă, se răsti Jim.

— Regret că nu mă aflam acolo când ai venit să mă vezi, înaintea plecării în Cehoslovacia, remarcă Smiley după o scurtă pauză. Stăpânul mă expediase în Germania ca să nu-l încurc și când m-am întors... Și ce voiai exact de la mine?

— Nimic. Mă gândeam că în Cehoslovacia s-ar putea să fie cam greu. Voiam să trec pe la tine să-ți dau un semn, să-ți spun la revedere.

— Înaintea unei misiuni?! exclamă Smiley cu o ușoară surpriză în glas. Înaintea unei misiuni atât de *speciale*?

Jim nu dădea semne că ar fi auzit.

— I-ai mai dat și altuia un semn de viață? Presupun că eram toți plecați. Toby, Roy... Lui Bill i-ai dat un semn de viață?

— Nimănui.

— Bill era în concediu, nu-i așa? Dar presupun că era pe undeva, prin împrejurimi.

— Nimănui, insistă Jim în timp ce o durere ascuțită îl făcu să-și ridice umărul drept și să-și rotească capul. Erau toți plecați.

— Nu ți se prea potrivește, Jim, reluă Smiley pe același ton blând, să te duci tu să le strângi mâna oamenilor înainte de a pleca în misiuni speciale. Trebuie c-ai devenit sentimental la bătrânețe. Nu era... și ezită. Nu un sfat sau ceva de genul ăsta căutai tu. Nu-i așa? La urma urmelor, erai convins că misiunea era absurdă, nu-i așa, și că Stăpânul pierdea din control. Ai avut poate impresia că ar trebui să povestești problemele unui terț? Recunosc că toate acestea par o nebunie.

Află faptele, spunea Steed-Asprey, și apoi încearcă-le pe diverse variante, ca pe niște haine.

Cu Jim alături, adâncit în tăcere, clocotind de furie, s-a întors la mașină.

La motel, Smiley scoase din profunzimile paltonului său 20 de fotografii format carte poștală și le etală pe două rânduri pe masa de ceramică. Unele erau instantanee, altele portrete. Reprezentau numai bărbați și niciunul nu avea aerul să fie englez. Cu o strâmbătură, Jim alese două și i le înmână lui Smiley. De prima era sigur, murmură el,

mai puțin de a doua. Prima era patronul, piticul glacial. În a doua se vedea porcul ăla care-l observa din umbră în timp ce gorilele îl făceau pe Jim bucățele. Smiley puse fotografiile înapoi în buzunar. Cât umplu paharele pentru o ultimă înghițitură înainte de culcare, un observator mai puțin chinuit decât Jim ar fi putut observa că nu o făcea ca un gest de triumf, ci ca un ceremonial, ca și cum această ultimă înghițitură ar fi pus un sigiliu pe ceva.

— Deci, când l-ai văzut pe Bill ultima oară de fapt? Ca să vorbești cu el, așa cum faci cu un vechi amic? Întrebă Smiley. Era evident că îl smulsese pe Jim din alte gânduri, pentru că acestuia i-a trebuit o clipă să-și ridice capul ca să prindă întrebarea.

— O, nu cândva anume, spuse el cu dezinvoltură. Mă ciocneam de el pe coridoare.

— Dar ca să-i vorbești? În fine, nu mai contează. Pentru că Jim se întorsese la gândurile sale.

Jim a refuzat să fie condus cu mașina până la școală. Smiley trebuia să-l lase sus, la capul drumului asfaltat care ducea la biserică, prin cimitir. Lăsase niște cărți de școală în capelă, explică el. Pe moment, Smiley s-a simțit dispus să nu-l creadă, dar nu putea înțelege de ce. Poate pentru că ajunsese la părerea că, pentru 30 de ani de meserie, Jim mințea destul de prost. Ultima imagine pe care a păstrat-o Smiley a fost a unei umbre strâmbe, care se îndrepta cu pași mari către portalul în stil normand, în timp ce tocurile pantofilor țacăneau ca o mitralieră printre morminte.

Smiley se îndreptă cu mașina către Taunton și de la hotelul Castle a dat câteva telefoane. Cu toate că era epuizat, a dormit agitat, umblându-i prin minte imagini ale lui Karla, așezat la masă lângă Jim, cu cele două creioane, și pe atașatul cultural Poliakov, alias Viktorov, ros de neliniște pentru securitatea cârțiței sale Gerald așteptând

cu nerăbdare, în celula în care se lua interogatoriul, ca Jim să cedeze. Și, în sfârșit, imaginea lui Toby Esterhase, năvălind la Sarratt, în locul lui Haydon, care era plecat, sfătuindu-l vesel pe Jim să uite tot în legătură cu Tinker, Tailor și cu defunctul lor inventator, Stăpânul.

În aceeași noapte, Peter Guillam se îndrepta spre vest, traversând întreaga Anglie, până la Liverpool, avându-l ca unic pasager pe Ricki Tarr. Era o călătorie plicticoasă, în condiții total dezagreabile, pentru că, aproape tot drumul, Tarr se lăudă cu recompensele pe care le va pretinde și cu promovarea care-i va veni, după încheierea misiunii. Apoi începu să vorbească despre femeile sale: Danny, maicăsa, Irina. Părea să preconizeze un menaj în patru, în care cele două femei îi vor purta împreună de grijă lui Danny și lui însuși.

— Irina avea multe înclinații materne. Acestea îi dădeau un sentiment de frustrare, desigur. De Boris, spuse el, se putea lipsi, așa că-i va spune lui Karla să și-l păstreze, întrucât se apropiau de destinație, starea de spirit i se schimbă din nou și deveni tăcut. Zorii erau reci și încețoșați. Când au ajuns la marginea orașului, au fost nevoiți să încetinească' fiind întrecuți de niște cicliști. Un miros de funingine și de metal le-a năpădit mașina.

— Nu-ți pierde vremea nici în Dublin, spuse Guillam dintr-odată. Ei se așteaptă de la tine să alegi itinerarii clasice, așa că nu te arăta prea mult. Ia primul avion care pleacă.

— Am mai discutat toate astea.

— Ei bine, o mai iau încă o dată de la început până la sfârșit, îi replică Guillam. Care este numele de lucru al lui Mackelvore?

— Pentru numele lui Dumnezeu, murmură Tarr, și i-l spuse.

Era încă beznă când feribotul de Irlanda ridică ancora.

Peste tot erau soldați și polițiști: războiul acesta, cel trecut și cel de dinaintea lui. Un vânt aspru sufla în larg și traversarea se anunța grea. Pe chei, un sentiment de solidaritate încălzi pentru o clipă grupul de oameni adunați, în timp ce luminile vasului se îndepărtau dansând în întuneric.

Undeva o femeie plângea. În altă parte, un tip beat își sărbătorea eliberarea.

S-a reîntors rulând încet, încercând să-și limpezească gândurile. Cine era acest nou Guillam, care tresare la zgomotele bruște, care are coșmaruri și numai nu că nu e în stare să-și păstreze prietena, dar mai inventează tot felul de motive absurde pentru a nu avea încredere în ea. A discutat-o în legătură cu Sand, cu programarea lecțiilor și cu secretoșenia ei în general. După ce l-a ascultat cu ochii ei căprui și gravi fixați asupra lui, i-a spus că era un idiot și a plecat. „Eu sunt ceea ce crezi tu că sunt”, spuse ea și-și luă lucrurile din dormitor. Din apartamentul său gol, îi telefona lui Toby Esterhase, invitându-l la o discuție prietenească, mai târziu, în aceeași zi.

Capitolul 33

Smiley stătea în Rolls-ul ministerial, avându-l pe Lacon alături de el. În familia lui Ann, acestei mașini i se spunea Plosca Neagră și o urau pentru aspectul său țișător. Șoferul fusese trimis să-și ia ceva de mâncare pentru micul dejun.

Ministrul se afla pe scaunul din față și toți se uitau înainte de-a lungul capotei interminabile, peste râu, la turnurile înghițite de ceață ale centralei electrice Battersea. Ministrul avea un păr foarte bogat pe ceafă, care i se răsucea în jurul urechilor ca niște cornițe negre.

— Dacă ai dreptate, declară ministrul după o tăcere mor-mântală, și nu spun că nu ai avea, dar dacă ai într-adevăr dreptate, câte porțelanuri va sparge la sfârșitul zilei?

Smiley nu înțelegea ce voia să spună.

— Mă refer la scandal. Gerald pleacă la Moscova. Bun, și atunci ce se întâmplă? Se repede la o tribună improvizată și râde până nu mai poate, în public, de toți cei de care și-a bătut joc aici? Isuse, suntem toți în găleată, nu-i așa? Nu văd de ce trebuie să-l lăsăm să plece și să-i dăm posibilitatea să ni se scurgă toate alea-n cap, ca apoi să vină concurența să dea cu mătura.

Va prezenta lucrurile și din alt unghi.

— Vreau să spun că dacă rușii ne cunosc secretele, nu înseamnă că și toți ceilalți trebuie să le știe și ei. Avem o mulțime de alte griji și fără ei, nu-i așa? V-ați gândit la parlamentarii noștri, când vor citi la o diferență de o săptămână toate detaliile astea îngrozitoare în buletinul lor de știri?

Sau la alegătorii săi, gândi Smiley.

— Cred că întotdeauna s-a găsit un ce pe care rușii să-l accepte, spuse Lacon. La urma urmelor, dacă-l ridiculizezi

pe inamic obligându-l să se facă de râs, pierzi orice fel de justificare de a-l ataca, adăugă el. Până acum nu au profitat niciodată de ocaziile pe care le-au avut, nu-i așa?

— Ei bine, luați-vă măsuri să procedeze și de data aceasta la fel. Puneți-i să dea în scris. Ba nu, nu faceți așa ceva. Dar spuneți-le că ce-i valabil pentru unul, este valabil și pentru celălalt. Nu ne pierdem timpul să dăm publicității cum stau lucrurile la Centrul Moscova. Așa că pot și ei să respecte regula jocului o dată.

Refuzând să fie condus acasă, Smiley spuse că o plimbare pe jos i-ar face bine în ziua aceea, Thursgood era de serviciu și nu-i convenea deloc. Directorii, după părerea sa, ar trebui să se afle deasupra acestor sarcini mărunte, să-și păstreze mintea limpede pentru a medita la politica pe care s-o ducă și la obligațiile de conducere. Faptul că se arăta în toga sa de la Cambridge nu-l consola și, în timp ce stătea în sala de gimnastică, urmărind cum se aliniau elevii pentru apelul de dimineață, ochii săi îi fixau cu o privire sinistră, dacă nu chiar de-a dreptul ostilă. Și totuși, cel care va da lovitura de grație va fi Majoribanks.

— A zis că era ceva cu maică-sa, îi spuse el în șoaptă, la urechea stângă, lui Thursgood. A primit o telegramă și a anunțat că pleacă imediat. N-a vrut să rămână nici măcar să bea o ceașcă de ceai. I-am promis că o să transmit mesajul.

— E monstruos, absolut monstruos, spuse Thursgood.

— Dacă vreți, îi preiau orele de franceză. Putem să unim a V-a cu a VI-a.

— Sunt absolut furios, spuse Thursgood. Nici nu pot gândi, într-atât sunt de furios.

— Iar Alvin spuse că se va ocupa el de finala de rugby.

— Sunt rapoarte de făcut, examene, finala de rugby. Și, în fond, ce are femeia aia? Doar o gripă, presupun. O gripă obișnuită. Toți trecem prin asta, și propriile noastre mame.

Unde locuiește?

— Dacă am înțeles eu bine, i-a spus lui Sue că era pe moarte.

— Ei bine, iată o scuză la care nu va mai fi în măsură să recurgă altă dată, spuse Thursgood, neîmblânzit. Țipă la elevi să facă liniște și începu apelul.

— Roach?

— Bolnav, domnule.

Aceasta a fost picătura care a umplut paharul. Elevul cel mai bogat din școală, care avea o depresiune nervoasă din cauza nenorociților ălor de părinți ai lui, cu un tată care amenința că-l va retrage de la colegiu.

Capitolul 34

Era aproape ora patru în după-amiaza aceleiași zile. Știu eu genul ăsta de case conspirative, gândi Guillam, uitându-se prin apartamentul lugubru. Ar fi putut vorbi despre ele în același fel în care un comis-voiajor putea vorbi despre hoteluri. De la galeria de oglinzi a hotelului Belgravia de cinci stele, cu stâlpi Wedgwood și frunze de stejar aurite, până la această ascunzătoare improvizată de două camere a vânătorilor de scalpuri din Lexham Gardens, mirosind a praf și a gunoaie, cu un extingtor de un metru, plasat în vestibulul întunecat ca noaptea. Deasupra căminului tronau niște cavaleri care beau din câni de cositor. Pe un set de măsuțe erau așezate scoici, drept scrumiere, iar în bucătăria cenușie erau afișate niște instrucțiuni anonime: „Asigurați-vă că ambele butoane ale aragazului sunt închise”. Traversa holul când se auzi soneria, exact în clipa în care ar fi trebuit să sune. Ridică receptorul și auzi în interfon vocea distorsionată a lui Toby urlându-i în ureche. Apăsă pe buton și auzi pocnetul broaștei acționate electric răsunând în casa scării. Deschise ușa ce da spre palier, dar lăsă lanțul de siguranță până se convinse că Toby era singur.

— Ce mai facem? spuse Guillam vesel, dându-i drumul în casă.

— Mulțumesc bine, Peter, spuse Toby, scoțându-și pardesiul și mănușile.

Pe o tavă era ceaiul, Guillam pregătise două cești. Caselor conspirative le este caracteristic un anumit nivel al serviciilor. Ori pretinzi că locuiești acolo, ori te adaptezi ■ oriunde, ori, pur și simplu, te gândești la toate. În această meserie, firescul este o artă, își zise Guillam. Acesta era un lucru pe care Camilla nu-l putea aprecia.

— De fapt, e o vreme foarte ciudată, comentă

Esterhase, ca și cum stătuse până acum și analizase timpul probabil.

— Conversațiile astea de două parale din casele conspirative nu erau niciodată mai puțin banale decât aceasta. Abia faci câțiva pași și te simți total epuizat. Deci, așteptăm un polonez? spuse el așezându-se. Un polonez, care se ocupă cu, comerțul de blănuri și care, după părerea ta, ne-ar putea servi drept curier?

— Trebuie să pice dintr-un moment într-altul.

— Îl cunoaștem? Am pus oamenii mei să-i caute numele, dar n-au găsit nici urmă de el.

Oamenii mei, gândi Guillam. Va trebui să-mi reamintesc să folosesc și eu această formulă.

— Polonezii Liberi i-au făcut avansuri acum câteva luni și el a șters-o mâncând pământul. Apoi Karl Stack l-a zărit în zona docurilor și s-a gândit că le-ar putea fi folositor vânătorilor de scalpuri. Ridică din umeri. Mi-a plăcut tipul, dar ce folos? N-avem suficient de lucru nici pentru oamenii noștri.

— Peter, ești foarte generos, spuse Esterhase cu respect, iar Guillam avu o clipă impresia ridicolă că tocmai îi dăduse un bacșiș. Spre ușurarea sa, soneria se auzi din nou, iar Fawn își luă locul lângă ușa ce da spre palier.

— Îmi pare rău, Toby, spuse Smiley cu răsuflarea întretăiată pentru că urcase pe scări. Peter, unde-aș putea să-mi atârî și eu pardesiul?

Întorcându-l pe Toby cu fața la perete, Guillam îi ridică brațele, care nu opuneau rezistență, i le lipi de perete și-l căută apoi, fără să se grăbească, dacă nu are vreo armă. Toby nu avea.

— A venit singur? Întrebă Guillam. Sau îl așteaptă vreun prieten mititel jos în stradă?

— Mi s-a părut totul în regulă, spuse Fawn.

Smiley se afla la fereastră, uitându-se în jos spre stradă.

— Ești amabil să stingi lumina o clipă? spuse el.

— „Așteaptă în hol, ordonă Guillam, iar Fawn se retrase luând pardesiul lui Smiley.

— Ai văzut ceva? îl întreabă Guillam pe Smiley, alăturându-i-se lângă fereastră.

După-amiaza londoneză se îmbrăcase în ceața roșietică și galbenurile crepusculare. Piața se afla într-un cartier rezidențial în stil victorian. La mijloc, înconjurată cu un gard, se afla o grădiniță peste care se lăsase întunericul.

— Presupun că e doar o umbră, spuse Smiley mormăind și se întoarse la Esterhase. Ceasul de pe consolă bătuse patru. Probabil că-l întorsese Fawn.

— Vreau să-ți prezint o teorie, Toby. O idee despre ceea ce se întâmplă. Se poate?

Esterhase nici măcar nu clipi. Mâinile lui mici se odihneau pe brațele de lemn ale fotoliului. Stătea foarte confortabil, dar parcă la pândă, cu pantofii săi bine lustruiți strâns lipiți unul de altul.

— Nu ești obligat să vorbești. Nu există niciun risc să fim ascultați, nu-i așa?

— Poate.

— Să ne întoarcem cu doi ani în urmă. Percy Alleline vrea locul Stăpânului, dar nu are încă o poziție la Prăvălie. Stăpânul a avut grijă să fie așa. Stăpânul-i bolnav și trecut de prima tinerețe. Dar Percy. Nu-l poate disloca. Ți-aduci aminte de vremea aceea.

Esterhase aprobă scurt din cap.

— Era unul dintre acele sezoane moarte, reluă Smiley pe tonul său rezonabil. Nu avem cine știe ce treabă în exterior, așa că ne apucăm de intrigă în serviciu, spionându-ne unul pe altul. Dimineață, Percy stă la biroul său fără să aibă nimic de făcut. Are pe masă hârtia cu numirea sa ca director al operațiunilor, dar, în fapt, n-are decât rolul de tampon între secțiile regionale și Stăpân,

dacă îl are. Ușa lui Percy se deschide și cineva intră. Îi vom spune Gerald, e doar un nume. „Percy – îi spune acesta – am dat peste o sursă rusească de mână întâi. Ar putea fi o mină de aur”. Sau poate că nu spune nimic până nu se află în afara clădirii, pentru că Gerald are o mare experiență de teren și nu-i place să vorbească între patru pereți și cu telefoane în jur. Poate că se duc să se plimbe în parc sau să facă un tur cu mașina. Poate că se duc să mănânce undeva, iar în această etapă, Percy n-are altceva de făcut decât să asculte. Percy avea foarte puțină experiență pe scena europeană, știi și tu, mai ales în ce privește Cehoslovacia sau Balcanii. S-a format în America de Sud și apoi a lucrat în fostele posesiuni: India, Orientul Mijlociu. Nu știe mare lucru despre ruși sau despre cehi sau despre ce mai vrei tu, fiind înclinat să vadă roșul roșu și atât. Sunt nedrept?

Esterhase își pungi gura și se încruntă ușor, ca și cum ar fi vrut să spună că nu discută niciodată un superior.

— În timp ce Gerald este un expert în domeniu. Și-a petrecut viața în operativ scotocind și dând roată prin piețele răsăritene. Percy e total depășit, dar este un împătimit. Gerald e pe teren propriu. Această sursă rusească, spune Gerald, ar putea fi cea mai bogată pe care a cunoscut-o Prăvălia de ani de zile. Gerald nu vrea să spună prea mult, dar se așteaptă să primească, în două-trei zile, câteva mostre și, când le va avea, ar dori ca Percy să-și arunce un ochi peste ele, ca să-și facă o idee despre calitatea lor. Vor putea discuta detaliile despre această sursă mai târziu. „Dar de ce eu?”, spune Percy. „Ce se întâmplă?” Și Gerald îi explică. „Percy – îi spune el – unii dintre noi, dintre cei care lucrăm la secțiile regionale, suntem foarte îngrijorați de nivelul pierderilor în operativ. După câte se pare, ceva nu e în regulă. Prea multă vorbărie și înăuntru și în afara Prăvăliei. Prea mulți

figurează pe listele de repartizare. În teren, agenții noștri sunt încolțiți, rețelele ne sunt săltate sau chiar mai rău și orice nouă chestie pusă la cale se termină cu un accident de circulație. Am dori să ne ajuți să punem lucrurile la punct”. Gerald nu este un răzvrătit și are grijă să nu sugereze că există un trădător în interiorul Prăvăliei, care face să eșueze toate operațiunile, pentru că și tu și eu știm că, îndată ce o astfel de vorbă se răspândește, mașinăria se gripează și sfârșește prin a se opri. Oricum, ultimul lucru pe care l-ar dori Gerald este o vânătoare de vrăjitoare. Dar susține totuși că ia apă pe la încheieturi și că neglijențele de la vârf conduc la nereușite la nivelele inferioare. Un adevărat balsam pentru urechile lui Percy. Îi înșiră scandalurile recente și are grijă să insiste asupra aventurii lui Alleline în Orientul Mijlociu, care a ieșit atât de prost și care era cât pe ce să-l coste cariera pe Percy. Aooi îi face propunerea. Iată ce spune, potrivit teoriei mele. Înțelegi? nu e decât o teorie.

— Desigur, George, spuse Toby, umezindu-și buzele.

— O altă teorie ar fi că Alleline este propriul său Gerald, înțelegi, numai că, nu știu cum se face, nu cred așa ceva; nu-l cred pe Percy capabil să se ducă să cumpere un spion rus de mâna întâi și să conducă propria sa barcă din momentul acela. Cred că ar strica totul.

— Desigur, spuse Esterhase, cu siguranță deplină.

— Iată deci, potrivit teoriei mele, ceea ce Gerald i-a spus mai departe lui Percy: „Noi, adică eu și alte suflete, care împărtășesc simțămintele mele și care s-au asociat acestui proiect, am dori să fii purtătorul nostru de cuvânt, Percy. Noi nu suntem oameni politici. Noi suntem agenți operativi. Nu înțelegem jungla de la Whitehall. Pe când tu, o știi. Tu vei răspunde de comisii, iar noi ne vom ocupa de Merlin. Dacă vei acționa drept interpretul nostru și ne vei proteja de putreziciunea care s-a instalat, asta însemnând,

de fapt, limitarea la strictul necesar a numărului celor ce vor fi la curent cu operațiunea, noi îți vom furniza marfa”. Discută asupra modalităților și mijloacelor realizării acestui lucru, apoi îl lasă pe Percy să muște din zăbală. O săptămână, o lună, nu știu. Destul ca Percy să aibă timp de gândire. Într-o zi, Gerald furnizează primul eșantion și, desigur, este foarte bun. Foarte, foarte bun. Materialul privește Marina, ceea ce nici că s-ar putea să-l servească mai bine pe Percy, pentru că este serios înfipt la Amiralitate și acolo își are el admiratorii. Așa că Percy le face o prezentare în particular micuților săi prieteni de la Marină, cărora le lasă gura apă. „De unde vine? Mai sunt și altele? Mai sunt o mulțime. Cât privește identitatea sursei, ei bine, acesta este marele, marele mister în această fază, dar așa trebuie să fie. Iartă-mă dacă mă îndepărtez întrucâtva, din când în când, de subiect, dar nu posed decât dosarul acesta drept ghid.

Menționarea cuvântului dosar, un prim indiciu că Smiley ar putea acționa în calitate oficială, a avut drept efect o reacție evidentă din partea lui Esterhase. Ticul său de a-și umezi buzele va fi însoțit de o mișcare a capului în față și de o expresie de familiaritate vicleană, ca și cum Toby, prin toate aceste gesturi, încerca să insinueze că citise și el dosarul, indiferent ce dosar o fi fost acela, și că împărtășea întru totul concluziile lui Smiley. Acesta se întrerupsese ca să bea o gură de ceai.

— Mai vrei un ceai, Toby, întrebă el cu ceașca la gură.

— Mă ocup eu, spuse Guillam pe un ton care respira mai mult fermitate decât ospitalitate. Ceai, Fawn, strigă el prin ușă. Nici n-apucă bine să termine, că ușa se deschise și Fawn apăru în prag cu o ceașcă în mână.

Smiley se afla din nou la fereastră. Dăduse perdeaua la o parte vreo doi-trei centimetri și privea spre scuar.

— Toby?

— Da, George.

— Ți-ai adus o guvernantă?

— Nu.

— Pe nimeni?

— George, de ce mi-aș fi adus guvernante, dacă urma să mă întâlnesc cu Peter și cu un amărât de polonez? Smiley reveni în fotoliul său.

— Merlin ca sursă, reluă el. Unde am rămas? A, da! Era foarte convenabil să se accepte că Melin nu era doar o singură sursă, nu-i așa? Gerald i-a explicat încetul cu încetul acest lucru lui Percy și celorlalți doi pe care îi atrăsese în cercul magic. Merlin era un agent sovietic, e-adevărat, dar, ca și Alleline, era mai curând purtătorul de cuvânt al unui grup disident. Ne place să ne vedem în postura altora și sunt convins că încă de la început Percy l-a îndrăgit pe Merlin. Acest grup, această clică, al cărei șef era Merlin, se compunea, să zicem, dintr-o jumătate de duzină de funcționari sovietici de aceeași tendință și fiecare dintre ei, în domeniul său, era bine plasat. Cu timpul, îmi imaginez eu, Gerald le-a oferit locotenenților săi și lui Percy o idee destul de precisă asupra surselor sale secundare, dar nu știu ce anume. Treaba lui Merlin era să pună cap la cap informațiile lor și să le transmită în Occident și, în cursul lunilor următoare, dădu dovadă de un remarcabil zel în a face doar acest lucru. A recurs la toate metodele, iar Prăvălia s-a dovedit pe de-a-ntregul dispusă să-i furnizeze echipamentul necesar. Cerneală simpatică, micropuncte lipite pe colțurile unor scrisori anodine, cutii de scrisori moarte în capitalele occidentale, alimentate de Dumnezeu știe ce rus curajos și ridicate conștiincios de către bravii băieți ai lui Toby Esterhase. Până și întrevederi aranjate și supravegheate de guvernantele lui Toby – un minut pauză pentru ca Smiley să se mai uite pe fereastră – două sau trei colete care

trebuiau să fie depuse la Moscova prin intermediul rezidentului local, cu toate că nu era niciodată lăsat să-și întâlnească binefăcătorul. Dar fără radio clandestin. Lui Merlin nu-i plăcea așa ceva. La un moment dat, chiar s-a propus - lucru care a ajuns până la Trezorerie - să fie instalat în permanență un emițător de mare putere în Finlanda doar în beneficiul său, dar totul s-a năruit când Merlin a spus: „în vecii vecilor, nu”. Trebuie că lua lecții de la Karla, nu-i așa? Știi și tu cât urăște Karla radioemițătoarele. Marele atu al lui Merlin este mobilitatea sa. Acesta este principalul său talent. S-ar putea să lucreze la Ministerul Comerțului la Moscova și în felul acesta poate să folosească comis-voiajori. Oricum, el are resurse și antene în afara Rusiei și, de aceea, tovarășii lui de conspirație i se adresează pentru a trata cu Gerald și a conveni asupra termenilor, asupra condițiilor financiare. Pentru că ei vor bani. O mulțime de bani. Ar fi trebuit să menționez acest lucru. Din punctul acesta de vedere, serviciile secrete și clienții lor sunt, din nenorocire, ca toată lumea. Ei apreciază în cel mai înalt grad ceea ce costă cel mai scump. Iar Merlin costă o avere. Ai cumpărat vreodată o pictură falsă?

— Am vândut odată două, spuse Toby cu un zâmbet nervos, dar nimeni nu râse.

— Cu cât plătești mai mult, cu atât mai puțin ești înclinat să te îndoiești de autenticitate. E idiot, dar asta este. Este, de asemenea, reconfortant pentru toată lumea să știe că Merlin este venal. Iată un motiv pe care-l înțelegem cu toții, nu-i așa, Toby? În special, cei de la Trezorerie. Douăzeci de mii de franci pe lună vărsați la o bancă elvețiană. Pe cinstea mea, nu cred să existe vreunul care să nu eludeze câteva principii egalitariste pentru o sumă de bani ca aceasta. Deci, Whitehall îi plătește o avere și îi apreciază informațiile drept inestimabile. O

parte dintre ele sunt, într-adevăr, bune, recunosc Smiley. Foarte bune cred, și așa și trebuie să fie. Apoi, într-o bună zi, Gerald îi mărturisește lui Percy secretul-secretelor: clica Merlin are o antenă la Londra. Acesta e începutul, trebuie să ți-l spun acum, al unei făcături foarte, foarte inteligente.

Toby lăasă ceașca și își șterse delicat colțurile gurii cu batista.

— Potrivit lui Gerald, un membru al ambasadei sovietice de aici, de la Londra, este dispus și capabil să opereze ca reprezentantul lui Merlin la Londra. Se află chiar în situația, de-a dreptul excepțională, de a putea folosi, rar, instalațiile ambasadei pentru a comunica cu Merlin la Moscova, pentru a trimite și pentru a primi mesaje. Și dacă se iau toate precauțiile imaginabile și inimaginabile, Gerald are chiar posibilitatea să aranjeze, din când în când, întâlniri clandestine cu acest om miraculos, să-i dea instrucțiuni și să-l interogheze, să-i pună întrebări și să primească răspunsuri prin curierul următor. Îl vom numi pe acest funcționar sovietic Alexei Alexandrovici Poliakov și vom pretinde că este membru al secției culturale a ambasadei sovietice. Mă urmărești?

— N-am auzit nimic, spuse Esterhase. Am surzit.

— Se spune că acesta funcționează la ambasada sovietică de o bună bucată de vreme – de 9 ani, mai precis – dar Merlin l-a adăugat de-abia de curând turmei sale. Poate când Poliakov se afla în permisie la Moscova?

— Nu aud nimic.

— Foarte curând Poliakov devine important pentru că, nu trece mult și Gerald îl numește sufletul „Operațiunii Vrăjitoarea” și încă multe altele. Cutiile de scrisori moarte de la Amsterdam și de la Paris, cernelurile simpatice, micropunctele continuă, dar într-un ritm mai lent. Avantajul de a-l avea pe Poliakov la îndemână nu poate fi ratat. O parte a celor mai bune materiale ale lui Merlin

sosește clandestin la Londra cu valiza diplomatică. Tot ceea ce are Poliakov de făcut este să deschidă plicurile și să i le transmită omologului său de la Prăvălie, lui Gerald sau celui desemnat de acesta. Dar nu trebuie să uităm niciodată că această parte a operațiunii Merlin este deosebit, deosebit de secretă. Comitetul „Vrăjitoarea” este și el secret, dar cuprinde, totuși, foarte mulți membri. E inevitabil. Operațiunea este amplă, recolta este mare, iar procesarea și repartizarea cer o sumă de operațiuni funcționărești: decodificatori, traducători, cifrari, dactilografi, experți și Dumnezeu mai știe ce. Nimic din toate acestea nu-l îngrijorează deloc pe Gerald, desigur. Îi place pentru că arta de a fi un Gerald constă tocmai în aceea de a face parte din mulțime. Comitetul „Vrăjitoarea” este condus de jos? De la mijloc sau de sus? Îmi place deosebit de mult modul în care Karla descrie comitetele. Ție, nu? O fi vreo expresie chinezească? Un comitet este un animal cu patru picioare în partea de dinapoi.

Dar antena Londra – piciorul Poliakov – se rezumă la cercul magic original. Skordenov, de Silsky, toată haita, pot să fugă în străinătate și să-i servească drept negri lui Merlin acolo. Dar aici, la Londra, operațiunea implicându-l pe fratele Poliakov, modul în care era organizat totul reprezintă un secret absolut pentru niște motive absolut speciale. Tu, Percy, Bill Haydon și Roy Bland, voi patru constituiți cercul magic. Corect? Hai acum să facem câteva supoziții în legătură cu modul în care funcționează în detaliu. Există o casă, asta știm. Cu toate acestea, întâlnirile de acolo sunt aranjate cu o grămadă de precauțiuni. De asta putem fi siguri, nu-i așa? Cine se întâlnește cu el, Toby? Cine se ocupă de Poliakov? Tu? Roy? Bill? Apucând cravata de vârful ei lat, Smiley o întoarce cu dublura în față și încep să-și șteargă ochelarii:

— Toată lumea, spuse el, răspunzând la propria-i

întrebare. Cum se poate așa ceva? Câteodată se întâlnește Percy cu el. După părerea mea, Percy reprezintă pentru el aspectul autoritar. „N-ar fi timpul să-ți iei un concediu? Ai avut vești de la soția ta săptămâna aceasta? Percy ar fi bun într-un asemenea rol. Dar Comitetul „Vrăjitoarea” îl folosește pe Percy cu menajamente. Percy e grangurul și trebuie să i se păstreze valoarea de obiect rar. Apoi e Bill Hay don. Bill se întâlnește cu el. Lucrul acesta se întâmplă mai des, cred. Bill impresionează prin cunoștințele sale despre Rusia și e valoros ca interlocutor plăcut. Am senzația că Poliakov și cu el s-ar putea înțelege destul de bine. Îmi imaginez că Bill a fost strălucitor în materie de instrucțiuni și de probleme de urmărit. Eu așa-cred, tu ce zici? Să se asigure că la-Moscova parveneau mesajele care trebuia? Câteodată îl ia și pe Roy Bland cu el, iar alteori îl trimite pe Roy de unul singur. Presupun că este un lucru pe care îl pun la punct între ei. Iar Roy, desigur, este un specialist în materie de probleme economice, fiind în același timp o autoritate în materie de țări satelite, așa că vor avea de discutat o mulțime de lucruri și în acest domeniu. Câteodată îmi închipui zilele de naștere, Toby, sau de Crăciun, sau ocazii speciale, când se transmit mulțumiri și bani... o mică avere trecută la rubrica „cheltuieli de reprezentare”. Ca să nu mai vorbim de prime. Câteodată, pentru a întreține bunele relații, veniți toți patru ca să ridicați paharul în cinstea regelui de pe malul celălalt al apei, în cinstea lui Merlin, prin trimisul său Poliakov. În sfârșit, presupun că Toby însuși are anumite lucruri de discutat cu prietenul Poliakov. Despre meserie, informații utile asupra a ceea ce se întâmplă în ambasadă, atât de prețioase oamenilor tăi în operațiunile obișnuite de supraveghere a rezidenței. Astfel, Toby își are și el întâlnirile sale între patru ochi. La urma urmelor, nu trebuie să neglijăm potențialul local al lui Poliakov, cu totul

diferit față de acela dat de rolul său de reprezentant al lui Merlin la Londra. Nu în fiecare zi dăm de un diplomat sovietic la Londra, care să fie îmblânzit într-atât încât să ne mănânce din mână”. Un pic de antrenament cu un aparat foto și Poliakov ar putea fi foarte folositor la nivel local. Cu condiția ca toți să ne aducem aminte de prioritățile noastre.

Privirea sa nu o părăsise fața lui Toby:

— Îmi imaginez că Poliakov putea furniza câteva bobine de peliculă, nu-i așa? Și că una din sarcinile celui care se întâlnea cu el putea fi refacerea stocurilor sale, să i se aducă mici pachete sigilate. Pachete de filme. Peliculă neexpusă, desigur, pentru că provine de la Prăvălie. Ești amabil, Toby, să-mi spui că numele de Lapin îți spune ceva?

Își umezi buzele, se încruntă, zâmbi și făcu o mișcare cu capul spre înainte:

— Desigur, George, îl știu pe Lapin.

— Cine a ordonat ca rapoartele oamenilor tăi despre Lapin să fie distruse?

— Eu, George.

— Din proprie inițiativă?

Pentru o fracțiune de secundă, zâmbetul i se lăți.

— Ascultă, George. De atunci și până acum am mai urcat câteva trepte.

— Cine a pus să fie dată afară Connie Sachs?

— Ascultă, eu cred că Percy, e bine? Să zicem că a fost Percy, poate Bill. Știi cum se procedează în cazul unei mari operațiuni: Trebuie reparați pantofii, spălate oalele, tot timpul e de făcut ceva. Ridică din umeri. Poate că Roy, eh?

— Deci, tu accepți ordine de la toți, spuse Smiley în treacăt. Ar trebui să ai puțin discernământ, Toby. Ar trebui să te orientezi mai bine.

Lui Esterhase nu-i pică bine.

— Cine ți-a zis să-l potolești pe Max, Toby, Aceleași trei persoane? Numai că, vezi tu, eu trebuie să-i raportez toate acestea lui Lacon. A devenit foarte presant în momentul de față. Am impresia' că-l hărțuiește ministrul. Atunci zi, cine a fost?

— George, ai vorbit cu cine nu trebuia.

— Cu siguranță, unul din noi a făcut așa ceva, fu de acord Smiley amabil. Asta-i sigur. Ei vor să știe și despre Westerby: cine i-a pus botniță? Să fi fost aceeași persoană care te-a trimis la Sarratt cu o mie de lire în bancnote și cu instrucțiuni să-i liniștești conștiința lui Jim Prideaux? Nu caut decât fapte, Toby, nu scalpuri. Mă știi, nu sunt genul indicativ. De altfel, ce ne-ar face să spunem că n-ai fi un băiat foarte loial? Întrebarea este însă față de cine. Adaugă: numai că ei doresc foarte tare să afle, înțelegi? Umblă chiar vorba că vor face apel la concurență. Nimeni nu vrea asta, nu-i așa? Este ca și cum te-ai duce la avocat după ce te dondănești cu nevasta. Un pas irevocabil. Cine ți-a spus să-i atragi atenția lui Jim în legătură cu Tinker, Tailor? Știai ce înseamnă asta? Ai primit mesajul direct de la Poliakov? Așa a fost?

— Pentru numele lui Dumnezeu, șopti Guillam, lasă-mă să scot untul din el, nenorocitul dracului.

Smiley nu-i dădu atenție.

— Să continuăm ce-am început despre Lapin. Ce treburi învârtea aici?

— Lucra pentru Poliakov.

— Secretarul său la Secția culturală?

— Omul lui bun la toate.

— Dar, dragul meu Toby, la ce-i trebuie unui atașat cultural un om bun la toate?

Esterhase. Nu-l scăpa din ochi pe Smiley. E ca un câine, gândi Guillam, nu știe dacă să se aștepte la un picior în fund sau la un os. Privirea i se plimba de la figura lui

Smiley la mâinile sale, apoi din nou la figură, căutând în permanență vreun indiciu.

— Lasă prostiile, George, spuse Toby cu dezinvoltură. Poliakov lucrează pentru Centrul Moscova. Știi lucrul acesta tot așa de bine cum îl știu și eu. Își încrucișa picioarele micuțe și, regăsindu-și întreaga sa insolență, se reazează în fotoliu și sorbi o gură de ceai rece.

În schimb, Smiley dădea impresia, potrivit părerii lui Guillam, că era pe moment mai reținut. De unde Guillam dedusese, în starea de confuzie în care se afla, că, neîndoielnic, 'acesta era foarte încântat de sine însuși. Poate pentru că Toby începuse, în sfârșit, să vorbească.

— Hai, măi, George, spuse Toby, nu fi copil. Gândește-te câte operațiuni am făcut noi în felul acesta. Îl cumpărăm pe Poliakov, e-n regulă? Poliakov e un agent al Moscovei, dar este drăguțul nostru. Numai că el trebuie să se prefacă față de ai lui că ne spionează pe noi. Cum ar putea altfel să se descurce? Cum ar putea el să intre și să iasă din casa aceea, cât e ziua de mare, fără gorile, fără guvernante, fără probleme? Vine la taraba noastră ca să ia să ducă acasă ceva bunătăți. Așa că-i dăm bunătăți. Fleacuri, pur și simplu, pe care le poate trimite acasă și toți cei de la Moscova îl bat pe spate și spun ce tip formidabil e. Și asta se întâmplă în fiecare zi.

Dacă lui Guillam îi fierbea capul de o furie reținută, mintea lui Smiley părea remarcabil de limpede.

— Și cam asta este versiunea oficială, nu-i așa, între cei patru inițiați?

— Nu știu cât de oficială, spuse Esterhase, cu un gest foarte unguesc al mâinii, sucindu-și palma întinsă când în jos, când în sus.

— Atunci cine este agentul lui Poliakov?

Guillam înțelegea că această întrebare era foarte importantă pentru Smiley: jucase toată această mână

lungă pentru a ajunge aici. Așteptând, când cu ochii la Esterhase, care nu mai era nici pe departe tot atât de sigur pe sine ca înainte, când cu ei la fața de mandarin a lui Smiley, Guillam începu să înțeleagă combinația lui Karla și propria sa întrevedere extenuantă cu Alleline.

— Ceea ce te întreb eu e foarte simplu, insistă Smiley. În principiu, cine este agentul lui Poliakov în interiorul Prăvăliei? Pentru numele lui Dumnezeu, Toby, nu fi obtuz! Dacă acoperirea lui Poliakov pentru a vă întâlni pe voi este că spionează Prăvălia, atunci trebuie neapărat să existe un spion în Prăvălie, nu-i așa? Ei; cine-i acesta? Nu se poate întoarce la ambasadă, după o întâlnire cu voi, cu brațele pline de bobine cu fleacuri și să spună: „Băieții mi-au dat treburile astea”. Trebuie să existe o poveste, și încă una care să țină. O istorie întreagă, cu o lungă perioadă de seducție, de recrutare, de întâlniri clandestine, bani și mobiluri, nu-i așa? Cerule, nu numai povestea îi poate servi de acoperire lui Poliakov. Întreaga sa viață face asta. Trebuie să fie completă. Trebuie să fie convingătoare. Aș spune chiar că este un element capital în această partidă. Așa că spune, cine este? întrebă Smiley cu un glas suav. Tu? Toby Esterhase se deghizează în trădător la Prăvălie ca să-l poată menține pe Poliakov? Pe cinstea mea, Toby, meriți un pumn întreg de decorații.

Îl lăsară totuși pe Toby să se gândească.

— Te afli pe un drum al dracului de lung George, spuse în sfârșit Toby. Ce-o să se întâmple dacă nu ajungi la capăt?

— Chiar avându-l pe Lacon în spatele meu?

— Adu-l tu pe Lacon aici. Și pe Percy. Pe Bill. De ce te iei de cel mic? Du-te la ăia mari, ia-te de ei!

— Dar credeam că ești și tu acum unul dintre cei mari. Ai fi o alegere grozavă pentru acest rol, Toby. Ai o ascendență ungară, ești nemulțumit că nu ai avansat

destul de repede, dispui de o abilitare rezonabilă, dar nu deosebit de mare... ești ascuțit la minte, îți plac banii... iar cu tine ca agent, Poliakov ar avea o poveste de acoperire care stă într-adevăr în picioare și funcționează. Cei trei îți dau fiecare fleacurile pe care i le transmiți lui Poliakov, Centrul crede că Toby este în totalitate al lor, toată lumea este servită, toată lumea este mulțumită. Singura problemă apare atunci când se observă că i-ai transmis lui Poliakov bijuteriile Coroanei și că în schimb ai primit din partea rușilor niște fleacuri. Dacă aceasta se dovedește adevărat, vei avea nevoie de prieteni buni. Ca noi. Iată teoria mea. Aaug că Gerald este o cârțiță rusească, dirijată de Karla și că el a întors Prăvălia cu susul în jos.

Esterhase părea ușor suferind:

— Ascultă George, dacă tu greșești, nu vreau să greșesc și eu, înțelegi ce vreau să spun?

— Dar dacă are dreptate, vrei și tu să ai dreptate, sugerează Guillam într-una din rarele sale întreruperi. Și cu cât mai curând ai dreptate, cu atât vei fi mai fericit.

— Desigur, spuse Toby, nedându-și seama de ironie. Desigur. Vreau să spun, George, că ideea ta e bună, dar, Isuse, fiecare are două fețe, mai ales agenții, și s-ar putea ca tu să te înșeli. Ascultă: cine a spus vreodată că „Vrăjitoarea” ar fi un fleac? Nimeni! Niciodată. E cea mai bună. Dar tu ai dat de un nenorocit cu gura mare, care vorbește să se afle-n treabă, iar tu ai și scotocit jumătate din Londra. Înțelegi? Ascultă, eu fac ce-mi spun ei, e-n regulă? Îmi spun să fac pe maimuțoiul pentru Poliakov, o fac. Transmite-i filmul acesta, i-l transmit. Mă aflu într-o situație foarte periculoasă, explică el. Pentru mine este, într-adevăr, foarte periculoasă.

— Îmi pare rău, spuse Smiley de lângă fereastră, unde, de dincolo de perdeaua dată ușor la o parte, cerceta din nou scuarul. Trebuie să te îngrijoreze.

— Mă îngrijorează extrem de mult, recunosc Toby. Am făcut ulcer, nu pot să mănânc. O situație într-adevăr nenorocită.

Pentru o clipă, spre furia lui Guillam, toți trei se uniră într-o tăcere compătimitoare față de situația nenorocită a lui Toby Esterhase.

— Toby, nu mă minți tu cumva în legătură cu guvernantele alea? Îl întrebă Smiley tot de la fereastră.

— George, pe cuvântul meu, îți jur.

— Ce ai folosi pentru o astfel de treabă? Mașini?

— Artiști ai filajului de stradă. Aș plasa un autobuz în spatele aerogării și i-aș face să vină de-acolo.

— Câți?

— Opt, zece. În această perioadă a anului, poate șase. Ni s-au îmbolnăvit o mulțime. E Crăciun, spuse el îmbufnat.

— Dar unul singur?

— Niciodată. Ești nebun. Auzi, un singur om! Ce, crezi că sunt vânzător la colțul străzii?

Părăsind fereastra, Smiley se reachează în fotoliu.

— Ascultă, George. Ideea asta a ta este îngrozitoare, știi? Sunt un patriot. Dumnezeuule, suspină Toby.

— Care este funcția lui Poliakov în rezidența de la Londra? Întrebă Smiley.

— Poli lucrează independent.

— El dirijează spionul principal din interiorul Prăvăliei?

— Desigur. Este scutit de ore de birou, i se lasă mână liberă ca să se poată ocupa de Toby, spionul principal. Se aranjează toate acestea de comun acord. Îmi petrec ore întregi cu el. Ascultă, Bill mă suspectează, nevastă-mea mă suspectează, puștiul meu are pojar și eu n-am cu ce să plătesc medicul. Toate panglicile pe care ți le înșiră agenții, i le debitez eu lui Poli, ca să poată să le spună alor lui, ca și cum ar fi adevărat.

— Și cine e Merlin? Esterhase clatină din cap.

— Dar cel puțin ai auzit că-și are baza la Moscova, spuse Smiley, și că aparține sistemului de informații sovietice, dacă nu știi altceva despre el.

— Asta mi s-a spus, admise Esterhase.

— Care este modalitatea prin care Poliakov poate comunica cu el? În interesul Prăvăliei, bineînțeles. În secret, fără să le trezească suspiciuni colegilor săi?

— Desigur, își reluă Toby lamentările. Dar Smiley părea să asculte sunete care nu veneau din încăpere.

— Și Tinker, Tailor?

— Nu știu ce dracu-i asta. Nu'fac decât ce-mi spune Percy.

— Percy ți-a spus să-l liniștești pe Jim Prideaux?

— Desigur. S-ar putea să fie Bill sau Roy poate. Ascultă, Roy a fost. Trebuie să mănânc George, înțelegi? Nu las să-mi pună cuțitu-n beregată din două părți, mă-nțelegi?

— Ești în' găleată rău, îți dai seama, nu-i așa, Toby? remarcă Smiley pe un ton liniștit, aproape distant. Să presupunem că ești în găleată. Asta le face rău tuturor celor care au dreptate: Connie Sachs, Jerry Westerby... Jim Prideaux... chiar și Stăpânul. Asta-i reduce la tăcere pe sceptici, chiar înainte de a deschide gura...

Permutările sunt infinite din momentul în care ai înghițit minciuna inițială. Centrul Moscova trebuie să fie făcut să creadă că dispune de o sursă importantă la Prăvălie; Whitehallul nu trebuie, în niciun caz, să aibă aceeași idee. Dacă urmărești firul logic până la capăt, constăți că Gerald ne va face să ne strângem de gât propriii copii în pat. Ar fi minunat într-un alt context, remarcă el, aproape visător. Bietul Toby: da, înțeleg. Ce viață trebuie, să fi avut, să fii obligat să te streкори printre ei toți.

Toby își avea pregătită tirada următoare:

— Desigur, dacă pot face ceva în plan concret, mă știi, sunt întotdeauna dispus să dau o mână de ajutor. Nu-i

nicio problemă. Băieții mei sunt destul de bine antrenați dacă vrei să-i împrumuți. Am putea ajunge la o înțelegere. Bineînțeles, trebuie mai întâi să vorbesc cu Lacon. Tot ceea ce vreau este să clarific acest lucru. Pentru binele Prăvăliei, mă-înțelegi. Asta e tot ce vreau. Binele firmei. Sunt un om modest, nu vreau nimic pentru mine, de acord?

— Unde se află această casă conspirativă, pe care o păstrați exclusiv pentru Poliakov?

— Lock Gardens nr.5, Camden Town.

— Cu cineva care stă de pază?

— Doamna Mecraig:

— A lucrat înainte la ascultări?

— Desigur.

— Există sistem de ascultare integrat?

— Tu ce crezi?

— Deci Millie Mecraig are grijă de casă și se ocupă de aparatura de înregistrare.

— Asta făcea, spuse Toby, lăsând foarte brusc capul în jos.

— Vreau să-i dai telefon imediat și să-i spui c-am să stau acolo peste noapte și că aş vrea să folosesc aparatura, îndrugă-i că am fost însărcinat cu o misiune specială și că va trebui să facă tot ceea ce-i voi cere. Voi ajunge acolo spre ora 9. Cum se procedează pentru a-l contacta pe Poliakov, dacă dorești o întâlnire urgentă.

— Băieții mei au o cameră pe Haverstok Hill. Poli trece cu mașina prin fața ferestrei în fiecare dimineață în drum spre ambasadă și în fiecare seară la întoarcerea acasă. Dacă băieții agață un afiș galben de protest împotriva circulației mașinilor, acesta e semnalul.

— Și noaptea? La sfârșit de săptămână?

— Povestea cu numărul greșit de telefon. Dar n-o agreează nimeni.

— S-a folosit vreodată?

— Nu știu.

— Vrei să spui că nu-i ascultați telefonul? Niciun răspuns.

— Vreau să-ți iei liber la sfârșitul acestei săptămâni. Ridică așa ceva vreo problemă la Prăvălie? Esterhase negă din cap cu mult entuziasm. Sunt sigur că preferi să nu fii amestecat în niciun fel, nu-i așa? Esterhase aprobă. Spune-le și tu că ai probleme cu o tipă sau ce vrei tu. O să-ți petreci o noapte aici, poate chiar două. Fawn va avea grijă de tine. Aveți de mâncare în bucătărie. Și cu nevastă-ta cum facem?

În timp ce Guillam și Smiley îl urmăreau, Esterhase formă numărul de la Prăvălie și-l ceru pe Phil Porteous. Își recită textul la perfecție: puțină autocompătimire, un aer ușor conspirativ, un pic de glumă. O tipă a-nnebunit după el undeva, în nordul țării, și se puteau întâmpla lucruri neplăcute dacă nu se ducea s-o țină de mână.

— Nu-mi spune mie, știu că ție ți se întâmplă în fiecare zi, Phil. Ei, cum arată creatura aia de vis, noua ta secretară? Și, ascultă, Phil, dacă Mara mă caută de-acasă, spune-i că Toby e-ntr-o treabă serioasă, ai înțelese? Spune-i c-am plecat să arunc Kremlinul în aer și că mă-ntorc luni. Spune-o plăcut, dar să sune serios. Ei, ce zici? Salut, Phil!

Închise și formă un alt număr din nordul Londrei:

— Alo! Doamna M.? Aici e iubitul tău favorit. Îmi recunoști vocea? Bun. Ascultă, îți trimit un oaspete la noapte, un vechi prieten, vechi de tot, vei avea o surpriză. Mă urăște, le explică el, acoperind microfonul cu mâna. Vrea să verifice instalația, continuă el, s-o verifice bucată cu bucată, să se asigure că funcționează cum trebuie, că nu sunt scurgeri, e clar?

— Dacă-ți face cea mai mică problemă, îi spuse Guillam cu otravă în voce lui Fawn în timp ce pleca, leagă-l de

mâini și de picioare.

Pe scară, Smiley îi atinse ușor brațul lui Peter.

— Peter, vreau să-mi asiguri spatele. Faci tu asta pentru mine? Dă-mi două minute avans, apoi culege-mă la colțul cu Marloes Road, în direcția nord. Ține-o pe trotuarul din stânga.

Guillam așteptă, apoi ieși în stradă. Burnița, dar era ciudat de calduț, ca după dezgheț. În locurile unde erau aprinse lumini, burnița apărea ca o pâclă. Subțire, dar la întuneric nici n-o vedea, nici n-o simțea: era, pur și simplu, o ceață care îi întuneca vederea și-l făcea să mijească ochii. Făcu un tur complet al scuarului, apoi intră într-o străduță agreabilă, puțin înaintea locului de întâlnire. Ajuns pe Marloes Road trecu pe trotuarul din stânga, își cumpără un ziar de seară și trecu în pas dezinvolt prin fața unor căsuțe ascunse în fundul unor grădini uriașe. Număra pietonii, bicicliștii, mașinile, în timp ce în fața lui, mergând cu un pas regulat, îl văzu pe George Smiley, prototipul londonezului care se întoarce acasă.

Este o echipă? îl întrebase Guillam.

Smiley nu putu să precizeze.

— Înainte de Abingdon Villas trec pe partea ailaltă, spuse el. Uită-te după orice individ care umblă singur. Dar, uită-te!

În timp ce Guillam îl supraveghea, Smiley se opri brusc, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva, coborî imprudent de pe trotuar spre mijlocul drumului, se strecură printre mașini, suportând înjurăturile șoferilor, și dispăru imediat după ușile unei cârciumi. În timp ce efectua această manevră, Guillam a văzut, sau a crezut că vede, o siluetă înaltă, adusă de spate, într-un palton închis la culoare, care s-a luat după el. În momentul acela însă, s-a oprit un autobuz, care i-a mascat atât pe Smiley, cât și pe următorul său. În momentul în care acesta a demarat,

probabil l-a luat și pe urmăritor cu el, pentru că singurul supraviețuitor la acest capăt de trotuar era un bărbat mai în vârstă, cu un impermeabil de plastic negru și cu o pălărie de pânză, care se plimba prin stație citindu-și ziarul de seară. Când Smiley ieși din cârciumă cu servieta sa maronie, nici măcar n-a ridicat nasul din pagina de sport. Guillam îl urmări pe Smiley încă puțin, în zonele mai elegante, *în* stil victorian, din Kensington, cum se strecura dintr-un scuar spre altul, intrând în câte o străduță și revenind pe unde a intrat. O singură dată doar, când Guillam a uitat de Smiley și, din instinct, s-a întors să vadă dacă nu e el însuși urmărit, a avut impresia că există o a treia persoană care se plimba împreună cu ei. O umbră chinuită care se decupa pe fondul zidurilor de cărămidă de pe o stradă pustie. Dar când o luă înainte, umbra dispăruse.

Noaptea se lăsa pradă propriei nebunii. Evenimentele se derulau prea repede pentru a le mai putea lua în considerare unul câte unul. Abia peste câteva zile, își dădu seama că personajul, sau umbra acestuia, a făcut să-i vibreze în suflet o coardă cunoscută. Chiar și atunci, pentru un timp, n-a reușit s-o identifice. Apoi, într-o dimineață, în zori, trezindu-se brusc din somn, totul deveni clar în mintea sa. O voce aspră, milităroasă, o blândețe în gesturi greu de ascuns, o rachetă de squash, înghesuită în spatele seifului din camera sa din Brixton, care adusesse lacrimi în ochii puțin emotivei sale secretare.

Capitolul 35

Probabil, singurul lucru pe care Steve Mackelvore putea să și-l reproșeze în seara aceea – în termenii stricți ai meseriei – era că lăsase portiera din dreapta neînchisă. Se urcase pe partea șoferului și din neglijență – avea să recunoască mai târziu – lăsase portiera din partea cealaltă neblocaată. Supraviețuirea, așa cum îi plăcea lui Jim Prideaux să reamintească, ține de o capacitate infinită de suspiciune. Conform acestui principiu purist, lui Mackelvore ar fi trebuit să-i dea prin minte că la această oră de circulație deosebit de intensă, într-o seară deosebit de urâtă, pe (una din acele străduțe cu magazine țipătoare care dau în Champs-Élysées, Ricki Tarr avea să deschidă portiera din dreapta și să-l amenințe cu un pistol. Dar în acele zile viața rezidentului la Paris nu era deloc de natură să-i păstreze mintea ascuțită acestui om. Mare parte din ziua de muncă a lui Mackelvore fusese consacrată îndosarierii notelor de cheltuieli din acea săptămână și întocmirii listei de prezență a personalului pentru a fi trimisă supraveghetorilor. Doar dejunul, o treabă interminabil de lungă pentru un anglofil, ce se simte lipsit de siguranță în labirintul Securității franceze, mai întrerupsese monotonia acelei zile de vineri.

Mașina sa, parcată sub un tei, care se ofilea în gazele de eșapament, avea o placă de înmatriculare cu număr străin și semnul „CC”. lipit pe spate, pentru că rezidentul avea o acoperire consulară, cu toate că nimeni n-o lua în serios. Mackelvore era unul din veteranii Prăvăliei, un om scund și pătrășos din Yorkshire, cu părul alb, cu state vechi de serviciu în posturi consulare, care, în ochii lumii, nu îi aduseseră niciun fel de avansare. Parisul era ultimul dintre ele. Nu-i plăcea cine știe ce Parisul și știa, întrucât își petrecuse toată viața în operativ, în Extremul Orient, că

franțuzii nu erau de el. Ca dar însă înainte de pensionare, nu se putea aștepta la ceva mai bun. Indemnizațiile erau generoase, locuința era confortabilă și maximum ce i se ceruse de-a lungul celor zece luni de când se afla aici fusese să vegheze asupra bunăstării câte unui agent, în tranzit, din când în când, să mai facă câte un semn cu creta pe ici, pe colo, să se joace de-a factorul poștal, pentru cine știe ce șmecherie a Centralei Londra și să-i distreze pe ștabii în vizită pe acolo.

Așa a fost cel puțin până acum, când stătea în propria-i mașină, cu vârful pistolului lui Tarr proptit în coaste și cu mâna lui Tarr pusă afectuos pe umărul lui drept, gata să-i frângă gâtul, dacă ar fi încercat să facă pe deșteptu' cu el. La mai puțin de un metru, fetele se grăbeau spre metrou, și doi metri mai departe circulația se opri. Putea să dureze așa și o oră. Nimeni nu dădea atenție celor doi bărbați care stăteau de vorbă liniștit, într-o mașină parcată.

Tarr vorbise tot timpul de când Mackelvore intrase în mașină. Avea nevoie să-i trimită un mesaj lui Alleline, a spus el. Va fi confidențial-și descifrabil-personal. Tarr dorea ca Steve să-l telexeze, în timp ce Tarr va aștepta lângă el cu pistolul în mână.

— Ce dracu' te-a apucat, Ricki? se tângui Mackelvore, în timp ce se îndreptau, braț la braț, spre rezidență. Tot serviciul te caută, știi, nu-i așa? Te vor jupui de viu, dacă te găsesc. Se așteaptă de la noi să facem niște lucruri de-ți îngheață sângele în vine, dacă dăm cu ochii de tine.-

I-a trecut prin minte s-o ia spre pivniță și să se smucească din strânsoare și să-i zdrobească gâtul lui Tarr, dar știa că nu are rapiditatea necesară și că Tarr l-ar omorî.

Mesajul va cuprinde până la vreo două sute de grupuri, spuse Tarr, în timp ce Mackelvore răsucea cheia în broasca

ușii de la intrare și aprindea lumina. Când Steve le va fi transmis, vor rămâne așezați lângă aparat și vor aștepta răspunsul lui Percy. Până mâine, dacă instinctul lui Tarr funcționa bine, Percy va veni fuga-fuguța la Paris pentru o întrevedere cu Ricki. Această întrevedere va avea și ea loc în birourile rezidenței, întrucât Tarr considera drept foarte puțin probabil ca rușii să încerce să-l ucidă în localurile consulare britanice.

— Ești într-o ureche, Ricki, nu rușii sunt cei care vor să te omoare, ci noi.

Camera din față era botezată Primiri și aceasta era tot ce mai rămăsese din acoperire. Avea o veche tejghea de lemn și pe peretele cam jegos erau agățate niște recomandări depășite pentru resortisanții britanici. Aici, cu mâna stângă, Tarr îl percheziționa pe Mackelvore, dacă nu cumva avea armă, dar nu găsi niciuna. Era o casă cu curte și majoritatea activităților oarecum delicate se desfășurau de partea cealaltă a curții: camera cifrului, camera blindată și aparatura.

— Ți-ai ieșit din minți, Ricki, îi repetă cu același glas monoton Mackelvore, în timp ce-l conducea prin două-trei birouri goale, înainte de a apăsa pe butonul soneriei de la camera cifrului. Întotdeauna te-ai crezut Napoleon Bonaparte și acum ți s-a urcat de tot la cap. Te-a chinuit prea mult taică-tu cu religia când erai mic.

Panoul de oțel al ghișeului se deschise și în deschizătură apărură o figură surprinsă de netot.

— Te poți duce acasă, Ben, băiatule. Du-te la cucoana ta, dar stai lipit de telefon, în cazul în care am nevoie de tine. Așa, băiatule! Lasă codurile unde sunt și bagă cheile în aparat, trebuie să comunic imediat cu Londra, personal.

Fața se retrase și așteptară până când băiatul deschidea ușa pe dinăuntru: o cheie, a doua cheie și o broască acționată electric.

— Domnul acesta vine din Orient, Ben, explică Mackelvore, în timp ce se descuiase ușa. Este unul dintre cei mai distinși corespondenți ai mei.

— Bună ziua, domnule, spuse Ben. Era un tânăr înalt, cu o înfățișare de matematician, cu ochelari și cu o privire care nu clipea.

— Hai, du'-te, Ben! N-o să-ți rețin din orele de gardă, ai tot sfârșitul de săptămână liber, cu plata integrală, și nici n-o să-ți cer să recuperezi. Hai, du-te!

— Ben rămâne aici!

La Prăvălia din Cambridge, lumina era foarte galbenă și, de acolo unde era postat Mendel, la etajul al treilea al magazinului de confecții, asfaltul umed strălucea ca aurul de proastă calitate. Era aproape miezul nopții și stătea acolo de trei ore. Stătea între o perdea de tul și un suport de haine. Stătea în poziția în care polițiștii stau în lumea întreagă, cu greutatea repartizată pe ambele picioare, țepene, și ușor aplecat spre spate, depășind linia de echilibru. Își trăsese pălăria pe ochi și-și ridicase gulerul paltonului, pentru ca să nu se vadă din stradă pata albă a feței sale, dar ochii, când supravegheau ușa de intrare de jos, străluceau ca cei de pisică într-o pivniță de cărbuni. Va aștepta încă trei ore sau șase ore. Mendel reintrase în vechiul său ritm, adulmeca miros de vânat. Mai mult decât atât, era pasăre de noapte. Întunericul acestei camere de retuș îl trezea extraordinar. Atâta lumină câtă ajungea la el din stradă se reflecta în pete palide pe plafon. Tot restul, mesele de croit, baloturile de stofă, mașinile de cusut acoperite cu huse, fierul de călcat cu aburi, fotografiile cu autografe ale personalităților cu sânge albastru, se aflau la locul lor, pentru că le văzuse cu ocazia recunoașterii pe care a făcut-o în acea după-amiază. Lumina nu ajungea până la ele; chiar și acum de-abia dacă le distinge.

De la fereastra la care stătea acoperea majoritatea căilor de acces: opt sau nouă alei și drumuri de lățimi diferite, care, fără nicio rațiune care să stea în picioare, aleseseră Cambridge Circus ca punct de întâlnire. Între ele, câteva case fără valoare, decorate ieftin, cu resturi ale stilului imperial: un val roman, un teatru aducând cu o enormă moschee profanată. În spatele acestora, blocuri înalte avansau ca o armată de roboți. Deasupra, cerul roz era invadat încet-încet de ceață.

De ce era atâta liniște? se întrebă el. Teatrul se golise de mult timp, dar oare de ce amatorii de plăceri din Soho, la o aruncătură de băț de fereastra sa, nu umpleau locul cu taxiuri, cu grupuri de plimbăreți? Nici măcar camionul cu fructe nu gonise pe Shaftesbury Avenue în drum spre Covent Garden.

Prin binoclu, Mendel studie încă o dată casa care se afla exact în fața lui, peste drum. Părea să doarmă și mai profund decât vecinele sale. Ușile duble ale porții de la intrare erau închise și nu se vedea nicio lumină la ferestrele de la parter. Doar la etajul al patrulea, la a doua fereastră din stânga, licărea o lumină, iar Mendel știa că era camera ofițerului de serviciu. Smiley îi spusese. Ridică scurt binoclul spre acoperiș, unde o pădure de antene desena motive ciudate pe cer. Apoi, îl coborî spre un etaj mai jos, până în dreptul a patru ferestre camuflate ale secției radio.

Noaptea toată lumea folosește intrarea principală, îi spusese Guillam. O măsură de economie pentru a mai reduce numărul paznicilor.

În cursul celor trei ore, veghea i-a fost recompensată lui Mendel doar de trei evenimente. Unul pe oră, nu e cine știe ce. La nouă și jumătate, un Ford Tranzit albastru a dus doi bărbați, care cărau ceva ce semăna cu o ladă de muniții. Au deschis ei înșiși poarta și au închis-o îndată ce

au pătruns în clădire, în timp ce Mendel își șoptea comentariul în telefon. La ora zece, a sosit cursa. Guillam îl avertizase și despre asta. Cursa ridica documentele de importanță deosebită de la unitățile auxiliare și le aducea la Prăvălie pentru a fi păstrate în siguranță peste weekend. Trecea pe la Brixton, Acton și Sarratt, exact în ordinea asta, i-a spus Guillam, și în cele din urmă pe la Amiralitate, și ajungea la Prăvălie spre ora zece. În cazul de față, a ajuns la ora zece fix și, de data asta, doi bărbați din interiorul clădirii au ieșit pentru a ajuta la descărcare. Mendel raportă și „acest lucru, iar Smiley confirmă cu un „Mulțumesc” calm.

Oare Smiley stătea jos? Era și el în întuneric, ca și Mendel? Ceva îi spunea lui Mendel că da. Din toți tipii ciudați pe care-i cunoscuse, Smiley era cel mai bizar. Ai fi crezut, când te uitai la el, că nu era în stare să treacă singur strada, dar puteai să-i oferi tot atâta protecție cât unui arici. Ce caraghios, reflectă Mendel. Să-i urmărești toată viața pe ăia răi și să sfârșești cum? Violare de domiciliu prin efracție, stând în întuneric și spionându-i pe „caraghioși”⁷. Înainte de a-l întâlni pe Smiley, nu cunoscuse niciun „caraghios”. Găsea că sunt o adunătură de amatori și de elevi de colegiu; gândea că sunt neconstiraționali; gândea că cel mai bun lucru pe care serviciul special îl putea face în propriul său interes și în cel al opiniei publice era să spună „Da, domnule. Nu, domnule” și să rățăcească corespondența. Cu notabila excepție a lui Smiley și a lui Guillam, așa gândea despre ei și în seara asta.

Puțin înainte de orele unsprezece, exact acum o oră, sosise un taxi. Un taxi londonez, cu număr obișnuit, care s-a oprit în fața teatrului. Până și despre acest lucru îl

⁷ Termen folosit de poliția Majestății Sale pentru a-i numi pe membrii serviciilor secrete (n.t.).

avertizase Smiley. Era obiceiul celor din serviciu să nu tragă la scară. Unii opreau la Foyles, alții în Old Compton Street sau în fața unuia dintre magazine. Majoritatea își aveau locul lor de acoperire preferat, iar în cazul lui Alleline acesta era teatrul. Mendel nu lăzuse în viața sa pe Alleline, dar avea o descriere a lui și, urmărindu-l prin binoclu, îl recunoscuse fără niciun dubiu, o matahală de om, cu mers greoi, într-un palton închis la culoare; a observat chiar cum i s-a lungit fața șoferului de taxi când a văzut ce bacșiș îi lasă și cum a strigat după Alleline în timp ce acesta își căuta cheile.

Ușa din față nu avea sistem de securitate special, îi explicase Guillam. Era pur și simplu închisă cu cheia. Sistemul de securitate începea în interior, îndată ce coteai la stânga, la capătul coridorului. Alleline avea biroul la etajul al V-lea. N-ai să vezi ferestrele sale luminându-se, dar există un luminator, prin care lumina trebuia să ajungă până la șemineu. Și așa cum se uita la ea, o pată de galben apăruse pe cărămizile jetoase ale șemineului: Alleline intrase în încăperea.

Tânărul Guillam are nevoie de o vacanță, gândi Mendel. Am mai văzut asta întâmplându-se și altă dată. Durii clachează la 40 de ani. Își închid în ei frica, pretind că nu există, se bizuie pe cei mari, care se dovedesc a nu fi atât de mari la urma urmelor și într-o zi totul ia sfârșit, iar eroii lor cad de pe soclu și rămân la birourile lor cu lacrimile picurând pe sugativă.

Pusese receptorul pe jos. Ridicându-l anunță:

— Ai zice că Tinker vine să ponteze.

Dădu numărul taxiului, apoi se înapoie la locul său de așteptare.

— Cum arăta? șopti Smiley. – Aferat, spuse Mendel.

— Avea toate motivele să fie.

Ăsta nu va claca, conchise Mendel aprobator. Unul din

stejarii ăia obosiți, ăsta era Smiley. Crezi că poți să-l răpui dintr-o suflare, dar când vine furtuna, este singurul care rămâne în picioare până la sfârșit. În acest moment al meditațiilor sale, un al doilea taxi se opri chiar în fața ușii și un personaj înalt urcă scările fără să se grăbească, una câte una, ca un om care are grijă de inima sa.

— Îți vine Tailor, murmură Mendel în telefon. Așteaptă! Vine și Soldier. Pare să fie o adevărată adunare a clanului. Hai, să nu ne enervăm.

Un Mercedes 190 vechi țâșni din Eariham Street, vira chiar pe sub fereastra lui Mendel și, luă curba cu dificultate până la ieșirea de nord a lui Charing Cross Road, unde parcă. Un tânăr greoi, cu părul roșu, se dădu jos, trânti portiera și traversă strada până la intrare, fără să scoată cheile din contact. Câteva clipe mai târziu, se aprinse o altă lumină la etajul IV. Roy Bland li se alăturase.

Tot ceea ce avem nevoie să știm acum este cine va ieși, gândi Mendel.

Capitolul 36

Lock Gardens, care-și lua numele probabil de la Camden și Hampstead Road Locks din apropiere, era o terasă pe care se aflau patru case din secolul al XIX-lea, construite în semicerc în mijlocul unei piețe. Fiecare cu trei etaje și subsol și având în spate o fâșie de grădină, închisă de un zid, care cobora până la Canalul Regent. Numerele mergeau de la 2 la 5; numărul 1 fie că se prăbușise, fie că nu fusese niciodată construit. Numărul 5 forma capătul nordic și, fiind o casă conspirativă, n-ar fi putut fi îmbunătățită pentru că avea trei căi de acces pe distanță de 30 de metri și drumul de halaj al canalului mai oferea încă două. La nord, se afla Camden High Street, pentru intrare în trafic; la sud și la vest erau parcurile și Primrose Hill. Mai mult decât atât, cartierul nu avea nicio identitate socială și nici nu pretindea vreuna. Unele dintre case fuseseră transformate în garsoniere simple și aveau zece sonerii jos, de parc-ar fi fost claviatura unei mașini de scris. Erau instalate foarte frumos. Fiecare apartament avea doar o sonerie. Numărul 5 avea 'două, una pentru Millie Mecraig și alta pentru chiriașul ei, domnul Jefferson.

Doamna Mecraig era bisericoasă și făcea colecte pentru orice, ceea ce, de altfel, era o modalitate excelentă de a-i supraveghea pe localnici, cu toate că aceștia nu-i priveau zelul cu ochi prea buni. Jefferson, chiriașul ei, era cunoscut vag și se știa că ar fi un străin, că lucra în industria petrolieră și era plecat mai tot timpul. Lock Gardens era pentru el o locuință temporară. Când catadicseau să-l remarce, vecinii îl socoteau sfios și respectabil. Și-ar fi făcut aceeași impresie și despre George Smiley, dacă s-ar fi întâmplat să-l zărească în lumina palidă a verandei, la orele nouă, în acea seară, când Millie Mecraig îi deschise ușa, îl pofti în camera din față și trase draperiile. Millie era

o scoțiană văduvă, uscată, cu ciorapi cafenii, părul tuns băiețește și o față ridată și lustruită de om bătrân. În slujba lui Dumnezeu și a Prăvăliei, condusesese școli biblice în Mozambic și o misiune pentru marinari la Hamburg. Cu toate că de douăzeci de ani încoace ascultase pe la uși în virtutea meseriei, mai era încă înclinată să-i trateze pe toți bărbații drept niște intruși. Manierele sale, din momentul în care sosise Smiley, degajau un calm profund și singurătate; îi arătă casa ca o castelană ai cărei oaspeți muriseră de mult.

Întâi îi arătă demisolul, unde locuia ea însăși, plin de plante și aceea adunătură fără noimă de vechi cărți poștale, mese cu tăvi de aramă și mobile dintr-un lemn negru sculptat, care păreau nelipsite tuturor acelor doamne britanice având o anumită vârstă și aparținând unei anumite clase, care au călătorit mult. Da, dacă Prăvălia avea nevoie de ea noaptea, putea fi chemată la telefonul de la subsol. Da, exista o linie separată sus, dar ea nu funcționa decât pentru convorbirile spre exterior. Telefonul din subsol avea o derivație în sufrageria de sus. Au urcat apoi la parter, un fel de altar închinat prostului gust costisitor de menajeră: dungi stil Régence, în culori țipătoare, fotolii aurite, copie a mobilierului de epocă, canapele de pluș cu ciucuri pe la colțuri. Bucătăria era neatinsă și murdară. În spatele acesteia era o anexă din sticlă, pe jumătate seră, pe jumătate spălătorie, care avea vedere spre o grădină neîngrijită și spre canal. Împrăștiate pe pardoseala de gresie: o mașină veche de stors rufe, o albie și cutii de apă tonică.

— Unde sunt microfoanele, Millie? Smiley se întorsese în salon.

Erau instalate în perechi, murmură Millie, plasate în spatele tapetului, câte două perechi în fiecare cameră, la parter și câte o pereche, la etaj. Fiecare pereche era

conectată la un magnetofon separat. O urmă pe scările abrupte. Etajul de sus era nemobilat, în afară de un dormitor de la mansardă, în care se afla un cadru cenușiu de oțel, cu opt mag-netofoane, patru pentru camerele de sus și patru pentru camerele de jos.

— Și Jefferson este la curent cu toate acestea?

— Domnul Jefferson, spuse Millie înțepată, este tratat pe bază de încredere. Asta a fost cam tot ce a riscat ea să spună, fie dezaprobandu-l pe Smiley, fie manifestându-și atașamentul față de morala creștină.

Coborând din nou la parter, îi arată comutatoarele care comandau întreg sistemul. În fiecare panou de control, era câte un comutator suplimentar. Ori de câte ori Jefferson sau unul dintre băieții săi, cum spunea ea, dorea să înregistreze, tot ceea ce trebuia să facă era să ridice și să lase în jos comutatorul din stânga. Din momentul acela, sistemul era activat de voce, adică banda nu se învârtea decât dacă vorbea cineva.

— Și unde te afli tu, Millie, când se întâmplă toate astea? Ea stătea jos, a spus, ca și cum acela era locul femeii. Smiley deschidea dulapurile în perete și cele obișnuite, trecând dintr-o cameră în alta. Apoi reveni în spălătoria cu vedere spre canal. Scoase o lanternă din buzunar și făcu un semnal luminos către obscuritatea grădinii.

— Care sunt măsurile de securitate? întrebă Smiley, în timp ce pipăia gânditor comutatorul de lângă ușa salonului.

Răspunse cu un glas monoton de liturghie:

— Două sticle de lapte pline pe pragul de la ușa din față înseamnă că se poate intra și că totul e-n regulă. Dacă nu sunt sticlele de lapte, nu se poate intra.

Din direcția serei se auzi un ciocănit ușor. Întorcându-se în spălătorie, Smiley deschise ușa de sticlă și, după un

schimb de câteva cuvinte, cu voce joasă, reapăru cu Guillam.

— Îl cunoști pe Peter, nu-i așa Millie?

Poate că Millie îl cunoștea, poate că nu îl cunoștea, dar ochii ei mici și răi îl fixau cu suspiciune. Începuse să controleze panoul de comandă, pipăindu-și buzunarul în același timp.

— Ce face? Nu trebuie să facă așa ceva! Oprțiți-l!

Dacă era îngrijorată, spuse Smiley, n-are decât să-l sune pe Lacon de la telefonul de jos. Millie Mecraig nici nu se clinti, dar două pete roșii îi apăruseră pe obraji ei tăbăciți și își pocnea degetele de furie. Cu o șurubelniță mică, Guillam scosese cu precauție șuruburile aflate de o parte și de alta a panoului din plastic și cerceta rețeaua din spate. Apoi, cu multă grijă, legă două fire între ele, activând astfel sistemul de înregistrare, puse panoul la loc cum a fost, lăsând comutatoarele în poziția inițială.

— Pur și simplu verificăm, spuse Guillam. În timp ce Smiley urca la primul etaj pentru a verifica magnetofonele, Guillam cântă „Old Man River” cu o voce groasă, imitându-l pe Paul Robeson.

— Mulțumesc, spuse Smiley, scuturându-se în timp ce cobora. Este mai mult decât suficient.

Millie se dusesse la subsol să-l sune pe Lacon. Calm, Smiley aranja scena. Puse telefonul lângă un fotoliu din salon, apoi își degajă linia de retragere spre spălătorie. Se duse să caute două sticle de lapte în răcitorul de Coca-Cola din bucătărie și le puse pe prag pentru a semnala, în limbajul eclectic al lui Millie Mecraig, că se poate intra și că totul este în regulă. Își scoase pantofii și îi lăsă în spălătorie; închise toate luminile și își luă locul în fotoliu, exact când Mendel făcea apelul de control.

În timpul acesta, pe drumul de halaj al canalului, Guillam își reluase supravegherea casei. Drumul era închis

accesului public cu o oră înainte de căderea nopții. După aceea, putea să devină orice, loc de întâlnire pentru îndrăgostiți sau refugiu pentru vagabonzi; ambele categorii, din motive diferite, sunt atrase de întunericul podurilor. În acea noapte rece, Guillam nu-i văzu nici pe unii, nici pe alții. Din când în când, trecea câte-un tren gol, lăsând un pustiu și mai mare în urma sa. Nervii lui erau atât de încordați, aștepta atât de multe și diferite lucruri încât pentru o clipă văzu întreaga arhitectură a nopții aceleia în termeni apocaliptici: semnalele de pe podul de cale ferată, transformate în spânzurători, depozitele victoriene, în închisori imense, iar ferestrele lor, zăbrelite și arcuite spre cerul încețoșat. Nu departe se auzeau mișunând șobolanii și se simțea duhoarea de apă stătută. Luminile din salon se stinseră; casa rămase în întuneric, cu excepția unor fâșii de lumină galbenă de fiecare parte a ferestrei de la camera lui Millie de la subsol. Dinspre spălătorie, un punct luminos clipi spre el prin grădina neîngrijită. Luând din buzunar lanterna, îi scoase capacul argintat și o îndreptă cu degete tremurătoare spre punctul de unde venise lumina și răspunse la semnal. De-acum înainte, nu aveau altceva de făcut decât să aștepte.

* * *

Tarr îi aruncă lui Ben telegrama care tocmai sosise, precum și un bloc notes fără indigo, pe care îl luase din seif.

— Hai, spuse el, câștigă-ți banii cinstit! Descifreaz-o!

— E pentru tine personal, obiectă Ben. Uită-te: „Personal de la Alleline. A se descifra personal”. Nu am voie să mă ating de așa ceva. E ultrasecret.

— Fă ce-ți cere, Ben, spuse Mackelvore, urmărindu-l pe Tarr.

Timp de zece minute, cei trei bărbați nu schimbă nicio vorbă. Tarr stătea în picioare, în cealaltă parte a camerei,

deosebit de enervat din cauza așteptării. Își vârâse pistolul în centura pantalonilor, cu mânerul în jos. Haina îi era aruncată pe un scaun. Cămașa îi era lipită de spate, de sus până jos, din cauza transpirației. Ben folosea o riglă pentru a separa grupurile de cifre, apoi nota cu atenție rezultatele pe bloc-■ notesul din fața sa. Pentru a se concentra, își împingea limba în dinți și se auzi un mic plescăit când o retrase. Puse de o parte creionul și îi întinse foaia lui Tarr.

— Citește-o cu voce tare, îi spuse Tarr.

Glasul lui Ben era blând, dar se simțea în el o oarecare patimă „Personal pentru Tarr de la Alleline. A se descifra personal. Cer neapărat clarificări și/sau mostre înainte de a-ți satisface cererea. Cuvintele «informație vitală pentru salvarea serviciului» sunt insuficiente. Îți reamintesc situația proastă pe care o ai aici în urma dispariției tale scandaloase. Stop. Te sfătuiesc să spui totul pe loc lui Mackelvore imediat. Repet: imediat. Stop. Șef”.

Ben nu terminase bine de citit, când Tarr izbucni într-un râs ciudat și excitat.

— Al naibii Percy, strigă el. Da, îți repet, nu! Știi tu, Ben, dragule, de ce trage de timp? Ochește ca să poată să mă împuște pe la spate! Așa a pus mâna și pe micuța mea rusoaică. Îmi face aceeași figură, nenorocitul. Îi zburlea părul lui Ben, urlând la el râzând. Te previn Ben. Există câțiva tâlhari în serviciul acesta. Să nu te încrezi în niciunul dintre ei, ți-o spun eu, sau n-o s-ajungi niciodată bătrân!

Singur în întunericul salonului, Smiley aștepta și el așezat în fotoliul incomod al menajerei, cu capul sprijinit strâmb de receptorul telefonic. Din când în când, îi murmură ceva lui Mendel, care îi răspundea în același fel, dar în majoritatea timpului tăceau amândoi. Era mai curând calm, poate chiar puțin melancolic. Ca un actor simțea decepția învăluindu-l înainte de ridicarea cortinei,

Încerca senzația că o acțiune foarte importantă eșuează într-un sfârșit mic și meschin, tot așa cum moartea însăși i se părea mică și meschină, după toate luptele pe care le-a dat în viața lui. Nu încerca sentimentul victoriei. Gândurile sale, așa cum i se întâmpla adesea când îi era frică, priveau oamenii. Nu făcea niciun fel de teorii și nici nu emitea vreun fel de judecăți anume. Se întreba pur și simplu cum va fi afectat fiecare; și se simțea răspunzător. Se gândea la Jim, și la Sam, și la Max, și la Connie, și la Jerry Westerby, și la toate fidelitățile individuale înșelate. Se gândea aparte la Ann și la discuția disperat de haotică de pe falezele din Cornwall; se întreba dacă între ființele umane există vreo dragoste care să nu se bazeze pe un fel de iluzii deșarte; ar fi dorit să aibă puterea să se scoale pur și simplu și să plece înainte ca să se întâmple, dar nu putea. Era îngrijorat, într-un mod patern, în legătură cu Guillam și se întreba cum va reuși să facă față ultimelor eforturi de maturizare. Îi reveni în minte ziua în care l-a înmormântat pe Stăpân. Se gândea la trădare și se întreba dacă există absurditate în trădare, tot așa cum, după câte se pare, există absurditate în violență. Îl îngrijora faptul că se vedea atât de decăzut; că toate preceptele intelectuale sau filosofice de care se crampona se făceau praf acum, în momentul în care se vedea confruntat cu condiția umană.

— Nimic? îl întrebă pe Mendel la telefon.

— Doar o pereche de bețivi care cântă „Ce frumoasă este jungla, când de ploaie este udă”, spuse Mendel.

— N-am auzit-o în viața mea!

Punând telefonul la urechea stângă, își scoase pistolul din buzunarul interior al hainei, unde îi stricase deja excelenta căptușeală de mătase. Descoperi piedica de siguranță și pentru o clipă se jucă cercetându-l că nu știa în ce poziție era blocată și în ce poziție era liberă. Îi scoase încărcătorul cu o mișcare bruscă și îl puse înapoi și își

aduse aminte că făcuse asta de sute de ori, în fugă, pe terenul de antrenament de noapte de la Sarratt, înainte de război. Își aduse aminte cum se trăgea cu două mâini, domnule, una cu care să țină arma și alta încărcătorul, domnule; și cum în folclorul Prăvăliei era un basm care îți cerea să pui un deget de-a lungul țevii și cu altul să apeși pe trăgaci. Dar când a încercat, senzația a fost ridicolă și a lăsat-o baltă.

— Mă duc să dau o raită, murmură el, iar Mendel îi spuse:

— E-n regulă!

Nelăsând pistolul din mână, se întoarse în spălătorie, ascultând un posibil scârțâit al podelei, care ar fi putut să-l trădeze, dar sub mocheta ponosită trebuie că era ciment; ar fi putut să sară fără măcar ca aceasta să vibreze. Cu lanterna, trimise două semnale scurte, o pauză lungă și încă două. Guillam îi răspunse pe loc cu trei semnale scurte.

— M-am întors.

— E-n regulă, spuse Mendell.

Se instala, gândindu-se cu tristețe la Ann: pentru a visa imposibilul vis. Dinspre canal, se auzea tânguitul unei sirene. În plină noapte? Să circule vase noaptea? Probabil era o mașină. Și dacă Gerald are o întreagă procedură de urgență despre care noi nu știm nimic? De la o cabină' telefonică la alta, o mașină de intervenție. Și dacă Poliakov are totuși un om de legătură, un ajutor pe care Connie nu l-a identificat niciodată? Mai analizase aceste lucruri, punct cu punct. Sistemul fusese construit ca să nu aibă nicio fisură, să permită întâlniri în orice condiții. Când este vorba de meserie, Karla este un pedant.

Ce face oare când își închipuie că este urmărit? Atunci ce se întâmplă? Cu umbra pe care n-a văzut-o niciodată, doar a simțit-o, într-atât încât intensitatea privirii

următorului îi dădea furnicături în spate; nu vedea nimic, nu auzea nimic, simțea doar. Era prea bătrân ca să nu țină seama de avertisment. Scârțâitul unei trepte care nu scârțâise niciodată înainte. Scrâșnetul unui oblon când nu bătea vântul. Mașina cu număr diferit, dar cu aceeași zgârietură pe aripa dreaptă. Fața din metrou pe care știi că ai mai văzut-o cândva, undeva. Ani în șir, trăise și el cu aceste repere. Oricare dintre acestea, constituiau un motiv suficient să te miști, să schimbi orașele, identitățile. Pentru că în această meserie, nu există coincidențe.

— Unul a plecat, spuse brusc Mendel. Alo?

— Sunt aici.

Cineva tocmai ieșise din Prăvălie, a spus Mendel. Pe ușa din față, dar nu putea fi sigur cine era persoana. Impermeabil și pălărie. Corpulent și cu pasul ager. Chemase probabil un taxi la scară și se urcase direct în el.

— O ia spre nord, spre tine.

Smiley se uită la ceas. Să-i dăm zece minute, se gândi el. Să-i dăm douăsprezece. Va fi nevoit să se oprească în drum și să-i telefoneze lui Poliakov. Apoi se gândi; nu fi idiot, a făcut-o deja de la Prăvălie.

— Închid, spuse Smiley.

— Baftă, îi ură Mendel.

Pe drumul de halaj, Guillam zări trei semnale luminoase lungi. Cârtița e pe drum.

În spălătorie, Smiley își verifică încă o dată itinerariul. Dădu la o parte câteva scaune pliante și legă o sfoară până la mașina de stors rufe, întrucât vedea prost în întuneric. Sfoara ducea la ușa deschisă a bucătăriei, iar bucătăria, dădea atât spre salon, cât și spre sufragerie, având două uși una lângă alta. Bucătăria era o încăpere lungă, de fapt o anexă a casei, construită înainte de spălătoria de sticlă să fi fost adăugată. Se gândise să folosească sufrageria, dar era prea riscant și, în plus, din

sufragerie nu-i putea semnaliza lui Guillam. Așa că așteptă în spălătorie, simțindu-se ridicol în ciorapi, șter-gându-și ochelarii, pentru că fierbințeala feții nu înceta să-i aburească lentilele. Era mult mai frig în spălătorie. Sufrageria era în imediata apropiere și supraîncălzită, iar spălătoria avea ziduri exterioare, geamurile încăperii și cimentul de sub mochetă dându-i senzația de umezeală la picioare. Cârțița e cea care vine prima, se gândi el, cârțița face pe gazda: acesta este protocolul, face parte din jocul conform căruia Poliakov este agentul lui Gerald.

Un taxi londonez este o bombă zburătoare.

Comparația se strecura încet în el, venind de undeva din străfundurile subconștientului. Zgomotul mașinii când își face apariția în piață, tic-tacul contorului în timp ce notele joase se sting. Contactul tăiat, unde s-a oprit, la care casă, când noi toți, de pe stradă, așteptăm în întuneric, ghemuiți sub mese sau cu mâna strânsă pe o sfoară, în fața cărei case? apoi trântitul portierei, decepția care explodează în tine: o poți auzi, dar nu este pentru tine.

Dar Smiley a auzit-o și era pentru el.

A auzit tropăitul unei perechi de picioare pe pietriș, un pas alert și viguros. S-a oprit. Ai greșit ușa, gândi Smiley în mod absurd. Du-te! Avea pistolul în mână, trăsesese piedica de siguranță. Asculta. N-auzea nimic. E suspicios Gerald, se gândi el. Ești cârțiță bătrână, adulmecă că ceva nu e în regulă. Millie, se gândi el: Millie a luat sticlele de lapte, a pus un semn de avertizare, l-a făcut să plece. Millie a stricat totul. Apoi auzi cheia învârtindu-se în broască, o dată, de două ori, e o broască Banham, își aminti el. Dumnezeuule, trebuie să folosim în continuare broaște Banham. Desigur, cârțița își pipăise buzunarele să-și caute cheia. Un om nervos ar fi avut-o deja la îndemână, deja în mână, ar fi pipăit-o tot timpul drumului cu taxiul, dar nu cârțița. Cârțița poate să fie îngrijorată, dar nu

nervoasă. În momentul în care se deschidea broasca, răsună și soneria. Fixul menajerei din nou. O notă înaltă, o notă joasă, o notă înaltă. Aceasta însemna că era unul dintre ai noștri, spuse Millie. Unul dintre băieți, băieții ei, băieții lui Connie, băieții lui Karla. Ușa de la intrare se deschise, cineva intră în casă, auzi fâsâitul preșului, auzi ușa închizându-se, auzi țcănitul comutatorului și văzu o dâră palidă de lumină apărând pe sub ușa de la bucătărie. Puse pistolul în buzunar și-și șterse palma de haină, apoi scoase din nou pistolul și, în același moment, auzi o a doua bombă zburătoare, un al doilea taxi care se oprea, și pași iuți: Poliakov nu numai că avea cheia în mână, dar avea și banii de taxi pregătiți. Or fi dând rușii bacșiș, se întrebă el, sau bacșișul e ceva nedemocratic? se auzi soneria din nou, ușa de la intrare se deschise și se închise, iar Smiley auzi pocnetul dublu al celor două sticle de lapte puse pe masa din vestibul, din spirit de ordine și de meserie făcută cum trebuie.

Doamne ferește, se gândi Smiley îngrozit, în timp ce fixa cu privirea vechitura aia de răcitor de Coca-cola de lângă el, cum de nu mi-a trecut prin minte: și dacă voia să le pună înapoi în frigider?

Dâra de lumină de sub ușa bucătăriei deveni brusc mai puternică: se aprindeau luminile în salon. Casa fu cuprinsă de o liniște nemaipomenită. Ținându-se de sfoară, Smiley înainta pe podeaua înghețată. Apoi auzi voci. La început, de nedeslușit. Probabil veneau de la capătul celălalt al încăperii, gândi el. Sau poate încep totdeauna să vorbească încet. Poliakov s-a apropiat; se afla lângă servanță, turnând de, băut.

— Ce acoperire avem, în cazul în care suntem deranjați? întrebă el într-o engleză curată.

Plăcută voce, își reaminti Smiley, melodioasă ca a ta, obișnuiam adesea să pun benzile de două ori ca să-l ascult

vorbind. Connie, aş vrea să fii aici să-l auzi acum.

Un murmur înăbuşit răspundea în continuare la fiecare întrebare de la celălalt capăt al încăperii. Smiley nu desluşea nimic.

— Unde ne vom regrupa? Ce soluţie de salvare avem? Deţii ceva asupra ta, care ai prefera să stea la mine în timpul discuţiei, ținând seama că eu mă bucur de imunitate diplomatică?

Trebuie să fie un catehism, se gândi Smiley, parte din rutina şcolii lui Karla.

— Comutatorul e lăsat? Vrei să controlezi, te rog? Mulţumesc. Ce bei?

— Scotch, spuse Hay don, şi unul al dracului de plin!

Cu un sentiment de totală perplexitate, Smiley asculta vocea cunoscută, dând citire cu glas tare exact telegramei pe care Smiley personal o redactase pentru uzul lui Tarr doar cu 48 de ore în urmă.

Apoi, pentru o clipă, o parte din Smiley se revoltă împotriva celeilalte. Valul de îndoială şi de furie, care îl cuprinsese în grădina lui Lacon şi care, de atunci, îi blocase înaintarea, ca un curent care te hăituieşte, îl aruncă acum pe stâncile disperării şi apoi spre revoltă: refuz. Nimic pe lumea asta nu merită distrugerea altei fiinţe umane. Calea durerii şi a trădării trebuie să se sfârşească undeva. Până atunci, nu va exista viitor, nu va fi decât o alunecare continuă în nişte variante încă şi mai înfiorătoare ale prezentului. Omul acesta a fost prietenul meu şi amantul lui Ann, prietenul lui Jim şi, după câte ştiu, şi iubitul lui Jim; dar nu omul, ci trădarea aparţinea domeniului public.

Haydon trădase. Ca amant, coleg, prieten; ca patriot, ca membru al acelei inestimabile elite pe care Ann o numise vag Clanul; din toate punctele de vedere, Haydon urmărise deschis un scop şi atinsese în secret opusul acestuia.

Smiley știa foarte bine că nici chiar acum nu înțelegea deplin amploarea acestei îngrozitoare duplicități; totuși, exista în el o parte care se ridica deja în apărarea lui Haydon. Oare nu fusese și Bill trădat? Lamentările lui Connie îi răsunau în urechi: „Dragii de ei, educați pentru imperiu, antrenați să domine valurile... Tu ești ultimul George, tu și cu Bill”. Vedea cu o claritate dureroasă un bărbat ambițios, născut să apară în tablourile de familie, crescut să conducă, să despartă și să domnească, ale cărui viziuni și vanități țineau toate, ca și în cazul lui Percy, asupra jocului lumii; pentru care realitatea era o biată insulă de unde abia o voce putea să răzbată peste ape. Astfel Smiley nu încerca doar un sentiment de dezgust, ci – în ciuda a tot ceea ce acest moment însemna pentru el – și un val de resentimente împotriva instituțiilor pe care era chemat să le protejeze: „Contractul social merge în două sensuri, știi”, spuse Lacon. Falsitatea dezinvoltă a ministrului, complezența morală tocită a lui Lacon, aviditatea năucitoare a lui Percy Alleline; astfel de oameni anulau orice fel de contract; de ce le-ar fi cineva loial?

Știa, desigur. Știuse întotdeauna că era Bill. Așa cum știuse și Stăpânul, și Lacon acasă la Mendel. Așa cum o știuseră Connie și Jim, și Alleline, și Esterhase, toți care împărtășiseră în mod tacit această jumătate de certitudine neexprimată, care speraseră că va trece ca o boală și că nu va fi niciodată recunoscută, niciodată diagnosticată.

Dar Ann? Ann știa? Să fi fost aceasta umbra care se lăsase peste ei în ziua aceea pe faleza din Cornwall?

Pentru o clipă, Smiley era un spion gras și desculț, cum ar spune Ann, dezamăgit în dragoste și neputincios în ură într-o mână strângându-și pistolul și în cealaltă o bucată de sfoară, în timp ce aștepta în întuneric. Apoi, cu arma în mână, se retrase în vârful picioarelor până la fereastră, de unde trimise cinci semnale luminoase scurte, în

succesiune rapidă. Așteptând destul pentru a primi conformarea, se reîntoarce la postul de ascultare.

Guillam coborî alergând pe drumul de halaj, agitând cu putere în mână lanterna, până când ajunse la podul ușor arcuit și având o scară de oțel care urca în zig-zag spre Gloucester Avenue. Grilajul era închis, așa că a trebuit să se aburce, sfâșiiindu-și o mânecă până la cot. Lacon îi aștepta la colț cu Princess Road, îmbrăcat într-un palton ponosit cu o servietă în mână.

— E aici. A ajuns, murmură Guillam. Îl are pe Gerald.

— Nu vreau vărsare de sânge, îl avertiză Lacon. Calm absolut. Guillam nu-și bătu capul să răspundă. La treizeci de metri în josul străzii, Mendel aștepta într-un taxi. Merșeră două minute cu taxiul, poate nici atât, și opriră exact înaintea de Lock Gardens. Guillam ținea în mână cheia lui Esterhase. Ajungând la numărul 5, Mendel și Guillam au sărit peste poartă, evitând riscul de a o face să scârțâie, și s-au prelinș pe peluză. În timp ce mergeau, Guillam trăgea cu ochiul în spate, crezând pentru o clipă că vede o siluetă care-i urmărea, bărbat sau femeie, n-ar fi putut să spună, din umbra unei intrări de peste drum; dar când îi atrase atenția lui Mendel asupra aceluși loc, acolo nu se afla nimic, iar Mendel îi ordonă foarte aspru să se calmeze. Lumina de la intrare era stinsă. Guillam trecu în față, iar Mendel aștepta sub un măr. Guillam introdusese cheia în broască, simți nuca cedând și întoarce cheia. Prostule, se gândi el triumfător, de ce n-ai pus zăvorul? Crăpă ușa și ezită. Respira încet, trăgând aer în piept gata de acțiune. Mendel făcu încă un salt înainte. Pe stradă, doi puști hohoteau zgomotos de frica nopții. Guillam ■ „se mai uită încă o dată înapoi, dar în piață nu era nici țipenie de om. Intră în vestibul. Avea pantofi de piele și scârțâiau pe parchet. Nu era covor. La ușa salonului, așteptă îndeajuns pentru ca furia să se dezlănțuie în el.

Agenții săi măcelăriți în Maroc, exilul său la Brixton, zădărnicia eforturilor zilnice, în timp ce cu fiecare zi ce trecea îmbătrânea, iar tinerețea îi scăpa printre degete. Monotonia care-l îneca încet-încet, amputarea capacității sale de a iubi, de a se bucura, de a râde; eroziunea constantă a valorilor simple, eroice, în numele cărora vroia să trăiască; reprimările și renunțările pe care și le impusese în numele unui devotament tacit. Putea să le arunce pe toate astea în fața batjocoritoare a lui Haydon. Haydon, confesorul lui de altădată; Haydon, totdeauna gata să râdă cu tine, să stea la taclale, să bea o ceașcă de cafea proastă; Haydon, modelul după care-și construise viața.

Dar era mult, mult mai mult. Acum, când vedea, când știa. Haydon era mai mult decât modelul său. El fusese inspirația sa, purtătorul de torță al unui anumit gen de romantism demodat, al unei idei de vocație britanică care – pentru însăși faptul că era vagă, discretă și evazivă – dăduse până atunci un sens vieții lui Guillam. În clipa aceasta, Guillam nu se simțea numai trădat, dar și, dintr-odată, orfan. Suspiciunile sale, resentimentele sale, pe care le îndreptase de atâta timp împotriva lumii reale – împotriva femeilor din viața sa, împotriva încercărilor sale de a iubi – se întorceau acum împotriva Prăvăliei, împotriva magiei risipite care fusese timp îndelungat credința sa. Cu toată forța, deschise ușa și năvăli în cameră cu pistolul în mână. Haydon și un bărbat solid, cu un cârlionț de păr negru pe frunte, erau așezați de o parte și de alta a unei măsuțe. Poliakov Guillam îl recunoscuse după fotografii – fuma o pipă foarte englezească. Avea un tricou gri, cu fermoar în față, de sus până jos, cu o bluză de trening. Nici n-apucase să scoată pipa din gură, când Guillam îl și apucase pe Haydon de guler. Dintr-o singură mișcare îl ridică pe acesta din

fotoliu. Aruncase pistolul și-l zgâlțâia pe Haydon ca pe un câine, urlând. Apoi, dintr-odată, totul i s-a părut în zadar. La urma urmelor, ăsta nu era decât Bill și făcuseră atâtea lucruri împreună. Guillam se dăduse înapoi cu mult înainte ca Mendel să-l ia de braț și-l auzi pe Smiley, politicoș ca întotdeauna, invitându-i pe „Bill și colonelul Viktorov”, cum i-a numit el, să-și ridice mâinile și să le pună pe cap, până la sosirea lui Percy Alleline.

— Nu e nimeni afară, nu-i așa, care să-ți atragă atenția? îl întrebă Smiley pe Guillam, în timp ce așteptau.

— Liniște mormântală, spuse Mendel, răspunzând ambelor întrebări.

Capitolul 37

Există momente prea pline ca să poată fi trăite în clipa în care se consumă. Asta se întâmpla acum cu Guillam și cu toți cei prezenți. Aerul permanent distrat al lui Smiley și frecvențele priviri prudente aruncate pe fereastră, indiferența lui Haydon, accesul previzibil de indignare al lui Poliakov, insistența sa de a fi tratat așa cum se cuvenea unui membru al corpului diplomatic – cerere pe care Guillam, de acolo de unde se afla pe canapea, l-a amenințat că i-o va satisface – sosirea agitată a lui Alleline și a lui Bland, protestele suplimentare și pelerinajul în susul scărilor, unde Smiley pusese benzile în funcțiune, sinistra tăcere prelungită care urmă reîntoarcerii lor în salon; sosirea lui Lacon și, în sfârșit, a lui Esterhase și a lui Fawn, aferarea mută a lui Millie Mecraig, care ducea de colo până colo un ceainic – toate aceste evenimente, toate aceste scene se derulau cu o irealitate teatrală care, ca și călătoria la Ascot, de la care trecuse o eternitate, părea să fie intensificată de irealitatea orei la care avea loc. Este adevărat, de asemenea, că aceste incidente, printre care s-au numărat, la început, și constrângerea fizică a lui Poliakov și o avalanșă de înjurături rusești adresate lui Fawn, după ce acesta l-a pocnit Dumnezeu știe unde, în ciuda vigilenței lui Mendel, toate aceste incidente erau ca o nefericită intrigă secundară față de unicul scop al lui Smiley de a aduna toată lumea aceasta: să-i convingă pe Alleline că Haydon reprezenta unica șansă de a trata cu Karla și să salveze, pe plan umanitar, dacă nu profesional, ceea ce mai rămăsese din rețelele pe care le trădase Haydon. Smiley nu avea autoritatea de a conduce aceste tranzacții și nici nu părea să dorească așa ceva; poate că socotea că unul dintre ei, Esterhase, Bland și Alleline, era mai bine plasat ca să știe care agenți mai erau din punct

de vedere teoretic operaționali. În orice caz, nu întârzie să se retragă la etajul întâi, unde Guillam îl auzi din nou umblând nervos, dintr-o cameră într-alta, în timp ce-și continua supravegherea de la fereastră.

Așa că Alleline și locotenenții săi se retraseră cu Poliakov în sufragerie să-și vadă de treburi singuri, restul rămânând tăcuți în salon, fie privindu-l pe Haydon, fie evitând în mod deliberat să se uite la el. Părea să nici nu-și dea seama de prezența lor. Cu bărbia în mână, stătea-deoparte, într-un colț, supravegheat de către Fawn, și avea, mai curând, aerul unui om plictisit. Întrevederea s-a terminat, au revenit toți în sufragerie, iar Alleline îl anunță pe Lacon, care a insistat să nu fie de față la discuții, că s-a stabilit o întâlnire peste trei zile la această adresă, pentru ca între timp „colonelul să aibă ocazia să-și consulte superiorii”. Lacon aprobă din cap. Puteai să crezi că avusese loc un consiliu de administrație.

Plecările au fost și mai bizare decât sosirile. Despărțirea dintre Esterhase și Poliakov, în special, a fost deosebit de sfâșietoare. Esterhase, care ar fi preferat întotdeauna să fie un gentleman, mai curând decât un spion, părea hotărât să profite de ocazie pentru a-i da un aer cavaleresc și îi întinse mâna, pe care Poliakov i-o respinse cu un gest iritat. Esterhase se uită pierdut în juru-i, căutându-l pe Smiley, în speranța, poate, de a-i intra mai mult în grații, apoi ridică din umeri și întinse un braț peste spatele lat al lui Bland. Puțin după aceea plecară împreună. Nu și-au luat rămas bun de la nimeni, însă Bland părea îngrozitor de tulburat, iar Esterhase părea să-l consoleze, cu toate că propriul său viitor, în clipa aceea, nu putea să-i apară în culori prea trandafirii. Imediat după aceea, un taxi chemat prin stația radio sosi și-l luă pe Poliakov, care plecă și el fără să dea măcar din cap cuiva. Conversația murise în momentul acela; fără prezența

rusului, spectacolul devenise mizerabil de parohial. Haydon se păstra în atitudinea lui obișnuită de plictis, supravegheat în continuare de către Fawn și de către Mendel, și fixat cu priviri mute și încurcate de către Lacon și Alleline. S-au mai dat telefoane, mai ales pentru a chema mașini. La un moment dat, Smiley reapăru în capul scărilor și îl menționa pe Tarr. Alleline telefona la Prăvălie și dictă o telegramă către Paris, spunând că se poate întoarce în Anglia cu toată cinstea, dacă asta însemna ceva, și încă una către Mackelvore, spunând că Tarr era o persoană acceptabilă, ceea ce, din nou, lui Guillam i se păru o chestiune de opinie.

În sfârșit, spre ușurarea tuturor, o camionetă fără ferestre apăru de la Grădiniță și doi bărbați, pe care Guillam nu-i văzuseră niciodată coborâra din ea. Unul înalt, care șchiopăta. Altul, cu o față pământie, sub o claie de păr roșcovan. Își dădu seama, cutremurându-se, că erau anchetatorii. Fawn se duse să ia paltonul lui Haydon din vestibul, îl căută prin buzunare și îl ajută respectuos să-l îmbrace. În momentul acela, Smiley interveni cu blândețe, insistând ca drumul lui Haydon, de la ușa din față până la camionetă, să se facă fără să se aprindă lumina din vestibul și ca escorta să fie aerisită. Guillam, Fawn, până și Alleline, s-au văzut înrolați și, în sfârșit, cu Haydon la mijloc, micul grup traversă grădina până la camionetă.

— E o simplă precauție, insistă Smiley. Nimeni nu era dispus să-l contrazică. Haydon urcă în mașină, îl urmară anchetatorii, închizând grilajul cu cheia pe dinăuntru. În timp ce ușile se închideau Haydon ridică o mână, făcând un gest amabil, care putea fi și de concediere, spre Alleline.

Doar după aceea anumite detalii disparate îi veniră în minte lui Guillam și unul sau altul îi apărură în memorie; de exemplu, ura fără rezerve a lui Poliakov față de toți cei

care se găseau acolo, de la amărâta aia de Millie Mecraig, până sus și care, literalmente, îi distorsiona fața; gura, care i se crispase într-un rânjel sălbatic, de' necontrolat; faptul că se albise la față și tremura, dar nu de frică și nu de furie. Era ură pur și simplu, de genul celei pe care Guillam nu putea s-o simtă nici chiar față de Haydon, dar este adevărat că Haydon era de același neam cu el.

Față de Alleline, în momentul înfrângerii sale, Guillam își descoperi o admirație ascunsă: Alleline, cel puțin, dăduse dovadă de o oarecare demnitate. Dar mai târziu, Guillam avea să se întrebe dacă Percy și-a dat seama, la acea primă prezentare a faptelor, cum stăteau lucrurile în realitate; la unna urmelor, el era încă șeful, iar Haydon mai juca încă rolul de lăgo pe lângă el.

Dar cel mai straniu lucru pentru Guillam, revelația cu care a plecat și la care a meditat mult mai profund decât îi stătea în obicei, era că, în ciuda întregii sale furii acumulate în momentul în care a năvălit în salon, a avut nevoie să dea dovadă de multă voință, chiar de violență pentru a-l privi pe Bill Haydon altfel decât cu afecțiune. Poate, așa cum ar spune Bill, se maturizase, în sfârșit. Dar, mai presus de orice, în aceeași seară urcă scările care duceau spre apartamentul său și auzi notele cunoscute ale flautului Camillei, care răsunau în casa scării. Și dacă, în noaptea aceea, Camilla a pierdut ceva din misterul ei, cel puțin spre dimineață el reușise s-o elibereze din chinurile duplicității pe care i le sortise nu demult.

Și în alte privințe, în cele câteva zile care urmară, viața sa începu să se lumineze. Percy Alleline fusese expediat în concediu nelimitat. Lui Smiley i se ceruse să revină, pentru un timp de, să mai cârpească ce se mai putea cârpi. În ceea ce îl privește pe Guillam, se punea problema să fie readus de la Brixton. Abia mai târziu, mult mai târziu, avea să afle că s-a mai consumat un ultim act și că va putea da

un nume și un scop acelei umbre familiare care îl urmărise
pe Smiley în noapte, prin străzile din Kensington.

Capitolul 38

În cele două zile care urmară, George Smiley a trăit în pragul iadului. Vecinilor săi, când îl remarcă, le părea adâncit într-un necaz, care îl măcina. Se scula târziu și umbla de colo până colo prin casă, în halat, curățind lucrurile, ștergând praful, gătindu-și tot felul de mâncări pe care nu le mânca. După amiază, împotriva tuturor obiceiurilor locale, își aprindea un foc de cărbuni, se așeza în fața lui, citindu-și poeziile germani sau scriindu-i scrisori lui Ann, pe care arareori le termina și pe care niciodată nu i le trimitea. Când suna telefonul, se repezea să răspundă, dar era întotdeauna dezamăgit. Dincolo de fereastră, vremea continua să fie urâtă, iar rarii trecători – Smiley îi studia încontinuu – se strângeau în haine, într-o mizerie balcanică. O dată îl sună Lacon, comunicându-i că ministrul îi cerea lui Smiley „să fie gata să dea o mână de ajutor pentru a face puțină ordine în Prăvălia din Cambridge, în cazul în care i se cerea să facă acest lucru” – de fapt, să facă pe numărul unu până se va găsi un înlocuitor pentru Percy Alleline. Răspunzând vag, Smiley insistă din nou pe lângă Lacon să se aibă cea mai mare grijă de securitatea fizică a lui Haydon, atâta timp cât se afla la Sarratt.

— Nu ești puțin cam melodramatic? replică Lacon. Singurul loc în care se poate duce e Rusia și, oricum, noi acolo îl trimitem.

— Când? Cât de curând? Vor fi necesare câteva zile ca să fie aranjate detaliile. În starea de depresiune în care se afla, Smiley refuză cu superioritate să întrebe cum înaintase interogatoriul între timp, dar atitudinea lui Lacon sugera că răspunsul ar fi fost „prost”. Mendel îi aduse informații mai consistente.

— Gara Immingham este închisă, spuse el. Va trebui să

cobori la Grimsby, să mergi pe jos, apoi, sau să iei autobuzul.

Cel mai adesea, Mendel se mulțumea să se așeze și să-l supravegheze, așa cum te-ai purta cu un invalid.

— Așteptarea n-o s-o facă să vină, știi și tu, spuse el într-o zi. E timpul să se ducă muntele la Mahomed. Cine-i slab de înger n-o să se aleagă cu o fată frumoasă, dacă pot să-mi permit.

În dimineța celei de a treia zile, se auzi soneria de la ușă și Smiley se duse să deschidă, pentru că s-ar fi putut să fie Ann, care-și rătăcise cheia, ca de obicei. Era Lacon. Smiley era așteptat la Sarratt, spuse el; Haydon insista să-l vadă. Anchetatorii nu ajunseseră nicăieri, iar timpul presa. Se spunea că dacă Smiley voia să joace rolul de confesor, Haydon ar accepta să facă un raport limitat asupra activităților sale.

— Mi s-au dat asigurări că nu s-a aplicat niciun fel de coerciție, spuse Lacon.

Sarratt era un loc deosebit de trist, după măreția pe care și-o amintea Smiley. Majoritatea ulmilor se prăpădiseră de o boală; cioturile dădeau lăstari pe vechiul teren de cricket. Casa însăși, o clădire mare de cărămidă, începea și ea să cadă în paragină față de zilele de glorie ale războiului rece în Europa și cele mai multe dintre piesele de mobilier frumoase păreau să fi dispărut, fără îndoială, își spuse el, într-una din casele lui Alleline. L-a găsit pe Haydon într-o baracă ascunsă între copaci.

În interior, a fost întâmpinat de duhoarea supărătoare a corpului de gardă, de pereții vopsiți în negru și de geamurile prevăzute cu zăbrele înalte. Gardienii ocupau cele două încăperi învecinate și îl salutară pe Smiley cu respect, spunându-i „domnule”. Vestea, după câte se pare, se răspândise; Haydon era îmbrăcat în haine de pânză groasă, tremura și se plângea de amețeli. De câte

ori fu nevoit să se întindă pe pat, pentru a opri sângerările din nas. Își lăsase să-i crească barba, dar nu era prea convingătoare. Se pare că nu s-au pus de acord asupra chestiunii dacă să i se permită sau să aibă un aparat de ras.

— Curaj, spuse Smiley. Nu mai ai mult să ieși de aici. Încercase pe drum să se gândească la Prideaux, la Irina și la rețelele cehe, și chiar intră în camera lui Haydon cu o vagă idee că îndeplinește o datorie publică; în fond, se gândi el, trebuia să-l blameze în numele credincioșilor. În schimb, se simțea mai curând intimidat, avea impresia că nu-l cunoscuse pe Haydon deloc și că acum era prea târziu. Era supărat și datorită stării fizice în care se găsea Haydon, dar când le reproșa aceasta gardienilor, ei se făcură că nu înțeleg despre ce este vorba. A fost și mai supărat când a aflat că se renunțase, după prima zi, la măsurile de securitate suplimentare, asupra cărora insistase. Când a cerut să-l vadă pe Craddox, șeful Grădiniței, acesta nu era disponibil, iar adjunctul său făcea pe prostul.

Prima lor discuție a fost dezlânată și banală.

Ar avea Smiley amabilitatea să-i transmită corespondența de la club și să-i spună lui Alleline să impulsioneze un pic samsarlâcul cu Karla? Și apoi avea nevoie de șervețele, de hârtiuțe pentru șters nasul. Obiceiul de a lăcrima, explică Haydon, nu avea nimic de a face cu remușcarea sau cu durerea, era o reacție fizică la ceea ce numea el meschinăria anchetatorilor, care își băgaseră în cap că Haydon știa numele altor recruți de-ai lui Karla și erau hotărâți să le afle înainte de plecarea lui. Mai era o altă școală de gândire, care pretindea că Fanshawe, care aparținea Excelenților Bisericii lui Christos, acționase ca recrutor de talente atât pentru Centrul Moscova, cât și pentru Prăvălie, explică Haydon.

— Zău așa, ce se poate face cu niște cretini ca ăștia? Reuși, în ciuda slăbiciunii sale, să sugereze că era singurul de aici care avea capul pe umeri.

Se plimbară prin parc și Smiley constată, cu un sentiment în pragul disperării, că perimetrul nu mai era patrulet, nici noaptea, nici ziua. După ce făcură un tur, Haydon ceru să se întoarcă la baracă, unde desprinsă o scândură din podea și scoase câteva foi de hârtie acoperite cu hieroglife. Acestea îi reamintiră lui Smiley, vrând-nevrând, de jurnalul Irinei. Ghemuit pe pat, se apucă să le trieze și, în această postură, în lumina palidă, cu meșa lui de păr atingând aproape hârtia, ai fi putut să crezi că se preumbla prin camera Stăpânului pe vremuri, prin anii '60, propunând, spre cea mai mare glorie a Angliei, o lovitură pe cât de minunat de plauzibilă, pe atât de irealizabilă. Smiley nu-și bătu capul să noteze nimic, întrucât amândoi știau că, oricum, conversația era înregistrată. Declarația începea cu o lungă explicație, din care, ulterior, nu-și va mai reaminti decât câteva fraze: „Trăim într-o epocă în 'care nu contează decât problemele fundamentale...”

„Statele Unite nu mai sunt capabile să-și înfăptuiască propria lor revoluție...”

„Atitudinea politică a Regatului Unit este desprinsă de problemele internaționale și nu este viabilă din punct de vedere moral...”

În alte condiții, Smiley ar fi putut să cadă de acord nu cu puține din aceste afirmații; ceea ce-l îndepărta era tonul, mai curând decât muzica.

„În America capitalistă, reprimarea economică a maselor este instituționalizată până la un punct pe care nici măcar Lenin n-ar fi putut să-l prevadă”.

„Războiul rece a început în 1917, dar luptele cele mai crâncene abia ne așteaptă atunci când paranoia Americii,

aflată pe patul ei de moarte, o va împinge la excese și mai mari în afara granițelor sale”.

Nu vorbea doar de declinul Occidentului, ci și de moartea sa prin avariție și conservatorism. Detesta America din tot sufletul, a spus el, iar Smiley a presupus că așa era. Haydon considera ca un dat faptul că serviciile secrete constituiau singura măsură reală a sănătății politice a unei națiuni singura expresie autentică a subconștientului său.

Ajunse, în sfârșit, la propriul său caz. La Oxford, fusese sincer de dreapta, iar în timpul războiului aproape că nici nu conta de ce parte era cineva, atâta timp cât lupta împotriva nemților. Un timp de, după '45, fusese mulțumit de rolul jucat de Marea Britanie în lume, până când, încet-încet, a descoperit cât de puțin însemna acest lucru. Cum și când, era un mister. În confuzia istorică a propriei sale existențe, nu putea să indice niciun fel de ocazie anume: pur și simplu știa că dacă Anglia era ieșită din joc, prețul peștelui nu s-ar fi schimbat cu nicio para. Se întrebase adeseori de ce parte se va alinia dacă va fi pus vreodată la încercare. După reflecții îndelungate, ajunsese până la urmă să recunoască că dacă oricare dintre monoliți era să iasă victorios, ar fi preferat ca acela să fie cel de la Răsărit.

— Este o judecată estetică, ca oricare alta, explică el, uitându-se în sus. În parte și o judecată morală, desigur.

— Desigur, spuse Smiley politicos.

Din acel moment, afirmă el, nu mai era decât o chestiune de timp ca să-și angajeze eforturile acolo unde-i erau convingerile.

Acesta a fost bilanțul primei zile. Lui Haydon i se pusese o albeață pe buze și începuse să plângă din nou. Conveniră să se întâlnească a doua zi, la aceeași oră.

— Ar fi bine dacă am putea intra puțin în detalii, spuse Smiley, în timp ce pleca.

— Oh, ascultă, anunț-o pe Jan, vrei? Haydon era întins pe pat, tamponându-și din nou nasul. N-are niciun fel de importanță ce ai să-i spui, atâta vreme cât o faci să înțeleagă că-i definitiv. Ridicându-se în fund, completă un cec și-l puse într-un plic cafeniu. Dă-i ăsta, să-și plătească lăptarul.

Dându-și seama că s-ar putea ca Smiley să nu se simtă prea la largul lui îndeplinind această misiune, adăugă:

— Vezi, nu pot s-o iau cu mine, nu-i așa? Chiar dacă ar lăsa-o să vină, mi-ar atârna ca un pietroi de gât.

În aceeași seară, urmând instrucțiunile lui Haydon, Smiley luă metroul până la Kentish Town și, pe o alee, descoperi o căsuță printre niște grajduri netransformate în locuințe sau garaje. O blondă, cu fața care nu spunea nimic, în blugi, îi deschise ușa. Înăuntru mirosea a vopsea de ulei proaspătă și a copil mic. Nu-și putea aminti dacă o întâlnise în Bywater Street, așa că începu prin a spune:

— Vin din partea lui Bill Haydon. E în regulă, dar am diverse mesaje din partea sa.

— Isuse, spuse fata, încetișor. Trebuia să vină și asta. Camera de zi era împuțită. Prin ușa bucătăriei văzu o grămadă de vase nespălate și își dădu seama că le folosea pe toate până nu-i mai rămânea niciunul curat, apoi le spăla pe toate deodată. Podelele erau goale, cu excepția unor lungi motive psihedelice, reprezentând șerpi, flori și insecte, pictate peste tot.

— Acesta este plafonul Michelangelo al lui Bill, spuse ea ca să facă conversație. Doar că el nu va avea durerile de spate ale lui Michelangelo. Sunteți de la guvern? Întrebă ea, aprinzându-și o țigară. El lucrează pentru guvern, așa mi-a spus. Mâna-i tremura și avea cearcăne galbene sub ochi.

— Aaa, uite, în primul rând trebuie să-ți dau asta, spuse Smiley și, băgând mâna în buzunarul interior, scoase plicul

în care se afla cecul și i-l dădu.

— Bani de coșniță, spuse fata și puse plicul alături.

— Bani de coșniță, spuse Smiley, răspunzându-i tot cu un zâmbet, dar ceva din expresia sa ori din repetarea cuvântului spus de ea a făcut-o să ia plicul și să-l desfacă. Nu era niciun bilețel, nimic altceva decât cecul, dar cecul ajungea: chiar de acolo unde stătea, Smiley a putut zări că avea patru cifre.

Umblând ca năuca, traversă camera către șemineu și puse cecul alături de notele de plată de la băcănie, într-o cutie veche de aluminiu, așezată pe gheridon. S-a dus la bucătărie, a pregătit două cești cu Ness, dar s-a întors cu una singură.

— Unde e? întrebă ea. Stătea în picioare, cu fața la el. Iar s-a dus după mucosul ăla de marinar al lui, așa-i? Mă plătește că-mi dă papucii, este? Al dracului să fii tu, dacă nu-i spui din partea mea...

Smiley asistase la astfel de scene și înainte și, în mod absurd, cuvintele de atunci îi reveneau în memorie.

— Bill face ceva de importanță națională. Mă tem că, din păcate nu-ți pot spune mai mult. Nici tu nu trebuie să vorbești despre asta. Acum câteva zile a plecat într-o misiune secretă în străinătate. Va lipsi un timp, poate câțiva ani. Nu i s-a permis să spună nimănui că pleacă. Vrea să-l uiți. Îmi pare sincer foarte rău.

Apucase să înșire aceste cuvinte, când ea explodă. N-a auzit tot ce a spus, pentru că bolborosea și țipa. Când copilașul o auzi, se puse să țipe și el de la etajul întâi. Înjură. Nu-l înjură pe Smiley, nici chiar, în mod special, pe Bill. Pur și simplu înjură, cu ochi uscați, întrebând cine dracu', cine mama dracului mai putea crede în guvern. Apoi starea de spirit i se schimbă. Pe pereți, de jur-împrejur, Smiley observă celelalte picturi ale lui Bill, reprezentând-o în special pe fată. Puține dintre ele erau

terminate și, față de lucrările sale anterioare, respirau o constrângere, o condamnare.

— Nu-l ai la inimă, nu-i așa? Simt eu. Atunci de ce-l servești și faci treaba asta împruțită pentru el?

Se părea că nici la această întrebare nu va avea un răspuns imediat.

Ajungând în Bywater Street, Smiley avu din nou impresia că era urmărit și încercă să-i telefoneze lui Mendel pentru a-i da numărul unui taxi pe care îl zărise de două ori și pentru a-i cere să facă investigații imediat. Întâmplarea a făcut ca Mendel să fie plecat de acasă până după miezul nopții. Smiley dormi prost și se trezi la cinci dimineața. La orele opt era înapoi la Sarratt și-l găsi pe Haydon într-o dispoziție de zile mari. Anchetatorii nu-l sâcâiseră. A fost informat de către Craddock că schimbul a fost acceptat și că se putea aștepta să călătorească mâine sau poimâine. Cererile sale aveau ceva de adio: să i se facă lichidarea și tot ceea ce rezulta ca bani din vânzarea lucrurilor sale să-i fie trimis prin grija sucursalei londoneze a Băncii Naționale din Moscova, care va face să-i parvină și corespondența. Galeria Arnolfini din Bristol avea câteva tablouri ale lui, inclusiv unele vechi acuarele din Damasc, pe care ar fi dorit să le păstreze. Ar putea Smiley să fie atât de amabil să facă cele de cuviință? Apoi, acoperirea pentru dispariția sa.

— Lungiți-o cât puteți, îi sfătui el. Spuneți că am fost trimis la post. Întrețineți misterul, lăsați-o în coadă de pește vreo doi ani și apoi n-aveți decât să mă băgați la apă.

— Oh, cred c-o să reușim să găsim noi ceva. Mulțumesc, spuse Smiley.

Pentru prima oară de când îl cunoștea Smiley, Haydon își făcea probleme cu îmbrăcămintea. Dorea să-și facă apariția ca *un cineva*, spuse el: prima impresie conta

nespus.

— Croitorii ăia de la Moscova sunt sub orice critică. Te îmbracă ca pe un nenorocit de țârcovnic.

— Categorie, așa e, spuse Smiley, care nu avea o părere mai bună despre croitorii londonezi.

— Ooo, și mai e un băiat, adăugă el cu dezinvoltură, un prieten marinar, care locuia în Notting Hill. Dă-i mai bine câteva sutare ca să i se închidă gura. Poți face asta din fondul special?

— Desigur.

Scrise o adresă. În același spirit de bună camaraderie, Haydon intră apoi în ceea ce Smiley numise amănunte.

Refuză să discute orice se referea la recrutarea sa sau la legătura sa de o viață cu Karla.

— De-o viață? repetă Smiley fără să aștepte. Când v-ați cunoscut? Afirmările din ziua precedentă păreau brusc lipsite de sens, dar Haydon refuza să facă precizări.

Cam prin anii '50, dacă era să fie crezut, Haydon începuse să-i ofere lui Karla, ocazional, informații selectate cu grijă. Aceste demersuri inițiale se limitau la ceea ce, spera el, ar fi contribuit discret la promovarea cauzei ruse în dauna celei americane; era foarte „scrupulos să nu le dea nimic din ceea ce ne-ar fi putut aduce prejudicii”, a spus el, nouă sau vreunui din agenții din teren.

Aventura de la Suez din 1956 a sfârșit prin a-l convinge de zădărnicia poziției britanice și de știința englezilor de a se opune mersului istoriei, nefiind, în același timp, în stare să ofere o soluție în schimb. Sabotarea acțiunii britanice în Egipt de către americani a constituit, în mod paradoxal, un stimulent în plus pentru el. Ar spune, de aceea, că începând cu 1956, se putea socoti cârțiță sovietică cu normă întreagă, fără niciun fel de rezerve. În 1961, a primit oficial cetățenia sovietică și, în decursul ultimilor zece ani, două medalii sovietice; ciudat, nu voia să spună

care, deși a subliniat că erau dintre cele mai înalte. Din nefericire, trimiterile la post în străinătate i-au limitat în această perioadă accesul la informații. Întrucât insista să se acționeze, ori de câte ori era posibil, conform informațiilor pe care le dădea – ”mai curând decât să le vadă îngropate în cine știe ce neghioabă de arhivă sovietică” – munca sa era pe cât de periculoasă pe atât de inegală. La reîntoarcerea sa la Londra, Karla i l-a trimis pe Polly (care era evident numele de cod al lui Poliakov) drept colaborator, dar Haydon găsi greu de suportat presiunea constantă a întâlnirilor clandestine, mai ales datorită marii cantități de material pe care o fotografia.

A refuzat să discute despre aparatele de fotografiat, echipament, salarii sau trucuri ale meseriei din perioada pre-Merlin la Londra. Smiley a fost tot timpul conștient că și puținul pe care i-l spunea Haydon era selecționat cu meticulozitate dintr-un adevăr mult mai mare și, probabil, întrucâtva diferit.

Între timp, atât lui Karla cât și lui Haydon le parveniseră unele semne că Stăpânul mirosise ceva. Stăpânul era bolnav, desigur, dar, evident, el nu ar fi lăsat de bună voie frâiele din mână atâta vreme cât mai exista o șansă să-i facă un cadou de serviciu lui Karla. Era o cursă contra cronometru între investigațiile Stăpânului și sănătatea sa. De două ori a fost cât pe ce să o nimerească – din nou Haydon refuză să spună cum anume – și dacă n-ar fi reacționat Karla atât de rapid, cârțița Gerald ar fi căzut în cursă. Din această situație punând serios nervii la încercare s-au născut mai întâi Merlin și, în sfârșit, „Operațiunea Martor”. „Vrăjitoarea” a fost concepută, în primul rând, pentru asigurarea succesiunii, pentru a-l plasa pe Alleline lângă tron și pentru a grăbi plecarea Stăpânului. În al doilea rând, desigur, „Vrăjitoarea” i-a oferit Centrului o autonomie absolută în privința produsului

care se scurgea spre Whitehall. În al treilea rând – și în ultimă instanță, cel mai important, insistă Haydon – „Vrăjitoarea” a transformat Prăvălia în arma majoră împotriva americanilor.

— Cât din întregul material era autentic? Întrebă Smiley.

— Evident, spuse Haydon, nivelul varia, în funcție de scopul care trebuia atins. Teoretic, procedeul era foarte simplu: Haydon n-avea decât să-l prevină pe Karla de sectoarele în care Whitehall nu dispunea de informații și măsluitorii pregăteau documentele respective. O dată sau de două ori, de amuzament, a spus Haydon, scrisese raportul el însuși. Era un exercițiu distractiv să primești, să evaluezi și să distribui propria ta muncă. Avantajele „Vrăjitoarei”, în termenii meseriei, erau inestimabile. Îl plasa pe Haydon, practic, în afara controlului Stăpânului și îi oferea o poveste de acoperire beton pentru a se întâlni cu Polly ori de câte ori dorea. Treceau câteodată luni întregi fără să se întâlnească deloc. Haydon fotografia documentele Prăvăliei, în secret, în biroul său, sub acoperirea că pregătea plevușcă pentru Polly, și i le dădea lui Esterhase împreună cu o mulțime de alte fleacuri, și-l lăsa să ducă toate acestea la casa „conspirativă din Lock Gardens.

— Clasic, spuse Haydon. Percy ducea trena, eu mă strecuram în spatele lui, iar Roy și Toby făceau curierat.

În momentul acela Smiley întrebă politicos dacă îi trecuse lui Karla vreodată prin cap să-l facă pe Haydon să ia în mâini conducerea Prăvăliei. De ce să se mai încurce cu un intermediar? Haydon eluda răspunsul și lui Smiley îi veni ideea că, așa cum a gândit și Stăpânul, Karla ar fi putut să-l considere pe Haydon mai nimerit pentru un rol de subordonat.

„Operațiunea Martor”, spuse Haydon, a fost mai curând o lovitură disperată. Haydon era sigur că Stăpânul se

aprinse într-adevăr. O analiză a dosarelor pe care le scotea din arhive pentru consultare oferea un inventar dezagreabil de complet al operațiunilor pe care Haydon le făcuse să sară în aer sau le înăbușise în fașă. Reușise chiar să reducă câmpul de acțiune al unor ofițeri de o anumită vârstă și de un anumit rang.

— Că veni vorba, întrebă Smiley, oferta inițială a lui Stevcek a fost autentică?

— Dumnezeule mare, nu, spuse Haydon cu adevărat șocat. A fost o lovitură montată de la bun început. Stevcek exista, desigur. Era un distins general ceh, dar n-a făcut în viața lui nicio propunere nimănui.

De data aceasta, Smiley îl simți pe Haydon ezitând. Pentru prima dată părea într-adevăr stânjenit în privința moralității comportării sale. Dintr-odată intră în defensivă.

— Firește, trebuia să fim siguri că Stăpânul va mușca nada și să știm cum va mușca... și pe cine va trimite! Nu puteam să-l lăsăm să trimită cine știe ce căcănar de filator. Trebuia să fie unul greu, ca toată chestia asta să țină. Știam că își va îndrepta alegerea asupra cuiva care nu se mai afla direct în operativ și asupra cuiva care nu era abilitat în cadrul „Operațiunii Vrăjitoarea”. Întrucât noi desemnasem un ceh, era nevoie și el, firește, să aleagă un vorbitor de limbă cehă.

— Firește.

— Voiam un vechi stâlp al Prăvăliei, cineva care putea să zdruncine puțin templul.

— Da, spuse Smiley, amintindu-și acel personaj cu respirația tăiată și asudând în vârful dealului. Da, văd logica.

— Ei, la naiba, l-am adus înapoi! scuipe scurt Haydon.

— Da, a fost frumos din partea ta! Spun: a venit Jim să te vadă înainte de acea misiune Martor?

— Da, a venit, într-adevăr.

— Să-ți spună ce?

Pentru o clipă, lungă, foarte lungă, Haydon ezită și, apoi, nu răspunde. Dar răspunsul se putea citi în vidul care se formase brusc în privire, în umbra remușcărilor care îi trecu peste fața slăbită. A venit să te avertizeze, gândi Smiley, pentru că te iubea. Să te avertizeze, tot așa cum a venit să-mi spună mie că Stăpânul era nebun, dar nu m-a putut găsi, pentru că eram la Berlin: Jim ți-a apărat spatele până la sfârșit.

— Și-apoi, reluă Haydon, trebuia să fie o țară în care se consumase de curând o contrarevoluție. Cehoslovacia era, cinstit vorbind, sigurul astfel de loc.

Smiley *mu* prea părea să-l asculte.

— De ce l-ai adus înapoi? Întrebă el. Din prietenie? Pentru că era inofensiv, iar tu aveai toate cărțile în mână? N-a fost numai asta, explică Haydon. Atâta vreme cât Jim se afla într-o închisoare cehă (n-a spus rusească) unii s-ar fi agitat pentru el și ar fi văzut în el un fel de cheie. Dar, o dată adus înapoi, toți cei de la Whitehall ar fi conspirat pentru a-l reduce la tăcere. Asta se întâmpla când te repatriau.

— Ceea ce mă miră este că acest Karla nu a pus să-l ucidă. Sau s-a abținut din delicatețe față de tine?

Dar Haydon alunecase din nou în banalele sale aserțiuni politice.

Apoi, începu să vorbească despre el însuși și, din momentul acela, Smiley realizează că, în mod vizibil, devine mic și meschin. L-a mișcat vestea că Eugen Ionescu promisese de curând o piesă în care eroul tăcea, iar toți cei din jurul lui vorbeau fără încetare. Când psihologii și istoricii zilei îi vor scrie justificările actelor sale, spera că-și vor aminti că acesta era modul în care se vedea pe sine. Ca artist, spusese tot ce avea de spus la vârsta de șaptesprezece ani, și trebuia să facă ceva cu anii ce-i mai

rămăseseră. Regreta teribil că nu putea lua cu el pe câțiva dintre prietenii săi. Spera că Smiley își va aminti cu afecțiune de el.

În momentul acela, Smiley a vrut să-i spună că nu-șiva aminti nicicum de el în acești termeni. Ar fi vrut să-i spună încă multe altele, dar i se păru inutil, iar lui Haydon îi curgea din nou sânge din nas.

— O, aș dori să te rog, că veni vorba, să eviți orice fel de publicitate. Miles Sercombe a insistat nespun de mult asupra acestui lucru.

De data aceasta, Haydon reuși să râdă. Își bătuse joc de Prăvălie în particular și n-avea niciun chef să o mai facă și în public.

Înainte de a pleca, Smiley îi mai puse o întrebare, singura care îl mai preocupa.

— Va trebui săi spun lui Ann. Ai ceva anume ce ai dori să-i transmit?

Lui Haydon i-au fost necesare câteva clipe pentru ca să înțeleagă toate implicațiile întrebării lui Smiley. Mai întâi a crezut că Smiley a spus „Jan” și nu înțelegea de ce Smiley nu se dusesese încă să o vadă.

— Ooo, e vorba de Ann *a ta*, ca și cum erau nu știu câte Ann. A fost ideea lui Karla, explică el. Karla recunoscuse demult că Smiley reprezenta cel mai redutabil pericol pentru cârțița Gerald. Spunea că ești foarte bun.

— Mulțumesc.

— Dar aveai și tu un preț: Ann. Ultima iluzie a bărbatului lipsit de iluzii. Își făcea socoteala că dacă la Prăvălie se ducea vorba că eram amantul lui Ann, n-ai să mă mai vezi atât de clar în alte privințe. Ochii săi, observă Smiley, căpătaseră o căutătură fixă. Ochi de cositor, le zicea Ann. Nu întinde coarda prea tare – îi spusese Karla – dar, dacă e posibil, așază-te și tu la coadă ca toată lumea. Clar?

— Clar, spuse Smiley.

De exemplu, Karla a ținut foarte mult ca noaptea „Operațiunii Martor”, Haydon să o petreacă cu Ann. Ca un fel de măsură de asigurare.

— Și, în noaptea aceea n-ai avut nicio încurcătură? Întrebă Smiley, amintindu-și de Sam Collins și de chestiunea dacă Ellis fusese împușcat. Haydon recunoscuse că, într-adevăr, așa a fost. Dacă totul s-ar fi desfășurat conform planului, primele buletine de știri cehe ar fi trebuit să fie difuzate la orele 10, 30. Haydon ar fi avut posibilitatea să citească știrile la telexul de la clubul său, după ce Sam Collins ar fi sunat-o pe Ann, și înainte de a sosi la Prăvălie ca să ia lucrurile în mână. Dar, întrucât Jim fusese împușcat, a avut loc o întreagă tevatură de partea cehă, iar buletinul a fost dat publicității după ce clubul său se închisese.

— Noroc că n-a urmărit nimeni chestia aceasta, spuse el, luând altă țigară din pachetul lui Smiley. Apropo, eu cine eram? Am uitat.

— Tailor. Eu eram Beggarman.

Ajuns în acel punct, Smiley se săturase, așa că se strecură afară, fără să-și mai dea silința să-și ia măcar rămas bun. Se urcă la volan și circulă timp de o oră, aiurea, nu conta pe unde, până se trezi pe un drum lăturalnic care ducea la Oxford, rulând cu 130 km pe oră. Se opri să ia masa de prânz și se îndreptă apoi spre Londra. Nu se simțea încă în stare să se confrunte cu Bywater Street, așa că se duse la cinematograful, cină undeva și se întoarse la miezul nopții acasă, ușor pilit, pentru a-i găsi pe Lacon și pe Miles Sercombe în pragul casei, și caraghiosul ăla de Rolls al lui Sercombe, Plosca Neagră, ocupând trotuarul, cu toți cei 15 metri ai săi și stând în calea tuturor.

Au pornit spre Sarratt într-o goană nebună și acolo, pe o bancă, sub cerul limpede al nopții, la lumina câtorva

lanterne, sub privirea mai multor locatari ai Grădiniței, livizi, stătea Bill Haydon cu fața spre terenul de cricket scăldat de lună. Purta o pijama în dungi, pe sub pardesiu. Aducea mai curând a zeghe. Avea ochii larg deschiși, iar capul îi atârna anormal într-o parte, ca cel al unei păsări căreia o mână dibace îi frânsese gâtul.

Nu a existat niciun fel de dispută în legătură cu cele întâmplate. La zece și treizeci, Haydon se plânse gardienilor săi că are insomnie și că îi este greață. Ar fi dorit să ia puțin aer. Cazul său fiind considerat încheiat, nimeni nu s-a gândit să-l însoțească, așa că a ieșit singur în întuneric. Unul dintre gardieni și-a reamintit că Bill făcuse o glumă, spunând că „se duce să vadă ce-mai e pe la ghișeu”. Celălalt era prea ocupat cu televizorul ca să-și mai reamintească ceva. După o jumătate de oră, au intrat la griji, așa încât, cel mai în vârstă a ieșit să arunce un ochi pe afară, iar ajutorul său a rămas pe loc pentru cazul în care Haydon s-ar fi întors. L-au găsit pe Haydon acolo unde era acum. Gardianul a crezut la început că adormise. Aplecându-se peste el, simți mirosul de alcool – se gândi că trebuia să fie gin sau vodcă – și trase concluzia că Haydon era beat, ceea ce l-a surprins, știut fiind că, oficial, Grădinița era pe sec. Când a încercat să-l ridice însă, capul i s-a răsturnat, urmat de restul trupului său greu ca plumbul. Întrucât vomase (se mai vedeau urmele acolo lângă copac), gardianul îl puse la loc și sună alarma.

Primise Haydon vreun mesaj în timpul zilei? întrebă Smiley.

Nu. Dar îi fusese adus costumul de la curățătorie și s-ar fi putut să i se fi strecurat vreun mesaj în el, invitându-l de pildă, la o întâlnire.

— Deci, rușii au făcut-o, decretă ministrul cu satisfacție, adresându-se forme inerte a lui Haydon. Ca să-l oprească să ciripească, presupun. Animalele dracului.

— Nu, spuse Smiley, își fac o chestiune de onoare din a-și recupera oamenii.

— Și atunci, cine dracu' *a făcut-o?*

Toți așteptau răspunsul lui Smiley, dar acesta nu scoase o vorbă. Lanternele s-au stins, iar grupul s-a îndreptat cu pas nesigur spre mașină.

— Putem totuși să ne scăpăm de el? întrebă ministrul pe drumul de întoarcere.

— Era cetățean sovietic. Să și-l ia, spuse Lacon, trăgând cu ochiul la Smiley în întuneric.

Au căzut de acord că era păcat de rețele. Vedeți mai bine dacă, oricum ar fi, Karla acceptă târgul.

— Nu-l va accepta, spuse Smiley.

Aducându-și aminte de toate acestea în singurătatea compartimentului său de clasa întâi, Smiley avu senzația ciudată că-l urmărește pe Haydon prin capătul celălalt al telescopului. Nu mâncase aproape nimic de aseară, deși barul fusese deschis tot timpul drumului.

Părăsind King's Cross, cochetase puțin cu ideea că ținea la Haydon și că-l respecta. La urma urmei, Bill era un bărbat care avusese ceva de spus și a spus-o. Dar sistemul său de gândire respingea această simplificare deosebit de comodă. Cu cât își punea mai multe întrebări în legătură cu mărturisirea dezlănțată a lui Bill, cu atât devenea mai conștient de contradicțiile acestuia. Încercă întâi să-l vadă pe Haydon – așa cum acredita. O ziaristică romantică – în termenii intelectualului anilor '30, pentru care Moscova însemna, în mod firesc, o Mecca. Moscova era disciplina lui Bill, și-a spus el. Simțea nevoia unei simetrii, a unei soluții istorice și economice în același timp. I s-a părut prea schematic, așa că adăuga ceva din bărbatul pe care încercase să-l placă: Bill era un romantic și un snob. Dorea să se alăture avangardei elitiste și să scoată masele din întuneric. Apoi își reaminti pânzele pe jumătate terminate

din locuința fetei din Kentish Town: crispate, prea muncite și condamnate. I-a revenit în minte fantoma autoritarului tată al lui Bill – Ann îi spusese simplu Monstrul – și și-a imaginat cum putea marxismul să-i compenseze lui Bill limitele artistice și anii copilăriei lipsiți de dragoste. Mai târziu, bineînțeles, n-a mai contat că doctrina începuse să se erodeze. Bill o apucase pe un drum, iar Karla știa prea bine cum să-l facă să nu abandoneze. Trădarea e în mare măsură o chestiune de obișnuință, își spuse Smiley, revăzându-l pe Bill lungit pe covor, în Bywater Street, în timp ce Ann îi pusese muzică la gramofon.

Lui Bill i-a plăcut, desigur. Smiley nu s-a îndoit nicio clipă. Plasat la mijlocul unei scene secrete, făcând să joace o lume împotriva alteia, erou și autor în același timp: oho, cât de mult trebuie să-i fi plăcut asta lui Bill.

Smiley goni toate aceste gânduri, neîncrezător ca întotdeauna în clișeele motivațiilor umane, și se concentra asupra imaginii acelor păpuși rusești de lemn, care se desfac, dezvăluind un personaj înlăuntrul altuia, și încă unul într-acesta. Dintre toți muritorii, doar Karla a văzut ultima păpușică din străfundurile lui Bill Haydon. Când și cum a fost recrutat Bill? Să fi fost atitudinea lui de dreapta, de la Oxford, doar o poză, sau, în mod paradoxal, păcatul din care îl scosese Karla pentru a-l mântui?

Întreabă-l pe Karla! Păcat că n-am făcut-o!

Întreabă-l pe Jim! N-o voi face niciodată!

Traversând peisajul molcom al Angliei răsăritene, fața imperturbabilă a lui Karla înlocui masca mortuară contorsionată a lui Bill Haydon. „Dar, că aveai și tu un preț: Ann. Ultima iluzie a bărbatului lipsit de iluzii. Își făcea socoteala că dacă la Prăvălie se ducea vorba că eram amantul lui Ann, n-ai să mă mai vezi atât de clar în alte privințe”.

Iluzie? Așa să fi numit Karla, într-adevăr, dragostea? Dar

Bill?

— Ați ajuns, îi spuse însoțitorul de tren, pe un ton ridicat și, probabil, pentru a doua oară. Doriți să coborâți la Grimsby, nu-i așa?

— Nu, nu! La Immingham. Apoi își reaminti instrucțiunile lui Mendel și coborî greoi pe peron.

Nu se vedea niciun taxi, așa că, după ce s-a interesat la casa de bilete, a traversat curtea pustie din fața gării și s-a oprit lângă un panou verde, pe care scria: „La coadă”. Sperase ca ea să vină să-l ia de la gară, dar s-ar fi putut să nu fi primit telegrama. Ei, da, poșta de Crăciun: cine ar putea să-i condamne? Se întrebă cum va primi vestea despre Bill, până când, reamintindu-și figura ei speriată, de pe faleza din Cornwall, își dădu seama că Bill era deja mort pentru ea. Ann simțise răceala atingerii lui și intuise ce se ascundea în spatele ei.

Iluzie? Își repetă el. Lipsit de iluzii?

Era un ger mușcător; Smiley spera că nepricopsitul ăla de iubit al ei găsisese o locuință călduroasă.

Regreta că nu-i adusese cizmele îmblănite din dulapul de sub scară.

Își aduse aminte de exemplarul din Grimmelhausen, pe care încă nu se dusesse să-l ia de la clubul lui Martindale.

Apoi o văzu. Mașina ei hodorogită se târa spre el, pe aleea marcată „Exclusiv pentru autobuze”. La volan, Ann se uita în altă parte. A văzut-o dându-se jos, lăsând luminile de avarie aprinse și intrând în gară ca să se intereseze. Înaltă și ghidușă, nemaipomenit de frumoasă, prin definiție femeia altui bărbat.

Tot restul trimestrului Jim Prideaux s-a comportat în ochii lui Roach tot așa cum maică-sa se purtase când plecase taică-su. Pierdea o mulțime de timp cu mărunțișuri, ca de pildă să pună la punct luminile pentru spectacolul școlii și să repare cu sfoară plasele porților de

fotbal, iar la orele de franceză făcea eforturi nemaipomenite să corecteze greșeli minore. Dar renunțase la lucrurile importante, la plimbările și partidele lui de golf solitare, iar seara rămânea în rulota lui, ferindu-se de sat. Ceea ce era însă cel mai cumplit era privirea sa goală, atunci când Roach îl surprindea, precum și modul în care uita să facă anumite lucruri la ore, ca de pildă să dea câte o notă mare pentru cei buni: Roach trebuia să-i aducă aminte să le dea în fiecare săptămână.

Pentru a-l ajuta, Roach prelua postul de reductor de lumini pentru scenă. Astfel, la repetiții, Jim trebuia să-i facă un semn anume, lui și nimănui altcuiva. Trebuia să ridice mâna și s-o lase să cadă pe lângă el, când dorea să se reducă lumina la rampă.

Cu timpul, Jim părea să reacționeze, totuși, la tratament. Ochii i se limpeziră și își regăsi vioiciunea, pe măsură ce umbra morții mamei, sale se îndepărta. În seara spectacolului, era într-o stare de spirit mai bună decât îl știuse Roach vreodată. „Hei, Jumbo, măi șmecherie mică, unde ți-e fâșul, nu vezi că plouă?” îl apostrofă el, obosit dar triumfător, târându-se amândoi pe lângă clădirea principală, după reprezentație. „Adevăratul său nume este Bill”, îl auzi el spunându-i unui părinte aflat în vizită. „Am venit de-o dată”.

Arma, se convinse Bill Roach, nu fusese, la urma urmelor, decât un vis.